SHREE Book Centre & Xerox 9922144001

Date : 13/10/2018

प्रश्नपुस्तिका क्रमांक
BOOKLET NO.

मूल्यांकन
Enter to Learn, Leave to Serve.

A

2019
प्रश्नपुस्तिका
पेपर II

वेळ : 2 (दोन) तास

एकूण प्रश्न :
एकूण गुण :

सूचना

(1) सदर प्रश्नपुस्तिकेत 100 अनिवार्य प्रश्न आहेत. उमेदवारांनी प्रश्नांची उत्तरे लिहिण्यास सुरुवात करण्यापूर्वी या प्रश्नपुस्तिकेत सर्व प्रश्न आहेत किंवा नाहीत याची खात्री करून घ्यावी. असा तसेच अन्य काही दोष आढळल्यास ही प्रश्नपुस्तिका समवेक्षकांकडून लगेच बदलून घ्यावी.

(2) आपला परीक्षा-क्रमांक ह्या चौकोनांत **न विसरता बॉलपेनने** लिहावा.

परीक्षा-क्रमांक								
	केंद्राची संकेताक्षरे							शेवटचा अंक

(3) वर छापलेला प्रश्नपुस्तिका क्रमांक तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर विशिष्ट जागी उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे **न विसरता नमूद करावा.**

(4) (अ) या प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाला 4 पर्यायी उत्तरे सुचविली असून त्यांना 1, 2, 3 आणि 4 असे क्रमांक दिलेले आहेत. त्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तराचा क्रमांक उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर नमूद करावा. अशा प्रकारे उत्तरपत्रिकेवर उत्तरक्रमांक नमूद करताना तो संबंधित प्रश्नक्रमांकासमोर छायांकित करून दर्शविला जाईल याची काळजी घ्यावी. **ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉलपेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.**

(ब) **ॲकॅडमीने ज्या विषयासाठी मराठी बरोबर इंग्रजी माध्यम विहित केलेले आहे. त्या विषयाचा प्रत्येक प्रश्न मराठी बरोबर इंग्रजी भाषेत देखील छापण्यात आला आहे. त्यामधील इंग्रजीतील किंवा मराठीतील प्रश्नामध्ये मुद्रणदोषांमुळे अथवा अन्य कारणांमुळे विसंगती निर्माण झाल्याची शंका आल्यास, उमेदवाराने संबंधित प्रश्न पर्यायी भाषेतील प्रश्नाशी ताडून पहावा.**

(5) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. यास्तव सर्व प्रश्नांची उत्तरे द्यावीत. घाईमुळे चुका होणार नाहीत याची दक्षता घेऊनच शक्य तितक्या वेगाने प्रश्न सोडवावेत. क्रमाने प्रश्न सोडविणे श्रेयस्कर आहे पण **एखादा प्रश्न कठीण वाटल्यास त्यावर वेळ न घालविता पुढील प्रश्नाकडे वळावे.** अशा प्रकारे शेवटच्या प्रश्नापर्यंत पोहोचल्यानंतर वेळ शिल्लक राहिल्यास कठीण म्हणून वगळलेल्या प्रश्नांकडे परतणे सोईस्कर ठरेल.

(6) उत्तरपत्रिकेत एकदा नमूद केलेले उत्तर खोडता येणार नाही. नमूद केलेले उत्तर खोडून नव्याने उत्तर दिल्यास ते तपासले जाणार नाही.

(7) **प्रस्तुत परीक्षेच्या उत्तरपत्रिकांचे मूल्यांकन करताना उमेदवाराच्या उत्तरपत्रिकेतील योग्य उत्तरांनाच गुण दिले जातील. तसेच "उमेदवाराने वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी स्वरूपाच्या प्रश्नांची दिलेल्या चार उत्तरापैकी सर्वात योग्य उत्तरेच उत्तरपत्रिकेत नमूद करावीत. अन्यथा त्यांच्या उत्तरपत्रिकेत सोडविलेल्या प्रत्येक चार चुकीच्या उत्तरांसाठी एका प्रश्नाचे गुण वजा करण्यात येतील".**

पर्यवेक्षकांच्या सूचनेविना हे सील उघडू नये

SEAL

ताकीद

ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी ॲकॅडमीने विहित केलेली वेळ संपेपर्यंत ही प्रश्नपुस्तिका ॲकॅडमीची मालमत्ता असून ती परीक्षाकक्षात उमेदवाराला परीक्षेसाठी वापरण्यास देण्यात येत आहे. ही वेळ संपेपर्यंत सदर प्रश्नपुस्तिकेची प्रत/प्रती, किंवा सदर प्रश्नपुस्तिकेतील काही आशय कोणत्याही स्वरूपात प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षपणे कोणत्याही व्यक्तीस पुरविणे, तसेच प्रसिद्ध करणे हा गुन्हा असून अशी कृती करणाऱ्या व्यक्तीवर शासनाने जारी केलेल्या "परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचा अधिनियम-82" यातील तरतुदीनुसार तसेच प्रचलित कायद्याच्या तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षाच्या कारावासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रकमेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.

तसेच ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी विहित केलेली वेळ संपण्याआधी ही प्रश्नपुस्तिका अनधिकृतपणे बाळगणे हा सुद्धा गुन्हा असून तसे करणारी व्यक्ती ॲकॅडमीच्या कर्मचारीवृंदापैकी, तसेच परीक्षेच्या पर्यवेक्षकीयवृंदापैकी असली तरीही अशा व्यक्तीविरूद्ध उक्त अधिनियमानुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती शिक्षेस पात्र होईल.

पुढील सूचना प्रश्नपुस्तिकेच्या अंतिम पृष्ठावर पहा

SHREE Book Centre & Xerox 9922144001

SHREE Book Centre & Xerox 9922144001

॥ श्री ॥ BOOK CENTRE

UPSC | MPSC | State Board | Magazines

All type of books are available

XEROX

Lamination & Stationary

MPSC/UPSC
Previous Year
Question Papers

MPSC/UPSC
Test Series
Question Papers

MPSC/UPSC
Classes Notes,
Study Material

Banking/SSC
Online
Study Material

We are filling all types of online forms

Address
1005, Sai Sparsh Building,
Shop No 12, Near Lajjat Hotel
Sadashiv Peth, Pune - 30.

9922144001, 7588609998

SHREE Book Centre & Xerox 9922144001

www.mulyaankan.co.in

मूल्यांकन Enter to Learn, Leave to Serve.

खाली दिलेला परिच्छेद वाचा आणि प्रत्येक परिच्छेदावर आधारित विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे नमूद करा. या प्रश्नांची उत्तरे परिच्छेदावर आधारित असली पाहिजेत

Read the following passages and respond to the questions that follow each passage. Your responses should be based on the passages.

प्रश्न क्रमांक 1 ते 5

Once upon a time I went for a week's holiday in the Continent with an Indian friend. We both enjoyed ourselves and were sorry when the week was over, but on parting our behaviour was absolutely different. He was plunged in despair. He felt that because the holiday was over, all happiness was over until the world ended. He could not express his sorrow too much. But in me the Englishman came out strong. I could not see what there was to make a fuss about. It wasn 't as if we were parting forever or dying. "Buck up", I said, "do buck up". He refused to buck up, and I left him plunged in gloom.

1. What is the Continent in the context of the passage ?
   1) An Island 2) The countryside
   3) Africa 4) None

---

2. What does the author mean by 'buck up'?
   1) Buckle yourself up 2) Stand up
   3) Cheer up 4) Shut up

---

3. Why was the Indian friend plunged in despair ?
   1) He was hopeless
   2) He experienced racial discrimination
   3) He would never be so happy again
   4) He had spent lot of money

---

4. What does ‘But in me the Englishman came out strong’ imply?

   1) He was a strong Englishman
   2) He had the typical English character
   3) The Englishman went out of him
   4) He started following Indian traditions

---

5. What is the author’s intention in the passage?

   1) To contrast the Indian character with the English character
   2) To show that an Indian is sorrowful
   3) To ridicule the Indian traditions
   4) To praise the Englishman

प्रश्न क्रमांक 6 ते 10

मी जेव्हा प्राचीन इतिहासाचा अभ्यास करीत होतो तेव्हा आणि बहुधा आत्ता देखील त्या विषयावर ग्रोट यांचा 'ग्रीसचा इतिहास' व मॉम्सेन यांचा 'रोमचा इतिहास' हे ग्रंथ अभिजात मानले जात. ग्रोट हे स्वतः एक जहाल विचारसरणीचे सुबुद्ध बँकर होते. त्यांनी 1840 च्या दशकात लिहिताना अथेन्समधील लोकशाहीचे आदर्श चित्र रेखाटले. त्यातील पेरिक्लीज हा बेंथम वादी सुधारक भासतो व अथेन्स च्या लोकांना बेसावध अवस्थेत साम्राज्याचा लाभ झाला असे तत्संबंधीचे विवेचन वाचून आपला ग्रह होतो. ग्रोट हे त्यांच्या स्वतःच्या काळात नव्याने उदयाला येत असलेल्या राजकीय दृष्ट्या पुरोगामी मध्यमवर्गाच्या आकांक्षाच व्यक्तवीत होते. त्यांनी गुलामांच्या समस्या नजरेआड केल्या. त्याचे कारणही कल्पनाशक्ती फारशी न ताणता असे देता येईल, की ग्रोट ज्या वर्गातून आले होते त्या वर्गाला इंग्लंडमधील नवोदित मजदूर वर्गाच्या समस्यांना तोंड देण्यात अपयश आले होते. मॉम्सेन हे जर्मन उदारमतवादी होते. 1848 - 49 मधील जर्मन क्रांतीच्या मानहानीकारक फजिती ने त्यांचा भ्रमनिरास झाला होता. ज्या दशकात रिअलपॉलिटिक (वास्तव राजकारण) ही संज्ञा आणि कल्पना जन्म पावली त्या 1850 च्या दशकात ते लिहीत होते. आपल्या राजकीय आकांक्षा साध्य करण्यात अपयश आल्यामुळे जर्मनांची परिस्थिती बिकट झाली होती. अशा परिस्थितीतून मार्ग काढू शकेल अशा खंबीर नेत्याची मॉम्सेन यांना गरज भासत होती. एक आदर्श व्यक्ती म्हणून त्यांनी जे सीझरचे चित्रण केले ते प्रसिद्धच आहे. पण त्याचे रहस्य जाणण्यासाठी सुद्धा हे माहीत असले पाहिजे की जर्मनीला विनाशापासून वाचवू शकेल अशा एखाद्या कर्तबगार पुरुषाची ते आतुरतेने वाट पाहत होते. चालढकल करण्यात आणि नुसती बडबड करण्यात प्रवीण असा त्यांचा कुचकामी आणि चंचल राजकारण पटू वकील सीसेरो हा तर थेट 1848 मधील फ्रँकफुर्टच्या पार्लमेंट मध्ये वाद खेळून सभागृहाच्या बाहेर पडताना दिसतो. ग्रोट लिखित 'ग्रीसचा इतिहास' आपल्याला इसवी सन पूर्व पाचव्या शतकातील अथेन्सच्या लोकशाहीबद्दल जितके सांगतो तितकेच 1840

च्या दशकात इंग्लिश जहाल पक्षीयांच्या विचारसरणीबद्दल देखील सांगतो. हे समजून घ्यायचे असेल किंवा 1848 च्या क्रांतीचा जर्मन उदारमतवाद्यांवर कोणता परिणाम झाला हे जर एखाद्याला समजून घ्यायचे असेल तर त्याने मॉम्सेन लिखित 'रोम चा इतिहास ' हे एक त्या विषयावरील पाठ्यपुस्तक म्हणून अभ्यासावे असे मी म्हटले तर कोणाला ते धक्कादायक व विरोधाभासात्मक वाटेल. पण मला तसे वाटत नाही.

When I was studying ancient history, the classics on the subject were and probably still are Grote's History of Greece and Mommsen's History of Rome. Grote, an enlightened radical banker writing in the 1840s described ideal picture of democracy in Athens, in which Pericles figured as a Benthanite reformer and Athens acquired an empire in a fit of absence of mind. Grote embodied the aspirations of the rising and politically progressive middle class in an idealized picture of Athenian democracy, It may not be fanciful to suggest that Grote's neglect of the problem of slavery in Athens reflected the failure of the group to which he belonged to face the problem of the new English factory working class. Mommsen was a German liberal, disillusioned by the muddles and humiliations of the German revolution of 1848-49. He was writing in the 1850s the decade which saw the birth of the name and concept of Realpolitik. Mommsen was intrigued with the sense of need for a strong leader to clear up the mess left by the failure of the German people to realize its political aspirations. we shall never appreciate his history at its true value unless we realize that his well-known idealization of Caesar is the product of this yearning for the strong leader to save Germany from diaster, and that the lawyer-politician Cicero that ineffective Chatterbox and slippery procrastinator , has walked straight out of the debates in Frankfurt assembly in 1948. Indeed, I should not think it an outrageous paradox if someone were to say that Grote's History of Greece has quite as much to tell us today about the thought of the English philosophical radicals in the 1840s as about Athenian democracy in the fifth century BC, or that Mommsen's History of Rome can serve as text-books for anyone wishing to understand what 1848 did to the German liberals.

6. ग्रोट च्या बाबतीत खालीलपैकी कोणता निष्कर्ष खात्रीशीरपणे काढता येतो ?

a. ग्रोट हे स्वतः राजकीयदृष्ट्या पुरोगामी ब्रिटिश मध्यमवर्गीय होते

b. ग्रोट हे स्वतः लोकशाहीचा पुरस्कार करणारे ग्रीक सुधारक होते

1) फक्त a 2) फक्त b 3) दोन्ही 4) कोणतेही नाही

Which of the following inferences about Grote can be made definitely?

a. Grote was a politically progressive British middleclass person

b. Grote was a Greek reformer who supported democracy.

1) Only a 2) Only b 3) Both 4) None

---

7. खालीलपैकी अयोग्य विधाने निवडा

a. ग्रोट व मॉमसेन हे समकालीन लेखक होते

b. ग्रोट यांनी आपल्या लिखाणात गुलामांच्या समस्या जाणीवपूर्वक दुर्लक्षित केल्या

c. ग्रोटवर १८४० च्या दशकातील ब्रिटिश जहाल विचारसरणीचा प्रभाव होता

1) फक्त a 2) फक्त b , c 3) a, b, c 4) कोणतेही नाही

Which of the following statements are incorrect ?

a. Grote & Mommsen were contemporaries .

b. Grote intentionally neglected the problems of slavery in his writings.

c. Grote had influence of 1840's British radical thinking .

1) Only a 2) Only b , c 3) a, b, c 4) None

---

8. वरील उताऱ्यात लेखक कोणत्या विरोधाभासाबद्दल भाष्य करत आहे?

a. मॉमसेन लिखित 'रोमचा इतिहास' याचा पाठयपुस्तक म्हणून अभ्यास

b. मॉमसेन लिखित 'रोमचा इतिहास' या पुस्तकाचा 1848 च्या जर्मन क्रांतीचा अभ्यास करण्यासाठी उपयोग

c. ग्रोट लिखित 'ग्रीस चा इतिहास' या पुस्तकाचा 1840 च्या दशकातील इंग्लिश विचारसरणीचा अभ्यास करण्यासाठीही वापर

1) फक्त a 2) फक्त b, c

3) a, b, c 4) फक्त b

In the passage, the author talks about following 'Paradox' –

a. Studying Mommsen's 'History of Rome' as a textbook.

b. Studying Mommsen's 'History of Rome' to know about 1840s German revolution.

c. Studying Grote's 'History of Greece' to know more about British radical thoughts during 1840s

1) Only a 2) Only b, c
3) a, b, c 4) Only b

---

9. उताऱ्यानुसार, सीझर व सिसेरो हे कोण होते?
1) जर्मन क्रांतीचे शिल्पकार
2) 1840-50 च्या दशकातील जर्मन लोकशाहीवादी
3) मॉमसेन लिखित 'रोमचा इतिहास' या पुस्तकातील पात्रे
4) वरीलपैकी नाही

According to passage, Caesar and Cicero were –
1) Heroes of German revolution
2) German democrats during 1840-50s
3) Characters in the Mommsen's 'History of Rome'
4) None of the above

---

10. लेखकाच्या मते, मॉमसेन यांच्या प्रसिद्ध अशा सीझरच्या चित्रणामागची प्रेरणा कोणती?
1) 1848-49 मधील जर्मन क्रांती
2) जर्मन लोकांच्या राजकीय आकांक्षा
3) जर्मनीला विनाशापासून वाचवू शकेल अशा खंबीर नेतृत्वाची गरज
4) सांगता येत नाही

Acc to author, what was the inspiration behind Mommsen's famous portrayal of Caesar?
1) German revolution of 1848-49
2) Political aspirations of german people
3) Sense of need for a strong leader to save Germany
4) can not be determined .

प्रश्न क्रमांक 11 ते 16

आयसीटी म्हणजे माहिती कम्युनिकेशन टेक्नॉलॉजीच्या अँप्लिकेशन्स मध्ये ऑडिट प्रणाली अशा पद्धतीने सक्षम पाहिजे, की जी सुनिश्चित करेल, की ऑडिटिंग प्रणालीमध्ये प्रक्रिया नियंत्रण प्रणाली योग्य पद्धतीने राबवली गेली आहे का. ही प्रणाली विविध कार्यक्षेत्रांच्या कामगिरीचं मोजमाप सुनिश्चित करेल. जसे, धोरणात्मक नियोजन, प्रकल्प

Mulyaankan

व्यवस्थापन, ऑपरेशन व्यवस्थापन, जोखीम व्यवस्थापन पद्धती, व्यवसाय सातत्य नियोजन, विक्री सेवांची गुणवत्ता, ग्राहक्रांचे समाधान इत्यादी. तिथे काम करणाऱ्या ईःगव्हर्नन्स च्या एक्सिक्युटीव्ह बरोबर किंवा आयटीं संबंधित प्रोग्रॅम्स बरोबर आडिटर्सने स्वत:ला जर जोडून घेतलं तर भागधारकांना म्हणजे आपल्या बाबतीत्त देशातील नागरिकांना संबंधित कामाची हमी आणि विश्वासार्हता तयार होताना दिसेल आणि त्यांच्या कामाचा, त्यांच्या पैशाचा योग्य मोबदला मिळतोय, असंही त्यांना वाटेल. कॅग टीम याचीदेखील खातरजमा करून घेईल, की या प्रणालीमध्ये अंतर्गत सुरक्षितता आहे, तत्वांचे पालन करण्यासाठी मानदंड आहेत, येणाऱ्या उत्पादनात योग्य प्रक्रिया नियंत्रण अस्तित्वात आहे आणि एकसारखेपणा आहे.

कॅगने सुरक्षित असे कॅग ई गव्हर्नन्स ग्रीड स्थापन करायचा विचार करायला हवा. जे ब्रॉडबँड नेटवर्कद्वारे केंद्रीय आणि राज्य सरकारांमध्ये त्याचबरोबर सार्वजनिक क्षेत्रातील सरकारी संस्थांमध्ये उपयोगात्त आणता येईल. आयटीच्या सक्षम वातावरणात जवळपास कागदपत्र नसलेली अकाऊंटिंग प्रणाली, जी इलेक्ट्रॉनिक कॅशवर जोडलेली असते. त्याचबरोबर सुरक्षित डिजिटल स्वाक्षरी चा समावेश केलेला असतो. क्रेडिट कार्डने व्यवहार होतात. या सगळ्या गोष्टी कॅगच्या व्यवहाराचे अविभाज्य अंग बनू शकतील. अजूनही कागदावर लिहायची पद्धत सुरूच आहे. त्याचे कारण संगणकावर असलेला अविश्वास आणि ओळख पटवण्याच्या पद्धतीच्या योग्य चाचण्या न होणं. त्यामुळे संगणकामध्ये आपण फक्त कागदाचे व्यवहार नमूद करतो. हे सर्व व्यवहार अशा पद्धतीने बदलले पाहिजेत, की त्यांचा जन्मच हा डिजिटली व्हायला पाहिजे, त्याचा डाटाही आपोआप तयार व्हायला पाहिजे. जेणेकरुन डाटा एंट्रीचा विचार करण्याऐवजी आपला वेळ आपण विचार करण्याला अधिक देऊ शकू. त्यामुळे आयसिटी आणि ऑडिटिंग यांचे एकत्रीकरण आवश्यक आहे. संपूर्ण भारतामध्ये बँका आणि व्यावसायिक संस्थांनी त्यांच्या व्यवहारामध्ये ई गव्हर्नन्स चा वापर या अगोदरच सुरू केलेला आहे. त्यामुळे शासकीय विभागांमध्ये योग्य मानके घेऊन ही योजना राबवणे मला तरी अवघड वाटत नाही.

ई गव्हर्नन्स ग्रीड च्या माध्यमातून ई ऑडिट कार्यान्वित करण्यासाठी आयसीटीला पुढील साधनांची गरज आहे. क्वालिटी कंट्रोल, ई-ऑडिटिंग प्रणाली , प्रकल्प व्यवस्थापन, बदलाचे व्यवस्थापन, जोखीम मूल्यांकन आणि नियंत्रण, मानव संसाधन नियोजन, जवळपास पेपरलेस असलेल्या कामकाज प्रणालीची अंमलबजावणी, परफॉर्मन्स ट्रॅकिंग सिस्टिम्स. यामुळे ऑडिर्टिंग हे वेळ, खर्च आणि कार्यक्षमता याचं ऑनलाईन निरीक्षण करू शकेल. ही प्रक्रिया प्रगतीपथावर असतानाच प्रकल्पाच्या अंतिम ध्येय गाठण्याच्या उद्देशानुसार त्यात योग्य त्या सुधारणा करण्यासाठी शिफारस करू शकेल. या प्रकारच्या ऑडिटिंगच्या माध्यमातून आमूलाग्र बदलाचा हा दृष्टिकोन कॅगला आपल्या सर्ब कालबद्ध राष्ट्रीय मिशन्समध्ये भागीदार करू शकेल.

The application of ICT (Information Communication Technology) into the audit system should enable the auditors to ensure that the process control mechanism is built into the auditing system. This system would ensure the performance metrics of various domains, such

as strategic planning, project management. operational management, risk management practices, business continuity planning, quality of services delivered, customer satisfaction. etc. If the auditors associate themselves with the executives in their e-governance or IT-related programmes, it would also provide credibility and assurance to the stakeholders (in our case. the citizens of the country) about value for money. The CAG team will also be assured of the security within the system. the compliance with standards, the existence of proper process control and integrity in the output.

The CAG can think of establishing a secure CAG E-governance Grid through broadband network with central and State governments and public sector institutions. In an IT-enabled environment. a neat paperless accounting system which hinges on electronic cash and credit card transactions, including authenticated and secure digital signatures. will have to become part and parcel of the business of the CAG. Today, the paper trail is still maintained due to a mistrust of computerization and untested authentication mechanisms. Hence, we merely enter the paper transactions in the computers. This has to be changed in such a way that the transactions are born digitally and automatically captured so that we can spend more time on thinking rather than on data entry. Hence the fusion of ICT and auditing is essential. Since banks and commercial establishments are today already engaged in e-commerce transactions across India, I do not visualize any difficulty in implementing a similar scheme in government departments with qualified encryption standards.

For enabling e-audit through the E-governance Grid the ICT tools needed are: Quality Control ; E-auditing System ; Project Management; Change Management ; Risk Assessment and Control; Human Resource Planning ; Implementation of near paperless office work flow system ; Performance Tracking System.

This will enable the audit team to provide online monitoring of time, cost and the performance and recommend suitable corrective actions for meeting final project goals when the process is in progress. This type of paradigm shift in the approach through auditing will make the CAG a partner in all our time bound national missions.

11. " ही प्रणाली विविध कार्यक्षेत्रांच्या कामगिरीचे मोजमाप सुनिश्चित करेल" असा उताऱ्यामध्ये उल्लेख आहे. यामध्ये उल्लेख केलेली" ही प्रणाली" म्हणजे कोणती प्रणाली ?

a . सक्षम ऑडिट प्रणाली

b. आय.सी .टी .चा वापर करणारी ऑडिट प्रणाली

c. जोखीम व्यवस्थापन व प्रकल्प व्यवस्थापन करणारी प्रणाली

1) फक्त a 2) फक्त a, b

3) फक्त b 4) फक्त b, c

Passage mentions - " This system would ensure the performance metrics of various domains". This mentioned system is –

a. Capable audit system

b. audit system using ICT

c. system for risk and project management

1) Only a 2) Only a, b

3) Only b 4) Only b, c

---

12. ऑडिटच्या कामांमध्ये आयसीटी प्रणालीचा वापर करण्यामध्ये कोणत्या न सोडवता येणाऱ्या अडचणी उताऱ्यामध्ये नमूद केल्या आहेत ?

1) या प्रणालीच्या सुरक्षिततेचा प्रश्न

2) योग्य मापदंडाचा अभाव

3) योग्य प्रक्रिया नियंत्रणाचे नसणे

4) यापैकी एकही नाही

Which of the following difficulties have mentioned as unsolvable while using ICT in auditing function?

1) Security within the system

2) Lack of proper standards

3) Lack of proper process control

4) None of the above

Mulyaankan

13. आयटीच्या गैरहजेरीत अकाउंटिंग प्रणाली मध्ये पुढीलपैकी कोणत्या गोष्टी आढळून येतात/ कोणत्या गोष्टींचा समावेश होतो?

a. डिजिटल स्वाक्षरी
b. कागदपत्रांचा वापर
c. इ-गव्हर्नन्स ग्रीड
d. भागधारकांचा ऑडिटर्स वर अविश्वास
e. अंतर्गत असुरक्षितता

1) फक्त a, b, e
2) फक्त b, c , d
3) फक्त b
4) फक्त d

In the absence of ICT, which of the following things found in accounting system?

a. digital signature
b. use of paper
c. e-Governance grid
d. lack of trust of stakeholders over auditors
e. security within

1) Only a, b, e
2) Only b, c , d
3) Only b
4) Only d

---

14. पुढील विधानांचा विचार करा आणि योग्य विधान/ विधाने निवडा.

a. लेखकाच्या मते भारतात कॅग ने इ-गव्हर्नन्स ग्रीड ची उभारणी केली पाहिजे; मात्र अशी उभारणी करणे सध्या अशक्यप्राय आहे.
b. इ-गव्हर्नन्स ग्रीडला सरकारी व खासगी संस्थांची जोडणी केली जाईल
c. कॅगच्या इ-गव्हर्नन्स मध्ये आयसिटी व ऑडिटिंग यांचा एकत्र वापर केला जाईल.

1) फक्त c   2) फक्त b   3) फक्त a, b   4) a, ,b c

Consider the following statements and choose correct ones.

a. Acc to author, CAG should establish e-Governance grid; but presently, such establishment is impossible.
b. e-Governance grid connect public and private institutions.
c. In CAG e-Governance, ICT and auditing is used together.

1) Only c   2) Only b   3) Only a, b   4) a, ,b c

Mulyaankan

15. पुढीलपैकी कोणत्या क्षेत्रांमध्ये / कार्यामध्ये "मानव संसाधन नियोजनाची" गरज उताऱ्यात सांगितली आहे?

1) कॅगचे व्यवहार पारदर्शक बनवण्यासाठी
2) केंद्र व राज्य सरकार यामध्ये नेटवर्कद्वारे ई-गव्हर्नन्स ग्रीड स्थापन करण्यासाठी
3) ई-गव्हर्नन्स ग्रीड च्या माध्यमातून इ- ऑडिट कार्यान्वित करण्यासाठी
4) राष्ट्रीय मिशन्स द्वारे देशाचा विकास घडवून आणण्यासाठी

In which field the need for 'human resource planning' has been mentioned in the passage?

1) to bring transparency in functioning of CAG
2) To establish e-Governance grid using network between centre and state governments.
3) To ensure e-Audit through e-Governance grid
4) To ensure development of country through national missions

---

16. वरील उताऱ्याचा मुख्य विषय खालीलपैकी कोणता आहे

1) आय सी टी तंत्रज्ञानाचा शासकीय कामासाठी उपयोग
2) कॅग संस्थेतील त्रुटी
3) ई गव्हर्नन्सचे महत्व आणि समस्या
4) ऑडिटिंग मध्ये ई-गव्हर्नन्सची गरज व त्याचे स्वरूप

What is the main subject of passage?

1) Use of ICT technology in government functioning
2) deficiencies in CAG institution
3) e-Governance – importance and problems
4) need of e-Goverance in audit and its nature.

प्रश्न क्रमांक 17 ते 21

दोन शक्ती सर्वदा समभावाने कार्य करीत आहेत . एक अहं (मी), आणि दुसरी 'नाहं' (मी नाही). ह्या दोन शक्तींचा खेळ केवल मानवातच नव्हे तर पशूतही पाहावयास सापडतो. फार काय पण लहानलहान जंतूंतही तो आढळतो. गरम रक्त प्यावयास मिळावे म्हणून जिवंत माणूस फाडून टाकणारी वाघीण आपल्या बच्च्यांच्या रक्षणासाठी स्वत:चे प्राण

Mulyaankan

देखील द्यावयास तयार होईल. कुणाचाही गळा कापण्यास न कचरणारा अत्यंत दुर्वृत्त माणूसही भुकेने तडपडणाऱ्या आपल्या बायको पोरांसाठी स्वत्त:चा बळी देण्याससुद्धा मागेपुढे पाहणार नाही. याप्रमाणे या सृष्टीत ह्या दोन शक्ती जवळजवळच कार्य करीत असतात जिथे एक असते तिथेच दुसरीही आढळेलच. एक आहे स्वार्थपरता, दुसरी आहे नि:स्वार्थता. एकीचे स्वरूप आहे बळकावणे, दुसरीचे स्वरूप आहे त्याग. पहिलीने प्रेरित झाल्यास माणूस घेतो, दुसरीने प्रेरित झाल्यास देतो. अगदी खालच्या प्राण्यांपासून तो सर्वोच्च प्राण्यांपर्यंत समस्त विश्व ह्या दोन शक्तींचे क्रीडांगण होय. ही अगदी हातची कांकणे आहेत, त्यांना आरशाची जरूर नाही - कुणालाही कुठेही दिसेल अशी ही स्पष्ट वस्तुस्थिती आहे.

ह्या दोन शक्तींपैकी अहं शक्तीतून जन्मणाऱ्या स्पर्धा, चढाओढ, संघर्ष इत्यादींवरच जगातील सर्व कार्य आणि विकास आधारलेला आहे असे म्हणण्याचा समाजातील एखाद्या पक्षाला काय अधिकार आहे ? जगातील समस्त कार्य आसक्ती, द्वेष, चुरस आणि कलह यांवरच आधारलेले आहे असे म्हणायचा त्याला काय अधिकार आहे? ह्या सर्व प्रवृत्ती जगातील पुष्कळशा कार्यांच्या मुळाशी असतात हे आम्ही नाकबूल करीत नाही. त्या अस्तित्वात्त आहेत, प्रश्नच नाही. काय म्हणुन ती दुसरी शक्ती अस्तित्वात नाही, जगातील कार्यांच्या बुडाशी ती नसतेच असे म्हणण्याचा कुणालाही काय अधिकार आहे ? प्रेम, ही अहंशून्यता, हा त्यागहीच जगात एकमेव विधायक शक्ती आहे हे कुणीतरी नाकबूल करू शकेल काय ? नव्हे, नीट विचार केल्यास आढळून येईल की ती पहिली शक्ती अथवा स्वार्थीपणा हे केवळ या दुसऱ्या म्हणजे प्रेमशक्तीचेच विकृत रूप होय; स्पर्धा, चढाओढ वगैरेही वस्तुत: ह्या प्रेमामुळेच निर्माण होत असतात, त्यांचे खरे मूळ प्रेमच आहे. वाइटाचे, बुऱ्याचेही खरे मूळ नि:स्वार्थताच आहे. शुभातूनच अशुभ जन्मते, आणि त्या अशुभातूनच अंती शुभ जन्मते. अशुभ म्हणजे फक्त शुभ शक्तीचा विकृत आविष्कार होय, शुभ शक्तीलाच चुकीची दिशा लाभली की अशुभ उपजत असते, आणखी काही नाही. एकजण दुसऱ्याचा खून करतो, तोही कदाचित स्वत: च्या पोटच्या गोळ्यावरील प्रेमाने प्रेरित होऊनच, कदाचित आपल्या त्या लहानग्यांचे पालनपोषण, कोडकौतुक करण्यासाठी आवश्यक असलेल्या पैशाकरता. त्याचे प्रेम अगदी मर्यादित होऊन, जगातील इतर सर्वांना संपूर्ण वगळून त्या स्वत:च्या मुलावरच केंद्रित होऊन बसलेले असते. इतर कुणाहीविषयी मग त्याला प्रेम वाटत नाही, त्याचे सगळे प्रेम त्या आपल्या एका पोरावरच खिळून बसते, आणि म्हणूनच त्या प्रेमाने प्रेरित होऊन तो इतर कुणाचाही जीव घेऊ शकतो. परंतु त्याचे ते पुत्रप्रेम मर्यादित असो की कसेही असो, असते मात्र ते प्रेमच.

Two forces have been working side by side along parallel lines. The one says ‘I’, the other says ‘not I’. Their manifestation is not only in man but in animals, and even in the smallest worms. The tigress that plunges her fangs for the warm blood of a human would give up her own life to protect her young. The most deprived man who thinks nothing before taking the lives of his any person will, perhaps, sacrifice himself without any hesitation to save his

starving wife and children. Thus throughout creation these two forces are working side by side; where you find the one, you find the other too. The one is selfishness, the other is unselfishness. The one is acquisition, the other is renunciation. The one takes, the other gives. From the lowest to the highest animals, the whole universe is the playground of these two forces. It does not require any demonstration; it is obvious to all. '

What right does any section of the community has to base the whole work and evolution of the universe upon competition and struggle etc alone resulted from 'I' force of these two factors? What right does it has to base the whole working of the universe upon passion and fight, upon competition and struggle ? we cannot deny these forces as a base of many works; but what right does anyone has to deny the working of the other force ? Can any man deny that love, that is 'not I' or renunciation is the only positive power in the universe ? The other is only the misguided employment of the power of love; the power of love brings competition, the real genesis of competition is in love. In reality, competition, struggle etc are results of love. The real genesis of evil is in unselfishness. The creator of evil is good, and ultimately results in good. It is only misdirected power of the goodness. A man who murders another is, perhaps, moved to do so by the love of his own child and by money needed for his upbringing & pampering. His love has become limited to that one little baby, to the exclusion of the millions of other human beings in the universe. He doesn't feel love for anybody & so he can kill anyone for love of his child. Yet, limited or Unlimited. it is the same love.

17. वरील उताऱ्याचे सर्वात शक्य प्रयोजन निवडा

1) अहं आणि नाहं या दोन शक्तीतील साम्य शोधणे
2) शुभ आणि अशुभ यात फरक करणे
3) स्वार्थपरतेमागची निःस्वार्थता स्पष्ट करणे
4) जगाला चालवणाऱ्या एकमेव शक्तीचा शोध घेणे

Select the most likely purpose of the above passage

1) To find the similarities between the two powers – 'I' and 'Not I'
2) To differentiate between good and evil
3) To explain the unselfishness behind the selfishness
4) To search for the only force that drives whole world

18. लेखकाने 'हातची कांकणे' ही संज्ञा कोणास उद्देशून वापरली आहे?

a. स्वार्थपरता व निःस्वार्थता

b. बळकावण्याची आणि त्यामागची प्रवृत्ती

c. समस्त विश्व हे स्वार्थ व निःस्वार्थ या दोन प्रवृत्तींचे क्रीडांगण असते

d. खालच्या प्राण्यांपासून वरच्या प्राण्यांपर्यंत सर्वांना

1) फक्त a, b 2) फक्त a, b, c

3) फक्त c 4) a, b, c, d

By using term 'Obvious things', Author wants to indicate

a. Selfishness and unselfishness

b. Tendencies of acquisition and renunciation

c. Whole universe being the playground of two forces – selfishness and unselfishness

d. From lowest ti the highest animals

1) फक्त a, b 2) फक्त a, b, c

3) फक्त c 4) a, b, c, d

---

19. अचूक विधाने ओळखा

a. जिथे स्वार्थ असतो, तिथे निःस्वार्थ असतोच

b. प्रेम हीच जगात एकमेव शक्ती आहे

c. शुभ आणि अशुभ परस्परांना जन्म देतात

d. जगातील समस्त कार्य आसक्ती , द्वेष , चुरस, कलह यांवरच आधारलेले आहे

1) फक्त a, c 2) फक्त a, b, c

3) फक्त b, c 4) वरील सर्व

Choose the correct statements

a. Selfishness is always accompanied by unselfishness

b. Love is the only force in this world

c. Good and evil originate from each other

d. Working of whole universe is based upon the forces of passion, hate, competition and fight.

Mulyaankan

1) Only a, c
2) Only a, b, c
3) Only b, c
4) All of the above

---

20. लेखकाच्या मते,

a. निःस्वार्थी वृत्तीतून जन्मणाऱ्या प्रवृत्तीवरच जगाचा विकास आधारलेला आहे

b. संकुचित प्रेम म्हणजे स्वार्थीपणा

c. स्पर्धा, चढाओढ यांचे मूळ प्रेमात आहे

1) फक्त a
2) फक्त b
3) फक्त b, c
4) a, b, c

According to author ,

a. Development of the world depends wholly upon the qualities originated from unselfishness.

b. Limited love is selfishness.

c. The genesis of competition lies in love

1) Only a
2) Only b
3) Only b, c
4) a, b, c

---

21. 'वाईटाचे खरे मूळ प्रेमातच आहे ' या विधानाला बळकटी देणाऱ्या विधानांची निवड करा.

a. शुभ शक्तीला चुकीची दिशा लाभली की अशुभ उपजत असते.

b. एकजण दुसऱ्याचा खून करतो, तोही कदाचित स्वतःच्या पोटच्या गोळ्यावरील प्रेमाने प्रेरित होऊनच

c. प्रेम हीच जगात एकमेव विधायक शक्ती आहे

1) फक्त a
2) फक्त a, b
3) फक्त b, c
4) a, b, c

Select the statements that confirm the comment – “The root of the evil lies in love”.

a. Misdirected goodness gives rise to evil.

b. A man murders another for the love of his own child

c. Love is the only positive in the world.

Mulyaankan

1) Only a 2) Only a, b

3) Only b, c 4) a, b, c

प्रश्न क्रमांक 22ते 25

Extended debate concerning the exact point of origin of individual folktales told by Afro-American slaves has unfortunately taken precedence over analysis of the tales' meaning and function. Cultural continuities with Africa were not dependent on importation and perpetuation of specific folktales in their pristine form. It is in the place that tales occupied in the lives of the slaves and in the meaning slaves derived from them that the clearest resemblances to African tradition can be found.

Afro-American slaves did not borrow tales indiscriminately from the Whites among whom they lived. Black people were most influenced by those Euro-American tales whose functional meaning and aesthetic appeal had the greatest similarity to the tales with deep roots in their ancestral homeland. Regardless of where slave tales came from, the essential point is that, with respect to language, delivery, details of characterization, and plot, slaves quickly made them their own.

22. The author claims that most studies of folktales told by Afro-American slaves are inadequate because the studies

1) fail to recognize any possible Euro-American influence on the folktales

2) do not pay enough attention to the features of a folktale that best reveal an African influence

3) overestimate the number of folktales brought from Africa by the slaves

4) do not consider the fact that a folktale can be changed as it is retold many times

---

23. The author's main purpose is to

1) create a new field of study

2) discredit an existing field of study

3) change the focus of a field of study

4) transplant scholarly techniques from one field of study to another

---

24. The passage suggests that the author would regard which of the following areas of enquiry as most likely to reveal the slaves' cultural continuities with Africa?

1) The means by which Blacks disseminated their folktales in nineteenth-century America
2) Specific regional differences in the styles of delivery used by the slaves in telling folktales
3) The functional meaning of Black folktales in the lives of White children raised by slave
4) The specific way the slaves used folktales to impart moral teaching to their children

---

25. Which of the following techniques is used by the author in developing the argument in the passage?

1) Pointedly refusing to define key terms
2) Alternately presenting generalities and concrete details
3) Concluding the passage with a restatement of the first point made in the passage
4) Juxtaposing statements of what is not the case and statements of what is the case

---

प्रश्न क्रमांक 26 ते 30

एखादा लहानसा प्रक्षोभही संपूर्ण घटनांची साखळी बाजूला फेकून देऊ शकतो. तुम्हाला घोडा-नाळ-खिळा हरविल्याची म्हण आठवते का? “खिळा हरवला म्हणून नाल हरवला, नाल हरवला म्हणून घोडा हरवला 'म्हणून सेनापती हरवला, सेनापती हरवला म्हणून लढाई गमावली आणि हे सर्व घोडा-नाळ-खिळा हरवला म्हणून." निसर्गातील घटनांची साखळी ही प्रदीर्घ आणि गुंतागुत्तीची आहे. आपण मानव सुद्धा निसर्गाचे घटक आहोत ही वस्तुस्थिती काही वेळा विंसरतो. आपण सिमेंटच्या उंच इमारतींमध्ये राहत असलो, नायलॉनचे कपडे घालीत असलो आणि कॉमयुटरचा वापर करीत असलो तरी अन्न, पाणी आणि हवा या शिवाय जगू शकत नाही. आपण सर्व पाण्याला समुद्रात दूरवर पळून जाण्याची मोकळीकच दिलेली आहे त्यामुळे आपणास पुरेसे पाणी मिळू शकणार नाही. आपल्या भूमीची वरची मातीही वाहून जात असल्याने रोपे आणि गवत उगवणार नाही. त्यामुळे आपणास अन्न मिळू शकणार नाही. मोटारी आणि इतर प्रकारच्या धुरामुळे आपली हवा इतकी घाणेरडी झालेली आहे की आपण

श्वासोच्छवास करू शकत नाही. मग आपल्या एक गोष्ट लक्षात येईल की आपले सर्व संगणक आणि व्हिडिओ आपल्याला जिवंत राहण्यासाठी साहाय्य करणार नाहीत. आपल्या जीवनात आनंद उपभोगू देणार नाहीत. तुम्ही तुमच्या खोलीत है पुस्तक वाचीत बसला आहात. एक प्रयोग करून पहा. तुम्ही रोज नेहमी जी एखादी वस्तू वापरीत असता तिच्याविषयी बिचार करून पहा. त्या वस्तूचा माग काढून तिचे मूळ शोधा. उदाहरणार्थ तुम्ही तुमचे जोडे वा चपला या संबंधी विचार करीत आहात अशी कल्पना करून पहा. त्यांचा वापर तुम्ही रोज करता. आपली पादत्राणे चामड्याची बनवलेली असतात. हे चामडे कोठून येते? गुराढोरांपासून. गुरेढोरे कशी पोसली जातात? त्यांचे पोषण गवतावर होते. किंवा तुम्ही पुस्तक वाचीत आहात. कागद कोठून येतो? तो गवत आणि मऊ लाकूड यापासून तयार झाला. तुमचे शालेचे दप्तर कॅनव्हासचे बनलेले आहे. कॅनव्हास कापसाच्या धाग्या पासून तयार करतात. आणि कापूस पिकविण्यासाठी सुपीक माती लागते. तुम्ही बाकावर बसता. त्याचे लाकूड कोठून येते? तुम्ही चॉकलेट खात आहात. त्यातील कोको कोठून आला? आणि त्यातील ते दूध? आणि ते लोणी? आपण दैनंदिन जीवनात जे जे काही उपयोगात आणतो ते ते या ना त्या प्रकारे नैसर्गिक जीवनातील घटकांशी निगडित आहे. म्हणून जर नैसर्गिक जीवनातील एखाद्या भागात चूक झाली तर ती आपणास जाणवते आणि त्यामुळे आपले स्वतःचे जीवन गैरसोयीचे आणि अस्वस्थ होते

One small disturbance then can throw out a whole chain of events. Do you remember the saying about the horse-shoe nail which was lost? “For the loss of the nail, the shoe was lost; for the loss of the shoe, the horse was lost, for the loss of the horse. the General was lost; for the loss of the General, the battle was lost. And all for the loss of a horse-shoe nail. ” In nature, too, the chain of events is long and complicated. And the fact, which we sometimes forget, is that we humans are also a part of nature. We might live in tall cement buildings, we might wear nylon clothes and use computers, but we cannot live without food, water and air. And if we do not get enough water because we allow it all to run off into the sea; if we cannot have food because our top soil has been carried away so no plants or grass will grow; and our air is so filthy with car and other fumes that we cannot breathe it-then we will find that all our computers and VCRs will not help us to survive, let alone enjoy life.

If you are sitting in your room, reading this book, try an experiment. Think of something you use every day, all the time, and trace it back to its origins. For instance, let’s imagine you think of your shoes or chappals, which you wear every day. They are made of leather. Where did the leather come from? From cattle. How are cattle raised? They are raised on grass. Or, you are reading a book. Where did the paper come from? It was made from grasses and soft woods. Your school bag is made of canvas. Canvas is made from cotton fibre; and cotton

needs good soil to grow in. You are sitting at a desk; where did its wood come from? You are eating a chocolate; where did the cocoa come from? And the milk in it? And the butter? You will see that whatever we use in everyday life is seldom more than a few steps removed from some natural life form. So that if something goes wrong with any part of natural life, we would feel it and our own life would become uncomfortable because of it.

26. पुढील विधानांचा विचार करा व योग्य पर्याय निवडा.

a. मानवी जीवनातील गैरसोयी निसर्गामुळेच निर्माण होतात

b. दैनंदिन जीवनातील सर्व गोष्टींवर मानवी नियंत्रण निर्माण करायचे असल्यास निसर्गावर जय मिळवावा लागेल.

1) दोन्ही बरोबर; विधान b हे विधान a चे अचूक स्पष्टीकरण देते

2) दोन्ही बरोबर ; मात्र विधान b हे विधान a चे योग्य स्पष्टीकरण देत नाही

3) विधान a बरोबर तर विधान b चूक

4) विधान a चूक तर विधान b बरोबर

Consider the following statements and choose the correct option

a. Uncomfortability in human life is always created by nature.

b. To take control over things of everyday life, there is need to win over nature.

1) Both correct; b is the correct explanation of a

2) Both correct; b is not the correct explanation of a

3) a correct; b incorrect

4) a incorrect; b correct

---

27. लेखकाच्या मते मानवाने कोणते प्रयोग केले पाहिजेत?

a. गुराढोरांचे संरक्षण केले पाहिजे

b. वनांच्या कापणी वर निर्बंध आणले पाहिजे

c. दुधाचा वापर जपून केला पाहिजे

d. शाळेच्या दप्तराचे मूळ शोधले पाहिजे.

1) फक्त a, b, c 2) फक्त c

3) फक्त d 4) वरील सर्व

Mulyaankan

Acc to author, which experiments should be tried by human?

a. Protection of cattle should be done

b. restrictions over cutting of forests should be brought

c. Use of milk should be done carefully

d. origin of school bag should be traced back.

1) Only a, b, c   2) Only c

3) Only d   4) All of the above

---

28. लेखकाच्या मते मानवी जीवनातील आनंद कोणत्या गोष्टींमुळे नष्ट होतो?

a. आपण वापरत असलेले सर्व संगणक

b. आपण वापरत असलेले सर्व व्हिडिओ

c. वाढते शहरीकरण

d. अर्थव्यवस्थेतील वाढता भोगवाद

1) फक्त d   2) फक्त c, d   3) फक्त a, b   4) एकही नाही

Acc to author, enjoyment in human life gets destroyed due to which things?

a. all computers that we are using

b. all radios that we are using

c. increasing urbanization

d. increasing consumerism in economy

1) Only d   2) Only c, d   3) Only a, b   4) None

---

29. " घोडा - नाल - खिळा "या म्हणीला समर्थन देणारी पुढीलपैकी कोणती विधाने असतील

a. विजय प्राप्तीसाठी लहान - सहान गोष्टींचाही विचार करणे आवश्यक असते

b. मानवी सुखामागे अनेक गोष्टी दडलेल्या असतात

c. मानवी जीवन हे अनेक घटनांची साखळी आहे

d. घटनांच्या साखळी मधील एखादा घटक संपूर्ण साखळी प्रभावित करू शकतो

1) a, c, d   2) c, d   3) b, c   4) b, c, d

Mulyaankan

Which of the following statements support the phrase "horse-shoe-nail"?

a. Small-small things need to be considered to get victory.

b. Lot of things are hidden behind human happiness

c. Human life is a chain of events.

d. Single element of chain of events can influence the whole chain.

1) a, c, d 2) c, d 3) b, c 4) b, c, d

---

30. लेखकाच्या मते मानव हा निसर्गाचाच एक अविभाज्य घटक आहे ; मात्र या वस्तुस्थितीचा मानवास काही वेळा वेळा विसर पडतो. लेखकाने मानवास आपण निसर्गाचा एक अविभाज्य भाग आहोत हे सांगण्यासाठी पुढीलपैकी कोणत्या उदाहरणांचा वापर उताऱ्यामध्ये केला केला आहे?

a. संगणकाचा b. अन्नाचा c. हवेचा

d. कपड्यांचा e. चपलांचा

1) b, c, d, e 2) a, b, c, e 3) a, b, c, d, e 4) कोणतेही नाही

Acc to author, human is indivisible part of nature; but he forgot this reality sometimes. Author used which of the following examples in passage to tell him that he is indivisible part of nature?

a. computer b. food c. air

d. cloth e. chappal

1) b, c, d, e 2) a, b, c, e 3) a, b, c, d, e 4) None

प्रश्न क्रमांक 31 ते 35

सामाजिक डार्विनवाद हा डार्विनच्या उत्क्रांतीवादाचे विकृत आकलन आहै. अन्सर्ट हेकल नावाच्या जर्मन जीवशास्त्रज्ञाने डार्विनच्या विचाराचे प्रथमत: अमानुषीकरण केले. त्याची भाषा अणि त्याच्या विचारांनी वसाहतवादी वर्गाला त्याच्या शोषणाकांक्षांना शास्त्रीय झालर चढवण्यासाठी चालना दिली. संपूर्ण निसर्गात सर्वत्र चाललेला क्रूर आणि दयाहीन असा ज़गण्यासाठीचा संघर्ष, सर्व जैविक वस्तूची ही अंतहीन जीवघेणी स्पर्धा, हे एक सत्य आहे; फक्त निवडक अल्पसंख्याकच या स्पर्येत टिकणार आणि बहुसंख्याकांना मरावेच लागणार, हा निसर्याचा नियम आहे, अशा भाषेत त्याने डार्विनचा अर्थ लावला. हेकल तसा वैज्ञानिक, तरीही तो डार्विन समजाबून सांगताना डार्विनवाद हा समाजवादाशी कसा विसंगत आहे, हे राजकीय मत मांडायला बिसरत नाही. फ्रेडरिक नित्शेच्या भयानक बिचारांची मुळे या त्तन्हेने हेकलच्या या अशा भयावह विवरणात सापडतात. तो लिहितो, की नशीब जेव्हा दुर्बलाला मर म्हणून

सांगते तेव्हा-त्याचा आपण मान राखायला पाहिजे. हेकलच्या अशा विचारांचे प्रतिध्वनी नैसर्गिक निवडीच्या सिद्धांताची जन्मभूमी असलेल्या इंग्लंडमध्ये उमटले. डार्विनवादाला प्राणिमात्रांच्या निसर्गातील संघर्षातून उपटुन माणसांच्या सामाजिक संघर्षावर लादण्याचे श्रेय हर्बर्ट स्पेन्सर नावाच्या इंग्रज तत्त्ववेत्याला जाते. मुळात पत्रकार पण अर्थशास्त्रज्ञ म्हणून मिरवणाऱ्या स्पेन्सरने डार्विनसंबंधी सांगितले, की जिवाणूंच्या वरच्या पातळीवरील उत्क्रांती बाह्य हस्तक्षेपाशिवाय विशद करणे शक्य नाही. म्हणून समाजाच्या प्रक्रियांमध्ये आणि तिच्या नैसर्गिक निवडीमध्ये बाहेरील ढवळाढवळ थांबली पाहिजे, असे त्याला वाटे. माणसांच्या जगण्यासाठीचा जो संघर्ष आहे, त्यातून सर्वोत्तम ते जिवंत राहतील व बाकीचे मरतील, असा त्याचा सामाजिक डार्विनवाद त्याने मांडला. "सर्वोत्तमच फक्त जिवंत राहणार' हा विख्यात वाक्यांश स्पेन्सरचीच देण आहे. जेव्हा स्पेन्सरने न्यूयॉर्क शहरामध्ये हजारो लोक झोपड्यांमधून अगदी हलाखीच्या दयनीय अवस्थेत पाहिले, तेव्हा त्याने आपण उत्क्रांतीच्या प्रक्रिया पाहून धन्य झालो, असे उद्गार काढले होते. राज्य आणि चर्च, जे या उत्क्रांतीच्या प्रक्रियेत नेहमी ढवळाढवळ करतात , त्यांच्याबिषयी त्याच्या मनात भारी द्वेष होता. त्याला वाटे, की राज्याने खरे तर सामाजिक डार्विनवादाच्या या प्रक्रियेला संरक्षण दिले पाहिजे. हर्बर्ट स्पेन्सरला हेकलसमवेत याप्रमाणे सामाजिक-आर्थिक पातळीवर सामाजिक डार्विनवादाचे सहजनक म्हटले पाहिजे.

19 व्या शत्तकाचा उत्तरार्ध ते 20 व्या शतकाचा पूर्वार्ध या काळात सामाजिक डार्विनवादाला युरोपातील काही वर्तुळात, विशेषत: अभिजात वर्गात, विस्तृत लोकप्रियता मिळाली. याच कालखंडात 1930 च्या दशकातील जागतिक मंदीमुळे सर्व समाज आणि राष्ट्रं जगण्यासाठीच्या जीवघेण्या स्पर्धेत दिसायला लागले आणि त्यातून निरंतर स्पर्धेच्या दृष्टीला प्रोत्साहन मिळाले. या प्रवृत्तीतून वाढत्या सैनिकीकरणाला आणि जगाच्या वासाहतिक वाटपाला एक प्रकारची मान्यताच मिळाली. सामाजिक डार्विनवाद हा प्रत्येक एकक , प्रत्येक व्यक्ती ही इतर सर्वांशी सहयोगाच्या संबंधात नसून स्पर्धसंबंधात असते असे सांगतो आणि समाजातील प्रचलित विषमता, शोषण, अन्याय आणि एकंदरीत जी काही सामाजिक न्यायाच्या दृष्टीने वैगुण्ये दिसतात त्यांना नैसर्गिक प्रक्रिया दाखवून कायदेशीर मान्यता देतो.

31. हर्बर्ट स्पेन्सर बद्दलची पुढील विधाने लक्षात घ्या व अयोग्य विधान/विधाने निवडा

a. हर्बर्ट स्पेन्सर यांच्या मते सामाजिक प्रक्रिया सर्व मानवांच्या उत्कर्षासाठी गरजेच्या आहेत

b. हर्बर्ट स्पेन्सर यांच्या मते उत्क्रांती ही नेहमी बाह्य हस्तक्षेपानेच होते

c. हर्बर्ट स्पेन्सर यांचे उत्क्रांती विषयक विचार हे अर्नस्ट हेकल यांच्या उत्क्रांती विषयक विचारांशी विसंगत आहेत

d. हर्बर्ट स्पेन्सर यांनी न्यूयॉर्कच्या झोपडपट्ट्यांमधील बघितलेले लोक हे त्यांच्यामते उत्क्रांतीच्या टप्प्याचा एक भाग होते

1) फक्त a, b, d   2) फक्त b, c   3) फक्त a, b, c   4) a, b, c, d

Mulyaankan

32. सामाजिक डार्विनवाद-

a. मूळ डार्विनवादाच्या विरोधातील आहे

b. समाजवादाशी विसंगत आहे

c. वसाहतवादाला प्रोत्साहन देतो

d. जगण्यासाठीच्या संघर्षात मानवास मदतनीस ठरतो

योग्य विधाने निवडा

1) फक्त b, c 2) फक्त a, d 3) फक्त b, c, d 4) a, b, c, d

---

33. पुढील विधाने लक्षात घ्या व योग्य विधान विधाने निवडा

a. जागतिक महामंदीच्या काळामध्ये सामाजिक डार्विनवाद लयास गेला होता

b. सामाजिक डार्विनवाद हा देशाच्या सुरक्षेसाठी लष्कर निर्मितीला चालना देतो

1) फक्त a 2) फक्त b 3) a व b दोन्ही 4) एकही नाही

---

34. प्रस्तुत उताऱ्यानुसार सामाजिक न्याय कधी प्राप्त करता येईल?

1) स्पर्धेचा अंत झाला तर

2) मानवी संघर्ष संपले तर

3) विषमता ही नैसर्गिक नाही हे आकलन झाल्यावर

4) व्यक्तींनी एकमेकांशी सहकार्य केले तर

---

35. प्रस्तुत उतारा मधून लेखक कोणता संदेश देऊ इच्छितो

1) सामाजिक न्याय प्रस्थापित करणे गरजेचे आहे

2) समाजवादास चालना देणे गरजेचे आहे

3) डार्विनवादाचे चुकीचे आकलन झाले आहे

4) मानवी स्पर्धा व संघर्ष यांस अंत नसतो

प्रश्न क्रमांक 36 ते 38

Great comic art is never otherworldly, it does not seek to mystify us, and it does not deny ambiguity by branding as evil whatever differs from good. Great comic artists assume that truth may bear all lights, and thus they seek to accentuate contradictions in social action, not gloss over or transcend them by appeals to extra-social symbols of divine ends, cosmic

purpose, or laws of nature. The moment of transcendence in great comic art is a social moment, born out of the conviction that we are human, even though we try to be gods. The comic community to which artists address themselves is a community of reasoning, loving, joyful, compassionate beings, who are willing to assume the human risks of acting rationally. Without invoking gods or demons, great comic art arouses courage in reason, courage which grows out of trust in what human beings can do as humans.

36. The passage suggests that great comic art can be characterized as optimistic about the ability of humans to

1) rid themselves of pride
2) act rationally
3) transcend the human condition
4) differentiate clearly between good and evil

---

37. It can be inferred from the passage that the author admires great comic artists primarily for their

1) ability to understand the frequently subtle differences between good and evil
2) ability to reconcile the contradictions in human behaviour
3) ability to distinguish between rational and irrational behaviour
4) insistence on confronting the truth about the human condition

---

38. Which of the following is the most accurate description of the organization of the passage?

1) A sequence of observations leading to a prediction
2) A list of inferences drawn from facts stated at the beginning of the passage
3) A series of assertions related to one general subject
4) A statement of the major idea, followed by specific examples

---

प्रश्न क्रमांक 39 ते 43

आपला समाज हा स्थितिप्रिय असल्याने त्यात परिवर्तनबादी शक्ती थोड्या आहेत आणि त्यातही त्या विविध प्रवाह आणि संघटना यामधून इतस्तत: विखुरलेल्या आहेत. समाजपरिवर्तनासाठो होणारा संघर्ष हा बहूतांशी विषम

Mulyaankan

स्वरूपाचा असतो. परिवर्तनबादी प्रवाहांचा पक्ष सामाजिक न्यायाचा आहे ; मानवाच्या प्रतिष्ठेचा आहे. बाह्य परिस्थिती प्रतिकूल असली तरी काळाचा प्रवाह त्यांना अनुकूल आहे. पण परिवर्तनाला विरोध करणारे प्रस्थापितांचे प्रतिनिधी व प्रवक्ते यांना पैसे, प्रतिष्ठा, दमनयंत्रणा, सामाजिक संस्था व सांस्कृतिक परंपरा यांचे पाठबळ आहे. म्हणून परिवर्तनवादी शक्तींनी आपले सर्व बळ एकवटल्याखेरीज या झगड्यात यश मिळण्याची शक्यता नाही याचा पदोपदी त्यांना अनुभव येतो. म्हणून प्रत्येक संघटनेचे नेते व कार्यकर्ते अंतर्गत एकात्मतेचा आग्रह धरतात, व्यापक एकजुटींचे वा आघाडीचे स्वागत करतात पण प्रत्यक्ष वास्तवाकडे नजर टाकली तर अगदी वेगळे चित्र दिसते.

राजकीय पक्ष, श्रमिक संघटना, पुरोगामी सामाजिक संस्था या सर्वांच्या नित्यनैमित्तिक कार्यात एकजुटीचा अभावच दिसून येतो. राजकीय पक्षात्त वारंवार फूट पडते. आर्थिक, सामाजिक, शैक्षणिक ब वाङ्मयीन क्षेत्रांत काम करणाऱ्या संस्था गटबाजीने ग्रासल्या जातात. संसदबाह्य कार्य करणाऱ्या संघटना पाहिल्या तर त्यांच्यातील मतभेद विकोपाला जाऊन त्यांना एकत्र काम करणे अशक्य होऊन बसते. विचारांच्या पातळीवर ऐक्याची ओढ आणि व्यवहारात अलगतावाद, फुटीरपणा आणि दुही यांचे प्राबल्य असा विसंवाद का निर्माण व्हावा या प्रश्नांची अधिक खोलात जाऊन चर्चा करण्याची आवश्यकता आहे. या फुटीरपणाची कारणमीमांसा करताना प्रथम येथील सामाजिक वास्तवातील गुंतागुंतीची वस्तुनिष्ठ दृष्टीने उकल करावयास हवी. केवळ काही प्रमुख व्यक्ती पक्ष वा संघटना यांच्यातील दोषांची व उणिवांची चिकित्सा करून या प्रवृत्तीचे उच्चाटन करता येणार नांही. याचा अर्थ असा नाही की व्यक्तीचे दोष किंवा संघटनेतील उणिबा यांच्यामुळे काही कार्यहानी होत नाही. पण फक्त त्यांच्यावरच लक्ष केंद्रित केले, तर त्यामधून काही हाती लागणार नाही, कारण फुटीरपणाची प्रवृत्ती ही सामाजिक जीवनाच्या सर्व क्षेत्रांत पसरलेली आहे . तेव्हा सामाजिक वास्तवात अशा काही गोष्टी असल्या पाहिजेत की, ज्यांच्यामुळे फुटीरपणाला खतपाणी मिळते. दुहीची बीजे पेरली जातात. त्यांच्यावर सतत प्रहार करून त्या नष्ट करता आल्या त्तर एकजुट साधण्याचे कार्य पुष्कळच सोपे होईल.

39. राजकीय पक्ष ,श्रमिक संघटना व पुरोगामी सामाजिक संस्था या सर्वांच्या नित्य नैमित्तिक कार्यात एकजुटीचा अभाव दिसून येतो. लेखकाच्या मते ह्या समस्येचे मूळ (origin)पुढीलपैकी कशामध्ये आहे ?

a. व्यवहारिक अलगतावाद व फुटीरपणा यामध्ये
b. सामाजिक वास्तवामध्ये

1) फक्त a
2) फक्त b
3) a व b दोन्ही
4) यापैकी एकही नाही

Mulyaankan

40. लेखकाच्या मते परिवर्तनवादाला अटकाव घालणारे घटक कोणते आहेत ?

a. राजकीय पक्ष

b. संसदीय कार्य

c. प्रस्थापित वर्ग

1) फक्त a, b 2) फक्त b 3) फक्त c 4) फक्त a व c

---

41. परिवर्तनवादी संस्थासंदर्भात पुढील विधाने लक्षात घ्या आणि योग्य विधान/ विधाने निवडा.

a. राजकीय पक्ष व ट्रेड युनियन द्वारे होणारे परिवर्तन सांस्कृतिक परंपरांद्वारे होणाऱ्या परिवर्तना इतकेच मूल्य(value) धरते

b. लोकशाहीवादी संस्थांच्या द्वारे पूर्ण सामाजिक परिवर्तन होत नाही

1) फक्त a 2) फक्त b

3) a व b दोन्ही 4) एकही नाही

---

42. परिवर्तनवादी विचारधारा व संस्थात्मक संरचना काय केल्याने एकजूट होतील व लढा देण्यास समर्थ बनतील?

1) प्रस्थापित वर्गाबरोबर सहकार्य करून

2) सामाजिक वास्तवाचे भान ठेवून

3) राजकीय पक्षांची निर्मिती करून

4) वरील सर्व प्रयत्नांनी एकजूट निर्माण होईल

---

43. वरील उताऱ्याला समर्पक शीर्षक सुचवा.

1) परिवर्तन वाद व सामाजिक व सामाजिक न्याय

2) परिवर्तन वाद आणि वैचारिक एकता एकता

3) भारतातील सामाजिक वास्तव

4) परिवर्तनवादी संघटनांतील अलगतेची प्रवृत्ती

प्रश्न क्रमांक 44 ते 47

गुप्तानंतरच्या काळात बरीच सत्तास्थाने निर्माण झाली. अनेक छोटी राज्ये आपले श्रेष्ठत्व प्रस्थापित करण्यासाठी आपापसात लढत होती. ह्या काळात कोणत्याच क्षेत्रात विशेष प्रगती झाली नाही. नाहीं म्हणायला धर्मं आणि वास्तुशात्रात काही पावले पुढे पडली. वास्तुशास्त्राचा बिचार करता खजुराहो, भुवनेश्वर, कांचीपुरम् आणि तंजावर

Mulyaankan

येथील मंदिरे लक्षात घेण्यासारखी आहेत. दहाव्या शतकात आक्रमणाची नवीन लाट आली. तुर्की फौजा गंगेच्या खोऱ्यापर्यंत घुसल्या आणि अखेर सर्वच उत्तर भारतात त्यांचे वर्चस्व प्रस्थापित झाले . ह्या काळात सुल्तान राज्यकर्ते होते. ते लढायात आणि नवनवीन प्रदेश जिंकण्यात इतके व्यग्र झाले होते की, देशातील मूळ स्थानिक परंपरा बदलण्याइतकी सवड त्यांना सापडलीच नाही. कारखानदारी आणि व्यापार शांती जुनीच व्यवस्था चालू राहिली. ज्या मालाची राज्यकर्त्योंना विशेष आवड होती त्याचे उत्पादन' वाढले. वस्त्रोउद्योगातून अगदी मऊ मुलायम कापड, रेशीम आणि लोकर ह्यांचे उत्पादन होत राहिले. गालिचे, चटया, सोने व चांदीचे कलाबूता चे काम, रजया, गाद्या आणि ऐश्वर्यसंपन्न अन विलासी समाजाला लागणल्या वस्तूंचे उत्पादन मोठ्या प्रमाणावर होऊ लागले. खाणधंद्याचीही भरभराट होऊन सोने, चांदी, शिसे, लोखंड, जस्त, हिरे आणि गंधक मोठ्या प्रमाणावर खाणीतून काढले जाऊ लागले. धातू कामगारांना पुष्कळ काम होते. चांगल्या प्रतीच्या लोखंड व पोलादापातून तलवारी, तोड्याच्या वंदुका, चिलखते तोफा व तोफगोळे ह्यांचे उत्पादन कुशल कारागीर करीत आणि त्याचबरोबर विनाशक नसलेली शेतीची अवजारे व घरगुती उपकरणेही बनविली जात. इमारतीच्या बांधकामात आणि जलपर्यटनार्थ नौका-जहाजे वगैरे बांधण्यासाठी लोखंडी तुळ्यांचा उपयोग केला जाई. परंतु ह्या मध्ययुगीन शस्त्रक्रिया - वैद्यांनी अतिशय आश्चर्यकारक प्रगती केली होती ती मनुष्यावरील शस्त्रक्रियेच्या क्षेत्रात . ते अत्यंत गुंतागुंतीच्या शस्त्रक्रिया करू शक्त होते. त्यांनी कृत्रिम अवयव बनविण्यातही यश मिळवले. भूगोल व खगोलशास्त्र ह्यांचाही ह्या काळात अभ्यास झाला. त्या काळातील सर्वश्रेष्ठ गणित शास्त्रज्ञ म्हणजे भास्कराचार्य (द्वितीय) त्याचे कुट्टक वा संदिग्ध विश्लेषणाच्या क्षेत्रातील कार्य हे युरोपमध्ये लागलेल्या तत्सम शोधापेक्षा काही शतके पुढे होते. त्याने आकड्यांच्या सिंद्धान्ताचा परिपोष करण्यासाठी महत्वाचे काम केले आहे. भूमिती, अंकगणित आणि बीजगणित ह्या बिषयांचे त्याला विशेष ज्ञान होते . कोनांच्या निरनिराळ्या 'ज्या' चा उपयोग करून त्याने खगोलशास्त्रात काही महत्वाची सिद्धान्तसूत्रेही स्थापित केली. 'लीलावती' हा ह्या द्वितीय भास्कराचार्याचा सर्वात महत्वाचा ग्रंथ. त्याचे दोन भाग आहेत: अंकगणित आणि बीजगणित. तो पद्यबद्ध आहे. त्याच्या हस्तलिखिताचे पर्शियन भाषेत भाषांतर करण्यात आहे व तेथील विद्वानांनी नंतरच्या काळात त्याचा उपयोग केला. ह्या काळातील दुसरा प्रख्यात गणिती नारायण म्हणून झाला. त्याने " जादूच्या चौकोना" च्या साहाय्याने आपले अध्ययन केले. किमया उर्फ रसायनशास्त्र ह्या आणखी एका क्षेत्रातही संशोधन झाले. ह्या क्षेत्रात भारतात झालेल्या शास्त्रीय ज्ञानाचा प्रसार शेजारी राष्ट्रात पण झाला.

In the years after the decline of the Gupta empire, there were many small kingdoms warring for pre-eminence. The period is marked by little advance in most spheres apart from religion and architecture which saw flourishment of the temples found at Khajuraho, Bhubaneswar, Kanchipuram and Thanjavur. The start of the tenth century brought a wave of invasions. Turkish armies marched into the Gangetic valley and eventually established their domination over the whole of north India.

The rulers of the period called the Sultan and were too involved in conquest and warfare to make many changes in local traditions. Ancient ways of manufacture and trade continued and production grew, especially in those products that were valued by the new rulers. Industries such as textiles, continued to produce fine cotton, silk and wool. Carpets, mats, gold and silver embroidery, quilts and mattresses and all the luxuries of an affluent and vigorous society were produced in great quantity. The mining industry flourished and gold, silver, lead, iron, copper, diamonds and sulphur were mined on a large scale.

Metal workers were kept busy and skilled artisans made objects of good quality iron and steel. Swords, matchlocks, armour, guns and cannon-balls were all produced and so were less destructive objects such as farming implements and household utensils. Iron beams were used in construction and in the building of seaworthy ships. However, it was in the field of human surgery that the skill of medieval doctors seems to have been particularly amazing. They performed complicated operations and even made artificial limbs.

Astronomy and mathematics were also studied. The most celebrated name of this period is that of the astronomer-mathematician Bhaskara ll. Bhaskara Il's work in the field of indeterminate analysis was centuries ahead of similar discoveries in Europe. He also contributed to the development of the theory of numbers. He was equally knowledgeable in the fields of geometry, arithmetic and algebra and also developed formulae of astronomical interest, using ‘sines’ of angles. Bhaskara II’s outstanding work is “Lilavati”. It is divided into two parts, arithmetic and algebra and is written in verse. His manuscripts were translated in to Persian and used by scholars in later times. Another famous mathematician was Narayana, who studied with the help of “magic squares”. The other field in which research was done was alchemy and Indian work in this science spread to various neighbouring countries.

44. पुढील विधाने लक्षात घ्या .

a. भास्कराचार्य द्वितीय ने बिजगणिता मध्ये कोनांच्या "ज्या"चा वापर केला.

b. भारतीयांनी केलेल्या वैद्यक शास्त्रातील प्रगतीचा व ज्ञानाचा प्रसार झपाट्याने भारताच्या शेजारी देशांमध्ये झाला

वरील विधानांपैकी योग्य विधान/ विधाने निवडा.

1) फक्त a 2) फक्त b 3) a व b दोन्ही 4) एकही नाही

Consider the following statements.

a. Bhaskara II made a use of 'sines' of angles in algebra.

b. Development and knowledge of Medical science by Indians had immediately spread in neighbouring countries.

Which of the above statements is/are correct?

1) Only a 2) Only b 3) a व b both 4) None

---

45. पुढे काही विधाने दिली आहेत त्यांचा विचार करा व उत्तराचा योग्य पर्याय निवडा .

a. गुप्त कालखंडामधील धातुउद्योग तांत्रिक प्रगती च्या अभावे मर्यादीत विकसित झाला होता

b. सुलतान काळामध्ये धातू उद्योगामध्ये पुष्कळ कुशल कारागीर काम करत होते

1) दोन्ही बरोबर ; विधान b हे विधान a चे योग्य स्पष्टीकरण देते.

2) दोन्ही बरोबर ; विधान b हे विधान a चे योग्य स्पष्टीकरण देत नाही.

3) विधान a बरोबर तर व विधान b चूक

4) विधान a चूक तर विधान b बरोबर

Consider the statements and choose the correct option.

a. Gupta period witnessed limited development of metal industry due to lack of technological development.

b. Many skilled workers were working in metal industry in the period of Sultans.

1) Both correct; b is the correct explanation of a

2) Both correct; b is not the correct explanation of a

3) a correct; b incorrect

4) a incorrect; b correct

---

46. पुढे काही विधाने दिली आहेत. त्या विधानांमधील अयोग्य विधान/विधाने निवडा.

a. खजुराहो येथील काही मंदिरे गुप्तांनी बांधली

b. तुर्की फौजांचे भारतावरील आक्रमण गुप्त सत्ता संपवण्यासाठी झाले

c. तुर्कांनी व्यापारी क्षेत्रामध्ये पर्शियन परंपरांना जास्त स्थान दिल्याचे दिसून येते.

1) फक्त a, b 2) फक्त b, c 3) फक्त a, c 4) a, b, c

Mulyaankan

Choose the incorrect statements among following statements.

a. Guptas build some temples at Khajoraho.

b. Invasion of Turkish armies was intended to end Gupta empire.

c. Turk gave more importance to Persian traditions in the field of trade.

1) Only a, b 2) Only b, c 3) Only a, c 4) a, b, c

---

47. पुढे काही विधाने दिली आहेत . त्या विधानांपैकी योग्य विधान/ विधाने ओळखा.

a. भारतात तुर्की सत्ता स्थापन होण्यापूर्वी विकेंद्रित राजसत्तेचा अभाव दिसत नाही.

b. सुलतान राज्यकर्त्यांच्या काळामध्ये विलासी जीवन जगणाऱ्या समाजाचे अस्तित्व दिसून येते

c. गुप्तोत्तर काळामध्ये भारतात सोन्याची आयात मोठ्या प्रमाणात वाढली

1) फक्त a, b 2) फक्त b, c 3) फक्त c 4) फक्त a, c

Identify the correct statements among following statements.

a. Decentralized kingdoms were not lacking before the establishment of Turkish empire in India.

b. Society with luxurious life was evident during the period of Sultan.

c. Import of gold was increased during the period aftrr Gupta.

1) Only a, b 2) Only b, c 3) Only c 4) Only a, c

प्रश्न क्रमांक 49 ते 52

भारतातील हरित क्रांती व्हिजन हे सी. सुब्रमण्यम यांच्या नेतृत्वाखाली 1970 मध्ये स्थापन करण्यात आलं. त्यांचं द्रष्टेपणाचं नेतृत्व तर नोबेल पारितोषिक विजेते डॉ. नॉर्मन बोरलाफ यांचं वैज्ञानिक नेतृत्व तसेच डॉ. एम.एस.स्वामीनाथन त्याचबरोबर बी. शिवरमण यांचं सक्रिय समर्थन या व्हिज़नला लाभलं. बी. शिवरमण हे कृषी शास्त्रज्ञ, कृषी सचिव होते. त्याचबरोबर अनेक शास्त्रज्ञ आणि शेतकरी मिळून असलेल्या या टीमने हाता तोंडाशी गाठ असलेल्या परिस्थितीतून भारताला बाहेर काढलं. अशा भव्य ऐतिहासिक प्रयत्नाने भारत 'बीजापासून अन्नापर्यंत' या मिशनद्वारे अन्नधान्य उत्पादनामध्ये स्वावलंबी बनला. याच हरित क्रांतीमुळे आपला देश दरवर्षी 236 दशलक्ष टन अन्न तयार करू लागला. अर्थातच हे घडलं शेतकऱ्यांच्या आणि त्या त्या ठिकाणच्या कृषिशास्त्रज्ञाच्या योगदानामुळे. त्यामुळेच हे शक्य झालं.

राजकीय आणि वैज्ञानिक नेतृत्वाच्या क्षमतेमुळे आमच्या शास्त्रज्ञ, संशोधक आणि शेतकऱ्यांना सक्षम केलं. ज्याच्या परिणामस्वरूप आपण आता दुसरं हरित क्रांतीचं मिशन घेत आहोत. ज्यामध्ये शेतकऱ्यांना जमिनीच्या वैशिष्ट्याप्रमाणे बियाणांची निवड कशी करावी, योग्य प्रकारचं खत कसं वापरावं आणि परिणामकररक पाण्याचं नियोजन कसं करावं, याचं ज्ञान देणं. यामध्ये कापणीपूर्व तंत्राचाही समावेश होतो. शेतकऱ्यांचं अन्नधान्याचं उत्पादन कसं वाढेल, त्याचबरोबर अन्नप्रक्रिया आणि विपणन करायच्या पद्धती कशा सुधारतील, है या प्रकल्पांतर्गत येणारं मुख्य कार्यक्षेत्र असेल.
दुसरी हरित क्रांती ही पुढील शेतीविषयक क्षेत्रातील उत्पादकता वाढवण्यासाठी भारताला सक्षम करेल. 2020 पर्यंत लोकसंख्येची वाढ लक्षात घेता भारताला 340 दशलक्ष टन अन्नधान्याची गरज लागेल. त्याचबरोबर खरेदी करण्याची क्षमताही वाढलेली असेल. उत्पादनात अशी वाढ करण्यासाठी अनेक अडथळ्यांना ओलांडावं लागेल. जसं ज़मिनींची कमी होत चाललेली उपलब्धता, पाण्याची कमतरता आणि शेतीकाम करणाऱ्या लोकांची कमतरता. आपले शेतकीं शास्त्रज्ञ, तंत्रज्ञ यांनी शेतकऱ्यांना बरोबर घेउन प्रतीहेक्टर सरासरी उत्पादन सध्याच्या उत्पादनाच्या तिपटीने वाढवण्यासाठी कार्य केले पाहिजे. मर्यादित पाणी आणि जमीन, अशा परिस्थितीतही जास्त उत्पन्न देतील अशा बियाणांची निर्मिती करण्यासाठीही आपल्याला नवीन तंत्रज्ञानाची आवश्यकता आहे.

The vision for India's Green Revolution was formed in the 1970s under the leadership of C. Subramaniam. With his visionary leadership, and with the scientific leadership of Nobel laureate Dr Norman Borlaugh and Dr MS. Swaminathan, and the active support of B. Sivaraman, Secretary Agriculture, in partnership with agricultural scientists and farmers, the team liberated India from the situation called a 'ship to mouth existence'. Through an effort of historical magnitude, India attained near self-sufficiency in food production through the "seed to food" mission. Because of the Green Revolution, the country is now able to produce over 236 million tonnes of food grain per year. Of course, farmers played a pivotal role in working alongside agricultural scientists to make this possible.
Political and scientific leadership has been able to build capacity among our scientists, researchers and farmers and so we are now taking up the mission of the Second Green Revolution which involves imparting knowledge about suitability of the seed, proper composition of the fertilizer, effective water management and evolving pre-harvesting techniques according to characteristics of soil. Under this project, the domain of a farmer's work would enlarge from mere production of grains to food processing and marketing. The Second Green Revolution will enable India to further increase its productivity in the

agricultural sector. By 2020, India envisions the production of over 340 million tonnes of food grain in view of population growth and increased purchasing power. The increase in production would surmount many impeding factors such as reduced availability of land, shortage of water and reduction in availability of agricultural workforce. Our agricultural scientists and technologists, in partnership with farmers, have to work towards increasing the average productivity per hectre by three times of the present productivity . New technology would also be needed in the development of seeds that would ensure high yields even under constraints of water and land

48. लेखक भारताच्या हरितक्रांतीचे श्रेय कोणास देतो?

a. सी सुब्रमण्यम यांच्या द्रष्टेपणाच्या नेतृत्वाला

b. डॉ नॉर्मन बोरलाफ यांच्या प्रयत्नांना

c. बी शिवरमण यांच्या सक्रियतेला

d. शेतकऱ्यांच्या योगदानाला

1) फक्त d 2) वरील सर्व

3) फक्त a, b, c 4) फक्त a, b

Acc to author, the credit for the green revolution of India goes to –

a. visionary leadership of C. Subramaniam

b. Efforts of Dr Norman Borlaugh

c. Active support of B. Sivaraman

d. Contribution by farmers

1) Only d 2) All the above

3) Only a, b, c 4) Only a, b

---

49. 'दुसरी हरितक्रांती' समोरील आव्हाने कोणती ?

a. कमी जमीन धारणक्षमता

b. पाण्याची कमतरता

c. कमी उत्पादकता

1) फक्त a, b 2) फक्त c 3) कोणतेही नाही 4) a,b,c

Mulyaankan

What are the challenges before 'Second Green Revolution'?

a. Low landholding capacity

b. Shortage of water

c. Low productivity

1) Only a, b 2) Only c 3) None 4) a, ,b c

---

50. उताऱ्यातील गृहीतके कोणती?

a. 1970 च्या दशकापूर्वी भारतातील कृषी उत्पादकता खूप कमी होती

b. दुसऱ्या हरितक्रांतीचे यशदेखील शेतकरी व शास्त्रज्ञांच्या सक्षमतेवर अवलंबून आहे

c. खरेदी करण्याची क्षमता व अन्नधान्याची गरज समप्रमाणात वाढतात.

1) फक्त a 2) फक्त a, b 3) a, b, c 4) कोणतेही नाही

What are the assumptions in above passage?

a. Prior to 1970s, agriculture productivity was very less in India.

b. The success of second green revolution depends upon the capacity building of farmers and scientists.

c. Purchasing power capacity and requirement of food grains increase in same proportion

1) Only a 2) Only a, b 3) a, b, c 4) None

---

51. खालीलपैकी कोणते विधाने अयोग्य आहे?

a. दुसरी हरितक्रांती हाती घेण्यामागे काही कारण म्हणजे संशोधक व शेतकऱ्याची सक्षमता

b. दुसऱ्या हरितक्रांतीचे उद्दिष्ट भारताला शेती उत्पादकता वाढविण्यासाठी सक्षम करणे हे आहे.

1) फक्त a 2) फक्त b 3) कोणतेही नाही 4) दोन्ही

Which of following statements is/are incorrect?

a. Capacity building of scientists & farmers is behind the taking up of second green revolution.

b. The aim of second green revolution is to enable India to raise her agricultural productivity.

Mulyaankan

1) Only a 2) Only b 3) None 4) Both

---

52. उताऱ्यास योग्य शीर्षक सुचवा

1) भारतातील हरितक्रांतीचा इतिहास
2) दुसरी हरितक्रांती
3) भारतीय शेतीसमोरील आव्हाने
4) "बीजापासून अन्नापर्यंत " मिशन

Suggest the suitable title for the passage.

1) History of Indian green Revolution
2) Second Green Revolution
3) Challenges before Indian agriculture
4) Mission –"Seed to Food"

प्रश्न क्रमांक 53 ते 58

सर्व नीतिशास्त्रांमध्ये एक प्रमुख कल्पना निरनिराळ्या रूपांनी व्यक्त होत आहे, आणि ती म्हणजे परोपकार करणे - दुसऱ्याचे भले करणे. मानवाच्या समस्त कार्याचा प्रेरक हेतू माणसांवर दया, सर्व प्राण्यांवर दया हाच असला पाहिजे. पण हे सारे म्हणजे "मीच हे विश्व आहे, हे , सारे विश्व एक आहे " ह्या चिरंतन सत्याचेच वेगवेगळे आविष्कार होत. एरवी ह्या साऱ्याची उत्पत्ती काय ? मी माझ्या बांधवांवर उपकार काय म्हणून करावयाचा? काय म्हणुन मी लोकांचे हित करावयाचे? तसे करण्यास मला काय भाग पाडते? ह्या साऱ्याचे कारण आहे 'सहानुभूती' . माझा आत्माच सर्वांचा आत्मा आहे, सर्वाठायी मीच भरलो आहे ह्याची अव्यक्त जाणीव. अगदी कठोरातील कठोर माणसालाही कधीकधी दुसऱ्याविषयी सहानुभूती वाटत्तेच. इत्तकेच काय पण 'आपण खरे मानून चालत असलेले हे आपले व्यक्तित्व, हे मीपण वस्तुत: एक भ्रम आहे, ह्या भासमान व्यक्तित्वाला कवटाळून राहणे फार अनुचित आहे' असे कुणी म्हटल्यास भयभीत होणारा माणूसच नीतीसंबंधी बोलताना. "संपूर्ण आत्मत्यागच नीतीचा पाया होय' असे ठासून म्हणेल. परंतु, अमळ विचार करून बघा - 'संपूर्ण आत्मत्याग' म्हणजे खरोखर काय बरे ? , विचारान्ती आपल्याला आढळून येईल की संपूर्ण आत्मत्याग म्हणजेच ह्या आपल्या भासमान व्यक्तित्वाचा त्याग, समस्त स्वार्थीपणाचा त्याग. 'मी' आणि "माझें'ची ही भावना, हा 'अहंकार' आणि ही 'ममता' ही आमच्यात रुजलेल्या भ्रांतीची फळे होत, आणि आपला हा आजचा "अहं जसजसा निघून जातो तसतसा आपला खरा आत्मा अधिकाधिक प्रकट होत जातो. हाच खराखरा आत्मत्याग होय, हाच समस्त नैतिक उपदेशांचे केंद्र, पाया नि:सार होय. आणि, जाणता अजाणता अवघे जग हळूहळू त्याकडेच जात आहे, कमी'अधिक प्रमाणात तो आचरण्याचा यत्न करीत आहे. फक्त, अधिकांश लोक हे

मूल्यांकन Enter to Learn, Leave to Serve.
www.mulyaankan.co.in

अजाणता करीत आहेत, इतकेच. त्यांनी ते जाणूनबुजून केले म्हणजे झाले. हे "मी आणि माझे" हा खरा आत्मा नव्हे, ते आत्म्याचे केवळ एक बंधन आहे, एक उपाधी आहे हे जाणून त्यांनी कळवळून त्याग कराक्यास हवा. आम्ही आज ज्याला माणूस म्हणतो तो म्हणजे त्या सर्वातीत, अतींद्रिय अनंत सच्चिदानंदाचा केवळ एक आभास आहे, त्या सर्व-स्वरूप अनंत अग्नीचा केवळ एक स्फुल्लिंग आहे. तो अनंतच त्याचे खरे स्वरूप होय. परोपकार करणे हा धर्म होय; दुसऱ्याला पीडा देणे हा अधर्म होय. सामर्थ्य आणि पौरुष हा धर्म होय; दौर्बल्य आणि भेकडपणा हा अधर्म होय. स्वातंत्र्य हा धर्म होय; पारतंत्र्य हा अधर्म होय. दुसऱ्यांवर प्रेम करणे हा धर्म होय; दुसऱ्याचा द्वेष करणे हा अधर्म होय. " ईश्वरावर आणि स्वतःच्या आत्म्यावर विश्वास ठेवणे हा धर्म होय; संदेह हा अधर्म होय. एकत्वाचे ज्ञान हा धर्म होय; भेद पाहणे हा अधर्म होय. निरनिराळे शास्त्रग्रंथ फक्त या धर्माच्या प्राप्तीची साधने दर्शवितात.

One idea stands out as the centre of all ethical systems, expressed in various forms, namely, doing good to others. The guiding motive of mankind should be compassion towards men, compassion towards all animals. But these are all various expressions of that eternal truth that, ”I am the universe; this universe is one.” Or else, where is the reason? Why should I do good to my fellowmen? Why should I do good to others? What compels me? It is sympathy, the unexpressed feeling of sameness everywhere. The hardest hearts feel sympathy for other beings sometimes. Even the man who gets frightened if he is told that “this assumed individuality is really a delusion, that it is ignoble to try to cling to this apparent individuality”. That very man will tell you that “extreme self-abnegation is the centre of all morality”. And What is perfect ‘self-abnegation’? It means the abnegation of this apparent self, the abnegation of all selfishness. This idea of ”me and mine”--Ahamkara and Mamata-is the result of past superstition, and the more this present self passes away, the more the real Self becomes manifest. This is true self-abnegation, the centre, the basis, the gist of all moral teaching; and whether man knows it or not, the whole world is slowly going towards it, practising it more or less. Only, the vast majority of mankind are doing it unconsciously. Let them do it consciously. Let them make the sacrifice, knowing that this ”me and mine” is not the real Self, but only a limitation. But one glimpse of that infinite reality which is behind-but one spark of that infinite fire that is the All-represents the present man; the Infinite is his true nature. Doing good to others is virtue (Dharma); injuring others is sin. Strength and manliness are virtue; weakness and cowardice are sin. Independence is virtue; dependence is sin. Loving others is virtue; hating others is sin. Faith in God and in one’s own Self is virtue; doubt is sin.

Mulyaankan

Knowledge of oneness is virtue; seeing diversity is sin. The different scriptures only show the means of attaining virtue.

53. आत्मत्यागामध्ये लेखकाच्या मते कोणत्या गोष्टीचा अंतर्भाव होतो?

a. मानवी स्वार्थ बुद्धी चा त्याग

b. आत्मप्रौढी अधिक दृढ करणे

c. व्यक्तित्वाच्या अनेक पैलूंचा त्याग

d. अहंकारावर विजय मिळवण्याचा

1) फक्त a, b, c   2) फक्त c, d

3) फक्त b, c, d   4) फक्त a, d

Acc to author, which things are included in the 'self-abnegation'?

a. sacrifice of human selfishness

b. strengthening the self-pride

c. sacrifice of many dimensions of personality

d. to win over an ego

1) Only a, b, c   2) Only c, d

3) Only b, c, d   4) Only a, d

---

54. "अनंत सच्चिदानंद" असा उताऱ्यात उल्लेख आला आहे . "अनंत सच्चिदानंद" बद्दलची पुढील विधाने लक्षात घ्या व अयोग्य विधान /विधाने निवडा.

a. तो मानवाचा केवळ एक आभास आहे

b. तो मानवरूपी अग्नीचा एक स्फुल्लिंग आहे

c. मानवाचे तो खरे स्वरूप आहे

1) फक्त a, b   2) फक्त b, c

3) फक्त a, c   4) यापैकी एकही नाही

Passage mentions 'Infinite reality". Consider the statements regarding it and choose the incorrect statements.

a. It is just a illusion of human being.

b. He is a one spark of personified fire.

c. He is true nature of human being.

Mulyaankan

1) Only a, b 2) Only b, c
3) Only a, c 4) None

---

55. पुढे दिलेल्या विधानांचा विचार करा व योग्य विधान/ विधाने निवडा

a. मानवाच्या दयाळू स्वभावाचे अधिष्ठान नीतिशास्त्र आहे

b. इतरांवर दया करणे हा मानवाचा उपजत स्वभाव (nature) आहे

1) फक्त a 2) फक्त b 3) a व b दोन्ही 4) एकही नाही

Consider the following statements and select the correct statements.

a. The base of compassionate attitude of human lies in ethical system.

b. Showing compassion for others is a congenital nature of human.

1) फक्त a 2) फक्त b 3) a व b दोन्ही 4) एकही नाही

---

56. लेखकाने उताऱ्यामध्ये असे म्हटले आहे की, "अगदी कठोरातील कठोर माणसालाही कधीकधी दुसऱ्यांविषयी सहानुभूती वाटतेच." उताऱ्यावरून ठरवा की माणसाला फक्त कधीकधीच इतरांविषयी सहानुभूती का वाटते? कायम का वाटत नाही?

a. मानवी वर्तनामध्ये असलेला नीतिशास्त्राचा अभाव

b. स्वतः बद्दल ची खरी जाणीव नसणे

c. मानवी आत्म्याला खरे मानून चालण्याचा स्वभाव

d. काळाचा पडलेला प्रभाव

1) फक्त a, b 2) फक्त b, c, d 3) फक्त c 4) फक्त b

Author mentions in passage that " the hardest heart feels sympathy for other beings sometimes." Why do human feels sympathy only sometimes and not all time?

a. Lack of ethics in human behavior

b. Lack of realization about self

c. Attitude of considering human self as real

d. Impact by time

1) Only a, b 2) Only b, c, d 3) Only c 4) Only b

Mulyaankan

57. प्रस्तुत उताऱ्यानुसार लेखकाचे धर्माविषयीचे कोणते मत लक्षात येते?

a. लेखकाच्या मते धर्म ही मानवी भ्रांती मुळे निर्माण झालेली गोष्ट आहे

b. लेखकाच्या मते आत्मा हाच धर्माचा पाया आहे

c. लेखकाच्या मते नीतिशास्त्र व धर्म हे एकमेकांना पूरक आहेत

d. लेखकाच्या मते "माझा आत्माच सर्वांचा आत्मा आहे" ही जाणीव म्हणजे धर्म आहे.

1) फक्त c, d 2) फक्त b, d 3) फक्त a, b, d 4) फक्त b

Acc to passage, what is the opinion of author about dharma?

a. Acc to author, dharma is thing created due to past superstition.

b. Acc to author, self is the base of dharma

c. Acc to author, ethics and dharma are complementary to each other.

d. Acc to author, dharma is the realization of 'my self is self of all'.

1) Only c, d 2) Only b, d 3) Only a, b, d 4) Only b

---

58. पुढे दिलेल्या विधानांचा विचार करा आणि उताऱ्याच्या आधारे अयोग्य विधान निवडा.

1) समाजामध्ये आत्मत्यागाची वृत्ती कमी होत जाताना दिसत आहे

2) ' माझे' ही भावना मानवी आत्म्याच्या प्रकटीकरणात बाधा ठरते

3) जगातील सर्वच लोक आपला आत्मत्याग जाणिवेतून करत नाहीत

4) स्वातंत्र्य हा धर्म असतो मात्र आत्म्याला अनेक वेळा बंधने होतात

Consider the following statements and select the incorrect statement.

1) The attitude of self-abnegation is decreasing in the society.

2) The expression 'Mine' becomes the obstacle in realization of self

3) All the people in world cannot do self-abnegation consciously.

4) Independence is dharma but self realizes restrictions many times.

प्रश्न क्रमांक 59 ते 60

It was Galileo and Newton -notwithstanding that Newton himself was a deeply religious man- who destroyed the old comfortable picture of a friendly universe governed by spiritual values. And this was effected, not by Newton's discovery of law of gravitation nor by any of

Mulyaankan

Galileo's brilliant investigations, but by the general picture of the world which these men and others of their time made the basis of the science, not only of their own day, but of all succeeding generations down to the present. That is why the century immediately following Newton, the eighteenth century, was notoriously an age of religious skepticism. Skepticism did not have to wait for the discoveries of Darwin and the geologists in the nineteenth century. It flooded the world immediately after the age of the rise of science.

59. 'The old comfortable picture of a friendly universe' was:

1) a universe governed by religious beliefs
2) a universe with men like Newton who were deeply religious
3) a universe investigated by Galileo and Newton
4) the century immediately following Newton

---

60. Religious skepticism arose because

1) Galileo and Newton were not religious, being scientists
2) Newton discovered the law of gravitation
3) Of the discoveries of Darwin and the geologists of the nineteenth century .
4) Of the picture of the world that became the basis of science after the seventeenth century

---

प्रश्न क्रमांक 61ते 65

संमिश्र भौतिक पदार्थ

जीवनाच्या अनेक क्षेत्रांत या भौतिक पदार्थांचा उपयोग सतत वाढत जाईल. त्यातहीं मुख्यत्वे वाहनउद्योग, रस्तेबांधणी, घरबांधणी आणि बांधकाम उद्योगात यांचा वापर अधिक अपेक्षित आहे. तंतुकाचेपासून बनविलेंले पॉलिमर (ग्लास फायबर रिइन्फोर्सड पालिमर म्हणजेच जीआरपी) याचा वापर नागरी क्षेत्रात मोठ्या प्रमाणावर होईल आणि त्यामुळे कमीत कमी उत्पादनखर्चात अधिकात अधिक उत्पादन कसे मिळवता येईल, याबाबतची विविध तंत्रे आणि प्रक्रिया यांचा शोध घेतला जाऊन ती तंत्रे आणि त्या प्रक्रिया व्यवहारात स्थिर होतील. याचा एक फायदा, म्हणजे या उत्पादनांच्या किंमत्ती वाजवी स्तरावर येतील. संमिश्र धातूंचा उपयोग करून वेगवेगळ्या मुशी किंवा साचे तयार करण्याचे तंत्र भविष्यात मोठ्या प्रमाणात वापरात येईल. अगदी अंतराळ बिज्ञानात लागणारे अतितांत्रिक भाग अथवा उपकरणे, विमानातील विविध नाजूक भाग हे देखील या पद्धतीने बनविले जातील, अशी बरीच शक्यता वाटते.

विशिष्ट प्रकारची माती आणि धातू यांच्या मिश्रणाने भौतिक पदार्थ बनविण्यात इ.स. २ ० २ ० पर्यंत यश येईल. परस्पर सहकार्याच्या तत्वावर आधारित असलेली यंत्रे, वायूच्या झोतावर चालणारी यंत्रे, नेहमीच्या वापरामुळेही कमीत कमी झिजणारे यंत्रातले सुटे भाग, त्यांची देखभाल आणि दुरुस्ती या क्षेत्रात हा संमिश्र भौतिक पदार्थ वापरला जाणे है नेहमीचे होईल. त्यातले नावीन्य सरलेले असेल.

अवकाशयान आणि संमिश्र भौतिक पदार्थामध्ये मला खूपच स्वारस्य आहे. साठीच्या दशकाच्या अरवेरीस जेव्हा त्रिवेंद्रम येथील अंतराळ संशोधनकेंद्रात तंतुकाचेचा उपयोग करून प्लस्टिक बनवण्यासाठीचा (एफआरपी) विभाग काढावयाचे ठरले , तेव्हा या संमिश्र भौतिक पदार्थाचा यशस्वी वापर करून ज्यांचा सामान्य नागरी आयुष्यात उपयोग होईल आणि ज्यांचे व्यावसायिक पातळीवर ही स्वागत होईल, असे अनेक प्रकल्प माझ्या मनात होते. मासेमारीसाठी वापरल्या जाणाऱ्या होड्या, ओल्या अन्नधान्याची सुरक्षित साठवणूक व्हावी म्हणून बांधावयाची कोठारे या आणि अशाच, जनतेला उपयोगी उरतील अशा प्रकल्पांचा त्यांत समावेश होता. पण नाद करीत अंतराळात झेपावणारी याने आणि एसएलव्ही ३ या भारताच्या पहिल्या कृत्रिम उपग्रहाबाबतचे प्रकल्प तेव्हा महत्वाच्या टप्प्यावर होते, त्यामुळे मला या विविध प्रकल्पासाठी वेळ देता आला नाही, हे खरे आहे. या विविध संमिश्र भौतिक पदार्थाचा विविध प्रकारच्या यान आणि उपग्रह बांधणीत होणारा उपयोग, त्यासाठी लागणारी बिबिध उपकरणे इत्यादीचे आराखडे बनबिण्यावरच मला लक्ष केद्रित करावे लागले. आता रिइन्फोर्सड प्लास्टिक सेंटर नावाचे वेगळे केंद्र या संमिश्र धातूंचे विविध उपयोग शोधून वापरात आणण्यासाठी स्थापन झाले आहे. सध्या, भारतीय अतराल अंतराळ संस्थेला लागणारौ वेगवेगळी संमिश्र संयुगे , भौतिक पदार्थ तर हे केद्र पुरवितेच, पण त्याचबरोबर सर्वसामान्यांच्या आयुष्यात उपयोगी ठरतील, अशी या भौतिक पदार्थापासून बनवली जाऊ शकतील. अशा अनेक उत्पादनांचे, वस्तूंचे प्रायोगिक आराखडे बनविण्याचे कामही हे केंद्र करते.

Composite materials

There will be a substantially increased usage of composites in many fields of human life. The major contribution will be done by the transportation, road construction, house construction and other Construction projects. Glass Fibre-Reinforced Polymers (GRP) will see a major expansion in the civilian sector. Composites will be used on large scale in technology for creating different modules. Establishment of new production and processing technologies suitable for its mass production will bring down the cost. Even high-tech components & instruments used in space science, delicate components of aircraft will be made using this technology. It will be common practice to use composites for repair and maintenance of reciprocating engines, gas turbine engines and wear-resistant parts.

l have a great deal of interest in both spacecrafts and composites. When the Fibre-reinforced plastics(FRP)division was established in the late sixties at the space science at Trivandurum, I had a number of projects aimed at the civilian commercial uses of composites. These ranged from fishing boats to food-grain storage houses. Due to the demands on my time from the sounding rocket projects and India's first satellite launch vehicle (SLV-3) project which was in the formulation stages then, it was not possible for me to pursue these projects then. My efforts towards application engineering using advanced composite materials went into the designing for launch vehicles & satellites. A centre, called Reinforced plastics centre,was created to meet these demands. Today centre, in addition to meeting ISRO's requirements of composites products, is developing prototypes for other commercial civilian products.

61. रिइन्फोर्सड प्लास्टिक सेन्टर या केंद्राची कामे कोणती?

a. संमिश्र धातूंचे उपयोग शोधणे व ते वापरात आणणे

b. संमिश्र संयुगे व भौतिक पदार्थाचा पुरवठा करणे

c. भौतिक पदार्थापासून बनविलेल्या वस्तूंचे आराखडे तयार करणे

1) फक्त a.b 2) फक्त a 3) फक्त b, c 4) a, b, c

What are the functions of Reinforced Plastic centre (RPC)?

a. To search for applications of composites and bring it into use

b. To supply composites for various purposes.

c. Developing prototypes from composites

1) Only a.b 2) Only a 3) Only b, c 4) a, b, c

---

62. त्रिवेंद्रम येथील अंतराळ संशोधन केंद्रात असताना लेखकाने कोणते प्रकल्प हाती घेतले होते?

a. संमिश्र भौतिक पदार्थपासून मासेमारीसाठी होड्या बनविणे

b. त्यापासून अन्नधान्यांची कोठारे बनविणे

c. यान व उपग्रह बांधणीत वापरल्या जाणाऱ्या उपकरणांचे आराखडे बनविणे

1) फक्त a, b 2) फक्त c 3) वरील सर्व 4) कोणतेही नाही

Mulyaankan

While working in space research centre, Trivendram, the author pursued following projects:

a. making Fishing boats from composites

b. making Food-grain storages from composites

c. Developing prototypes of products used in building spacecrafts and satellites.

1) Only a, b 2) Only c 3) All of above 4) None

---

63. लेखकाच्या मते, सध्या कोणकोणत्या क्षेत्रात संमिश्र भौतिक पदार्थांचा वापर केला जात असे?

a. वाहनउद्योग, रस्तेबांधणी , घरबांधणी

b. अंतराळ विज्ञानात लागणारे अतितांत्रिक भाग

c. यंत्रातील सुटे भाग

1) फक्त a 2) फक्त a, b 3) फक्त a, c 4) वरील सर्व

Acc to author, currently, composites are used in following sectors-

a. Transportation, Road construction, house construction

b. High tech components used in space science

c. spare parts of machines

1) Only a 2) Only a, b 3) Only a, c 4) all above

---

64. लेखकाच्या मते, संमिश्र भौतिक पदार्थांच्या उत्पादन किमतींमध्ये भविष्यात काय बदल संभवतो?

1) 'जीआरपी ' चा वापर नागरी क्षेत्रात मोठ्या प्रमाणात वाढल्याने उत्पादनखर्च ही वाढेल

2) उत्पादकता वाढवण्याची नवी तंत्रे, प्रक्रिया विकसित झाल्याने उत्पादनखर्चात कपात होईल

3) उत्पादन- किंमतीतील बदल अशक्य आहे

4) याबाबतीत लेखकाने आपले स्पष्ट मत नोंदवलेले नाही

Acc to author, what is the likely change in production cost of composites in future?

1) Production cost will rise due to increased use of GRP in civilian sector.

2) New techniques and processes developed for increasing productivity will bring down the cost of production.

3) It is impossible to change cost of production.

4) Author does not have clear opinion regarding this.

Mulyaankan

65. वरील उताऱ्याचा शक्य उद्देश काय आहे ?

1) लेखकाने संमिश्र भौतिक पदार्थांमधील स्वारस्य अधोरेखित करणे
2) अंतराळ संशोधन केंद्रातील तंतुकाचेचे उपयोग सांगणे
3) विविध नागरी क्षेत्रातील संमिश्र भौतिक पदार्थांच्या उपयोगितेचा आढावा घेणे
4) वरील सर्व

What is the likely purpose of given passage?

1) To underline the author's interest in composites
2) To enlist the uses of fibre-glass in space research centre.
3) Overview of the utility of composites in various civilian sectors
4) All of the above

प्रश्न क्रमांक 65 ते 70

ख्रिस्तपूर्व 2737 साली चिनी सम्राट शेन नूंग (Shen Nung) याने चहाचा शोध लावला, असे मानले जाते, एकदा तो प्रवासात असताना त्याच्यासाठी सेवक पाणी उकळत होते. तेव्हा वाऱ्याबरोबर आलेली चहाची वाळकी पाने त्यात चुकून पडली व अभावितपणे तेच पाणी सम्राट प्यायला. त्याला ते मिश्रण आवडले आणि चहा या पेयाचा जन्म झाला. बघता बघता चहा हे चीनचे राष्ट्रीय पेय बनले. ते इतके प्रस्थापित झाले, की चहावर लू यू (Lu Yu) नावाच्या लेखकाने ख्रिस्तपूर्व 780 मध्ये एक पुस्तकही लिहीले. हे मद्य नव्हे तर मंतरलेले पाणी या शीर्षकाचे अरूण शेवते यांनी संपादित केलेले एक पुस्तक मागे एकदा वाचनात आले होते. असेच भाग्य चहा या पेयालाही लाभलेले आहे, आणि तेही इतक्या पूर्वी!

हळूहळू चहा लांबलांबच्या प्रदेशात पोहोचला. मंगोलिया, ब्रह्मदेश,थायलंड जपानमध्ये तर पाहुण्यांना चहा कसा द्यायचा आणि तो चवीचवीने कसा प्यायचा याचे एक मोठे शास्त्रच तयार झाले. चहापानाच्या विधीला ते चा-नो-यू (cha-no-yu) म्हणतात.

चीनच्या सम्राटाने 1618 साली रशियाचा झार अलेक्झिस (Alexis) याला चहा भेट म्हणून दिला होता. रशियात चहाला खूप लोकप्रियता मिळाली व ती आजही टिकून आहे. तिथे चहाला 'चा' असेच म्हणतात.

कम्युनिझमच्या खूप पूर्वीच चहाने चीन व रशियाला जवळ आणले होते! अरबी व्यापाऱ्यांनी चहा मध्यपुर्वेत व तिथून पुढे युरोपमध्ये पोहोचवला. पश्चिम युरोपात चहा सर्वप्रथम पोहोचला हॉलंडमध्ये 1610 साली. इंग्लडमध्ये तो आला 1662 साली. त्याची कहाणी मोठी रोचक आहे. इंग्लंडचा राजा दुसरा चार्ल्स याचे लग्न पोर्तुगीज राजकन्या ब्रॅगान्झाची कॅथरिन हिच्याबरोबर झाले. पोर्तुगिजांची इंग्लंडच्या राजाला मुंबई बेट आंदण म्हणून दिले ते याच विवाहात. कॅथरिनबरोबरच्या रूखवतात होत्या चहाने भरलेल्या पेटया. कॅथरिन पक्की चहाबाज होती. कॅथरिनच्या बापाने तिला आयुष्यभर पुरेल एवढा चहा हुंडा म्हणून दिला होता! उगाच सासरच्यांना खर्च नको म्हणून! पण सासरचे होते पक्के बनिये. त्यामुळे घडले ते अगदी वेगळेच. कॅथरिनची आवड राजघराण्याची आवड बनायला आणि

राजघराण्याची आवड तमाम इंग्लिश प्रजेची आवड बनायला फारसा वेळ लागला नाही आणि अल्पावधीतच ज्या पेयाला इतकी लोकप्रियता मिळू शकते, त्या पेयाचे व्यापारी मूल्य ओळखायलाही इंग्राजांना फार वेळ लागला नाही.

मोठया प्रमाणावर इंग्रजांनी चहाचा व्यापार सुरू केला व त्यात आपले उत्तम बस्तान बसवले. त्या वेळी फक्त चीनमध्ये चहा तयार व्हायचा. आपल्या नाविक बळाच्या सामर्थ्यावर तिथल्या सम्राटाला नमवून इंग्रजांनी चिन्यांबरोबर एक करारी केला व त्यानुसार चीनमधून चहा परदेशी न्यायची मक्तेदारी पुढील साठ वर्षांकरता ईस्ट इंडिया कंपनीला मिळाली. गलबते भरभरून चिनी चहा इंग्लंडमध्ये जाऊ लागला. व तिथे री-पॅकिंग होऊन जगभरच्या बाजारपेठांत विकला जाऊ लागला.

66. खालीलपैकी कोणती विधाने अयोग्य आहेत?

अ. चहाचा शोध लागून आज जवळपास 4750 वर्षे पूर्ण होतील.

ब. ईस्ट इंडिया कंपनीने आपल्या नाविक बळाच्या सामर्थ्यावर चीनी चहाच्या व्यापारावर मक्तेदारी मिळवली.

1. अ फक्त
2. ब फक्त
3. अ व ब
4 . दोन्हीही नाही.

---

67. खालीलपैकी कोणत्या गोष्टींचे वर्णन परिच्छेदात केलेले नाही?

अ. चहा कसा दयायचा.
ब. चहा कसा प्यायचा.
क. चहाच्या लोकप्रियतेचा जगभरातील प्रसार
ड. इंग्रज व चीनचे युद्ध
इ. चहाचा इंग्लंडमध्ये प्रवेश
फ. चहाचा शोध

1. क, इ, फ
2. वरील सर्व
3. ड वगळून सर्व
4. क, ड, इ, फ

---

68. इंग्रजांनी चीनच्या सम्राटाला नमवले कारण -

अ. चहाच्या उत्पादनात चीनची मक्तेदारी होती.

ब. चहाचे व्यापारी मूल्य जास्त होते.

क. इंगजांना चहा उत्पादनाचे गुपित जाणून घ्यायचे होते.

1. अ व ब स्वतंत्रपणे कारण नाहीत, पण एकत्रितपणे कारण आहेत.
2. ब व क स्वतंत्रपणे कारण नाहीत, पण एकत्रितपणे कारण आहेत.
3. अ, ब व क स्वतंत्रपणे कारण आहेत.
4. कोणतेही कारण योग्य नाही.

---

69. खालीलपैकी कोणती नावे/गोष्टी प्रत्यक्षव अप्रत्यक्षरित्या चहा या पेयांशी संबंधित आहे/त?

अ. शेन नूंग
ब. लू यू
क. अरूण शेवते
ङ कम्यूनिझम
इ. चा-नो-यू
फ. दुसरा चार्ल्स

Mulyaankan

1. वरील सर्व
2. ड वगळून सर्व
3. अ, ब, इ, फ
4. अ, ब, इ.

---

70. खालीलपैकी कोणती विधाने **योग्य** आहे/त?

अ. सतराव्या शतकापासून रशियामध्ये चहाचा खूप लोकप्रियता मिळाली.

ब. युरोपमध्ये चहाचे सर्वात पहिले उत्पादन हॉलंडमध्ये सतराव्या शतकात झाले.

क. पोर्तुगीजांना इंग्रजांच्या अगोदर चहाची माहिती होती.

1. ब व क
2. अ व ब
3. अ व क
4. अ, ब आणि क.

Mulyaankan

मूल्यांकन Enter to Learn, Leave to Serve.

राज्यसेवा पूर्व परीक्षा 2019

First sectional (CSAT - Passages) 13th Oct 2018

Answer key

Q No	Ans	Q no	Ans	Q No	Ans	Q No	Ans
1	4	26	3	51	1	76	
2	3	27	3	52	2	77	
3	3	28	4	53	4	78	
4	2	29	2	54	1	79	
5	1	30	4	55	2	80	
6	4	31	1	56	4	81	
7	4	32	1	57	1	82	
8	3	33	2	58	1	83	
9	3	34	3	59	1	84	
10	3	35	3	60	4	85	
11	3	36	2	61	4	86	
12	4	37	4	62	2	87	
13	3	38	3	63	#	88	
14	1	39	2	64	2	89	
15	3	40	3	65	3	90	
16	4	41	4	66	3	91	
17	3	42	2	67	#	92	
18	2	43	4	68	1	93	
19	2	44	4	69	3	94	
20	4	45	4	70	3	95	
21	2	46	4	71		96	
22	2	47	1	72		97	
23	3	48	2	73		98	
24	4	49	1	74		99	
25	4	50	2	75		100	

Mulyaankan

SHREE Book Centre & Xerox 9922144001

Date : 13/10/2018

प्रश्नपुस्तिका क्रमांक
BOOKLET NO.

मूल्यांकन
Enter to Learn, Leave to Serve.

A

2019

प्रश्नपुस्तिका

पेपर I

वेळ : 2 (दोन) तास

एकूण प्रश्न : 100
एकूण गुण : 200

सूचना

(1) सदर प्रश्नपुस्तिकेत 100 अनिवार्य प्रश्न आहेत. उमेदवारांनी प्रश्नांची उत्तरे लिहिण्यास सुरुवात करण्यापूर्वी या प्रश्नपुस्तिकेत सर्व प्रश्न आहेत किंवा नाहीत याची खात्री करून घ्यावी. असा तसेच अन्य काही दोष आढळल्यास ही प्रश्नपुस्तिका समवेक्षकांकडून लगेच बदलून घ्यावी.

(2) आपला परीक्षा-क्रमांक ह्या चौकोनांत **न विसरता बॉलपेनने** लिहावा.

परीक्षा-क्रमांक [| | | | | | | |]
केंद्राची संकेताक्षरे ↑ — शेवटचा अंक ↑

(3) वर छापलेला प्रश्नपुस्तिका क्रमांक तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर विशिष्ट जागी उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे **न विसरता नमूद करावा.**

(4) (अ) या प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाला 4 पर्यायी उत्तरे सुचविली असून त्यांना 1, 2, 3 आणि 4 असे क्रमांक दिलेले आहेत. त्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तराचा क्रमांक उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर नमूद करावा. अशा प्रकारे उत्तरपत्रिकेवर उत्तरक्रमांक नमूद करताना तो संबंधित प्रश्नक्रमांकासमोर छायांकित करून दर्शविला जाईल याची काळजी घ्यावी. **ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉलपेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.**

(ब) **ॲकॅडमीने ज्या विषयासाठी मराठी बरोबर इंग्रजी माध्यम विहित केलेले आहे. त्या विषयाचा प्रत्येक प्रश्न मराठी बरोबर इंग्रजी भाषेत देखील छापण्यात आला आहे. त्यामधील इंग्रजीतील किंवा मराठीतील प्रश्नामध्ये मुद्रणदोषांमुळे अथवा अन्य कारणांमुळे विसंगती निर्माण झाल्याची शंका आल्यास, उमेदवाराने संबंधित प्रश्न पर्यायी भाषेतील प्रश्नाशी ताडून पहावा.**

(5) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. यास्तव सर्व प्रश्नांची उत्तरे द्यावीत. घाईमुळे चुका होणार नाहीत याची दक्षता घेऊनच शक्य तितक्या वेगाने प्रश्न सोडवावेत. क्रमाने प्रश्न सोडविणे श्रेयस्कर आहे पण **एखादा प्रश्न कठीण वाटल्यास त्यावर वेळ न घालविता पुढील प्रश्नाकडे वळावे.** अशा प्रकारे शेवटच्या प्रश्नापर्यंत पोहोचल्यानंतर वेळ शिल्लक राहिल्यास कठीण म्हणून वगळलेल्या प्रश्नांकडे परतणे सोईस्कर ठरेल.

(6) उत्तरपत्रिकेत एकदा नमूद केलेले उत्तर खोडता येणार नाही. नमूद केलेले उत्तर खोडून नव्याने उत्तर दिल्यास ते तपासले जाणार नाही.

(7) **प्रस्तुत परीक्षेच्या उत्तरपत्रिकांचे मूल्यांकन करताना उमेदवाराच्या उत्तरपत्रिकेतील योग्य उत्तरांनाच गुण दिले जातील. तसेच "उमेदवाराने वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी स्वरूपाच्या प्रश्नांची दिलेल्या चार उत्तरापैकी सर्वात योग्य उत्तरेच उत्तरपत्रिकेत नमूद करावीत. अन्यथा त्यांच्या उत्तरपत्रिकेत सोडविलेल्या प्रत्येक चार चुकीच्या उत्तरांसाठी एका प्रश्नाचे गुण वजा करण्यात येतील".**

ताकीद

ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी ॲकॅडमीने विहित केलेली वेळ संपेपर्यंत ही प्रश्नपुस्तिका ॲकॅडमीची मालमत्ता असून ती परीक्षाकक्षात उमेदवाराला परीक्षेसाठी वापरण्यास देण्यात येत आहे. ही वेळ संपेपर्यंत सदर प्रश्नपुस्तिकेची प्रत/प्रती, किंवा सदर प्रश्नपुस्तिकेतील काही आशय कोणत्याही स्वरूपात प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षपणे कोणत्याही व्यक्तीस पुरविणे, तसेच प्रसिद्ध करणे हा गुन्हा असून अशी कृती करणाऱ्या व्यक्तीवर शासनाने जारी केलेल्या "परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचा अधिनियम-82" यातील तरतुदीनुसार तसेच प्रचलित कायद्याच्या तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षाच्या कारावासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रकमेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.

तसेच ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी विहित केलेली वेळ संपण्याआधी ही प्रश्नपुस्तिका अनधिकृतपणे बाळगणे हा सुद्धा गुन्हा असून तसे करणारी व्यक्ती ॲकॅडमीच्या कर्मचारीवृंदापैकी, तसेच परीक्षेच्या पर्यवेक्षकीयवृंदापैकी असली तरीही अशा व्यक्तीविरूद्ध उक्त अधिनियमानुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती शिक्षेस पात्र होईल.

पर्यवेक्षकांच्या सूचनेविना हे सील उघडू नये

SEAL

पुढील सूचना प्रश्नपुस्तिकेच्या अंतिम पृष्ठावर पहा

SHREE Book Centre & Xerox 9922144001

SHREE Book Centre & Xerox 9922144001

॥ श्री ॥ BOOK CENTRE

UPSC | MPSC | State Board | Magazines

All type of books are available

XEROX

Lamination & Stationary

MPSC/UPSC
Previous Year
Question Papers

MPSC/UPSC
Test Series
Question Papers

MPSC/UPSC
Classes Notes,
Study Material

Banking/SSC
Online
Study Material

We are filling all types of online forms

Address
1005, Sai Sparsh Building,
Shop No 12, Near Lajjat Hotel
Sadashiv Peth, Pune - 30.

9922144001, 7588609998
SHREE Book Centre & Xerox 9922144001

1. खालीलपैकी चुकीचे विधान ओळखा.

1) गोपाळ कृष्ण गोखले यांनी 26 मार्च 1902 रोजी अंदाजपत्रकावरील आपले पहिले भाषण केले. याच भाषणाने हिंदुस्थानचा 'श्रेष्ठ संसदपटू' अशी त्यांची कीर्ती पसरली.

2) ब्रिटिशांनी बंगालची फाळणी करण्याचा जो निर्णय घेतला त्याला विरोध करण्यासाठी फाळणी विरोधी चळवळ सुरू झाली व स्वराज्याच्या चळवळीचे बीज या फाळणीविरोधी चळवळीतूनच रुजले.

3) 'राष्ट्रीय शिक्षण' हा स्वदेशी चळवळीचा एक प्रमुख भाग होता.

4) वरीलपैकी एकही नाही

Identify the wrong statement from following.

1) Gopal Krishna Gokhale made his first speech on March 26, 1902 on the budget which made him famous as the 'best parliamentarian' of India

2) The anti-partition movement was started to oppose the British decision to partition Bengal and the seeds of the Swarajya movement found in this anti-partition movement.

3) 'National Education' was a major part of the swadeshi movement

4) None of the above

---

2. खालीलपैकी योग्य विधाने निवडा

a. 1904 मध्ये वि दा सावरकर यांनी ' अभिनव भारत' ही क्रांतीकारकांची गुप्त संघटना स्थापन केली.

b. हिंदुस्तान सोशालिस्ट रिपब्लिकन पार्टी तर्फे लाहोर येथे 30 ऑक्टोबर 1928 रोजी काढण्यात आलेल्या निषेध मोर्चा चे नेतृत्व लाला लजपत राय यांनी केले

1) फक्त a 2) फक्त b 3) दोन्ही 4) दोन्हीही नाही

Select the correct statements from below

a. In 1904, V. Savarkar established a secret organization of revolutionaries - 'Abhinav Bharat'.

b. Lala Lajpat Rai provided leadership to protest rally on 30 October 1928 in Lahore organized by the Hindustan Socialist Republican Party.

1) Only a 2) only b 3) Both 4) None

Mulyaankan

3. खालीलपैकी योग्य विधानाची निवड करा.

a. वंगभंग विरोधी आंदोलनाने बंगाल पेटला असता डिसेंबर 1905 मध्ये काँग्रेसचे अधिवेशन नामदार गोखले यांच्या अध्यक्षतेखाली बनारसला झाले.

b. भारताला ब्रिटिश साम्राज्यअंतर्गत स्वशासित राज्याचा दर्जा सनदशीर मार्गाने मिळवणे व यासाठी जनजागृती व लोक संघटन करणे हे होमरूल लिग चे उद्देश घोषित केले गेले.

c. टिळकांनी अमेरिकन राष्ट्रपती क्लेमेन्सो यांना पत्र पाठवून भारताच्या स्वशासनाच्या मागणीला पाठींबा व्यक्त करण्याची विनंती केली.

d. गांधीजींच्या कार्याची माहिती गोळा करण्याच्या आणि त्यांच्या कारवायांना आळा घालण्याच्या हेतूने उपाययोजना सुचवण्यासाठी सिडने रौलट या न्यायाधीशाच्या अध्यक्षतेखाली एक समिती स्थापन करण्यात आली.

1) फक्त a,b 2) फक्त b,c 3) a,b,c 4) a, b, c, d

Choose the correct statements from below.

a. In December 1905, when the Bengal anti-Bengal movement was at peak, the Congress session was held under the chairmanship of Namdar Gokhale.

b. The objective of Homerule League has been declared to bring India's status to the autonomous state within the British Empire by ensuring public awareness and mass mobilization.

c. Tilak sent a letter to the US President Clemenceau requesting the support for India's demand of self-government.

d. A committee was constituted under the chairmanship of Sidney Rowlatt to suggest measures to gather information about the activities of Gandhiji and to prevent their activities.

1) Only a,b 2) Only b,c 3) a,b,c 4) a, b, c, d

---

4. खालीलपैकी चुकीचे विधान ओळखा.

a. भारतीयांचे नैतिक व आत्मिक बळ खच्ची करण्यासाठी ब्रिटिश नोकरशाहीने "हेतूपुरस्पर योजलेले एक अमानुष भीषण नाट्य" असे जालियनवाला बाग प्रकरणाचे वर्णन काँग्रेस समितीच्या अहवालात आढळतो.

b. असहकार चळवळीसंबंधी निर्णय घेण्याकरिता काँग्रेसचे खास अधिवेशन 4 सप्टेबर रोजी कलकत्ता येथे घेण्यात आली.

Mulyaankan

1) फक्त a 2) फक्त b 3) दोन्ही 4) दोन्हीही नाही

Identify the wrong statement/s from below.

a. The report of the Congress Committee on the Jalianwala Bagh case was described as "an inhumane horror drama planned with the purpose" by British bureaucracy for suppression of the moral and spiritual power of Indians.

b. The special session of the Congress was held in Kolkata on 4 September for the decision on non-co-operation movement.

1) Only a 2) only b 3) Both 4) None

---

5. खालीलपैकी सायमन कमिशन विषयी काय खरे नाही?

1) भारतातील सर्व प्रमुख राजकीय पक्ष सायमन कमिशनवर बहिष्कार टाकण्यास एकत्र आले.

2) सायमन कमिशन वरील बहिष्काराच्या राजकीय पक्षाच्या एकमुखी निर्णयाला एक अपवाद होता - मुस्लिम लीग मधला कट्टर प्रतिगामी गटाचा.

3) द्विदल शासन पद्धती यशस्वी झाली असून अन्य प्रांतात लागू करण्यात यावी अशी कमिशनने शिफारस केली.

4) भारताची स्वराज्याची मागणी कमिशनने फेटाळली.

Which of the following is not true about Simon Commission?

1) All major political parties in India came together to boycott Simon Commission

2) One exception to the political parties' unilateral decision to boycott the Simon Commission was the exceptionally hardline regressive group of the Muslim League.

3) The Commission recommended the implementation of dual government system in other areas on account of its success.

4) Demand of self-rule for India is rejected by the Commission.

---

6. खालीलपैकी योग्य विधाने ओळखा

a. धारासना सत्याग्रह चे नेतृत्व सरोजिनी नायडू यांनी केले

b. धारासना येथील अभूतपूर्व लढा पाहण्यासाठी युनायटेड प्रेसचे अमेरिकन वार्ताहार वेब मिलर उपस्थित राहिले

1) फक्त a 2) फक्त b 3) दोन्ही 4) दोन्हीही नाही

Mulyaankan

Identify the correct statements from below

a. Sarojini Naidu provided the leadership to Dharasana satygraha

b. American reporter of The United Press Web Miller was present to witness an unprecedented struggle at Dharasana.

1) Only a 2) only b 3) Both 4) None

---

7. खालीलपैकी असत्य विधाने ओळखा.

1) राष्ट्रीय सभेचे उद्दिष्ट लोकांमध्ये ऐक्यभावना वृद्धिंगत करणे हे होते.

2) 'अमृत बझार पत्रिका' हे मवाळ मतवादी विचारांचे मुखपत्र होते

3) महाराष्ट्रात बिळाशी, संगमनेर, कळवण, चिरनेर, पुसद इत्यादी ठिकाणी जंगल सत्याग्रह झाला

4) भारत स्वतंत्र झाल्यानंतरही चंद्रनगर, पुदुचेरी, कारिकल, माहे व यानम या प्रदेशांवर फ्रान्सचे आधिपत्य होते.

Identify the Incorrect statements

1) The objective of the Rashtriya Sabha was to promote the unity among the people.

2) 'Amrit Bazaar Patrika' was a mouthpiece of moderate ideology.

3) Forest Satyagraha took place in Maharashtra at places like Bilashi, Sangamner, Kalvan, Chirner, Pusad etc.

4) Even after India became independent, France ruled the territories of Chandraanagar, Puducherry, Karikala, Mahe and Yanam.

---

8. खालीलपैकी सत्य विधाने ओळखा.

a. 'सन्मानबोधक नीराप्रीत समाज' ची स्थापना शिवराम जानबा कांबळे यांनी केली.

b. दादोबा पांडुरंग तर्खडकर यांनी मानव धर्म व परमहंस संस्थेच्या माध्यमातून जातीभेदाला विरोध केला.

c. माणगावच्या परिषदेत शाहू महाराजांनी अस्पृश्य चळवळीचे नेतृत्व बाबासाहेबांनी करावे अशी अपेक्षा व्यक्त केली.

1) फक्त a 2) फक्त c

3) फक्त b, c 4) a, b, c

Mulyaankan

Identify the correct statement.

a. 'Sanmanbodhak Nirapreet Samaj' was established by Shivram Janaba Kamble.

b. Dadooba Pandurang Tarkhadkar opposed the caste system through Manava Dharma and Paramahansa.

c. In the conference of Mangaon, Shahu Maharaj revealed the desire for the leadership of the untouchable movement to be done by Babasaheb.

1) Only a   2) Only c

3) Only b,c   4) a, b, c

---

9. "भाषिक राज्य निर्माण करण्याची योग्य वेळ अद्याप आलेली नाही . भाषावार प्रांत रचना ही भारताच्या ऐक्यास व एकात्मतेस मारक ठरेल" असे खालील पैकी कोणत्या कमिशन ने म्हंटले होते?

1) दार कमिशन   2) जे व्ही पी समिती

3) फजल अली कमिशन   4) यापैकी नाही

Which of the following commission had said "Time has not come to create a linguistic state. Organization of states along linguistic lines may prove dangerous to India's unity and integrity",

1) Dhar Commission   2) JVP Committee

3) Fazal Ali Commission   4) None

---

10. खालीलपैकी सत्य विधाने ओळखा.

a. सरदार वल्लभभाई पटेल यांच्या नेतृत्वाखाली मुंबई येथे ' इंडियन नॅशनल ट्रेड युनियन काँग्रेस' ची स्थापना झाली.

b. एल एन हरदास यांनी नागपूर मध्ये 'मध्यप्रांत वराड विडी कामगार' संघाची स्थापना केली.

c. काँग्रेस समाजवादी पार्टीची स्थापना 1934 साली झाली

d. 'छोडो भारत' भारतीय स्वातंत्र्य चळवळीतील शेवटचा टप्पा म्हणून ओळखला जातो

1) फक्त a,c,d   2) फक्त c,d

3) फक्त a,b,d   4) फक्त a,b,c,d

Mulyaankan

Identify the correct statement .

a. Under the leadership of Sardar Vallabhbhai Patel, 'Indian National Trade Union Congress' was established in Mumbai.

b. L.N. Hardas established the 'Madhyaprant Varad Vidi Kamgar' Sangha in Nagpur.

c. Congress Socialist Party was established in 1934.

d. Quit India is known as the last phase of the Indian Independence Movement.

1) Only a, c, d 2) Only c, d

3) Only a, b, d 4) Only a, b, c, d

---

11. पुढीलपैकी योग्य विधान/ ने निवडा

a. दक्षिण भारतातील काही लोक मृत व्यक्तींबरोबर त्यांची उपकरणे, शस्त्रे, मातीची भांडी आणि त्यांच्या मालकीच्या वस्तू स्मशानात पुरत असत व पुरलेली जागा मोठ्या दगडांनी गोलाकार पद्धतीने बंदिस्त करत असत. अशी स्मारके 'ताम्रपाषाण' म्हणून ओळखली जात होती.

b. पश्चिम महाराष्ट्रात ताम्रपाषाण युगाच्या प्रारंभिक अवस्थेतील इनामगाव येथील उत्खननात चौकोनी आयातकार व उंच ठिकाणी उभारलेली मातीची मोठाली घरे आढळून आली.

1) फक्त a 2) फक्त b

3) दोन्ही 4) दोन्हीही नाही

Select the correct statements.

a. In south India, dead were buried along with their instruments, weapons, pottery and their own things and the area was encircled by big stones. Such burials were known as Chalcolithic.

b. In western India, at Inamgaon of initial phase of chalcolithic period, big clay houses of rectangular shape with high platform have been found during excavation.

1) Only a 2) Only b

3) Both 4) None

Mulyaankan

12. पुढीलपैकी सत्य विधानांची निवड करा.

a. हडप्पा येथील कोरीव लेख चित्रलिपीत लिहिले असून त्यात कल्पना व वस्तू यांच्या अभिव्यक्तीसाठी चित्रांचा उपयोग केला आहे.

b. अशोकाच्या काळातील कोरीव ब्राह्मी लिपीत कोरलेले असून या लिपीचे लेखन उजवीकडून डावीकडे केलेले आढळते.

c. भारतात भूर्जपत्रावर व ताडपत्रावर हस्तलिखिते लिहिली जात होती.

1) फक्त a, c 2) फक्त b, c 3) फक्त a 4) फक्त b

Choose the correct statements

a. Inscriptions at Harappa are written in pictorial script and pictures are used for the expressions of ideas and things.

b. Inscriptions of Asokan period are written in Brahmi script and is written from right to left.

c. In India, Manuscripts were written on birch leafs and tarpaulins.

1) Only a, c 2) Only b, c 3) Only a 4) Only b

---

13. खालीलपैकी चुकीचे विधान शोधा.

1) हडप्पा संस्कृतीने पंजाब, हरियाणा, सिंध, बलुचिस्तान, गुजरात, राजस्थान या प्रदेशांचा काही प्रदेश व्यापले होते.

2) काली बंगानमध्ये बऱ्याच घरांना त्यांच्या स्वतंत्र वेगळ्या विहिरी होत्या.

3) ऐसपैस स्नानगृह ही मोहेंजोदडो मधील सर्वात मोठी इमारत होती.

4) सिंधूच्या प्रदेशातील रहिवासी वृक्ष, प्राणी आणि मानव या स्वरूपातील ईश्वराची पूजा करीत असत हे स्पष्ट होते, परंतु देवांना देवळात ठेवले जात नव्हते.

Select the incorrect statement.

1) Harappa civilization covered the some parts of Punjab, Haryana, Sindh, Baluchistan, Gujarat and Rajasthan.

2) Most houses of Kalibangan had their own independent and separate wells.

3) The Great Bath was the largest building in Mohenjodaro.

4) Residents of Indus area worshipped gods in the form of trees, animals and human beings, but they were not kept in the temples.

Mulyaankan

14. खालीलपैकी सत्य विधानांची निवड करा:

a. ऋग्वेद काळात रक्ताचा नातेसंबंध हा समाजातील रचनेचा पाया होता व वंशावरून माणूस ओळखला जात असे.

b. ऋग्वेदात इंद्राला 'पुरंदर' या नावाने संबोधले आहे.

c. ऋग्वेदातील 'दस्यु' ही संज्ञा या देशातील मूळच्या नसलेल्या रहिवाशांचे प्रतिनिधित्व करते.

1) फक्त a 2) फक्त c 3) फक्त a,b 4) फक्त b,c

Choose the correct among following statements

a. Kinship was the basis for social structure of the Rigvedic period and person was identified on the basis of gotra.

b. In Rigvedic period, Indra was called as 'Purandar'.

c. The term 'Dasyu' represents the non-indigenous residents of country.

1) Only a 2) Only c 3) Only a, b 4) Only b, c

---

15. योग्य जोड्या जूळवा

a)	राष्ट्र	i)	सर्व सामान्य प्रजा
b)	विश	ii)	सभा
c)	बली	iii)	विशिष्ट प्रदेश
d)	विदथ	iv)	राजाला दिली जाणारी भेट

	a	b	c	d
1)	iii	iv	i	ii
2)	iii	i	iv	ii
3)	i	ii	iii	iv
4)	iv	ii	iii	i

Match the Pairs.

a)	Rashtra	i)	Common people
b)	Vis	ii)	Assembly
c)	Bali	iii)	Specific territory
d)	Vidatha	iv)	Gifts given to rajanya

Mulyaankan

	a	b	c	d
1)	iii	iv	i	ii
2)	iii	i	iv	ii
3)	i	ii	iii	iv
4)	iv	ii	iii	i

---

16. पुढील पैकी चुकीचे विधान ओळखा

1) जैन धर्म देवाचे अस्तित्व मानत नाही. त्यांनी 'जीन' म्हणजे महावीरांना ते स्थान दिले आहे.
2) बौद्ध धर्माप्रमाणे जैन धर्माने वर्णव्यवस्थेचा धिक्कार केला नाही.
3) इहलोकांच्या बंधनातून मुक्तता प्राप्त करणे हेच जैन धर्माचे प्रमुख ध्येय आहे.
4) जैन धर्मानुसार कोणतीही व्यक्ती तिच्या आधीच्या जन्मात केलेल्या पाप-पुण्याचा परिणाम म्हणून उच्च अथवा नीच वर्णात जन्म घेते.

Choose the Incorrect statement

1) Jainism didn't believe the existence of God. They had given that place to Jina (Mahavira).
2) Like Buddhism, Jainism didn't criticize Varna System.
3) Freedom from worldly bonds is the main aim of Jainism.
4) According to Jainism, any person takes birth in lower or upper varna according to his/her previous life's sins and deeds.

---

17. खालीलपैकी योग्य विधानांची निवड करा:

a. चौथ्या बौद्ध धम्म संगिनी मध्ये बौद्ध भिक्खू नागार्जुन द्वारे महायान संप्रदायाची स्थापना करण्यात आली.
b. महायान संप्रदायाने भारतात सर्वप्रथम गौतम बुद्धाची मूर्ती स्थापित करून पूजाअर्चा सुरू केली.
c. बोधिसत्व म्हणजे 'निरपेक्ष भावनेने लोकांची सेवा करणे व या उदात्त ध्येयापोटी आपले निर्वाण पद पुढे ढकलणे होय.
d. मैत्रेय बुद्ध म्हणजे ' जेव्हा जेव्हा मानव जातीवर संकट येईल तेव्हा तेव्हा बुद्धांचा पुनर्जन्म होईल'.

1) फक्त a, b
2) फक्त b, c
3) फक्त b, c, d
4) वरीलपैकी सर्व

Mulyaankan

Choose the correct among following statements

a. In fourth Buddhist council, Mahayana sect was founded by Buddhist monk Nagarjuna.

b. Mahayana sect started worship of an idol of Gautam Buddha in India for first time.

c. Bodhisattva means 'service to people without any expectations and for that matter, postponement of his/her own Nirvana'.

d. Maitreya Buddha means 'whenever there is crisis over humanity, Buddha will take rebirth"

1) Only a, b 2) Only b, c

3) Only b,c,d 4) All of the above

---

18. पुढीलपैकी चुकीची जोडी शोधा:

1) अर्थशास्त्र- कौटिल्य

2) इंडिका - मेगॅस्थेनीस

3) मुद्राराक्षस- विशाखादत्त

4) सौंदरानंद - विष्णुगुप्त

Identify the incorrect pair.

1) Arthashastra – Kautilya

2) Indica – Megasthenes

3) Mudrarakshasa – Vishakahdatta

4) Saudarananda - Vishnugupta

---

19. अलेक्झांडर चे भारतावरील आक्रमणाचे परिणाम पुढीलपैकी कोणते आहेत?

a. प्राचीन युरोप प्रथमच प्राचीन भारताच्या संपर्कात आला.

b. भारत व ग्रीस यांच्यात निरनिराळ्या क्षेत्रात सरळ सरळ संबंध प्रस्थापित झाले.

c. चार वेगवेगळे खुष्कीचे मार्ग व जलमार्ग वाहतुकीसाठी खुले झाले.

d. ग्रीक व्यापाऱ्यांच्या आणि शिल्पकारांच्या व्यापारातील सुविधांमध्ये वाढ झाली.

1) a, c 2) c, d 3) b, c, d 4) a, b, c, d

Mulyaankan

Which of the following are impacts of Alexander's invasion on India?

a. For the first time ancient Europe came in contact with India.

b. India had established the direct contact with the Greece.

c. four different land routes and sea route have been opened.

d. Trade with Greek traders and in sculptures had improved.

1) a, c 2) c, d 3) b, c, d 4) a, b, c, d

---

20. पुढीलपैकी चुकीचे विधान ओळखा:

1) आपल्या प्रजेशी कोरीव लेखातील राज आज्ञेद्वारे सरळ सरळ संपर्क साधणारा अशोक हा पहिला भारतीय राजा होता.

2) बौद्ध परंपरेनुसार बौद्धधर्मियांची पहिली परिषद (संगिती) अशोकाने भरविली होती.

3) कर्मकांडाचा, विशेषतः स्त्रिया जे कर्मकांड करीत असत त्यांचा अशोकाने निषेध केला. त्याने राजधानी पाटलीपुत्र येथे प्राणिहत्येवर पूर्णतः बंदी घातली.

4) अशोकाने देशाचे राजकीय एकीकरण केले; नंतर एकीकरणाला एका धर्माची, एका भाषेची व एका लिपीची जोड देऊन ते अधिक दृढ केले.

Choose the Incorrect statement

1) Asoka was the first Indian ruler who communicated with people directly through his inscriptions.

2) According to Buddhist traditions, Asoka convened the first Buddhist council.

3) Asoka criticized rituals , particularly those performed by women and he totally banned animal killing in the capital Pataliputra.

4) Asoka facilitated political unification of country and strengthened it by one religion, one language and one script.

---

21. खालीलपैकी योग्य विधान/ ने निवडा:

a. मथुरा कला शैली राजा कनिष्काच्या उभारलेल्या मस्तकहीन पुतळ्यासाठी प्रसिद्ध होती.

b. मथुरा कला शैली ने वर्धमान महावीराच्या दगडी प्रतिमा ही बनवलेल्या आढळतात

c. गांधार कला शैलीत पांढऱ्या व काळ्या दगडांचा वापर करण्यात आला. या कला शैलीने महायान संप्रदायाच्या विकासाला चालना दिली.

1) फक्त a, b 2) फक्त a 3) a, b, c 4) एकही नाही

Mulyaankan

Choose the correct among following statements.

a. Mathura school of art was famous for its headless Kanishka statue.

b. Mathura school of art also created idols of Vardhamaan Mahavir.

c. Gandhara school of art used Grey sandstone and gave impetus to development of Mahayana sect.

1) Only a, b 2) Only a 3) a, b, c 4) None

---

22. सातवाहनांविषयी पुढील पैकी काय खरे नाही?

a. सातवाहनांच्या राज्यात प्रवेश करण्यासाठी नाणेघाट हा प्रमुख मार्ग होता. त्याच्या तोंडाशी लेणे खोदून सातवाहनांनी आपल्या पराक्रमाची नोंद करून ठेवली आहे.

b. पुलामायी सातकर्णी याने 'अप्रतिहतचक्र' ही उपाधी धारण केली होती.

c. सौराष्ट्राचा शक राज्यकर्ता रुद्रदमन पहिला याने सातवाहनांचा दोनदा पराभव केला; परंतु सातवाहनांनी वैवाहिक संबंध जोडले असल्यामुळे त्याने त्यांचे राज्य नष्ट केले नाही.

1) फक्त a 2) फक्त b

3) फक्त a, b 4) वरील सर्व

Which of the following is/are not about Satavahanas?

a. Naneghat was the main entrance to satavahana kingdom and satavahana rulers inscribed their glories in caves created here.

b. Pulamayi Satakarni held the title 'Apratihatachakra'.

c. Shaka ruler Rudradaman I of western kshatrapas defeated Satavahanas twice, but he didn't destroyed their kingdom due to matrimonial relations.

1) Only a 2) Only b

3) Only a, b 4) All of the above

---

23. चन्द्रगुप्त विक्रमादित्य याच्या दरबारातील नवरत्नात पुढीलपैकी कोणत्या व्यक्तीचा समावेश नव्हता ?

1) धन्वंतरी 2) वराहमिहीर 3) क्षपणक 4) पाणिनी

Who among the following was not included in Navaratna of Chndragupta Vikramaditya's court?

1) Dhanwantari 2) Varahamihira 3) Kshapanaka 4) Panini

Mulyaankan

24. प्राचीन तत्वज्ञान संबधी योग्य जोड्या जुळवा

a)	सांख्य	i)	ध्यानधारणा आणि शारीरिक साधना करून माणूस मोक्ष मिळवू शकतो.
b)	योग	ii)	यथार्थ ज्ञानाच्या प्राप्तीतुन मोक्षप्राप्ती.
c)	न्याय	iii)	वेदांमध्ये शाश्वत सत्य आहे.
d)	मीमांसा	iv)	जगाची उत्पत्ती आणि उत्क्रांती यांचे जनकत्व निसर्गाकडे जाते.

	a	b	c	d
1)	i	ii	iii	iv
2)	iv	i	iii	ii
3)	iv	i	ii	iii
4)	i	iv	ii	iii

Match the pairs with respect to Ancient philosophy.

a)	Samkhya	i)	person can achieve salvation by meditation and physical exercise
b)	yoga	ii)	Salvation through true knowledge
c)	Nyaya	iii)	Vedas are eternal truth
d)	Mimansa	iv)	Parentage of world procreation and evolution goes to nature

	a	b	c	d
1)	i	ii	iii	iv
2)	iv	i	iii	ii
3)	iv	i	ii	iii
4)	i	iv	ii	iii

---

25. कोणत्या चिनी प्रवाशाने सर्वात अगोदर सांगितले की भारतातील काही बौद्ध संप्रदाय जादू-टोण्याचा वापर करतात?

1) ह्युआन सांग 2) इत्सिंग 3) वांग ह्युआन से 4) फहियान

Which first Chinese traveler said that ‘some of the Indian Buddhist sects practise sorcery?

1) Huang tsung 2) Itsing 3) Wang Huang tse 4) Fa Hein

Mulyaankan

26. पुढील पैकी चुकीचे विधान शोधा.

1) जरी पोलाद बनवण्याची कला युरोपात सर्वप्रथम विकसित झाली असली तरी या कलेत भारतीय कुशल होते.

2) गणिताच्या शाखेत प्राचीन भारतीयांनी अंक लेखन, दशमान पद्धती व शून्याचा वापर या वैशिष्ट्यांची भर घातली.

3) प्राचीन काळात ग्रीसखेरीज भारत हा एकच देश कोणत्या ना कोणत्या प्रकारच्या लोकशाहीत करत होता.

4) इ. स. च्या पहिल्या शतकात ख्रिश्चन धर्माचे भारतात आगमन झाले तरी प्राचीन काळात त्याचा फारसा प्रसार झाला नाही.

Identify the Incorrect statement

1) Though art of steel making was first developed in Europe, Indians were expert in that art.

2) Ancient Indians contributed in Mathematics by using number system, decimal system and zero.

3) In ancient period, except Greece, India was the only country experimenting democracy.

4) Christian religion arrived in India in first century AD, but it had not spread in ancient period.

---

27. पुढीलपैकी चुकीची जोडी निवडा

1) उझवर - मोठे जमीनदार

2) गृह्पती - लहान शेतकरी

3) कडाईसियार - भूमिहीन कामगार

4) ग्राम भोजक - गावाचा प्रमुख

Choose the incorrect pair.

1) Uzavar – Big zamindar

2) Gahapati – small farmers

3) Kadaisiyar – Landless labourer

4) Gramabhojaka – Head of village

Mulyaankan

28. खालील विवरणावरून व्यक्ती ओळखा:

a. तो नाटककार आणि कवी होता व त्याने 'नागनंद' नावाच्या नाटकाची रचना केली होती.

b. तो बौद्ध धर्माच्या महायान संप्रदायाचा अनुयायी होता.

c. तो पुष्याभूती साम्राज्यातील शेवटचा सम्राट होता.

1) कनिष्क 2) हरीसेन 3) हर्षवर्धन 4) यशोवर्मन

Identify the personality from following information.

a. He was a playwright and a poet, and he composed the play 'Nagananda'

b. He was a follower of the Mahayana sect of Buddhism.

c. He was the last emperor of the Pushyabhuti Empire

1) Kanishka 2) Harisen 3) Harshavardhana 4) Yashovarman

---

29. खालीलपैकी अचूक विधान/ने निवडा.

a. ऋग्वेद हा प्राचीन वैदिक संस्कृतीतिल सर्वात जुना आणि पवित्र समजला जाणारा ग्रंथ आहे. ऋग्वेदातील प्रत्येक कडव्यास 'ऋचा' असे म्हणतात.

b. ऋग्वेदातील सप्तम मंडळाची रचना वसिष्ठ ऋषींनी केली आहे.

c. यजुर्वेदात वैदिक काळातील यज्ञात आहुती देण्यासाठी वापरण्यात येणाऱ्या मंत्रांचा समावेश आहे.

d. पुराणे हे एकुण अठरा असून ती महर्षी व्यास मुनी यांनी लिहिली असे मत प्रचलित आहे.

1) फक्त a, b 2) फक्त b, c

3) फक्त b, c, d 4) वरीलपैकी सर्व

Choose the correct statement.

a. Rig Veda is the oldest and most sacred treatise of ancient Vedic culture. Every quote in the Rigveda is called 'Richa'.

b. The seventh mandala of Rigveda is composed by Vasishtha Rishi.

c. Yajurveda consists of mantras used for sacrifice in Vedic times.

d. Puranas are 18 in total and it is widely believed that these are written by Maharishi Vyas Muni.

1) Only a,b 2) Only b,c

3) Only b,c,d 4) All of the above

Mulyaankan

30. चोला काळातील जमिनीचे प्रकार संबधी योग्य जोड्या जुळवा.

a)	वेलानवगाई	i)	जैन संस्थांना दान केलेली जमीन
b)	पलिच्चछनदम	ii)	ब्राह्मण नसलेल्या लोकांच्या मालकीची शेती
c)	शालभोग	iii)	ब्राह्मणांना भेट दिलेली जमीन
d)	ब्राह्मोदय	iv)	शाळांच्या देखभालीसाठी दिलेली जमीन

	a	b	c	d
1)	i	ii	iii	iv
2)	iv	i	iii	ii
3)	ii	iv	i	iii
4)	ii	i	iv	iii

Match the correct combinations of the type of land in the Chola period.

a)	Velanvagai	i)	Land donated to Jain institutions
b)	Pallichchdanam	ii)	Agriculture belonging to non-Brahmins
c)	Shalabhoga	iii)	Land gifted to Brahmins
d)	Brahmadaya	iv)	Land given for the maintenance of schools

	a	b	c	d
1)	i	ii	iii	iv
2)	iv	i	iii	ii
3)	ii	iv	i	iii
4)	ii	i	iv	iii

---

31. खालीलपैकी योग्य कथन/कथने निवडा.

a. अजिंठ्यातील चित्रे ही प्रामुख्याने बुद्धाच्या जीवनावर आधारित जातक कथांचे चित्रण करतात व बुद्धांच्या जन्मापूर्वीपासूनच्या कथा यामध्ये समाविष्ट आहेत.

b. लेणे क्रमांक 7 मध्ये भगवान बुद्धाच्या पूर्वजन्मावर आधारित जातक कथा आहेत यात पद्मपाणी, दरबार दृश्य , पक्षी,फुले,फळे,आसनस्थ बुद्धांची मूर्ती आहेत.

c. कार्ले लेणी सोळा लेण्यांचा गट आहे व त्यात एक चैत्यगृह आणि इतर विहारे आहेत. चैत्यगृहाच्या दाराशीच डाव्या हाताला एक सिहस्तंभ कोरलेला आहे.

1) फक्त a योग्य 2) फक्त b योग्य

3) फक्त a व b योग्य 4) फक्त a व c योग्य

Mulyaankan

Choose the right narrative / narratives from below.

a. Pictures of Ajanta depict mainly the stories of Jataka based on Buddha's life, and include stories before Buddha's birth.

b. In cave number 7, there are Jataka stories based on previous birth of Lord Buddha, in which there are idols of Padmapani, court scenes, birds, flowers, fruits and seated Buddha.

c. Carle Caves is a group of sixteen caves and there is a chaitya and other viharas. There is a lion pillar on the left hand side of the entrance of chaitya.

1) Only a correct 2) Only b correct

3) Only a and b correct 4) Only a and c correct

---

32. 16 महाजनपदापैकी पुढीलपैकी कोणत्या महाजनपदांचा प्रदेश सध्याच्या भारतात समाविष्ट होत नाही?

1) कंबोज व गांधार 2) अश्मक व गांधार

3) चेदी व गांधार 4) अवंती व वत्स

Which of the following of 16 mahajanapadas is not included in current India?

1) Kamboja and Gandhara 2) Ashmak and Gandhara

3) Chedhi and Gandhara 4) Avanti and Vatsa

---

33. पुढीलपैकी योग्य विधान/ने निवडा.

a. मेहरगढ हे मनुष्यास माहीत असलेले सर्वात प्राचीन खेडे आहे.

b. मेहरगढ या ठिकाणी मनुष्यास शेळी सोबत दफन केल्याचे अवशेष सापडले आहेत.

c. मेहरगढ येथे सापडलेल्या अवशेषामध्ये गोलाकार घरांचा समावेश होतो.

1) फक्त a 2) फक्त b, c

3) फक्त a, b 4) वरील सर्व

Choose the correct statement / s from the following.

a. Mehergarh is the oldest village known to humans.

b. The remains of goat in man’s burial have been found at Mehergarh.

c. The remains found in Mehargarh include spherical houses.

1) Only a 2) Only b, c

3) Only a, b 4) All of the above

Mulyaankan

34. पुढीलपैकी चुकीचे विधान शोधा:

1) ग्रीक राजदूत मेगॅस्थेनिस हा चंद्रगुप्ताच्या राज्यकारभाराने व ऐश्वर्याने प्रभावित झाला की त्याने इंडिका नावाचा ग्रंथ लिहिला.

2) चाणक्य, ज्याने 'अर्थशास्त्र' ग्रंथाची रचना केली, हा सम्राट चंद्रगुप्त मौर्याच्या राज्यसभेत महामंत्री होता.

3) चंद्रगुप्ताने सेल्युकस निकेटर याला पराभूत करून इराणचेही काही भाग जिंकून घेतले.

4) वरीलपैकी एकही नाही.

Find out the incorrect among following statements

1) The Greek Ambassador Megasthenes was influenced by Chandragupta's governance and prosperity that he wrote a book named 'Indica'.

2) Chanakya, who composed Arthshastra, was a prime minister in Chandragupta Maurya's court.

3) Chandragupta defeated the seleucus Niketor and won some areas of Iran.

4) None of the above

---

35. खालीलपैकी योग्य विधानांची निवड करा.

a. गुप्त काळाला भारताचे सुवर्णयुग म्हटले जाते

b. समुद्रगुप्ताने जारी केलेल्या नाण्यावर तो बासरी वाजवत असल्याने चित्रित केलेले आहे.

c. गुप्त राजे बौद्ध धर्माचे पाठीराखे असल्यामुळे बुद्धाच्या अनेक प्रतिमा गुप्तकाळात प्रथमच दिसून येतात.

1) फक्त a योग्य 2) फक्त c योग्य

3) फक्त a व b योग्य 4) फक्त b व c योग्य

Please choose the correct statements from below.

a. The Gupta period is called the Golden period of India

b. Coins issued by Samudragupta depict him as being flute playing.

c. Since the Gupta kings are the patrons of Buddhism, many images of Buddha can be found for the first time.

1) Only a correct 2) Only c correct

3) Only a and b correct 4) Only b and c correct

Mulyaankan

36. खालीलपैकी कोणती वैशिष्ट्ये हडप्पा संस्कृतीची नाहीत?

1) मृतदेह जाळण्याची पद्धत 2) नगर रचना
3) रस्ते व घर बांधणी 4) सांडपाण्याची व्यवस्था

Which of the following characteristics are not of Harappan culture?

1) The process of burning bodies 2) Town planning
3) Road and house building 4) sewage system

---

37. योग्य जोड्या जुळवा

a) ब्राह्मण ग्रंथ i) कर्मयोग व ज्ञानयोग यातील संक्रमण दर्शवते
b) आरण्यके ii) यज्ञविधी मध्ये वेदांचा वापर करावा हे सांगणारे ग्रंथ
c) उपनिषदे iii) यज्ञात म्हटले जाणारे मंत्र
d) यजुर्वेद iv) आत्म्याचे हस्तांतरण चा पहिल्यांदा उल्लेख

	a	b	c	d
1)	ii	i	iv	iii
2)	i	ii	iv	iii
3)	i	ii	iii	iv
4)	iv	ii	iii	i

Match the correct pairs

a) The Brahmanas i) shows the transition between Karmayoga and Dyanayoga
b) Aranyaka ii) Texts that tell you to use Vedas in the sacrifices
c) Upanishada iii) magical formulae chanted in sacrifice
d) Yajurveda iv) transmigration of soul was mentioned for the first time

a	b	c	d	
1)	ii	i	iv	iii
2)	i	ii	iv	iii
3)	i	ii	iii	iv
4)	iv	ii	iii	i

Mulyaankan

38. खालीलपैकी जैन त्रिरत्न यामध्ये काय येणार नाही?

1) सम्यक दर्शन 2) सम्यक वाणी

3) सम्यक ज्ञान 4) सम्यक चरित्र

Which of the following does not include Jain Triratna (Three jewels) ?

1) Samyak Darshan 2) Samyak Vani

3) Samyak Dnana 4) Samyak Charitra

---

39. पुढीलपैकी चुकीची जोडी ओळखा

1) जुना गड कोरीव लेख - रुद्रदामन

2) नाशिक कोरीव लेख - स्कंदगुप्त

3) प्रयाग कोरीव लेख - समुद्रगुप्त

4) हाथीगुंफा कोरीव लेख – खारवेल

Identify the wrong pair

1) Junagarh inscription - Rudradaman

2) Nashik Inscription - Skand Gupta

3) Prayaga inscription – Samudragupta

4) Hathigumpha inscription - Kharavela

---

40. लढाख (जम्मू आणि काश्मिर) या ठिकाणी पुढीलपैकी कोणता बौद्ध मठ आहे?

1) नामग्याल मठ 2) रुमटेक मठ

3) थिकसे मठ 4) तवांग मठ

Which of the following Buddhist monastery is located in Ladakh (Jammu and Kashmir)?

1) Namgyal monastery 2) Rumtek Monastery

3) Thikse monastery 4) Tawang Monastery

---

41. पुढीलपैकी कोणाचा तुर्क वंशात समावेश होत नाही ?

1) कुतुबुद्दीन ऐबक 2) शमसुद्दीन ईल्तुमिश

3) कीझार खान 4) रझिया

Mulyaankan

Which of the following does not include a Turk dyansty?

1) Qutubuddin Aibak
2) Shamsuddin Iltumish
3) Kizr Khan
4) Razia

---

42. खालील विवरणा वरून व्यक्ती ओळखा.

a. वडिलांची ची हत्या करून तो गादीवर बसला.

b. त्याचे उपनाव कुणीक होते.

c. तो सुरुवातीला जैन धर्माचा अनुयायी होता.

d. तो गौतम बुद्धाचा समकालीन राजा होता.

1) उदायीन 2) अजातशत्रू 3) शिशुनाग 4) नंदीवर्मन

Identify the person from the following statements

a. He murdered his father and acquired the throne

b. His alias was Kunika

c. Initially, he was a follower of Jain religion

d. He was a contemporary king of Gautam Buddha.

1) Udayin 2) Ajatashatru 3) Shishunaga 4) Nandivarman

---

43. पुढील विवरणावरून व्यक्ती ओळख:

a. याला हिंदू व मुस्लिम संतांबरोबर धार्मिक चर्चा करण्यात अत्यंत आनंद होत असे.

b. त्याने कॅथॉलिक मिशनऱ्यांना आपल्या दरबारात निमंत्रित केले होते.

c. त्याला गरीब लोकांबद्दल कळवळा व आस्था होती आणि त्यामुळे त्याला 'अबला बाबा' असे म्हटले जात असे.

1) अकबर
2) अली आदिलशाह
3) शाहजहान
4) कुली कुतुबशाह

Identity the personality from following information

a. He was extremely pleased to discuss religious discussions with Hindu and Muslim saints.

b. He had invited Catholics missionaries to his court.

c. He had compassion and deep affection for the poor and hence he was called 'Abala Baba'.

Mulyaankan

1) Akbar
2) Ali Adilshah
3) Shahjahan
4) Quli Qutb Shah

---

44. खालीलपैकी अयोग्य विधाने निवडा.

a. अशोकाच्या सर्वात लहान स्तंभ लेख रुम्मिदेई हा आहे.

b. अशोकाच्या वेळी मौर्य राज्यात प्रांतांची संख्या 5 होती.

c. अशोकाच्या काळात विक्री कर एकूण किमतीचा 10 वा भाग वसूल केला जात असे व यापासून पळवाट काढणाऱ्याला मृत्युदंड दिला जात असे.

d. मौर्य वंशाचा शेवटचा शासक बृहद्रथ होता.

1) a, b
2) b,c
3) b, d
4) वरीलपैकी एकही नाही

Select the incorrect statements below

a. The smallest pillar inscription of Asoka is Rumendei.

b. During Asoka period, there were 5 provinces in the empire of Maurya.

c. During Asoka period, 10th part of the total amount was levied as sales tax and the person, who was evading it was given death penalty.

d. The last ruler of the Maurya dynasty was a Brihadratha.

1) a, b
2) b,c
3) b, d
4) None of the above

---

45. खालीलपैकी योग्य विधांनची निवड करा:

a. मुघलांनी उत्तर व मध्य हिंदुस्थानात शांतता व कायदा सुव्यवस्था निर्माण केल्यामुळे व्यापार, वाणिज्य व उद्योगांचा विकास झाला व हा काळ ' शहरीकरणाचे सुवर्णयुग' म्हणून गणला जातो.

b. हिंदुस्थानात मुख्यतः सुरत येथे बांधली जाणारी जहाजे युरोपमधून आशियात आलेल्या जहाजांच्या तोडीची होती.

1) फक्त a योग्य
2) फक्त b योग्य
3) a आणि b योग्य
4) a आणि b दोन्हीही अयोग्य

Mulyaankan

Choose the right statement from the following

a. The Mughals created peace and law and order in the north and central India, which led to the development of trade, commerce and industries and so this period is regarded as the 'golden age of urbanization'.

b. Shipbuilding in India , mainly in Surat, were as superior as Ships came to Asia from Europe.

1) Only a correct 2) Only b correct

3) a and b correct 4) both a and b incorrect

---

46. राजपूत राज्यांच्या संदर्भात योग्य जोड्या जुळवा

a) परमार i) अजमेर

b) चौहान ii) माळवा

c) चंदेल iii) जबलपूर

d) कलचुरी iv) बुंदेलखंड

	a	b	c	d
1)	ii	i	iv	iii
2)	ii	iii	i	iv
3)	i	ii	iii	iv
4)	iv	iii	ii	i

Match the pairs with respect to Rajput states

a) Parmaras i) Ajmer

b) Chauhanas ii) Malwa

c) Chandelas iii) Jabalpur

d) Kalchuris iv) Bundelkhand

	a	b	c	d
1)	ii	i	iv	iii
2)	ii	iii	i	iv
3)	i	ii	iii	iv
4)	iv	iii	ii	i

Mulyaankan

www.mulyaankan.co.in

47. खालीलपैकी चुकीचे विधान ओळखा :

1) 'रेख्ता' या नावाने अनेकदा ओळखली जाणारी उर्दू भाषा दख्खनमध्ये अठराव्या शतकामध्ये विकास पावली.
2) अकबराच्या काळात पोर्तुगीज धर्मगुरूंनी त्याच्या दरबारात युरोपियन चित्रकला आणली.
3) राजस्थानी चित्रकला शैली मध्ये पूर्वीच्या पश्चिम भारतातील परंपरा व जैन शैलीचा मुघल शैलीशी संयोग झाला.
4) अकबराच्या कारकिर्दीच्या शेवटच्या काळात संपूर्णपणे इमारती संगमरवराने बांधण्याची व त्यांच्या भिंतीवर फुलांची नक्षी कोरून त्यामध्ये मूल्यवान रत्ने जडविण्याची पद्धत सुरू झाली.

Identify the incorrect statement from the following

1) The Urdu language, often known as 'Rekhta', developed in the Deccan during the 18th Century.
2) During the time of Akbar, Portuguese religious leaders brought European painting in his courtroom.
3) In Rajasthani painting style, the Mughal style coincided with the tradition of eastern India and Jaina style
4) In the last phase of Akbar's reign, the process of building the entire architecture with the marble ; decorating the flowers on their walls and embedding precious stones in it has begun.

---

48. पुढीलपैकी चुकीची जोडी शोधा:

1) विजापूर- आदिलशाही
2) वऱ्हाड - बरीदशाही
3) अहमदनगर- निजामशाही
4) गोवळकोंडा- कुतुबशाही

Find the incorrect pair.

1) Vijapur – Adilshahi
2) Warhad – Barid shahi
3) Ahmednagar- Nizam Shahi
4) Govalkonda – Qutb Shahi

Mulyaankan

49. पुढीलपैकी बरोबर विधान ओळखा

1) इल्तमशने नाण्यांवर नाव टाकण्याची पद्धती सुरू केली. व नाण्यांवर आपला उल्लेख खलिफाचा प्रतिनिधी म्हणून केला.

2) इल्तमशने चांदीचा ' टंका व तांब्याची 'जीतल' अशी दोन महत्त्वपूर्ण नाणी सुरु केली.

3) रझिया ही मध्ययुगीन काळात दिल्लीच्या सिंहासनावर बसलेली एकमेव मुस्लिम महिला होती.

4) वरीलपैकी एकही नाही.

Identify the correct statement from the following

1) Iltumish started the process of inscribing the name on coins and he represented himself as a representative of the Khalifa on coins.

2) Iltumish introduced two important coins- silver 'Tanka' and copper 'Jital'.

3) Razia was the only Muslim woman sitting on the throne of Delhi during the medieval period.

4) None of the above

---

50. पुढीलपैकी अमीर खुसरो विषयी काय खरे आहे?

a. त्याचे मूळ नाव मुहम्मद हसन होते.

b. तो सुफी संत निजामुद्दीन औलियाचा शिष्य होता.

c. त्याला 'तुती-ए-हिंद(भारताचा नेता)' नावानेही ओळखले जात होते.

d. त्याने सितार, विना व बासरीचा शोध लावला.

1) फक्त a,b 2) फक्त b, c

3) फक्त a,b,c 4) फक्त b,c,d

What is the true about Amir Khusro?

a. His original name was Muhammad Hassan.

b. He was a disciple of Sufi saint Nizamuddin Auliya.

c. He was also known as Tuti-e-Hind (Leader of India).

d. He invented the sitar, vina and flute.

1) Only a, b 2) Only b, c

3) Only a, b, c 4) Only b, c, d

---

51. खालीलपैकी योग्य विधानांची निवड करा

a. ईश्वर, आत्मा व प्रकृती यांच्या स्वरूपाबद्दल व परस्पर संबंधाबद्दल सुफी आणि हिंदू योगी यांच्या विचारधारणांमध्ये बरेच साम्य आहे.

b. सुफी संप्रदायानुसार 'बा-शरा' म्हणजे इस्लामी कायदा न मानणारे तर 'बे- शरा' म्हणजे इस्लामी कायदा मानणारे होय.

1) फक्त a योग्य 2) फक्त b योग्य

3) दोन्हीही योग्य 4) एकही योग्य नाही

choose the correct statement from below

a. There is a lot of similarity between the Sufis and the Hindu Yogi about the nature of God, soul, cosmic order and the relation between them.

b. According to the Sufi sect, 'Ba-shara' are those who doesn't obey an Islamic law, 'be shara' means those who obey an Islamic law.

1) Only a correct 2) Only b correct

3) Both correct 4) None

---

52. खालीलपैकी अचूक विधाने निवडा

a. चोलांचे आग्नेय आशियातील शैलेंद्र घराण्या बरोबर मैत्रीपूर्ण संबंध होते.

b. चोलांनी श्रीलंकेच्या राज्यकर्त्यांची प्राचीन राजधानी अनुराधापूर हे शहर विकसित करण्यास मोठी आर्थिक मदत केली.

c. चोल साम्राज्याचे विभाजन मंडलम किंवा प्रांतांमध्ये करण्यात आले होते. मंडलमचे विभाजन वलनाडू आणि नाडू यांच्यात केले गेले.

1) फक्त a,b 2) फक्त a,c 3) फक्त b 4) फक्त a,b,c

Choose the correct statements

a. Cholas had friendly relations with the Shailendra dyanasty of Southeast Asia.

b. Cholas helped financially to develop Anuradhapur, the ancient capital of Sri Lankan rulers.

c. The Chola empire was divided into mandalam or provinces. Mandalam was divided between Valanadu and Nadu.

1) Only a , b 2) Only a, c 3) Only b 4) a,b,c

Mulyaankan

53. 1758 सालातील मराठी सत्तेचा विस्तारात पुढील पैकी कोणत्या ठिकाणाचा समावेश होणार नाही?

1) कटक २) अटक 3) पानिपत 4) आग्रा

Which of the following place would not be included in the empire of Maratha in 1758?

1) Cuttack 2) Attak 3) Panipat 4) Agra

---

54. खालीलपैकी नागरशैलीतील कोणते/ती मंदिरे खजुराहो या ठिकाणी आहेत?

a. कंदरिया महादेव मंदिर

b. देवी जगदंबा मंदिर

c. पार्श्वनाथ मंदिर

d. नीलकंठेश्वर मंदिर

1) a,b 2) a, ,b, c

3) a,c, d 4) a, b, d

Which of the following is/are a Nagara style temples at Khajuraho?

a. Kandaria Mahadev Temple

b. Goddess Jagdamba temple

c. Parshwanath temple

d. Neelkantheshwar temple

1) a, b 2) a,b,c

3) a,c,d 4) a,b,d

---

55. पुढीलपैकी बरोबर विधानांची निवड करा.

1) लिंगायत पंथीय शिवोपासक असून त्यांनी जाती प्रथेचा पुरस्कार केला.

2) शंकराचार्यांचे तत्त्वज्ञान 'द्वैतवाद ' म्हणून ओळखले जाते.

3) रामानुज यांनी 'विशिष्टाद्वैत' वादाचे प्रतिपादन केले.

4) माधवाचार्य यांनी 'अद्वैतवाद' चे तत्त्वज्ञान मांडले

Choose the correct statements.

1) Lingayat are worshippers of shiva and promoted the caste system.

2) Shankaracharya's philosophy is known as 'Dvaitavada'.

3) Ramanuja had promoted ‘Vishisthadvaitavada’

4) Madhavacharya presented the philosophy of 'Advaitavada'

Mulyaankan

56. पुढीलपैकी योग्य विधानांची निवड करा:

a. तुर्कांनी भारतात लोखंडाच्या रिकीबीचा वापर सुरू केला.

b. उत्तर आफ्रिकेतील रहिवासी इब्न बतुता याने भारताला चौदाव्या शतकात भेट दिली होती आणि मुहम्मद तुघलकाच्या दरबारात तो आठ वर्षे राहिला होता .

1) फक्त a 2) फक्त b 3) a, b 4) एकही नाही

Choose the correct statement from the following

a. Turks started using iron robes in India.

b. North African resident Ibn Batuta had visited India in the 14th century and had lived for eight years in the court of Muhammad bin Tughlaq.

1) Only a 2) Only b 3) a, b 4) None

---

57. दक्षिण भारतावर सर्वात पहिले मुस्लिम आक्रमण कोणाच्या शासन काळात झाले होते?

1) जलालुद्दीन खिलजी 2) मुहम्मद बिन तुगलक

3) अल्लाउद्दीन खिलजी 4) बल्बन

During whose reign the first Muslim invasion of South India was happened?

1) Jalaluddin Khilji 2) Muhammad bin Tughluq

3) Allauddin Khilji 4) Balban

---

58. खालीलपैकी योग्य विधाने ओळखा

a. यादवांचा काळ हा मराठी भाषा व साहित्य यांचा सुवर्णकाळ मानता येणार नाही

b. कृष्णदेवराय चा तेलुगू भाषेतील 'अमुक्त माल्यदा' हा अर्थशास्त्रा वरील ग्रंथ आहे.

1) फक्त a 2) फक्त b 3) a, b 4) एकही नाही

Identify the correct statements .

a. Yadava's time can not be regarded as the golden age of Marathi language and literature.

b. Krishnadevaraya's telugu language book 'Amuktamalyada' was based on economy.

1) Only a 2) Only b 3) a, b 4) None

Mulyaankan

59. खालीलपैकी कोणी विक्रमशिला विद्यापीठाची स्थापना केली?

1) देवपाल 2) धर्मपाल 3) सामंत सेन 4) विजय सेन

Who among the following established the Vikramshila University?

1) Devpala 2) DharmPala 3) Samant Sena 4) Vijay Sena

---

60. पुढील पैकी बरोबर विधान ओळखा.

1) चांदवरदाई हा पृथ्वीराज तृतीयाचा राज कवी होता ज्याने 'पृथ्वीराजरासो' ग्रंथाची रचना केली.
2) चंदेल शासक विद्याधर हा महंमद गझनीच्या महत्वकांक्षेला विरोध करणारा एकमेव राजा होता.
3) तराई च्या द्वितीय युद्धात पृथ्वीराज तृतीया ने घौरी चा पराजय केला.
4) भीम प्रथम च्या शासनकाळात मोहम्मद गजनी ने सोमनाथ मंदिराची लूट केली होती.

Identify the correct statement.

1) Chandravardai, who wrote the book 'Pritharajaraso' was the poet of Prithviraja III.
2) Chandela ruler Vidyadhar was the only King to oppose Mahmud Ghazni's ambition.
3) Prithviraja III defeated Ghauri in the second battle of Terai.
4) During the reign of Bhima I, Mohammad Ghazni looted the Somnath temple.

---

61. जहांगीरच्या काळात कोणकोणत्या गोष्टींची चित्रे रेखाटली गेली?

a. प्राणी b. पक्षी
c. दरबार d. युरोपिअन इमारती

1) a,b,c,d 2) b,c,d
3) a,b,d 4) a,b,c

Which of the followings things were included in paintings of Jahangir era?

a. Animals b. birds
c. court scenes d. European building

1) a,b,c,d 2) b,c,d
3) a,b,d 4) a,b,c

Mulyaankan

62. पुढील पैकी चुकीचे विधान ओळखा.

1) मोहम्मद शहाच्या शासन काळात हैदराबादच्या चिन किलीच खान ने निजाम- उल- मुल्क पदवी धारण केली.

2) मुघल काळातील इतिहासात सय्यद बंधूंना शासक निर्माण करणारे म्हणून ओळखले जाते.

3) पानिपतचे तिसरे युद्ध मराठे व अहमदशहा अब्दाली मध्ये झाले होत.

4) अहमद शहा अब्दालीने भारतावर 17 वेळा आक्रमण केले.

Identify the incorrect statement.

1) Chin Kilich Khan of Hyderabad took the title of Nizam-Ul-Mulk in the reign of Mohammad Shah.

2) In Mughal history, Sayyad brothers are known as King makers.

3) Third battle of Panipat was fought between Marathas and Ahemad Shah Abdali.

4) Ahemad Shah Abdali invaded India 17 times.

---

63. पुढीलपैकी योग्य विधाने निवडा.

a. टिपू सुलतान नेपोलियनच्या संपर्कात होता आणि भारतातून इंग्रजांचे उच्चाटन करण्याच्या प्रयत्नात होता.

b. शिवाजींच्या काळात धान्याच्या रूपात कर घेत असत आणि तीच पद्धत पेशवेकाळात ही अंमलात आणली होती.

c. मराठा प्रशासनात चौथाई व सरदेशमुखी ही राज्याच्या उत्पन्नाची साधने होती.

1) a, b, c 2) a 3) a, c 4) b, c

Choose the correct statements among the following.

a. Tipu Sultan was in contact with Napoleon and was trying to eliminate British in India.

b. In Shivaji's rule, tax was collected in the form of grains and the same method was followed in Peshwa rule.

c. In Maratha administration, Chowthai and Sardeshmukhi were the instruments of States revenue.

1) a, b, c 2) a only 3) a, c only 4) b, c only

Mulyaankan

64. पुढीलपैकी योग्य विधानांची निवड करा.

a. 1760 मध्ये इंग्रज सेनानी सर आयरकूट ने वांदिवश येथे फ्रेंच यांचा जबरदस्त पराभव केला.

b. कर्नाटकाच्या युद्धाने एक गोष्ट स्पष्ट झाली की, कोणत्याही कंपनीचा उदय वा अस्त आरमाराच्या शक्तीवर अवलंबून आहे.

1) a only 2) b only 3) Both a and b 4) None

Choose the correct statements among the following.

a. In 1760, British army under Sir Eyre Coote decisively defeated French at Wandiwash.

b. Carnatic war underlined the fact that, rise and fall of any Company is dependent on Naval power.

1) a only 2) b only 3) Both a and b 4) None

---

65. प्लासीची लढाई महत्वाची असण्याची खालीलपैकी कोणती कारणे आहेत?

a. बंगाल इंग्रजांच्या नियंत्रणाखाली आला आणि कधीही स्वतंत्र होऊ शकला नाही.

b. त्यांनी बंगालच्या केलेल्या लुटीमुळे इंग्रज अपरिमित साधनसंपत्तीचे स्वामी बनले.

c. एका व्यापारी कंपनी चे रूपांतर या लढाईमुळे एका राजकीय सत्तेत झाले.

1) a, b 2) a, c 3) b, c 4) a, b, c

Which among the following reasons indicate that Battle of Plassey was important?

a. Bengal came under British control and never became independent again.

b. By plundering Bengal, British owned immeasurable wealth.

c. This battle transformed a trading company into a political power.

1) a, b 2) a, c 3) b, c 4) a, b, c

---

66. खालीलपैकी बरोबर नसणारे विधान ओळखा.

1) गुरू नानक यांनी अनेक ठिकाणी संगत (धर्मशाळा) आणि पंगत (लंगर) सुरू केले.

2) गुरुमुखी लिपीची सुरुवात गुरु अंगद यांनी केली.

3) अकबराने गुरु गोविंद यांची भेट गोविंदवाल येथे जाऊन घेतली व त्यांना अनेक गाव भेट म्हणून दिले.

4) रणजीतसिंहाचे राज्य सुभ्यात विभागले होते - पेशावर, काश्मीर, मुलतान आणि लाहोर.

Identify the incorrect statement.

1) Guru Nanak started *Sangat and Pangat* at many places.

2) Use of Gurumukhi script was primarily started by Guru Angad.

3) Akbar visited Guru Govind at Govindwal and gifted him many villages.

4) Ranjitsinh's kingdom was divided in Subhas – Peshawar, Kashmir, Multan and Lahore.

---

67. खालील विवरणा वरून व्यक्ती ओळखा

a. याने कोलकता येथे एक सदर दिवाणी न्यायालय आणि सदर फौजदारी न्यायालयाची स्थापना केली.

b. याने कोलकता येथे मुस्लिम शिक्षणाच्या विकासासाठी मदरसा स्थापन केला.

c. याने बंगाली ब्राह्मण नंदकुमारवर खोटा आरोप लावून न्यायालयाकडून फाशीची शिक्षा दिली.

1) रॉबर्ट क्लाइव्ह 2) वारेन हेस्टिंग्स

3) सर जॉन शोर 4) लॉर्ड एमहर्स्ट

Identify the person from the description below.

a. He established a sadar diwani court and a sadar Faujdari court at Kolkata.

b. He established a Madarasa at Kolkata for development of Muslim education.

c. He accused Bengali Brahmin Nandakumar of false charges and sentenced him to death with the help of Court.

1) Robert Clive 2) Warren Hastings

3) Sir John Shore 4) Lord Amherst

---

68. पोर्तुगीजांनी आपले पहिले व्यापारिक ठाणे _______ ठिकाणी निर्माण केले.

1) पणजी 2) कांडला 3) कोची 4) चेन्नई

Portuguese established their first trading centre at _________.

1) Panaji 2) Kandla 3) Kochi 4) Chennai

---

69. _________यांच्या प्रयत्नातून 25 जुलै 1856 रोजी विधवा पुनर्विवाह कायदा पारित झाला.

1) रा गो भांडारकर 2) विष्णुशास्त्री चिपळूणकर

3) ईश्वरचंद्र विद्यासागर 4) राजा राम मोहन राय

Mulyaankan

The widow remarriage act was passed on 25th july 1856 due to efforts of _________.

1) R. G. Bhandarkar 2) Vishnushastri Chiplunkar

3) Ishwarchandra Vidyasagar 4) Raja Ram Mohan Roy

---

70. 1857 च्या उठावाचे पुढीलपैकी कोणते परिणाम आहेत?

a. 1858 चा भारत सरकार अधिनियमानुसार भारतातील सर्व प्रदेश, प्रशासन, कर कंपनीकडून ब्रिटिश राजपदाच्या वर्चस्वाखाली आले

b. भारत सचिव भारतासंबंधी सर्व विषयांवर ब्रिटिश राज पदाचा घटनात्मक सल्लागार बनला

c. गव्हर्नर जनरल कंपनीचा नसून ब्रिटिश राजपदाचा प्रतिनिधी असल्याने त्याला ‘व्हाईसराय’ म्हंटले जाऊ लागले. व्हाईसराय हे पद घटनात्मक होते व इंग्लंडची संसद ही पदवी वापरत असे.

d. सैनिकांच्या प्रादेशिक भावना प्रखर बनू नये म्हणून त्यांच्या राष्ट्र भावनांना उत्तेजन देण्यात आले.

1) a, b 2) a, b, c 3) b, c 4) a, b, c,d

Which among the following are impacts of revolt of 1857?

a. By Government of India Act of 1858, the whole territory, administration and taxes in India under company rule were transferred under British Crown.

b. Secretary of India became constitutional adviser of British crown for all matters related to India.

c. Governor General became representative of British Crown and not of Company , hence called as Viceroy. Viceroy was a constitutional office and British Parliament was using this title.

d. To avoid the intensification of regional feeling among soldiers, National feeling was encouraged.

1) a, b 2) a, b, c 3) b, c 4) a, b, c,d

---

71. खालीलपैकी योग्य विधाने ओळखा.

a. 1439 मध्ये युरोपात गथेनबर्ग यांनी मुद्रण कलेचा शोध लावला व भारतात मुद्रणाची सुरुवात प्रथम मुंबईत झाली.

b. 1832 साली बाळशास्त्री जांभेकर यांनी ‘दिग्दर्शन’ हे मराठी भाषेतील महाराष्ट्रातील पहिले वृत्तपत्र सुरू केले.

1) a 2) b 3) a, b 4)

Which among the following statements is/are correct?

a. In 1439 art of printing was discovered by Guttenberg in Europe and printing in India first started in Mumbai.

b. In 1832 Balshastri Jambhekar started first Marathi newspaper in Maharashtra 'Digdarshan'.

1) a only 2) b only 3) Both a and b 4) None

---

72. ब्रिटिश आधुनिक शिक्षण पद्धतीचा महाराष्ट्रातील समाजावर पुढील पैकी कोणता परिणाम झाला?

a. लोकांना भौतिक प्रगत ज्ञान मिळाले

b. समाजातील सर्व जाती जमातींना शिक्षणाची संधी मिळाली

c. शिक्षण घेतलेल्या लोकांनी समाजसुधारणेची मागणी केली

d. राष्ट्रीयत्वाची भावना वाढीस लागली

1) a,b 2) a, b, d

3) b, d 4) a, b, c, d

Which among the following were impacts of British modern education system on society in Maharashtra?

a. People received advanced physical knowledge.

b. All castes and tribes in society got educational opportunities.

c. Demand for social reforms by the newly educated people.

d. Rise in nationalistic feeling.

1) a,b 2) a, b, d

3) b, d 4) a, b, c, d

---

73. रेल्वे चा भारतीय अर्थव्यवस्थेवर खालीलपैकी कोणता परिणाम झालेला नाही ?

1) शेतीचे व्यापारीकरण झाले. 2) देशांतर्गत व्यापार कमी झाला.

3) परराष्ट्रीय व्यापारास चालना मिळाली. 4) स्वदेशी उद्योगधंद्यांचे नुकसान झाले.

Which among the following is not an impact of Railways on Indian economy?

1) Commercialization of agriculture 2) Decrease in domestic trade

3) Increase in international trade 4) Loss to Indian industry

---

Mulyaankan

74. खालीलपैकी योग्य विधाने निवडा

a. बंगालमध्ये द्वारकानाथ टागोर यांनी 'बंगाल टी असोसिएशन' ची स्थापना केली.

b. कावसजी नानाभाई यांनी 1853 मध्ये मुंबई येथे पहिली कापड गिरणी सुरू केली तर भडोच येथे 1855 मध्ये कापड गिरणी सुरू केली

1) फक्त a 2) फक्त b 3) दोन्ही 4) दोन्ही नाहीत

Choose the correct statement/s.

a. In Bengal, Dwarkanath Tagore established 'Bengal Tea Association'.

b. In 1853, Kawasji Nanabhai started first textile mill in Mumbai and in 1855, started another textile mill in Bharuch.

1) a only 2) b only 3) Both a and b 4) None

---

75. 1813 चा सनदी कायद्याविषयी पुढील पैकी काय खरे आहे?

a. ईस्ट इंडिया कंपनीच्या व्यापारातील मक्तेदारी नष्ट करण्यात आली.

b. भारतात शिक्षणाचा प्रसार करण्यासाठी कंपनीच्या वार्षिक अंदाजपत्रकात एक लाख रुपयांची वार्षिक तरतूद करण्यात आली.

c. भारतात ख्रिश्चन धर्माचा प्रसार करण्यात मिशनऱ्यांना परवानगी नाकारण्यात आली.

1) a 2) a, b 3) a, c 4) b

Which among the following statements is /are true regarding Charter act of 1813?

a. Abolished East India company's monopoly in trade.

b. Provision of one lakh rupees per annum in annual budget of Company, for spread of education in India.

c. Christian missionaries were prohibited from propagation of Christianity in India.

1) a 2) a, b 3) a, c 4) b

---

76. योग्य जोड्या जुळवा

a)	वेद समाज	i)	शिशिर कुमार घोष
b)	इंडियन	ii)	केशवचंद्र सेन
c)	आत्मीय सभा	iii)	व्योमेशचंद्र बॅनर्जी
d)	यूनाइटेड इंडियन कमिटी	iv)	राजा राम मोहन राय

Mulyaankan

	a	b	c	d
1)	ii	i	iv	iii
2)	i	ii	iv	iii
3)	i	ii	iii	iv
4)	iv	iii	i	ii

Match the pairs correctly.

a)	Ved Samaj	i)	Shishir Kumar Ghosh
b)	Indian	ii)	Keshavchandra Sen
c)	Atmiya Sabha	iii)	Vyomeshchandra Banerjee
d)	United Indian Committee	iv)	Raja Ram Mohan Roy

	a	b	c	d
1)	ii	i	iv	iii
2)	i	ii	iv	iii
3)	i	ii	iii	iv
4)	iv	iii	i	ii

---

77. पुढीलपैकी कोणती व्यक्ती वैकोम सत्याग्रहात सहभागी नव्हती?

1) नारायण गुरु 2) टी एम नायर

3) एन कुमारन 4) टी के माधवन

Who among the following did not participated in Vaikom Satyagraha?

1) Narayan Guru 2) T M Nair

3) N Kumaran 4) T K Madhavan

---

78. अनेक सुशिक्षित लोक ख्रिश्चन धर्माकडे आकर्षित झाले. खालीलपैकी कोणत्या व्यक्तीने ख्रिश्चन धर्माचा स्वीकार केला?

a. विष्णू भास्कर करमरकर b. नारायण शेषाद्री

c. बाबा पद्मनजी d. पंडिता रमाबाई

e. नारायण वामन टिळक

1) a,c,e 2) a, b, e 3) b,c,e 4) a,b,c,d,e

Mulyaankan

Many educated people attracted to Christianity. Who among the following accepted Christian Religion?

a. Vishnu Bhaskar Karmarkar b. Narayan Sheshadri

c. Baba Padmanji d. Pandita Ramabai

e. Narayan Vaman Tilak

1) a,c,e 2) a, b, e 3) b,c,e 4) a,b,c,d,e

---

79. वृत्तपत्राचा स्थापनेनुसार योग्य क्रम ओळखा.

1) समाचार दर्पण, मिरात - उल-अखबार, बॉम्बे समाचार, इंडियन मिरर, मद्रास मेल
2) मिरात - उल-अखबार, समाचार दर्पण, बॉम्बे समाचार, इंडियन मिरर, मद्रास मेल
3) मिरात - उल-अखबार, समाचार दर्पण, इंडियन मिरर, मद्रास मेल, बॉम्बे समाचार
4) मिरात - उल-अखबार, बॉम्बे समाचार, समाचार दर्पण, इंडियन मिरर, मद्रास मेल

Identify the correct sequence of chronological start of newspapers.

1) Samachar darpan, Mirat-ul-Akhbar, Bombay Samachar, Indian Mirror, Madras Mail
2) Mirat-ul-Akhbar, Samachar darpan, Bombay Samachar, Indian Mirror, Madras Mail
3) Mirat-ul-Akhbar, Samachar darpan, Indian Mirror, Madras Mail, Bombay Samachar
4) Mirat-ul-Akhbar, Bombay Samachar, Samachar darpan, Indian Mirror, Madras Mail

---

80. _________ यांनी राजा राम मोहन राय यांना 'राजा' ही पदवी देऊन गौरविले होते.

1) ब्रिटिश सरकार 2) बंगालचा नवाब

3) मुगल सम्राट अकबर दुसरा 4) भारतीय लोक

_________ conferred 'Raja' title to Raja Ram Mohan Roy.

1) British Government 2) Nawab of Bengal

3) Mughal King Akabar II 4) People of India

---

81. खालील विवरणा वरून व्यक्ती ओळखा

a. 1886 झाली 'भगवत खानदानम' हा ग्रंथ प्रकाशित केला.

b. त्यांनी 1920 मध्ये अस्पृश्योद्धार सभेची स्थापना केली.

c. त्यांनी पशुबळी, नरबळी ला विरोध केला.

Mulyaankan

1)	दयानंद सरस्वती	2)	स्वामी विवेकानंद
3)	रामकृष्ण परमहंस	4)	लाला हंसराज

Identify the person from the description below.

a. He published 'Bhagavat Khandanam' literary work in 1886.

b. He established Asprushyoddhar Sabha in 1920.

c. He opposed animal and human sacrifice.

1)	Dayanand Saraswati	2)	Swami Vivekanand
3)	Ramkrishna Paramhansa	4)	Lala Hansraj

---

82. खालीलपैकी थिओसोफिकल सोसायटीची तत्त्वे कोणती आहेत?

a. ईश्वर विषयी माहिती मिळवण्यासाठी प्रयत्न करणे.

b. ईश्वर प्राप्ती साठी शुद्ध आचरण व सत्कर्म करणे.

c. विश्वबंधुत्वाची भावना वृद्धिंगत करणे.

d. जगातील इतर धर्मापेक्षा हिंदू धर्म श्रेष्ठ आहे.

1)	a, c, d	2)	b, c, d
3)	a, b, c	4)	a, b, c, d

Which among the followings are Principles of Theosophical Society?

a. To sought after knowledge of God.

b. To follow pure ways and perform good deeds to reach God.

c. To encourage universal brotherhood.

d. Hindu religion is greatest among all religions in the world.

1)	a, c, d	2)	b, c, d
3)	a, b, c	4)	a, b, c, d

---

83. खालीलपैकी कोण मानव धर्म सभेचे अध्यक्ष होते?

1)	दुर्गाराम मेघाराम मेहता	2)	हीनमणी
3)	शंकर दलपत राय	4)	दादोबा तर्खडकर

Who among the following was President of Manav Dharma Sabha?

1)	Durgaram Megharam Mehta	2)	Heenmani
3)	Shankar Dalpat Rai	4)	Dadoba Tarkhadkar

Mulyaankan

84. योग्य जोड्या जुळवा.

a)	विधवा विवाहाचे मंडळ	i)	महादेव गोविंद रानडे
b)	विधवा विवाहोत्तेजक मंडळ	ii)	आर जी भांडारकर
c)	बॉम्बे सोशल सर्विस लीग	iii)	ना म जोशी
d)	भारत सेवक समाज	iv)	जी के गोखले

	a	b	c	d
1)	ii	i	iv	iii
2)	ii	i	iii	iv
3)	i	ii	iv	iii
4)	i	ii	iii	iv

Match the pairs correctly.

a)	Vidhava Vivahache Mandal	i)	Mahadev Govind Ranade
b)	Vidhava Vivahottejak Mandal	ii)	R G Bhandarkar
c)	Bombay Social Service league	iii)	N M Joshi
d)	Bharat Sevak Samaj	iv)	G K Gokhle

	a	b	c	d
1)	ii	i	iv	iii
2)	ii	i	iii	iv
3)	i	ii	iv	iii
4)	i	ii	iii	iv

---

85. 6 फेब्रुवारी 1956 रोजी संयुक्त महाराष्ट्र समितीची स्थापना _________ येथे झाली.

1) बेळगाव 2) मुंबई 3) पुणे 4) अकोला

Sanyukta Maharashtra Samiti was established on 6th February 1956 at _________.

1) Belgaon 2) Mumbai 3) Pune 4) Akola

---

86. इंडिया इंडेपेंडेन्स पार्टीची स्थापना खालील पैकी कोणत्या ठिकाणी करण्यात आली?

1) लंडन 2) पॅरिस 3) बर्लिन 4) न्यूयॉर्क

Where the India Independence Party was formed?

1) London 2) Paris 3) Berlin 4) Newyork

Mulyaankan

87. __________यांनी जनरल डायर च्या विरुद्ध पंजाब मध्ये आवाज उठवला. त्यामुळे त्यांना 'पंजाबची वाघीण' असे म्हणतात.

1) राजकुमारी अमृता कौर 2) सरला देवी चौधुराणी
3) प्रीति बहाद्दर 4) अरुणा असफ अली

_________ raised voice against General Dyre in Punjab. So she is called as 'Tigress of Punjab.

1) Rajkumari Amruta Kaur 2) Sarla Devi Chaudhrani
3) Preeti Bahaddur 4) Aruna Asaf Ali

---

88. खालीलपैकी आझाद हिंद सेना विषयी सत्य विधाने ओळखा.

a. सिंगापूर येथे आजाद हिंद सरकारची स्थापना करण्यात आली.
b. आजाद हिंद सरकारने जपान व जर्मनी विरुद्ध युद्ध पुकारले.
c. तिरंगा ध्वज हे आझाद हिंद सेनेचे निशान होते.
d. हिंद सेनेच्या अधिकाऱ्यांवर ब्रिटिश सरकारने राजद्रोहाचा आरोप ठेवला.

1) a,b,c 2) a,b 3) a,c,d 4) b,c,d

Identify the incorrect statements about Azad hind Sena.

a. Azad Hind Sarkar was established at Singapore.
b. Azad Hind Sarkar called war against Japan and Germany.
c. Tricolour Flag was symbol of Azad Hind Sena.
d. British government laid charges of sedition on officers of Azad Hind Sena.

1) a,b,c 2) a,b 3) a,c,d 4) b,c,d

---

89. 3 जून योजना म्हणून पुढीलपैकी कोणती योजना ओळखली जाते?

1) वेव्हेल योजना 2) त्रिमंत्री योजना
3) माउंटबॅटन योजना 4) ॲटली योजना

Which among the following plan is known as 3rd June plan?

1) Wavell Plan 2) Triminister Plan
3) Mountbatten Plan 4) Attlee Plan

Mulyaankan

90. खालीलपैकी चुकीचे विधान ओळखा

1) भारतीय स्वातंत्र्याचा कायदा ब्रिटिश संसदेने 18 जुलै 1947 रोजी संमत केला.
2) भारत सचिव पद समाप्त करण्याची तरतूद 1935 या कायद्यात करण्यात आली.
3) भारताच्या स्वातंत्र्याच्या कायद्यानुसार इंग्लंडच्या संसदेचा भारतासाठी कायदे करण्याचा अधिकार समाप्त करण्यात आला.
4) वरीलपैकी एकही नाही

Identify the incorrect statement from the following.

1) British Parliament passed Independence of India Act on 18th July 1947.
2) Provision for abolishment office of Secretary of India in 1935 Act.
3) By Independence of India Act, power of British Parliament to enact laws for India was abolished.
4) None of the above.

---

91. खालील घटनांचा योग्य क्रम ओळखा.

1) जातीय निवाडा, फैजपुर अधिवेशन, ऑगस्ट प्रस्ताव , क्रिप्स मिशन
2) फैजपुर अधिवेशन, जातीय निवाडा, ऑगस्ट प्रस्ताव, क्रिप्स मिशन
3) जातीय निवाडा, फैजपुर अधिवेशन, क्रिप्स मिशन, ऑगस्ट प्रस्ताव
4) ऑगस्ट प्रस्ताव, जातीय निवाडा, फैजपुर अधिवेशन, क्रिप्स मिशन

Identify the correct chronological sequence of the events.

1) Communal Award, Faizpur session, August offer, Cripps Mission
2) Faizpur session, Communal Award, August offer, Cripps Mission
3) Communal Award, Faizpur session, Cripps Mission, August offer
4) August offer, Communal Award, Faizpur session, Cripps Mission

---

92. महात्मा गांधीजीवर खालीलपैकी कोणत्या व्यक्तीचा प्रभाव नव्हता?

1) जॉन रस्किन 2) लिओ टॉलस्टाय
3) गोपाळ कृष्ण गोखले 4) थॉमस पेन

Mahatma Gandhi was not influenced by who among the following?

1) John Ruskin 2) Leo Tolstoy
3) Gopal Krishna Gokhale 4) Thomas Paine

Mulyaankan

93. ________ रोजी विनोबा भावे प्रथम वैयक्तिक सत्याग्रही होते जवारलाल नेहरू हे दुसरे सत्याग्रही होते

1) 17 ऑक्टोबर 1940 2) 1 मार्च 1940
3) 27 ऑगस्ट 1947 4) 22 ऑगस्ट 1940

On ________Vinoba Bhave was first individual satyagrahi and Jawaharlal Nehru was the second one.

1) 17th October 1940 2) 1st March 1940
3) 27th August 1940 4) 22nd August 1940

---

94. खालील पैकी सत्य विधाने निवडा.

a. 1938 मध्ये अध्यक्ष सुभाषचंद्र बोस यांनी राष्ट्रीय नियोजन समितीची स्थापना केली
b. कम्युनिस्ट पार्टी आपले मुखपत्र 'द नॅशनल फ्रंट' हे साप्ताहिक मुंबई मधून प्रकाशित करत असत.

1) a 2) b 3) a, b 4) कोणतेही नाही

Choose the correct statements from the following.

a. In 1938, President Subhash Chandra Bose formed National Planning Committee.
b. Communist party used to publish its mouthpiece 'The National Front' from Mumbai.

1) a 2) b 3) a, b 4) None

---

95. योग्य जोड्या जुळवा

	संस्था		स्थापना वर्ष
a)	खुदाई खिदमतगार	i)	1926
b)	नौजवान सभा	ii)	1915
c)	हिंदू महासभा	iii)	1932
d)	हरिजन सेवक संघ	iv)	1930

	a	b	c	d
1)	i	ii	iii	iv
2)	ii	i	iv	iii
3)	iv	i	ii	iii
4)	iii	i	ii	iv

Mulyaankan

Match the pairs correctly.

	Organisation		Year of Establishment
a)	Khudai Khidmatgar	i)	1926
b)	Naujawan Sabha	ii)	1915
c)	Hindu Mahasabha	iii)	1932
d)	Harijan Sevak Sangha	iv)	1930

	a	b	c	d
1)	i	ii	iii	iv
2)	ii	i	iv	iii
3)	iv	i	ii	iii
4)	iii	i	ii	iv

---

96. खालीलपैकी अयोग्य जोडी ओळखा.

1) बटलर समिती - देशी राजे आणि इंग्रज सरकार यातील संबंधावर विचार करण्यासाठी
2) एंचिन्सन आयोग - नागरी सेवेत भारतीयांची संख्या वाढविण्यासंबंधी विचार करण्यासाठी
3) हंटर आयोग - शिक्षणाचा विकास
4) लिनलिथगो आयोग - रेल्वे सुधारणा संबंधित

Identify the incorrect pair.

1) Butler committee – To ponder upon the relation between Indian princes and British Government
2) Atchison committee – to increase the number of Indians in civil services
3) Hunter committee – development of education
4) Linlithgo committee – related to Railway reforms

---

97. खोंडांचा उठाव पुढीलपैकी कोणत्या प्रदेशात झाला?

1) बंगाल 2) ओरिसा
3) आंध्र प्रदेश 4) पश्चिम महाराष्ट्र

In which among the following region revolt of Khonds took place?

1) Bengal 2) Orissa
3) Andhra Pradesh 4) Western maharashtra

Mulyaankan

98. सुभाष चंद्र बोस यांनी गांधीजींच्या ________ आंदोलनाची तुलना नेपोलियनच्या एल्बा ते पॅरिस जाण्याशी केली होती.

1) चंपारण सत्याग्रह 2) छोडो भारत
3) मिठाचा सत्याग्रह 4) असहकार चळवळ

Subhash Chandra Bose compared Gandhiji's __________ movement with Napoleon's departure from Elba to Paris.

1) Champaran Satyagraha 2) Quit India
3) Salt Satyagraha 4) Non cooperation movement

---

99. खालीलपैकी अचूक विधाने निवडा

1) दादासाहेब फाळके नी 1913 मध्ये भारतीय चित्रसृष्टीची मुहूर्तमेढ रोवली.
2) 1802 सारी दुसऱ्या बाजीराव पेशव्याने तैनाती फौजेचा करार केला.
3) 1773 च्या रेगुलेटिंग एक्ट नुसार बंगालचा गव्हर्नर ला ' गव्हर्नर जनरल' असा हुद्दा देण्यात आला.
4) लॉर्ड कॉर्नवालीस याने नोकरशाहीची निर्मिती केली.

Choose the correct statements from the following.

1) Dadasaheb Phalke laid the foundation of Indian Film Industry in 1913.
2) Second Bajirao Peshwa agreed to subsidiary alliance in 1802.
3) By Regulating Act of 1773 Governor of Bengal became Governor General.
4) Lord Cornwallis founded Bureaucracy.

---

100. महाभारताचे तमिळमध्ये सर्वप्रथम भाषांतर कोणी केले?

1) पेरेंदेवनार 2) कम्बन 3) सुंदरमूर्ती 4) भारवी

Who was the first to translate Mahabharata in tamil?

1) Preundevanar 2) Kamban 3) Sundar murthi 4) Bharavi

Mulyaankan

मूल्यांकन
Enter to Learn, Leave to Serve.

राज्यसेवा पूर्व परीक्षा 2019

First sectional (GS History) 13th Oct 2018

Answer key

Q No	Ans	Q no	Ans	Q No	Ans	Q No	Ans
1	4	26	1	51	1	76	1
2	3	27	2	52	2	77	2
3	1	28	3	53	3	78	4
4	4	29	4	54	2	79	1
5	3	30	4	55	3	80	3
6	3	31	4	56	4	81	1
7	2	32	1	57	3	82	3
8	4	33	3	58	4	83	4
9	1	34	4	59	2	84	4
10	4	35	1	60	#	85	3
11	2	36	1	61	4	86	3
12	1	37	1	62	4	87	2
13	3	38	2	63	3	88	3
14	#	39	2	64	3	89	3
15	2	40	3	65	4	90	2
16	1	41	3	66	3	91	1
17	4	42	2	67	2	92	4
18	4	43	2	68	3	93	1
19	4	44	4	69	3	94	3
20	2	45	3	70	2	95	3
21	1	46	1	71	4	96	4
22	2	47	4	72	4	97	2
23	4	48	2	73	2	98	3
24	3	49	4	74	3	99	#
25	1	50	3	75	2	100	1

Date : 27/10/2018

प्रश्नपुस्तिका क्रमांक
BOOKLET NO.

मूल्यांकन
Enter to Learn, Leave to Serve.

2019

प्रश्नपुस्तिका

पेपर II

A

वेळ : 2 (दोन) तास

एकूण प्रश्न :
एकूण गुण :

सूचना

(1) सदर प्रश्नपुस्तिकेत 100 अनिवार्य प्रश्न आहेत. उमेदवारांनी प्रश्नांची उत्तरे लिहिण्यास सुरुवात करण्यापूर्वी या प्रश्नपुस्तिकेत सर्व प्रश्न आहेत किंवा नाहीत याची खात्री करून घ्यावी. असा तसेच अन्य काही दोष आढळल्यास ही प्रश्नपुस्तिका समवेक्षकांकडून लगेच बदलून घ्यावी.

(2) आपला परीक्षा-क्रमांक ह्या चौकोनांत **न विसरता बॉलपेनने** लिहावा.

परीक्षा-क्रमांक								
	केंद्राची संकेताक्षरे							शेवटचा अंक

(3) वर छापलेला प्रश्नपुस्तिका क्रमांक तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर विशिष्ट जागी उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे **न विसरता नमूद करावा.**

(4) (अ) या प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाला 4 पर्यायी उत्तरे सुचविली असून त्यांना 1, 2, 3 आणि 4 असे क्रमांक दिलेले आहेत. त्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तराचा क्रमांक उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर नमूद करावा. अशा प्रकारे उत्तरपत्रिकेवर उत्तरक्रमांक नमूद करताना तो संबंधित प्रश्नक्रमांकासमोर छायांकित करून दर्शविला जाईल याची काळजी घ्यावी. **ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉलपेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.**

(ब) **ॲकॅडमीने ज्या विषयासाठी मराठी बरोबर इंग्रजी माध्यम विहित केलेले आहे. त्या विषयाचा प्रत्येक प्रश्न मराठी बरोबर इंग्रजी भाषेत देखील छापण्यात आला आहे. त्यामधील इंग्रजीतील किंवा मराठीतील प्रश्नामध्ये मुद्रणदोषांमुळे अथवा अन्य कारणांमुळे विसंगती निर्माण झाल्याची शंका आल्यास, उमेदवाराने संबंधित प्रश्न पर्यायी भाषेतील प्रश्नाशी ताडून पहावा.**

(5) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. यास्तव सर्व प्रश्नांची उत्तरे द्यावीत. घाईमुळे चुका होणार नाहीत याची दक्षता घेऊनच शक्य तितक्या वेगाने प्रश्न सोडवावेत. क्रमाने प्रश्न सोडविणे श्रेयस्कर आहे पण **एखादा प्रश्न कठीण वाटल्यास त्यावर वेळ न घालविता पुढील प्रश्नाकडे वळावे.** अशा प्रकारे शेवटच्या प्रश्नापर्यंत पोहोचल्यानंतर वेळ शिल्लक राहिल्यास कठीण म्हणून वगळलेल्या प्रश्नांकडे परतणे सोईस्कर ठरेल.

(6) उत्तरपत्रिकेत एकदा नमूद केलेले उत्तर खोडता येणार नाही. नमूद केलेले उत्तर खोडून नव्याने उत्तर दिल्यास ते तपासले जाणार नाही.

(7) **प्रस्तुत परीक्षेच्या उत्तरपत्रिकांचे मूल्यांकन करताना उमेदवाराच्या उत्तरपत्रिकेतील योग्य उत्तरांनाच गुण दिले जातील. तसेच "उमेदवाराने वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी स्वरूपाच्या प्रश्नांची दिलेल्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तरेच उत्तरपत्रिकेत नमूद करावीत. अन्यथा त्यांच्या उत्तरपत्रिकेत सोडविलेल्या प्रत्येक चार चुकीच्या उत्तरांसाठी एका प्रश्नाचे गुण वजा करण्यात येतील".**

ताकीद

ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी ॲकॅडमीने विहित केलेली वेळ संपेपर्यंत ही प्रश्नपुस्तिका ॲकॅडमीची मालमत्ता असून ती परीक्षाकक्षात उमेदवाराला परीक्षेसाठी वापरण्यास देण्यात येत आहे. ही वेळ संपेपर्यंत सदर प्रश्नपुस्तिकेची प्रत/प्रती, किंवा सदर प्रश्नपुस्तिकेतील काही आशय कोणत्याही स्वरूपात प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षपणे कोणत्याही व्यक्तीस पुरविणे, तसेच प्रसिद्ध करणे हा गुन्हा असून अशी कृती करणाऱ्या व्यक्तीवर शासनाने जारी केलेल्या "परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचा अधिनियम-82" यातील तरतुदीनुसार तसेच प्रचलित कायद्याच्या तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षाच्या कारावासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रकमेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.

तसेच ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी विहित केलेली वेळ संपण्याआधी ही प्रश्नपुस्तिका अनधिकृतपणे बाळगणे हा सुद्धा गुन्हा असून तसे करणारी व्यक्ती ॲकॅडमीच्या कर्मचारीवृंदापैकी, तसेच परीक्षेच्या पर्यवेक्षकीयवृंदापैकी असली तरीही अशा व्यक्तीविरूद्ध उक्त अधिनियमानुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती शिक्षेस पात्र होईल.

पर्यवेक्षकांच्या सूचनेविना हे सील उघडू नये

SEAL

पुढील सूचना प्रश्नपुस्तिकेच्या अंतिम पृष्ठावर पहा

मूल्यांकन

Enter to Learn, Leave to Serve.

Rajyaseva -2019 Revised Timetable

Date	Subject	Time
29 Sept 2018	Rajyaseva Prelims Approach Lecture Open to All	11 am
	Sectional Papers	
13 Oct 2018	History	9.00 am to 11.00 am
	CSAT- Passages	2.00 pm to 4.00 pm
27 Oct 2018	Geo + Environment	9.00 am to 11.00 am
	CSAT- Apti & Reasoning	2.00 pm to 4.00 pm
10 Nov 2018	Polity	9.00 am to 11.00 am
	CSAT - Passages	2.00 pm to 4.00 pm
25 Nov 2018	Science	9.00 am to 11.00 am
	CSAT - Apti & Reasoning	2.00 pm to 4.00 pm
9 Dec 2018	Economy	9.00 am to 11.00 am
	CSAT - Passages	2.00 pm to 4.00 pm
23 Dec 2018	Current	9.00 am to 11.00 am
	CSAT - Apti & Reasoning	2.00 pm to 4.00 pm
	Comprehensive Papers	
6 Jan 2019	GS	9.00 am to 11.00 am
	CSAT	2.00 pm to 4.00 pm
13 Jan 2019	GS	9.00 am to 11.00 am
	CSAT	2.00 pm to 4.00 pm
20 Jan 2019	GS	9.00 am to 11.00 am
	CSAT	2.00 pm to 4.00 pm
27 Jan 2019	GS	9.00 am to 11.00 am
	CSAT	2.00 pm to 4.00 pm

मूल्यांकन

खाली दिलेला परिच्छेद वाचा आणि प्रत्येक परिच्छेदावर आधारित विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे नमूद करा. या प्रश्नांची उत्तरे परिच्छेदावर आधारित असली पाहिजेत

Read the following passages and respond to the questions that follow each passage. Your responses should be based on the passages

प्रश्न क्रमांक 1 ते 5

'तंत्रज्ञान' ही भारताची नवी ओळख आहे आणि नव्या भारतीयांचे नवनवे 'व्यक्तित्व' तळहातावर उमटलेली नवी रेघ असावी इतकी ही नवी गोष्ट भारतीयांच्या व्यक्तित्वात भिनली आहे. भारतातला माहिती तंत्रज्ञानाचा ओघ ओसंडून वाहणाऱ्या नदीसारखा धावत, पसरत गेला. वाट फुटेल, जागा मिळेल तिकडे पाणी फिरले. पाट घालून वळवलेही गेले. एवढया कमी कालावधीत देशाच्या कानाकोपऱ्यात माहिती तंत्रज्ञानाची मुळे रुजतील असे भाकीत अगदी दहा-पंधरा वर्षापूर्वीदखील करणे शक्य झाले नसते.

संगणकीकृत व्यापार-व्यवसायाच्या रचना आणि त्या आधारावर उभ्या राहिलेल्या 'सप्लाय चेन्स' यामुळे दुर्गम ग्रामीण भागात तुटलेपणाने राहणाऱ्या गटांना बाजारपेठा उपलब्ध झाल्या आहेत. साधने आणि सुविधांपर्यंत सर्वांना पोहोचता येण्याची शक्यता वाढते आहे.

भौगोलिक असो, आर्थिक असो कि सांस्कृतिक, भारतातल्या विषमतेच्या दऱ्या सांधण्याच्या कामीही माहिती-तंत्रज्ञानाने भरीव योगदान दिले आहे. तंत्रज्ञानाच्या आधाराने उभ्या राहणाऱ्या राष्ट्रीय पातळीवरच्या कोणत्याही संरचनेत देशातल्या सर्व गटा-तटांना-समुहांना एकत्रितपणे व्यवहार करणे शक्य झाले आहे. त्यामुळे भौगोलिक अंतरे व्यवहारात निरर्थक ठरु लागली आहेत. प्रारंभी माहिती - तंत्रज्ञानाच्या पुरस्कर्त्यांमध्ये सरकारी इच्छाशक्तीचा प्रभाव मोठा होता. आंध्र प्रदेशात चंद्राबाबू नायडू आणि कर्नाटकात एस.एम.कृष्णा यांच्या सरकारांनी आपापल्या राज्यात आय.टी. च्या प्रभावी वापरात आघाडी घेतली. आता हा पुढाकार राज्य सरकारांच्या अखत्यारीतून केंद्र सरकारकडे सरकलेला स्पष्ट दिसतो. करभरणा आणि इतर सरकारी कामांसाठी माहिती-तंत्रज्ञानाच्या वापराच्या योजना आता दिल्लीत आखल्या जातात आणि भारतभरात लागू होतात.

देशभरात कुठूनही या व्यवस्था'ॲक्सेस' करण्याची मुभा आता भारतीय नागरिकांना मिळू लागली आहे. नॅशलन स्टॉक एक्स्चेंज-एन.एस.डी.एल. सारखी नेटवर्क्स असोत, नॅशनल कमॉडिटी आणि मल्टी कमॉडिटी एक्स्चेंजसारखी व्यापाराची केंद्रे असोत की आय.सी.आय.सी सारख्या बलाढय बँकांच्या इ-बँकिंग सिस्टिम्स - या साऱ्या व्यवस्था मिळून भारताच्या प्रादेशिक बाजारपेठांना एकसमान पातळीवर आणि एकत्र आणण्यास कारणीभूत ठरत आहेत.

सी.बी.भावे म्हणतात त्याप्रमाणे, सर्वांना समान 'अम्क्सेस' असलेल्या, संगणकीकृत राष्ट्रीय भांडवल बाजारामुळे प्रादेशिक स्तरावरच्या आर्थिक विषयांची गणिते स्थानिक पातळीवरुन थेट राष्ट्रीय पातळीवर सरकली आहेत. प्रादेशिकता गळून पडत असून प्रत्येक व्यवहाराला 'राष्ट्रीय संदर्भ' येऊ लागले आहेत. कलकत्त्यामध्ये राहणाऱ्या एखादया बंगाली माणसाने बंगलोरस्थित कंपनीच्या समभागांमध्ये आपले भांडवल गुंतवले असेल, तर स्वाभाविकपणेच कर्नाटक सरकारच्या आर्थिक धोरणांबद्दल त्याला विशेष आस्था, काळजी असणार.

भारतभरात होत असलेल्याएका सर्वंकष परिवर्तनाची ही पदचिन्हे आहेत. "सत्तर-पंच्याहत्तर वर्षे वयाचे ज्येष्ठ शेअर दलाल कधी आमच्या सॉफ्टवेअरमधल्या त्रुटी दाखवून देऊ लागले, ते आम्हाला कळलेसुध्दा नाही." रवी नारायण आश्चर्याने सांगतात.

"नवी व्यवस्था आपल्या आयुष्यात किती मूलभूत बदल घडवू शकते हे लक्षात आल्यावर लोकांना दुसरे काही नको असते. काय वाट्टेल ते झाले तरी पुन्हा मागे जाण्याची त्यांची तयारी नसते. आय.टी. पूर्व काळातल्या असुविधांबद्दल बोलायला पण ते नाखूष असतात." चावला सांगतात.

Technology is new identity of India & this new thing has been embedded into the personalitites of Indians like a new line of fingureprints. IT in India like river has proved itself lithe and surprisingly agile, penetrating the nooks and corners of a country in ways we would have been unable to predict even a decade ago. Computerized business processes and supply chains are bringing in once marginal rural communities into the market, and also expanding access to scarce resources.

Information Technology (IT) is reaching out across India's divides or inequalities, whether they are geographical, cultural or economic. The technology is playing an emerging role in uniting communities under single national systems, which are quickly making geographical distances irrelevant. Early IT initiatives were often driven by ambitious state governments, such as Chandrababu Naidu's government in Andhra Pradesh and S.M Krishna's in Karnataka. More recently, these initiatives seem to clearly move from the state governments to central government. The policies using Computerized systems for tax payments and other government services are now been formulated at central level and implemetnted nationawide. Indian citizens can access these regardless of where they live. In addition Computer-based institutions-whether it is the NSDL or NSE networks, the MCX and NCDEX trading centres or ICIC's e-banking systems- are bringing India's regional markets together and at the same level. C. B. Bhave notes, for instance, that the rise of an accessible, electronified and national stock market has transformed regional economic issues into national ones. Regionalism has been disappearing & every transaction has earned a national refrence. 'A resident in Calcutta who owns shares in a Bangalore company is going to be concerned about Karnataka's economic policies.'

This is the beginning beginning of a transformation that is taking shape across India. 'Before we knew it', Ravi Narain tells me, 'seventy-year-old brokers were arguing the intricacies of our software with us, and recommending feature changes.' Chawla concurs, 'People see how the new systems change their lives, and the last thing they want to do is go back to how things were.'

1. 21 व्या शतकाबाबत उताऱ्याच्या आधारे काय खरे आहे असे म्हणता येईल?
   1) संगणकीकृत तंत्रज्ञान व्यापार व्यवहाराचा पाया म्हणून पुढे आलेला आहे.
   2) ग्रामीण आणि शहरी भागातील विषमतेची दरी कमी झालेली आहे.
   3) देशातील सर्व व्यवहार एका समान पातळीवर आहेत
   4) यापैकी नाही.

   Acc to passage, which one of the following about 21st century can be said to be correct?
   1) Computerized technology came forward as foundation of business processes.
   2) Divides between rural and urban areas have been decreased.
   3) All transactions of the country are at the same level.
   4) None of the above

---

2. पुढील दिलेल्या विधानामधून योग्य विधानांची निवड करा.
   a. माहिती - तंत्रज्ञानाच्या विकासामध्ये शासनाची भूमिका लक्षणीय आहे.
   b. भारत हा विषमता असलेला देश आहे.
   1) फक्त a 2) फक्त b 3) a आणि b 4) यापैकी नाही

   Choose the correct statement/s among the following statements.
   a. Role of the government is remarkable in the development of IT.
   b. India is the country of inequalities.
   1) a only 2) b only 3) a and b 4) None

---

3. पुढील दिलेल्या विधानांपैकी योग्य विधान / विधाने यांची निवड करा.
   a. भारतामध्ये बाजारपेठांच्या अनेक व्यवस्था अस्तित्वात आहेत, ज्याचा वापर करण्याची परवानगी भारतीय नागरिकांना आहे
   b. संगणीकृत संरचना उभारणीत राज्यशासनाची भूमिका ही केंद्र शासनाच्या भूमिकेपेक्षा अधिक परिणामकारक झालेली आहे जे बंगलोर आणि हैद्राबादच्या उदाहरणावरुन दिसते.
   1) फक्त a 2) फक्त b 3) aआणि b 4) यापैकी नाही

Mulyaankan

Choose the correct statement/s among the following statements.

a. Many systems of markets, which are permitted to be used by Indian citizens, exist in India.

b. Role of state government is more effective than central government in the development of computerized systems, which can be seen from examples of Banglore and Hyderabad

1) only a 2) only b 3) a and b 4) None

---

4. a. संगणकाच्या वापरामुळे स्थानिक स्तरावरचा व्यापार राष्ट्रीय स्तरावर जाण्यास व भारतातील विषमता कमी होण्यास साहाय्य झाले आहे.

b. कलकत्त्यातील नागरिकांना कर्नाटक सरकाराच्या आर्थिक धोरणांबद्दल विशेष आस्था आहे.

वरीलपैकी अयोग्य विधान / विधाने यांची निवड करा.

1) फक्त a 2) फक्त b 3) a आणि b 4) यापैकी नाही

a. Use of computer has helped to transform regional economic issues to national ones and to reduce Indias divides

b. Residents in Calcutta hold special concerns about economic policies of Karnataka.

Choose the incorrect statement/s among above statements.

1) only a 2) only b 3) a and b 4) None

---

5. पुढील दिलेल्या विधानांपैकी कोणते विधान /विधाने लेखकाचे मत/मते म्हणता येणार नाहीत.

a. भारतामध्ये प्रत्येक क्षेत्रामध्ये परिवर्तन घडून येत आहे.

b. संगणकीकृत राष्ट्रीय भांडवल बाजारामुळे प्रादेशिक स्तरावरचे आर्थिक विषय स्थानिक पातळीवरुन थेट राष्ट्रीय पातळीवर आली आहेत.

1) फक्त a 2) फक्त b 3) a आणि b 4) यापैकी नाही

Which of the following statement/s cannot be considered as writer opinions?

a. Transformation is being taking place in every sector of India.

b. Computerized National Stock market has transformed regional economic issues into national ones.

1) only a 2) only b 3) a and b 4) None

Mulyaankan

प्रश्न क्रमांक 6 ते 10

लुओयांग चीनी जगाचे एक धार्मिक केंद्र होते. येथील चीन शासक राजे श्रेष्ठ अश्या आध्यात्मिक, आत्मिक संस्कारांच्या अनुष्टानांच्या शुध्द विधींचे अनुकरण करत असत. जरी राजांची राजकीय सत्ता ह्रास झालेली असली तरी त्यांची धार्मिक सत्ता अजूनही अबाधित होती. लू येथे लुओयांग सारखेच विधी होण्यासाठी कन्फ्यूशियसने राजधानीच्या ठिकाणी चालत असलेल्या रीतिरिवाजांमध्ये खूप रस घेतला. त्याने भौतिक जगात जिथे स्वर्ग व पृथ्वी यासाठी यज्ञ केले जायचे तेथील शाही अधिकाऱ्यांची वृत्ती व मतांचे परीक्षण केले. जिथे राजे परदेशी पर्यटकांचे स्वागत करत असत अश्या हॉल ऑफ लाइट ला ही फेंग शुई प्रमाणे इमारतीचे स्वरूप , त्याची बांधणी आणि तिचे इंटीरियर डिझाइनचे स्वरूप तपासण्यासाठी त्याने भेट दिली. कन्फ्यूशियसच्या काळातील मानवी जीवनामध्ये इमारतीच्या मध्ये असलेल्या राजसत्तेची दिशा , त्याचे प्रवेशद्वार आणि स्थापत्यशास्त्र हे राजकीय सत्ते साठी महत्वाचे घटक मानले जात. राज्यपदाच्या महिमेपेक्षा बाहेरील अभ्यागतांना कशी वागणूक दिली जायची यामध्ये कॉन्फ्यूशियस ला अधिक रस होता हे नंतरच्या काळातील त्याच्या धर्मावरील भाष्यावरून आपण अनुमान काढू शकतो. ज्याप्रमाणे मध्ययुगीन काळातील ख्रिश्चन चर्चेसनी चर्चच्या खिडक्या आणि तेथील पुतळयाद्वारे अभ्यागतांना शिक्षित करण्याचा प्रयत्न केला, त्याचप्रमाणे राजांच्या दरबारातील सजावटीने त्यांचे अधिकार प्रस्थापित केले.. प्राचीन काळातील चीनच्या राजांच्या दंतकथेतील प्रतिमांखाली त्यांच्या सद्गुण व दुर्गुणांचा उल्लेख करून हॉल ऑफ लाइटच्या भिंती सुशोभित केल्या जात असत. हॉलमध्ये प्रवेश करणारा कोणीही त्या पूर्वीच्या राजांच्या विविध नीतिकथांकडे व अगदी अलीकडच्या चित्रांकडे पाहणे टाळूच शकत नसे.

Luoyang was the religious centre of the Chinese world. Here. the ruling kings of China were responsible for the greatest and purest of rituals to the most high-ranking of spirits. Although the secular power of the kings had waned beyond repair. they still exerted great religious authority. Confucius took considerable interest in the rituals of the capital, in order to make the ceremonies of Lu as much like those of Luoyang as possible. He inspected the outdoor area where sacrifices were made to Heaven and Earth, measuring the grounds and observing the behaviour of royal officials. He also visited the Hall of Light where the kings would receive foreign visitors; there to check its feng shui - the nature of the building, its placement, and its interior design. In Confucius's day, a building's ruling direction, its entrance-ways and architecture were a vital component of political power in the human realm. From Confucius's later comments on religion, we can guess that he was less interested in the magic of kingship than in the way in which outside visitors were treated. Just as Christian churches in the Middle Ages sought to educate visitors with their windows and statuary, the halls of the kings established their authority through decoration. The walls of the Hall of Light

were decorated with images of China's ancient kings reaching back into times of legend, each with accompanying notices on their vices and virtues. Nobody entering the hall could avoid gazing at several parables of past kingship, or indeed the most recent picture on the walls.

6. लेखकाच्या मते, कन्फ्यूशियस ने राजधानीतील धार्मिक विधींमध्ये रस का घेतला?

a. लू येथील धार्मिक विधी लुओयांग सारखे होण्यासाठी

b. त्याची धार्मिक सत्ता अबाधित असल्यामुळे

1) फक्त a　　2) फक्त b

3) दोन्ही बरोबर　　4) दोन्ही चूक

According to author, why did Confucious take considerable interest in the rituals of the capital?

a. To make the ceremonies of Lu like those of Luoyang

b. Because his religious authority was intact.

1) Only a　　2) Only b

3) Both correct　　4) Both incorrect

---

7. कन्फ्यूशियस च्या काळात राजकीय सत्तेमध्ये खालीलपैकी कोणत्या घटकांना महत्व दिले जात असे?

a. इमारतींची उभारणी　　b. राज्यपदाचा महिमा

c. बाहेरील अभ्यागतांना दिली जाणारी वागणूक

d. अधिकाऱ्यांची धार्मिक वृत्ती

1) फक्त c, d　　2) फक्त a, b

3) फक्त a,c, d　　4) a, b, c, d

During the times of Confucius, what were the important components of political power?

a. Construction of buildings

b. Magic of kinship

c. Treatment given to the outside visitors

d. Religious behavior of Officials

1) Only c, d　　2) Only a, b

3) Only a, c, d　　4) a, b, c, d

8. उताऱ्यानुसार, हॉल ऑफ लाईट

a. अशी जागा, जिथे राजे परदेशी पर्यटकांचे स्वागत करीत असत

b. असा हॉल ज्याची सजावट राजांची धार्मिक अधिसत्ता प्रस्थापित करायची

c. अशी इमारत , जिने परदेशी पर्यटकांना चीन चा इतिहास सांगितला

1) फक्त c
2) फक्त a, c
3) फक्त a
4) वरील सर्व

Acc to the passage, 'Hall of Light' was –

a. a place , where the kings would receive foreign visitors.

b. a hall, which established King's religious authority through its decoration

c. a building, which enlightened the visitors with China's ancient history

1) Only c
2) Only a, c
3) Only a
4) a, b, c

---

9. अयोग्य विधाने ओळखा

a. लू हे लुओयांग इतकेच महत्वाचे धार्मिक केंद्र होते

b. कन्फ्यूशियसने आपल्या धार्मिक अधिसत्तेचा वापर राजकीय अधिसत्ता प्रस्थापित करण्यासाठी केला.

c. मध्ययुगीन चर्चेसच्या खिडक्या व पुतळे अभ्यागतांना शिक्षित करत

1) फक्त c
2) फक्त a, b
3) फक्त b
4) फक्त a

Identify the incorrect statements.

a. Lu was as important a religious centre as Luoyang

b. Confucius used his religious authority to establish political.

c. The windows and statues of Churches of middle ages used to educate its visitors

1) Only c
2) Only a, b
3) Only b
4) Only a

Mulyaankan

10. उताऱ्यानुसार हॉल ऑफ लाईटच्या भिंती सुशोभित करण्यामागचा उद्देश

1) असफल झाला
2) काही अंशी सफल झाला
3) सफल झाला
4) स्पष्टपणे सांगता येणार नाही

Acc to passage, the objective behind the decoration of walls of Hall of Light –

1) was not achieved
2) was partly achieved
3) was achieved
4) can not be started clearly

प्रश्न क्रमांक 11 ते 15

भरत नाट्यम एक अभिजात आणि उत्साही नृत्य प्रकार आहे. यामध्ये खूप अचूकता आहे . 'संतुलित' स्थिती या शैलीची मूलभूत ठेवण आहे. याचा अर्थ असा आहे की नृत्यांगनांचे वजन शरीराच्या मध्यभागी एकवटलेले असते. यामध्ये कोणत्याही प्रकारचा झुकाव नसून यामध्ये नितंबाचा वापर होत नाही. भरत नाट्यममध्ये विविध प्रकारच्या हालचाली पाहायला मिळतात. यामध्ये पाय जमिनीवर आपटण्यावर भर दिला जातो. तसेच हवेत उडीदेखील मारली जाते. त्याचबरोबर चवड्यावर उभे राहून गिरकी घेतली जाते याला भ्रामरी असे म्हणतात. याचबरोबर गुडघा जमिनीवर ठेवून हालचाली केल्या जात याला मांडी अडवू असे म्हंटले जाते.

भरत नाट्यम ही अशी एक शैली आहे जी सामर्थ्य आणि सौंदर्याला बढावा देते. यातील मंद आणि वेगवान हालचाली मध्ये शरीराच्या आणि हातांच्या तेजस्वी आणि गतिशील हालचाली आहेत. हा शांत आणि चिंतनशील नृत्यप्रकार ही आहे. हा प्रकार एकट्याने किंवा अनेक नर्तक एकत्र येऊन समूहाने सादर केला जातो . तमिळनाडुची नृत्य -नाटक परंपरा म्हणजे नृत्य -संगीतांसह नाटके होय. ही नाटके त्यांच्या नाटकांमध्ये भरत नाट्यमचा वापर करतात. शुद्ध नृत्य किंवा 'नर्त ' आणि 'नृत्य' नामक असे अर्थपूर्ण नृत्य हे त्यांच्या अभिनय तंत्रांचा एक भाग आहे. नाटकांच्या या पैलूंमध्ये हे कलाकार प्रशिक्षित असतात. या नाट्य-नाटकांना 'नाटक' असे म्हणतात.

एकटे नर्तक/नर्तकी हे श्लोक व कथा च्या सादरीकरणाच्या वेगेवेगळया पद्धतीचा वापर करतात. नाटकातील कलावंतांच्या सारखे पोशाख आणि चेहऱ्याची सजावट एकटे नर्तक/नर्तकी करत नाहीत. असा पोशाख आणि सजावट एखाद्या विशिष्ट पात्रासाठी असतात. एकट्या नर्तकाला एकाच पोशाखात सर्व पात्रांचा अभिनय करायचा असतो. जरी नृत्यांगनांची पोशाख सुंदर असले तरी ती गरीब, वृद्ध व्यक्ती किंवा रावण सारख्या दुष्ट राजाचे पात्र साकारताना तिला ते जास्त मदत करत नाहीत . इतर नाटकांमधील एकटे नर्तक/नर्तकीप्रमाणे भरत नाट्यम

Mulyaankan

नृत्यांगनांनी आपल्या पौराणिक कथांच्या विविध गोष्टींचा अर्थ तिच्या पोशाख आणि देखावाच्या माध्यमातून सादर केला पाहिजे.

Bharata Natyam is a sophisticated and energetic dance form. It is very precise. The basic postures of the style are ’balanced’ positions. This means that the weight of the dancer is placed squarely down the centre of the body. It is not deflected and the hip is never used. A whole variety of movements can be seen in Bharata Natyam. There is an emphasis on the striking of the floor with the feet. There are jumps in the air. There are pirouettes as well, which are called bhmmaris. And there are movements done with the knees making contact with the floor. These are called mandi adavus.

Bharata Natyam is a style that boasts of both strength and beauty. It has slow and fast passages. It has bright and dynamic movements of the body and hands. It is also quiet and reflective. It may be performed solo or as a groupwith many dancers. The dance-drama traditions of Tamil Nadu are plays with dance and music. These dramas use elements of Bharata Natyam in their dramas. The pure dance or ’nrz'tta’ and the expressive dance called ’nrittya’ are part of their acting techniques. These actors are well trained in these aspects of dance. These dance-dramas are called ’natakas’.

The solo dancer also uses various methods of story telling to interpret the verses and stories she performs. Unlike the actors in the natakas, the soloist does not have costumes and make-up that are particular to certain characters. As a soloist, he or she has to act out all the characters in her stories with the same costume. Although the dancer’s costume is beautiful, it does not help her much when depicting a poor, old man or an evil king like Ravana! The Bharata Natyam dancer, like solo dancers from other styles, has to break through the beauty of her costume and appearance, to interpret the various tales from our mythology.

11. उताऱ्यानुसार, भरतनाट्यम -

a. एक उत्साही नृत्य प्रकार आहे.

b. सामर्थ्य व सौंदर्याचे एकत्रीकरण आहे

c. शरीराच्या व हातांच्या तेजस्वी व गतिशील हालचाली

1) फक्त a	2) फक्त a, b
3) a,, b, c	4) फक्त a, c

According to the passage, Bharat Natyam is –

a. An energetic dance form

b. combination of strength & beauty

c. bright & dynamic movements of body & hands

1) only a
2) only a, b
3) a, b, and c
4) Only a, c

---

12. संतुलित स्थिती या शब्दयोजनेतून लेखक काय सुचवू इच्छितो ?

a. नृत्यांगणांचे वजन शरीराच्या मध्यभागी एकवटलेले असते.

b. नितंबाच्या हालचाली नसतात

1) फक्त a
2) फक्त b
3) दोन्ही
4) कोणतेही नाही

What does author suggest from the phrase 'Balanced Posture'?

a. The weight of the dancer is placed squarely down the centre of the body.

b. Hip movements are not there.

1) Only a
2) Only b
3) Both a and b
4) None

---

13. a. एकटे नर्तक/नर्तकी एखाद्या विशिष्ट पात्रासाठी विशिष्ट पोशाख व सजावट यांचा वापर करतात.

b. एकटे नर्तक/नर्तकी श्लोक व कथांच्या सादरीकरणाच्या वेगवेगळ्या पद्धतीचा वापर करतात.

योग्य विधाने निवडा

1) फक्त a
2) फक्त b
3) दोन्ही
4) कोणतेही नाही

a. Solo dancer uses costumes & make-up to perform particular characters.

b. Solo dancer uses various methods of storytelling to interpret the verses & stories

Identify the correct statements.

1) Only a
2) Only b
3) Both a and b
4) None

---

14. भरत नाट्यम मध्ये खालीलपैकी कोणत्या गोष्टींचा समावेश होतो ?

a. हवेत उडी

b. जमिनीवर पाय आपटणे

c. मांडी अडवू

d. तिभंगा

1) a, b 2) c, d

3) a, b, c 4) a, b, c, d

Bharat Natyam consists of which of the following things?

a. Jumps in the air

b. Striking of the floor with the feet

c. Mandi Adavu

d. Tibhanga

1) a, b 2) c, d

3) a, b, c 4) a, b, c, d

---

15. खालीलपैकी कोणती विधाने असत्य आहेत ?

a. नाटके ही नृत्य-संगीतासह नाट्य-नाटके होत

b. नृत्य म्हणजे शुद्ध नाच

c. नृत (नर्त) म्हणजे भावपूर्ण नाच

1) फक्त a 2) फक्त b,c

3) a, b, c 4) कोणतेही नाही

Which of the following statements is/are incorrect?

a. Natakas are plays with dance and music.

b. Nritya is pure dance

c. Nritt is expressive dance

1) Onle a 2) only b, c

3) a, b, c 4) None

प्रश्न क्रमांक 16 ते 19

फेनमन नावाचा एक अमेरिकन शास्त्रज्ञ होऊन गेला. नोबेल पारितोषिक विजेता, अत्यंत हुशार, पण तितकाच क्रॅक ! अवलिया ! तो एकदा काही काळासाठी ब्राझिल देशात भौतिकशास्त्र शिकवायला गेला होता. तिथल्या भौतिकशास्त्राच्या शिक्षणाची अवस्था फेनमन ने आपल्या या आत्मचरित्रात वर्णन केली आहे. थोड्या फार फरकाने हे वर्णन आपल्याकडील विज्ञान शिक्षणालाही लागू पडते .

फेनमन सांगतो की, ब्राझिलमध्ये विज्ञान शिकवण्याच्या नावाखाली एक अजब प्रक्रिया मोठ्या जोरात चालू आहे . एखाद्या कंप्युटर मध्ये ज्याप्रमाणे माहिती भरली जाते त्याप्रमाणे विद्यार्थी घोकंपट्टी करून विज्ञानाची माहिती डोक्यात भरतात. व्याख्या पाठ करतात. नियम पाठ करतात. ठराविक साच्यातले प्रश्न विचारले की ते धडाधड ही माहिती बोलून किंवा लिहून दाखवितात. परीक्षेत उत्तम यश मिळवतात . मग नव्या विद्यार्थ्यांच्या डोक्यात हीच माहिती भरायला ते लायक समजले जातात. फेनमन म्हणतो ब्राझिलमधल्या विद्यार्थ्यांना यातले काहीही समजलेले नसते. आपण शिकतो आहोत ते आपल्या आजबाजूच्या निसर्गाचे नियम आहेत, हेच त्यांना उमगलेले नसते. ज्या प्रकाशाच्या परावर्तनाचे नियम आपण पाठ करतो आहोत, तो प्रकाश म्हणजे आपल्या आजूबाजूला पसरलेला प्रकाश आहे आणि समोरच्या तळ्यातल्या पाण्याच्या पृष्ठभागावरून या प्रकाशाचे परिवर्तन होताना सुद्धा हेच नियम लागू पडतात है ब्राझिलमधल्या विद्यार्थ्यांना कळतच नाही. त्यांच्या दृष्टीने हे नियम म्हणजे फक्त परीक्षेतल्या प्रश्नांची उत्तरे असतात.

फेनमनने आणखीही एक गमतीदार गोष्ट निदर्शनाला आणली. कॉलेजच्या पहिल्या वर्षाच्या भौतिकशास्त्राच्या अभ्यासक्रमासाठी जे पाठ्यपुस्तक ब्राझिलमध्ये सर्वाधिक वापरले जात होते, त्या संपूर्ण पुस्तकात फक्त एकाच ठिकाणी प्रत्यक्ष प्रयोग करून त्यात मिळणाऱ्या निरीक्षणाच्या किंमती लिहिलेल्या होत्या. एखाद्या उतरत्या फळीवरून सोडलेला चेंडू घरंगळत खाली येतो आणि नंतर जमिनीवर क्षितिजसमांतर पातळीत घरंगळत काही अंतर जाऊन थांबतो . अशा वेळेला हा चेंडू एका सेकंदात किती अंतर कापतो , दोन सेकंदात किती अंतर कापतो अशा प्रकारचे निरीक्षण करून आलेल्या किंमती या पुस्तकात दिलल्या हात्या. फेनमन ने हे दाखवून दिले की, या किंमती बनावट आहेत, 'फेक' आहेत. प्रत्यक्षात हा प्रयोग केला व निरीक्षणे घेतली, तर पुस्तकात दिलेल्या किंमती मिळणारच नाहीत. थोडक्यात, सबंध पुस्तकात एकच 'प्रयोग' वर्णन केला होता आणि तोही बनावट होता. प्रत्यक्ष प्रयोग करण्याची आवश्यकता या पाठ्यपुस्तकाच्या लेखकांनाही वाटली नव्हती. याचे कारण विज्ञान ही प्रत्यक्ष 'करण्याची' गोष्ट आहे, प्रयोगातून आणि प्रत्यक्ष निरीक्षणातून समजून घेण्याची गोष्ट आहे, याची जाणच ब्राझिलमध्ये कोणाला नव्हती. त्यांचे विज्ञान हे फक्त पाठ्यपुस्तकातच अस्तित्वात होते आणि ते फक्त परीक्षेतील प्रश्न आणि उत्तरे एवढ्यासाठीच अस्तित्वात होते.

फेनमनने हे लिहिलं त्याला आता काही वर्षे उलटुन गेली आहेत. ब्राझीलमध्ये आज विज्ञानाच्या शिक्षणाची परिस्थिती तशीच आहे की बदलली आहे कोण जाणे ! पण वरील वर्णनात 'ब्राझीलच्या ' जागी " भारत ' हा शब्द टाकावा आणि ते वर्णन आजच्या परिस्थितीचे आहे असे खुशाल समजावे.

16. फेनमनच्या मते , ब्राझीलच्या भौतिकशास्त्राच्या शिक्षणव्यवस्थेमध्ये अनेक दोष होते. पुढीलपैकी कोणते दोष फेनमन ने उद्धृत केले ?

a. ब्राझील मधील शिक्षण व्यवस्था विद्यार्थिकेंद्री नाही
b. ब्राझील मधील शिक्षण व्यवस्था प्रयोगशीलतेला वाव मिळू देत नाही
c. ब्राझील मधील शिक्षण व्यवस्थेमधील शिक्षक पुरेसे उच्चशिक्षित नाहीत
d. ब्राझील मधील शिक्षण व्यवस्था भारतातील शिक्षण व्यवस्थेप्रमाणेच परिक्षाकेंद्री आहे

1) a, b, d 2) b, d
3) a, d 4) c, d

---

17. पुढील विधाने लक्षात घ्या व योग्य विधान / विधाने निवडा

a. ब्राझील मधील विद्यार्थि प्रकाशाच्या परिवर्तनाचे नियम फक्त लिहू शकतात
b. ब्राझील मधील भौतिकशास्त्र हे फक्त घोकंपट्टीने शिकवले जाते
c. ब्राझील मधील भौतिकशास्त्राच्या पुस्तकांचे लेखक मात्र प्रयोगशीलवृत्तीचे आहेत

1) a, b 2) b, c
3) a, c 4) a, b, c

---

18. पुढील विधनापैकी योग्य विधान/ विधाने निवडा

a. ब्राझील मधील शिक्षकांना आजूबाजूच्या निसर्गाचे नियम माहीत नव्हते
b. ब्राझील मधील शिक्षक विद्यार्थ्यांना परीक्षाकेंद्रित शिक्षण मर्यादित प्रमाणातच देतात
c. भौतिकशास्त्राच्या चौथ्या वर्षातील चेंडूचा बनावट प्रयोग प्रत्यक्ष केला गेला नव्हताच

1) फक्त a 2) फक्त b, c
3) फक्त a, c 4) फक्त a, b

---

19. भारतातील शिक्षण व्यवस्थेतील पुढील पैकी कोणते दोष लेखकाने दाखवले आहेत?

a. आपली शिक्षण व्यवस्था पुस्तकी प्रकारची आहे
b. विज्ञान ही प्रयोगातून शिकण्याची गोष्ट आहे हे आपल्याला अजून उमगले नाही
c. आपल्याकडे विद्यार्थी परिक्षेत पुरेसे यश संपादन करत नाहीत

1) फक्त a, b 2) फक्त b, c
3) फक्त a, c 4) वरीलपैकी सर्व

Mulyaankan

प्रश्न क्रमांक 20 ते 23

काव्यं यशसे$ र्थकृते व्यवहारविदे शिवेतरक्षतये ।
सहा परनिवृंत्तये कान्तासंमिततयोपदेशयुजे ॥

काव्याची महती सांगताना मम्मर नावाच्या संस्कृत साहित्य शास्त्रकाराने साहित्याचे वैयक्तिक आणि सामाजिक असे दोन्ही प्रकारचे उपयोग वरील कारिकेत सांगितले आहेत. काव्यामुळे यश (कवीला) मिळते , द्रव्य मिळते (हाही कवीचाच फायदा), व्यवहारज्ञान, अशुभ गोष्टीचा नाश (ही दोन्ही कवीला व वाचकाला सारखीच महत्वाची), हे फायदे होऊ शकतात ; पण सर्वात महत्वाचा परिणाम म्हणजे एकदम तात्काळ मिळणारा परमानंद व प्रेयसीने केलेल्या उपदेशाप्रमाणे उपदेश मिळू शकतो.. यातील यश, अर्थ व अशुभहरण या गोष्टी नेहमीच साध्य होतील, असे नाही. कवी काव्य रचतो ते यश मिळवण्यासाठी , हे मम्मरपूर्व अलंकारिकांनी मान्य केलेले प्रयोजन आहे. केशवसुतांसारखा एखादा कवी -

कीर्ती म्हणजे काय रे - एक पीस :
शिरी लोकांच्या त्यास चढायास,
छरे पडती पक्ष्यास खावयास ;
मागुनी ते गळणार हेही खास :

असे म्हणत असला, तरी बरेच कलावंत'कवी यश, कीर्ती, पैसा, प्रतिष्ठा यामागे धावताना दिसतात. यशामागे धावले किंवा त्याचा ध्यास घेतला, म्हणून प्रत्येक वेळेला यश मिळेलच असे नाही. यश काही कलावंतांनाच का मिळते, काही कलाकृतींनाच का मिळते , हे ठामपणे कोणी सांगू शकत नाही. एकूणच यश हे प्रयोजन प्रत्येक कवीला साध्य करून घेता येईलच, असे नाही. अनेक कवींना/ कलावंतांना मृत्यूनंतर यश/कीर्ती मिळलेली आहे. इंग्लंडमधील बालकवी चॅटर्टन याची हयातभर कमालीची निराशा झाली व शेवटी त्याने वेतागून आत्महत्या केली आणि त्याच्या मृत्यूनंतर नाटककारांनी त्याच्या जीवनावर नाटके व कविता लिहिल्या. विख्यात फ्रेंच चित्रकार पाल गोंगे यांची कीर्ती त्यांच्या मृत्युनंतरच जगात पसरली, है विश्रुतच आहे. आपल्याकडे राम गणेश गडकरी यांनाही मृत्यूनंतर मिळालेली कीर्ती ही सर्वश्रुतच आहे. खरा कलावंत पैसा मिळेल , यश मिळेल या अपेक्षेने कलेची उपासना करीत नाहीं आणि पैसा मिळेल याची खात्री असली, तरी कलेच्या उपासनेत प्राप्त होणारा उत्कट आनंद हाच त्याला कितीतरी पटीने स्मृहणीय वाटतो.

सिनेकलावंत व दिग्दर्शक गुरुदत्त याने एकं ठिकाणी म्हटले आहे की, "माझ्यासारख्या रोमँटिक माणसाला सगळ्यात ज़र कशाची भीती वाटत असेल, तर ती यशाची. यश म्हणजे प्रस्थापितांच्या गटाचा युनिफार्म. यश म्हणजे स्वतःला विकल्याची पावती. यश म्हणजे अंतिम पराभव." पुढे तो असेही म्हणतो की, " एखादा अभिजात चित्रपट, वाङमयकृती, कविता किंवा चित्र याची दखल कोणी घेतली नाही किंवा तिला आर्थिक यशापयश मिळाले नाही , तर त्याबद्दल ती निर्माण करणाऱ्या प्रतिभावंताला बोल लावता येणार नाही, अशा कलाकृतींना आश्रय न देणारा समाजच

इथे दोषी ठरेल. बऱ्याच वेळा आर्थिक यशापयश, सतत आपल्या मर्जीनुसार वागणाऱ्या समाजाची त्या त्या वेळची लहर, सौंदर्याचे मानंदड आणि बौद्धिक कुवत यांवर अवलंवून असते. शतकानुशतकं अभिजात कलाकृती निर्माण करणाऱ्या कलावंतांना भोवताली पसरलेल्या सामान्य दर्जाच्या कलाकृतींच्या वरची पातळी गाठल्याबद्दल आणि स्वत:ला वेगळे ठेवण्याचे धाडस दाखविण्याची किंमत चुकती करावी लागली आहे. होमरसारख्या गाजलेल्या कवीला जिवंत असताना भीक मागत फिरावे लागले. असे म्हणतात "मेलेला होमर साता शहरांचा मानकरी । जिवंत होमर साता शहरांचा भिकारी."

20. उतार्‍यामध्ये चॅटर्टन, पाल गोंगे व गडकरी या कलावंतांचा उल्लेख लेखकाने केला आहे. पुढीलपैकी कोणत्या करणासाठी लेखकाने हे उल्लेख केले आहेत ?

a. काही कलावंत हे किर्ति , पैसा व प्रतिष्ठेमागे धावतात हे दाखवण्यासाठी

b. प्रत्येक कलावंताला त्याच्या हयातीत यश , प्रतिष्ठा व कीर्ती मिळतेच असे नाही हे दाखवण्यासाठी

c. खऱ्या कलावंतांना त्यांच्या हयातीत यश , प्रतिष्ठा व कीर्ती मिळत नाही

d. या कलावंतांना यश, द्रव्य मिळाले नाही ;मात्र त्यांनी लोकांना व्यवहारज्ञान दिले व त्यांच्या अशुभ गोष्टींचा नाश केला

1) फक्त d 2) फक्त c

3) फक्त b 4) फक्त a

---

21. उताऱ्यात ज्याला “खरा”कलावंत म्हटले आहे त्या कलावंतांबद्दल पूढील विधाने लक्षात घ्या व योग्य विधान/विधाने निवडा.

a. हे कलाकार सर्व प्रकारच्या आनंदापासून दूर असतात

b. मम्मरनंतरच्या कलावंतांना “खऱ्या” कलावंतांच्या श्रेणीत टाकणे अनुचित आहे

1) फक्त a 2) फक्त b

3) a व b दोन्ही 4) वरीलपैकी एकही नाही

---

22. अनेकदा एखाद्या उत्कृष्ट कलाकृतीला अपयश मिळते. उतार्‍यानुसार याचे पुढील पैकी योग्य कारण / कारणे काय असू शकतील ?

a. त्या कलाकृतीचा सुमार दर्जा

b. त्या कलाकृतीच्या कलावंताला असलेली कमी प्रसिद्धी

c. त्या कलाकृतीचा श्रोता वर्ग चिकीत्सक नसतो

d. कलेप्रती सामाजिक मानदंड निम्न असणे

e. कलाकृती निर्माण करण्याची प्रेरणा यशप्राप्तीची असणे

Mulyaankan

1) a, c, d
2) c, e
3) c, d, e
4) a, b, d

---

23. प्रस्तुत उतार्‍यामध्ये लेखकाने होमरचे उदाहरण देऊन त्याच्या हालाखीच्या परिस्थितिचे वर्णन केले आहे. होमरच्या या परिस्थितिचे पुढीलपैकी काय कारण होते ?

1) होमरचे साहित्य कालानुरूप नव्हते
2) होमरचे साहित्य तत्कालीन सामाजिक साहित्यापेक्षा वरच्या पातळीचे होते
3) होमरच्या सौंदर्याचे मानदंड व बौद्धिक कुवत तत्कालीन साहित्यकृतींपेक्षा कमी दर्जाचे होते
4) होमरच्या साहित्यात व्यवहारज्ञान जास्त होते

प्रश्न क्रमांक 24 ते 28

विवेकवाद ही जशी समजली जाते तशी आधुनिक संकल्पना नाही. ती आपल्या संस्कृतीएवढी च प्राचीन आहे. सॉक्रेटीस आणि बुद्ध आणि अगदी त्यापूर्वी ही चार्वाक नी स्पष्टपणे त्याचे प्रतिपादन केले होते. परंतु त्यांच्या तत्त्वज्ञानाची विवेकवादी वैशिष्ट्ये चुकीच्या अर्थामुळे, दुर्लक्षित केल्यामुळे किंवा काही हितसंबधीत पक्षांच्या मनसुब्यामुळे चित्त वेधून घेऊन शकली नाहीत. चार्वाकांना विलासवादी म्हणून कलंकित केले गेले. सॉक्रेटीससाठी ज्ञान (शहाणपणा), नैतिकता आणि धैर्य एकमेकांपासून वेगळे न करता येणाऱ्या गोष्टी होत्या. म्हणूनच त्याने जीव वाचवण्यासाठी पळून जाण्यापेक्षा तुरुंगात विष पिऊन मरणे पसंत केले. आणि त्याचा गुन्हा काय होता? तो म्हणजे तरुणांना त्यांच्या झोपेतून जागृत करणे. बुद्धांच्या बाबतीत सांगायचे तर त्यांनी ज्ञान आणि पूर्ण सत्य असलेल्या अश्या कोणत्याही प्रेषित धर्माची शिकवण दिली नाही . त्यांनी त्याऐवजी एका नवीन तर्कसंगत नैतिकतेचा उपदेश केला. त्याने लोकांना त्यांचा स्वतःचा प्रकाश होण्यास सांगितले, म्हणजे, त्यांच्या स्वत:च्या बुद्धीवर आणि प्रयत्नांवर अवलंबून राहणे. याविरुद्ध लोकांनी 'ते परमब्रह्मावर अवलंबून आहेत' हे जाणून घ्यावे असे शंकराचार्यांना वाटत होते तर रामानुज यांनी मनुष्य पूर्णपणे देवावर अवलंबून आहे असे सांगण्यावर भर दिला. मनुष्य जन्मतःच पापी आहे आणि पश्चात्ताप, तपस्या आणि शास्त्रविधीतून देवाची सेवा - या सर्वांचा वापर करून स्वतःला शुद्ध करण्यासाठी आयुष्यभर प्रयत्न करावेत असा आग्रह ख्रिस्त करताना दिसतो. अशा प्रकारे विवेकवाद आणि धर्म हे जीवनाचे दोन मार्ग जितके प्राचीन तितकेच विसंगत आहेत.

आपल्याला या दोन मार्गांमधील एकाची निवड करावी लागेल. एक म्हणजे चिंतन, धार्मिक अनुष्ठान, तपस्या, दुःख व ईश्वराची पूजा करणे, ईश्वराला स्वतःचे पूर्णपणे समर्पण करून स्वर्ग, ब्रह्म किंवा देव यांच्याजवळ जाण्यासाठी ईश्वराच्या प्रसादाची वाट पहाणे. दुसरे म्हणजे आपल्या ऐहिक जीवनाचा आणि त्याच्या समस्यां व वाईट शक्तींशी लढण्यासाठी अवताराची वाट न पाहता त्या समस्या आपल्या प्रयत्नातून कश्या सोडवाव्या याचा विचार करणे, तसेच

फक्त आपल्यासाठी व आपल्या देशासाठी नव्हे तर पूर्ण मानवतेसाठी पृथ्वीवरील जीवन आनंदी व सुखी बनविण्यासाठी आपल्या स्वत: च्या बुद्धीचा वापर करणे.

डॉ. बॅन्डिस्ट शेवटचे दोन अध्याय - 'भीती आणि आशा ' आणि 'धर्माला एक तर्कसंगत पर्याय' - यामध्ये "दोहोंपैकी दुसरा हाच एकमात्र मार्ग आहे जो आपले अस्तित्व' टिकवून ठेवेल" हे सांगायचा प्रयत्न करतात. त्यांनी सॉक्रेटीससारख्या संभाषणाची शैली स्वीकारत धर्म आणि तर्कवाद यांच्यातील फरक स्पष्टपणे दर्शविला आणि मानवजातीला पहिल्या मार्गाला प्रतिष्ठापित करण्यासाठी दुसरा मार्ग कसा आवश्यक आहे हे स्पष्ट केले

Rationalism is not a modem concept as is generally supposed to be. It is as ancient as our civilization. It was clearly enunciated by Socrates and Buddha and even earlier by the Charwaks'. But the rationalist characteristic of their philosophies was never highlighted either due to misinterpretation and negligence or by design by the interested parties. The Charwa/cs were branded as hedonists. For Socrates knowledge (wisdom), morality and courage could not be dissociated from each other. So he preferred to drink the poison and die in the jail instead of escaping to save his life. And what was his crime? It was awakening the youth from their slumber. As for the Buddha, he did not preach any new Prophetic religion with revealed knowledge and absolute truth as such. He preached rather a new rational morality. He told people to be their own light, i.e., to depend on their own wisdom and effort. As opposed to this, Shankaracharya wanted people to realize that they are depedent on the absolute Brahman while Ramanuja stressed the total dependence of man on god. Christ insists that human beings are sinners by birth and should endeavor throughout their life to cleanse themselves of this stigma through repentance, penance and observing rituals in the service of god. Thus rationalism and religion are two ways of life contrary to each other but equally ancient.

We have to make a choice between these two paths. One is of meditation, observing rituals, undergoing penance, worshiping and playing god, surrendering to him completely and waiting for his favour to clear our way to heaven, Swarga, Brahma or god himself. The other is to think about our mundane life and its problems, how to solve them through our own efforts not waiting for any Awatar to fight the evil powers and use our own wisdom to make the life on earth safer and happier for not only our self and our country but for the whole of humanity.

Dr. Bandiste insists that the latter is the only path that will ensure ' our survival, which he explains in the last two chapters, viz., ‘Fears and Hopes’ and ‘A Rational Alternative to Religion. He adopts the style of Socrates like conversation and very lucidly shows the contrast between religion and rationalism and explains how mankind needs the latter in order to replace the former.

24. पुढील विधाने लक्षात घ्या व अयोग्य विधान / विधाने निवडा.

a. मानवी जीवन कायमच विवेकवादापेक्षा धर्माने अधिक प्रभावित होत असते

b. विवेकवाद ही अर्वाचीन गोष्ट आहे

c. विवेकवादाचा पूर्ण सत्याला पूर्णपणे विरोध असतो

1) फक्त a   2) फक्त b व c

3) फक्त c   4) वरीलपैकी सर्व

Consider the following statements and choose the correct ones.

a. Mankind has always been influenced more by religion than rationalism.

b. Rationalism is a modern concept.

c. Rationalism is totally against the absolute truth.

1) Only a   2) Only b and c

3) Only c   4) All above

---

25. पुढे काही गुणवैशिष्ट्ये दिली आहेत. उताऱ्यानुसार पुढीलपैकी कोणती गुणवैशिष्ट्ये फक्त विवेकवादाशी निगडीत आहेत ते ठरवा.

a. स्वतःचे प्रयत्न   b. साहस

c. परमेश्वरावर श्रद्धा   d. सेवा

e. ज्ञान

1) फक्त e   2) फक्त b व e

3) फक्त a, b   4) फक्त c, d

Some charactrristics are given below. Acc to passage, which of the following characteristics are related to only rationalism?

a. self effort   b. courage

c. faith in god   d. service

e. knowledge

1) Only e
2) Only b व e
3) Only a, b
4) Only c, d

---

26. पुढील विधाने लक्षात घ्या व योग्य विधान/ विधाने निवडा

a. विवेकवादामध्ये मानवतेचा विचार अनुषंगाने येतोच
b. काही धार्मिक लोक मनुष्याला पापरुप मानतात
c. बुद्धानंतर कोणताही प्रेषित जन्माला आला नाही

1) फक्त a, b
2) फक्त b, c
3) फक्त a, c
4) वरीलपैकी सर्व

Consider the following statements and choose the correct ones.

a. Thought of humanity is inevitable in relation to rationalism.
b. Some religious people considers human as sinners.
c. No prophet has been born after Buddha.

1) Only a, b
2) Only b, c
3) Only a, c
4) all of the above

---

27. डॉ. बेंडिस्ट यांचा 'भीती व आशा' हा अध्याय कोणत्या मार्गाचा पुरस्कार करतो?

1) धार्मिक विवेकवाद
2) विवेकनिष्ठ धर्म
3) धर्मवाद
4) विवेकवाद

Which path was adopted by the chapter 'Fears and Hopes' of Dr Bandiste?

1) Religious rationalism
2) Rational religion
3) Religionism
4) Rationalism

---

28. पुढील विधाने लक्षात घ्या व योग्य विधान /विधाने निवडा

a. धर्म व तर्क या एकाच नाण्याच्या दोन बाजू आहेत
b. चार्वाक तत्वप्रणालीने तपश्चर्याचा पूर्णपणे विरोध केला ,तर साक्रेटीसने तर्कवादाला मर्यादित प्रमाणात स्वीकारले
c. व्याप्तीचा विचार करता विवेकवादाचे परिणाम धर्मवादाच्या परिणामांपेक्षा जास्त व्यापक आहेत

1) फक्त a
2) फक्त b व c
3) फक्त a व c
4) फक्त c

Mulyaankan

Consider the following statements and choose the correct statements.

a. Religion and rationalism are two sides of same coin.

b. Philosophy of Charwakas completely opposed the penance, while Socrates adopted rationalism in limited manner.

c. The effects of rationalism are more extensive than effects of religion from the perspective of scope.

1)	Only a	2)	Only b व c
3)	Only a व c	4)	Only c

प्रश्न क्रमांक 29 ते 33

The cyber - world is ultimately ungovernable. This is alarming as well as convenient; sometimes, convenient because alarming. Some Indian politicians use this to great advantage. When there is an obvious failure in governance during a crisis they deflect attention from their own incompetence towards the ungovernable. So, having failed to prevent nervous citizens from fleeing their cities of work by assuring them of proper protection, some national leaders are now busy trying to prove to one another, and to panic-prone Indians, that a mischievous neighbor has been using the internet and social networking sites to spread dangerous rumors. And the Centre's automatic reaction is to start blocking these sites and begin elaborate and potentially endless negotiations with Google, Twitter and Facebook about access to information. If this is the official idea of prompt action at a time of crisis among communities, then Indians have more reason to fear their protectors than the nebulous mischief makers of the cyber-world. Wasting time gathering proof, blocking vaguely suspicious website, hurling accusations across the border and worrying about bilateral relations are ways of keeping busy with inessentials because one does not quite know what to do about the essentials of a difficult situation. Besides, only a fifth of the 245 websites blocked by the Centre mention the people of the Northeast or the violence in Assam and if a few morphed images and spurious texts can unsettle an entire nation, then there is something deeply wrong with the nation and with how it is being governed. This is what it's leaders should be addressing immediately, rather than making a wrongheaded display of their powers of censorship.

Mulyaankan

It is just as absurd, and part of the same syndrome to try to ban Twitter accounts that parody dispatches from the Prime Minister's Office. To describe such forms of humor and dissent as 'misrepresenting' the PMO - as if Twitters would take these parodies for genuine dispatches from the PMO - makes the PMO look more ridiculous than its parodists manage to. With the precedent for such action set recently by the chief minister of West Bengal, this is yet another proof that what Bengal thinks today India will think tomorrow. Using the cyber-world for flexing the wrong muscles is essentially not funny. It might even prove to be quite dangerously distracting.

29. According to the passage, the cyber-world is

1) Beyond the imagination of people
2) Outside the preview of common people
3) Not to be governed
4) Ungovernable

---

30. The author is of the opinion that

1) The center should start negotiations with Google, Twitter and Facebook
2) The centre should help the citizens evacuate their city
3) The centre should not block the sites
4) The centre should arrest the guilty

---

31. The author's seriousness regarding the situation can best be described in the following sentences. Pick the odd one out.

1) Our leaders should display their powers of censorship when needed
2) If this is the official idea of prompt action at a time of crisis among communities, then Indians have more reason to fear their protectors than the nebulous mischief- maker of the cyber-world.
3) The politicians deflect attention from their own incompetence.
4) If a few morphed images and spurious texts can unsettle an entire nation, then there is something deeply wrong with the nation.

---

32. The author warns us against

1) Not playing false with the Citizens
2) Dangers inherent in the cyber world
3) Not using the cyber-world judiciously
4) Not protecting the citizens from dangerous Politicians

---

33. The passage suggests different ways of keeping the public busy with 'inessentials'. Which on among the following is not the way suggested?

1) By blocking websites which are vaguely suspicious
2) By blaming neighbouring countries across the border
3) By turning the attention of the people to violence in Assam
4) By getting involved in a discourse on bilateral relations

प्रश्न क्रमांक 34 ते 38

अर्थशास्त्रज्ञांना एक निश्चित असा जागतिक दृष्टीकोन असतो. त्यांचे आर्थिक प्रशिक्षण समस्यांबद्दल एक भिन्न अंतर्दृष्टी देते, जिला गैरअर्थशास्त्रज्ञ दाद देत नाहीत किंवा त्यांना ती महत्त्वपूर्ण वाटत नाही. आर्थिक सिद्धांत 'लोक तर्कसंगत असून ते तर्कशुद्ध निवड किंवा निर्णय करतात' असे गृहीत धरतो. तरीही वास्तविक जगात लोक सहसा असे निर्णय घेतात जे आर्थिक दृष्टीकोनातून केवळ अविवेकी म्हणून पाहिले जाऊ शकतात. उदा. दुसऱ्या एका स्वस्त मालाऐवजी तश्याच असणाऱ्या मालासाठी लोक अधिक पैसे का देतात? हा कदाचित एक मोठा फरक आहे, परंतु अर्थशास्त्राची मर्यादा देखील दर्शविते.

राजकीय वादविवाद किंवा मतदानाचा विचार पाहता, लोक वैकल्पिक मूल्याचा किती कमी विचार करतात हे माझ्या मनात येते. 'सरकारने अधिक सार्वजनिक वाहतूकव्यवस्था दिली पाहिजे', 'सरकारने ते कर कमी केले पाहिजेत ' असे लोकांना बोलताना तुम्ही बऱ्याच वेळा ऐकले असेल. तथापि, दबाव गट किंवा गैरअर्थशास्त्रज्ञ हे निधी निर्माण करण्याचे, खर्चाचे किंवा कर कमी करण्याचे मार्ग सुचवतात ही गोष्ट फार दुर्मिळ आहे. लोक अनेकदा कोणत्याही आर्थिक निर्णयाचे वैकल्पिक मूल्य विसरतात.

एका अर्थशास्त्रज्ञासाठी सरकारचा अर्थसंकल्पावरील कोणताही निर्णय एक अपरिहार्य असे वैकल्पिक मूल्य लादत असतो. खर्चवाढीचे एकतर उच्च कर किंवा अधिक कर्ज घेण्यात रूपांतर होते. गैर-अर्थशास्त्रज्ञ बहुतेक वेळा आर्थिक निर्णयाचे वैकल्पिक मूल्य विसरतात.

गैर-अर्थशास्त्रज्ञ वैयक्तिक अनुभव आणि दररोजच्या घटनांवर अधिक जोर देतात. उदाहरणार्थ, गृहनिर्माण बाजारपेठबद्दल वाईट बातमी, सबप्राईम संकट आणि कदाचित नोकरी गमावण्याच्या व्यक्तीच्या वैयक्तिक अनुभवामुळे

अमेरिकेतील बऱ्याचजणांना वाटते की अर्थव्यवस्था मंदीत आहे. एक अर्थशास्त्रज्ञ जागरूकपणे बेजोड घटकांना महत्त्व देतील कारण ते संपूर्ण परिस्थितीचे चुकीचे प्रतिबिंब दाखवून देऊ शकतात.

मीडिया बहुतेकदा 'गृहनिर्माण संकट' आणि 'अतिउच्च ' किमतीच्या स्तरांबद्दल अतिशयोक्ती करण्याचा प्रयत्न करतात. नक्कीच, याचा अर्थ असा नाही की अर्थशास्त्रज्ञ अतिशियोक्ती प्रभावासाठी आकडेवारी वापरत नाहीत; गैर-अर्थशास्त्रज्ञ, खास करून मीडिया आणि राजकीय जगामध्ये शक्यतो भ्रामक आकडेवारीचा वापर करतात.

एका विनोदानुसार, 10 अर्थशास्त्रज्ञांना एका खोलीत ठेवलं तर तुम्हाला 11 वेगवेगळी उत्तरे मिळतात. परंतु, येथे मुद्दा असा आहे की अर्थशास्त्रज्ञांना युक्तिवादाच्या दोन्ही बाजू पाहण्यासाठी प्रशिक्षित केलेले असते . गैर-अर्थशास्त्रज्ञ शक्यतो एखादी समस्या काळी आणि पांढरी अशी पाहतो. अर्थव्यवस्थेमध्ये गोंधळ माजला असून आपण मंदीच्या दिशेने जात आहोत.

Economists have a certain world view. Their economic training gives a different insight into issues that non economists might not appreciate or consider important. Economic theory assumes people are rational and will make rational choices. Yet in the real world people often make decisions which can only be viewed as irrational from an economic perspective. E.g. Why would people pay more for a product that is identical to another cheaper product? This is perhaps a big difference, but also highlights a limitation of economics.

When watching a political debate or the views of voters, it always strikes me how little people consider the idea of opportunity cost. You can frequently hear people say 'The Government should provide more public transport', 'The government should reduce that tax'. However it is very rare that a pressure group or non economist will offer a way of funding, the spending or tax cut; people often forget the opportunity cost of any economic decision.
For an economist any decision on the government's budget imposes an unavoidable opportunity cost. Increase in spending will lead to either higher tax or more borrowing. Non economists often forget the opportunity cost of economic choices.

Non economists tend to put a greater emphasis on personal experiences and every day events. For example, many in the US feel the economy is already in recession because of the bad news on housing markets, subprime crisis and perhaps a personal experience of someone losing a job. An economist would be wary of giving importance to one off factors because they can give an inaccurate reflection of the overall picture.

The media often seek to exaggerate the 'housing crisis' and 'rocketing' price levels. Of course, this is not to say economists can't use statistics for exaggerated effect; non-economists are more likely to use misleading statistics, especially in the media and political world.

The joke goes, put 10 economists in a room and you get 11 different answers. But, the point here is that economists are trained to see both sides of the argument. A non economist is more likely to see issues in black and white. The economy is messed up - We're heading for a recession.

34. पुढील विधाने लक्षात घ्या व योग्य विधान/ विधाने ओळखा

a. अर्थशास्त्र हे आर्थिक निर्णयाचे वैकल्पिक मूल्य दाखवते म्हणून ते एक परिपूर्ण शास्त्र आहे

b. आर्थिक सिद्धान्त बाजारपेठेमध्ये सारख्या वस्तु व त्यांचे बदलणारे मूल्य यामध्ये असणारी विसंगती यावर भाष्य करत नाही

1) फक्त a 2) फक्त b

3) दोन्ही 4) यापैकी एकही नाही

Consider the following stataements and identify the correct statements.

a. Economics shows the opportunity cost of economic decisions. So it is a perfect science.

b. Economic theory doesn’t comment on the contradiction between identical products in the market and their changing prices.

1) Only a 2) Only b

3) Both 4) None

---

35. a. आर्थिक आकडेवारीचा वापर अतिशयोक्तीसाठी करणाऱ्यांमध्ये अर्थशास्त्रज्ञ तसेच गैर अर्थशास्त्रज्ञही असतात

b. मीडिया व राजकीय जगात तर्कसंगत आर्थिक निर्णय घेतील याची अजिबात शक्यता नसते कारण तिथे सर्व गैर-अर्थशास्त्रज्ञ लोक असतात

c. एखाद्या आर्थिक गोष्टीबद्दल मीडियामधील अर्थशास्त्रज्ञ व मीडियाबाहेरील अर्थशास्त्रज्ञ यांचे दृष्टीकोण भिन्न असू शकतात

d. एखाद्या आर्थिक निर्णयाचे वैकल्पिक मूल्य लक्षात न घेण्याची प्रवृत्तीं अर्थशास्त्रज्ञांपेक्षा गैर-अर्थशास्त्रज्ञांमध्ये जास्त आढळून येते

वरील विधनांपैकी उताऱ्याला अनुसरून योग्य विधाने कोणती ते निवडा

Mulyaankan

1)	b, c, d	2)	a, b, c
3)	a, c, d	4)	a, b, c, d

a. There are economists and non-economists who use economic statistics to exaggerate.

b. There is no chance that the media and political world will make logical decisions because there are all non-economists.

c. economists in the media and economists outside media may have different perspective about some financial matters.

d. Non-economists are more likely to be inclined to ignore the opportunity cost of an economic decision.

Which of the above statements is/are correct accoding to passage?

1)	b, c, d	2)	a, b, c
3)	a, c, d	4)	a, b, c, d

---

36. अर्थव्यवस्थेमधील काही घटनांचा पूढे उल्लेख केला आहे. पुढे चार पर्याय दिले आहेत. अर्थव्यवस्थेबद्दल जास्त चुकीचे चित्र उभे करणारा पर्याय कोणता ते ओळखा.?

a. गृहनिर्माण क्षेत्रातील संकट

b. सबप्राइम संकट

c. ओळखीच्या काही लोकांच्या नोकऱ्या गेल्या

d. ओळखीच्या काही लोकांच्या पगारात कपाती झाल्या

e. ठराविक क्षेत्रामध्ये अन्नधान्याचे भाव वाढले

1)	फक्त a	2)	फक्त b, d
3)	फक्त c, d, e	4)	a, b, c,d, e + अर्थव्यवस्थेतील आकडेवारी

Some events of economy have been mentioned below. Choose the option which shows the most inaccurate picture of the economy.

a. housing market crisis

b. subprime crisis

c. some known people lost the jobs

d. reduction in payments of some known people.

e. increase in prices of foodgrains in specific area.

1) Only a
2) Only b, d
3) Only c, d, e
4) a, b, c,d, e + economic statistics

---

37. "सरकारने अमुक अमुक कर कमी करावेत" अशी गैर-अर्थशास्त्रज्ञांची सरकारने मागणी मान्य केली तर उतार्‍यानुसार पुढीलपैकी कोणता परिणाम अधिक सुस्पष्ट दिसू शकतो ?

1) सरकारवरील कर्ज वाढू शकते
2) अर्थव्यवस्थेचे चुकीचे प्रतिबिंब निर्माण होईल
3) लोक तर्कसंगत निवड करण्यापासून दूर जातील
4) राजकीय जगात त्याचा फायदा घेतला जाईल

If Government accepts the demand 'goverment should reduce that tax' of non-economists, which of the following effect will be more prominent according to passage?

1) government debt might increase
2) creation of inaccuarate reflection of economy
3) People will turn away from rational choices
4) political world will take advantage of it.

---

38. उतार्‍यात अनेक ठिकाणी "वैकल्पिक मुल्य" चा उल्लेख आला आहे. "वैकल्पिक मुल्या"विषयी पुढील विधाने लक्षात घ्या व योग्य विधान / विधाने निवडा .

a. ती अर्थव्यवस्थेतील दुर्मिळ गोष्ट आहे
b. दबाव गट आपल्या मागण्या मांडताना "वैकल्पिक मुल्या"चा विचार करतातच असे नाही
c. "वैकल्पिक मुल्या"ची परिणीती जास्तीच्या करांमध्ये होऊ शकते
d. "वैकल्पिक मुल्या"मुळे अर्थव्यवस्था मंदीच्या दिशेने प्रवास करू लागतात

1) a, c
2) b, c
3) b, c, d
4) a, b, c, d

Mulyaankan

Passage has mentioned 'opportunity cost'. Consider the following statements about opportunity cost and choose the correct ones.

a. It's a rare thing in the economy.

b. Its not that Pressure group thinks about opportunity cost while putting their demands.

c. Opportunity costs may result into additional taxes.

d. Economy may go to the recession due to opportunity costs.

1) a, c
2) b, c
3) b, c, d
4) a, b, c, d

प्रश्न क्रमांक 39 ते 44

New observations about the age of some globular clusters in our Milky Way galaxy have cast doubt on a long-held theory about how the galaxy was formed. The Milky Way contains about 125 globular clusters (compact groups of anywhere from several tens of thousands to perhaps a million stars) distributed in a roughly spherical halo around the galactic nucleus. The stars in these clusters are believed to have been born during the formation of the galaxy, and so may be considered relics of the original galactic nebula, holding vital clues to the way of the formation took place. The conventional theory of the formation of the galaxy contends that roughly 12 to 13 billion years ago the Milky Way formed over a relatively short time (about 200 million years) when a spherical cloud of gas collapsed under the pressure of its own gravity into a disc surrounded by a halo. Such a rapid formation of the galaxy would mean that all stars in the halo should be very nearly the same age.

However, the astronomer Michael Bolte has found considerable variation in the ages of globular clusters. One of the clusters studied by Bolte is 2 billions years older than most other clusters in the galaxy, while another is 2 billion years younger. A colleague of Bolte contends that the cluster called Palomar 12 is 5 billion years younger than most other globular clusters. To explain the age differences among the globular clusters, astronomers are taking a

Mulyaankan

second look at "renegade" theories. One such newly fashionable theory, first put forward by Richard Larson in the early 1970's, argues that the halo of the Milky Way formed over a period of a billion or more years as hundreds of small gas clouds drifted about, collided, lost orbital energy, and finally collapsed into a centrally condensed elliptical system. Larson's conception of a "lumpy and turbulent" protogalaxy is complemented by computer modeling done in the 1970's by mathematician Alan Toomre, which suggests that closely interacting spiral galaxies could lose enough orbital energy to merge into a single galaxy.

39. The passage is primarily concerned with discussing

1) the importance of determining the age of globular clusters in assessing when the Milky Way galaxy was formed
2) recent changes in the procedure used by astronomers to study the formation of the Milky Way galaxy
3) current disputes among astronomers regarding the size and form of the Milky Way galaxy
4) the effect of new discoveries regarding globular clusters on theories about the formation of the Milky Way galaxy

---

40. Which of the following, if true, would be most useful in supporting the conclusions drawn from recent observations about globular clusters?

1) There is firm evidence that the absolute age of the Milky Way galaxy is between 10 and 17 billion years.
2) A mathematical model proves that small gas clouds move in regular patterns.
3) Space probes indicate that the stars in the Milky Way galaxy are composed of several different types of gas.
4) A study of over 1,500 individual stars in the halo of the Milky Way galaxy indicates wide discrepancies in there ages.

Mulyaankan

41. According to the passage, one way in which Larson's theory and the conventional theory of the formation of the Milky Way galaxy differs is in their assessment of the

1) size of the galaxy immediately after its formation
2) particular gas involved in the formation of the galaxy
3) importnce of the age of globular clusters in determining how the galaxy was formed
4) shape of the halo that formed around the galaxy

---

42. If Bolte and his colleague are both correct, it can be inferred that the globular cluster Paloma 12 is approximately

1) 5 billion years younger than any other cluster in the galaxy
2) the same age as most other clusters in the galaxy
3) 7 billion years younger than another cluster in the galaxy
4) 12 billion years younger than most other clusters in the galaxy

---

43. The passage suggests that Toomre's work complements Larson's theory because it

1) specifies more precisely the time frame proposed by Larson
2) subtly alters Larson's theory to make it more plausible
3) supplements Larson's hypothesis with direct astronomical observations
4) provides theoretical support for the ideas suggested by Larson

---

44. Which of the following most accurately state a finding of Bolte's research?

1) The globular clusters in the Milky Way galaxy are 2 billion years older than predicted by the conventional theory.
2) The ages of at least some globular clusters in the Milky Way galaxy differ by at least 4 billion years.
3) One of the globular clusters in the Milky Way galaxy is 5 billion years younger than most others.
4) The globular clusters in the Milky Way galaxy are significantly older than the individual stars in the halo.

Mulyaankan

प्रश्न क्रमांक 45 ते 49

विसाव्या दशकात अख्ख्या जगाने आणि खुद्द भारतानेही आपल्या लोकसंख्येकडे माल्थसप्रणित दृष्टीकोनातूनच पाहिले. 'लोकसंख्येत सातत्याने हात राहणारी अनियंत्रित वाढ हा दुष्काळ, उपासमारी आणि अराजकाकडे नेणारा अपरिहार्य मार्ग आहे.' - थॉमस माल्थस नावाच्या लोकसंख्या शास्त्रज्ञाने अत्यंत उव्देगाने मांडलेला हा सिंध्दांत. अतीव गरीबीत दिवस काढणारा, माणसांच्या गर्दीने बुजबुजलेला भारत जणू माल्थशियन सिध्दांताचे जीतेजागते स्पष्टीकरणच बनून राहिला होता.

थॉमस माल्थस हा लेखक, हौशी अर्थशास्त्रज्ञ आणि ख्रिश्चन धर्मोपदेशक असलेला माणूस. तो ज्या काळात जन्मला आणि जगला, त्या काळाच्या चटक्यांनी लोकसंख्येबाबतचे त्याचे इतके उव्देग जनक मत घडवणे तसे स्वाभाविक होते. एकोणिसाव्या शतकातल्या इंग्लंडमध्ये प्रजनन दर प्रचंड वाढला होता. कुटुंबामध्ये भावंडांतला दुसरा मुलगा. लोकसंख्येच्या स्फोटातून त्याकाळी उद्‌भवलेल्या परिस्थितीचा तो स्वत:ही बळी होता.'ॲन एसे ऑन द प्रिन्सिपल ऑफ पॉप्युलेशन' म्हणून पुढे प्रसिध्द झला. लोकसंख्येतल्या अनियंत्रित वाढीच्या पोटी दुष्काळाचे दुष्टचक्र जन्मते आणि त्यातूनच पुढे साथीच्या रोगांचे थैमान सुरु होते, अशी थॉमस माल्थसची मांडणी होती.

माल्थसने वर्तवलेली भविष्यवाणी भारताच्या बाबतील शव्दश: खरी ठरणार, अशी चिन्हे स्पष्ट दिसू लागली होती. सातत्याने दुष्काळ पडत हाते. 1770 ते 1950 या 180 वर्षाच्या काळात लोकांना अन्नान्न दशेला घालणाऱ्या तब्बल 30 दुष्काळांचा सामना आपल्याला करावा लागला. प्लेगच्या साथीत कितीतरी प्रदेशांमधील सुमारे एकतृतीयांश माणसे एका वेळी मृत्यूमुखी पडली. 'उपासमारीने मेलेल्या माणासांच्या ॓ हाडांचे सांगाडेच्या सांगाडे पडलेली वेस ओलांडूनच कित्येक खेडयापाडयांत जावे लागे' अशी अवस्था होती.

विसाव्या शतकाच्या मध्याला भारत आणि चीनमधल्या लोकसंख्यावाढीचे आकडे पाहून 'नव-माल्थशियन पंडितां'नी धोक्याचे इशारे द्यायला सुरुवात केली. या लोकसंख्या स्फोटाचे परिणाम फार विध्वंसक असतील आणि अख्ख्या जगाला ते भोगावे लागतील अशी त्यांची भविष्यवाणी होती. भविष्याच्या या भयंकर चित्राने धास्तावलेल्या मानसिकतेला शरण जात प्रजनन दर आटोक्यात आणण्यासाठी मग सक्तीच्या उपायांचे समर्थन सुरु झाले.'सुदृढ नसलेल्यांचे, अपंगांचे निर्बीजीकरण' आणि 'शारीरिक - मानसिक व्यंग असलेल्या मुलांची हत्या' असल्याउपायांना धोरणात्मक मान्यता मिळवून देणारे दिवस आले. त्यातून भारताच्या भूमीवर देशवासीयांची भूक भागवण्या एवढेही अन्नधान्य पिकत नव्हते. उपाशी पोटात चार घास घालण्यासाठी भिकेचे कटोरे घेऊन विकसित देशांच्या दारात उभे राहावे लागण्याची वेळ वारंवार येऊ लागली. या नाचक्कीमुळे लोकसंख्यावाढीच्या भयाचे भूत मानेवर अधिकच पक्केपणाने बसले. 1960 साली अमेरिकन शेतात पिकलेल्या एकूण गव्हाच्या एक अष्टमांश भाग भारताने फस्त केला होता. 1966 साली हे प्रमाण तब्बल एक चतुर्थांशावर पोहोचले.

1950 ते 1960 च्या दशकात सर्वसामान्य माणसाच्या कानावर पडणाऱ्या बातम्या तशा भयंकरच होत्या. मानवी संस्कृतीचा, मानवी जीवनाचा अंत आता अगदी समीप आला आहे असेच कुणालाही वाटावे, असे चित्र रंगवले जात होते. लोकसंख्येच्या या महाभयानक स्फोटामुळे आता जगबुडी होणार आणि 'पोरांचे लेंढार' जन्माला घालणारा भारतीय माणूसच या पापाचा धनी असणार असे भयाचे वातावरण तयार झाले होते.

For most of the twentieth century, the whole world as well as India viewd our population through the perspective that was distinctly Malthusian. 'Great population growth inevitably led to great famine and despair' an uniquely despondent vision put forward by a population scientist named Thomas Malthus. India, as a very poor and extremely crowded part, seemed to justify the Malthusian vision.

Thomas Malthus was witer, amateur economist and clergyman. It was very obvious that the time when he was born and lived may have greatly influenced his despondent theory on population. Ninereenth-century England was seeing very high birth rates, with families having children by the dozens. Malthus- who as the second of children was him self part of the population explosion. His Reaserch essay 'An Essay on the principle of population' got famous. The results put forward by Malthus later came to be known as 'Malthusain Theory'. Thomas Malthus stated that the unprecendated increases in population would lead to a cycle of famines, of 'epidemics and sickly seasons'

India in particular seemed to be speedily bearing down the path that Malthus predicted. Famine was a regular visitor. We endured thirty hunger famines' in a period of 180 years between 1770 and 1950- plagues during which entire provinces saw a third of their population disappear, and the countryside was covered 'with the bleached bones of the millions dead'

By the mid twentieth century, neo-Malthusian prophets were sounding the alarm on the 'disastrous' population growth in India and China, and predicted that the impact of such growth would be felt around the world. Their apocalyptic scenarios helped to surrender to mentality which justifies draconian approaches to birth control. Policies recommending 'sterilization of the unfit and the disabled', and the killing of 'defective ' babies gained the air of respectable theory. India's increasing dependence on food aid from the developed world due to domestic shortages also fuelled the panic around its population growth-in 1960 India had consumed one-eighth of the United States' total wheat production, and by 1966 this had grown to one-fourth.

Consequently, if you were an adult in the 1950s and 1960s and followed the news, it was entirely plausible to believe that the endgame for humanity was just round the corner: you may also have believed that this catastrophe was the making of some overly fecund Indians. '

Mulyaankan

45. "लोकसंख्येत सातत्याने होणारी अनियंत्रित वाढ हा दुष्काळ उपासमारी आणि अराजकाकडे नेणारा अपरिहार्य मार्ग आहे" असे माल्थस का म्हणतो?

a. तो एक निराशेवस्थेत सापडलेला लेखक होता.
b. तो स्वत: लोकसंख्यावाढीच्या दुष्परिणामांचा बळी होता.
c. लोकसंख्या नियंत्रित करणाऱ्या सक्तीच्या उपायांमुळे अराजकता माजते.
d. लोकसंख्या वाढीमुळे दुष्काळी परिस्थिती निर्माण होते.

1) b व d 2) a, b, d 3) वरील सर्व 4) d फक्त

Why does Malthus says - " Great population inevitably leads to great famine & despair"?

a. He was a despondent writer.
b. He himself wasa victim of ill effects of population growth.
c. Deconian approaches to population control create despair.
d. Population growth leads to famine.

1) b and d 2) a, b and d 3) All above 4) d only

---

46. खालीलपैकी कोणती विधाने योग्य आहेत?

a. थॉमस माल्थस हा इंग्लंडवासीय लेखक होता.
b. साथीच्या रोगाचे मुख्य कारण अनियंत्रित वाढणारी लोकसंख्या असते.

1) a फक्त 2) b फक्त 3) दोन्ही 4) कोणतेही नाही

Which of the following statements is/are correct?

a. Thomas Malthus was a writer from England.
b. The uncontrolled population growth is the main reason for epidemics.

1) a only 2) b only 3) Both 4) None

---

47. a. विसाव्या शतकातील काही लोकांना 'नवमाल्थशियन पंडित' म्हणून संबोधण्यात आले.
b. ते थॉमस माल्थस या लेखकाचे अनुयायी होते.

1) दोन्ही बरोबर b ही a ची कारणमिमांसा आहे.
2) दोन्ही बरोबर b ही a ची कारणमिमांसा नाही.
3) a बरोबर, b चूक
4) a चूक, b बरोबर

Mulyaankan

a. some people in 20th century were addressed as Neo Malthusian.

b. They were the followers of the writer, Thomas Malthus.

1) Both correct, b is the correct explanation of a

2) Both correct, b is not the correct explanation of a

3) a coorect, b incorrect

4) a incorrect, b correct

---

48. परिच्छेदाचे शक्य प्रयोजन ओळखा.

1) भारताच्या लोकसंख्या वाढीचे जगावरील दुष्परिणाम.

2) माल्थस सिध्दांत -- भारत एक जिवंत उदाहरण.

3) विसावे शतक व माल्थसप्रणित दृष्टीकोन

4) लोकसंख्या वाढीचे दुष्परिणाम.

What is the most likely purpose of the passage?

1) Ill effects of India's population growth on the world

2) Malthus' theory – India, a live example

3) 20th century and Malthusian perspective.

4) The ill effects of population growth.

---

49. अयोग्य विधाने ओळखा.

a. 1950 नंतर भारतामध्ये दुष्काळ पडलेला नाही.

b. विसाव्या शतकाच्या मध्याला भारत व चीन हे जगातील सर्वात जास्त लोकसंख्येचे देश होते.

1) a फक्त 2) b फक्त 3) दोन्ही 4) कोणतेही नाही.

Identify the incorrect statement:

a. After 1950, there is no occurance of famine in India.

b. By the mid 20th century, India and China were the most populated countries in the world.

1) a only 2) b only 3) Both 4) None

प्रश्न क्रमांक 50 ते 54

आत्मा काय आहे? जरी काही किरकोळ मतभेद असले तरी त्याच्या स्वरूपाबद्दल मोठ्या प्रमाणावर एकमत आहे. त्याच्या गरजेनुसार त्याची वैशिष्ट्ये दिसून येतात. काही विशिष्ट गरजा पूर्ण करण्यासाठीच आत्म्याची संकल्पना आदिम मनुष्यांच्या मनामध्ये आलेली असली पाहिजे. माझ्या मते, जरी आणखी काही गरजांची भर घातली गेली असली तरी मूलभूत गरजा मात्र दोनच असाव्यात.

प्रत्येक कृतीमागे आदिम मन हे एक कर्ता म्हणून कार्य करते. प्रत्येक हालचाल किंवा घटनेमागे एक कर्ता असतोच. भौतिक शरीरे तेव्हाच हालचाल करतात जेव्हा त्यांना कोणीतरी हलवते. स्पष्टपणे, हलवली जाणारी गोष्ट आणि हलवणाऱ्या शक्तीचे स्वरूप एक असूच शकत नाही. त्या शक्तीने नदीदेवतेला पाणी वाहून नेण्यास, वायूदेवास हवा वाहून नेण्यास आणि अश्या बऱ्याच गोष्टींना प्रवृत्त केले. तारे ही हालचाल करत असल्यामुळे ते ही देव होते. जेव्हा या तर्काला मनुष्याला लागू केले गेले तेव्हा त्यांच्यातही काही प्रेरक शक्ती असल्याचे गृहीत धरले गेले. या प्रेरक शक्तींना आत्मा असे संबोधले गेले. गतीयुक्त शरीरे ही आत्म्याच्या अस्तित्वाचा पुरावा आहे तर स्थिर शरीरे ही आत्म्याच्या अभावाचा पुरावा आहे. ही धारणा आजही सुरु आहे. हिंदूंच्या पवित्र ग्रंथ उपनिषदांपैकी एक - केनोपनिषद हे एका ओळीने सुरु होते : कोणाच्या आदेशाने डोळे बघतात किंवा कान ऐकतात किंवा शरीरातील वेगवेगळे अवयव कार्य करतात? आणि अपेक्षेप्रमाणे, उत्तर 'आत्माच्या आदेशाने' असे येते.

मृत्यूवर विजय मिळवण्याची इच्छा ही दुसरी गरज आहे. जैविक मृत्यू ही सार्वभौमिक आणि अपरिहार्य सत्य असल्याने, मृत्यूच्या पलीकडे जाण्याची इच्छा केवळ एका विशिष्ट मार्गाने तृप्त होऊ शकते; आणि तो मार्ग म्हणजे जरी शरीर मरण पावते तरी आपल्यामध्ये एक शक्ती आहे जी मरत नाही. अशा अमर्त्य शक्तीला आत्मा असे म्हणतात.

What is a soul? Although there are minor differences. there is a large scale unanimity about its nature. lts characterisitics follow from its need. Concept of soul must have come up in the minds of the primitive men to fulfill certain needs. I think the basic needs must have been two.although a few more got added to them.

Primitive mind posited a doer behind every movement. There must be a mover behind every motion or movement. Material bodies move only when moved by some one. Obviously, that mover entity must not itself be of the nature of the object being moved. They posited a river goddess causing the waters to flow, a wind god that made the air blow, and so on. Stars were also gods since they too moved. When this very logic was extended to human beings, some sorts of movers were posited in them also. These movers came to be called souls. Movement in bodies was considered to be the proof of the presence of soul in the body, while motionlessness of the body was considered as to be proof of the absence of soul from the

body. This belief still continues. Kenopanishad, one of Upanishads, sacred books of the Hindus, begins with the quote: By whose orders do the eyes see or ears hear or the various organs of the body function? And as expected, the answer is: at the order of the soul.

The second need was to fulfill the desire to tide over death. Since the biological death has been a universal and an unavoidable fact, the desire to continue beyond death could be satisfied only in a special Way; and the way out was that although the body dies, there is some entity in us that does not die. Such an immortal entity was called soul.

50. खालीलपैकी योग्य विधाने ओळखा

a. आदिम मनुष्यांची आत्म्याची संकल्पना केवळ दोन मूलभूत गरजांवर आधारलेली आहे

b. कर्त्याशिवाय कोणतीही कृती शक्यच नाही

1) फक्त a 2) फक्त b

3) दोन्ही 4) कोणतेही नाही

Identify the correct among following statements.

a. The concept of soul by primitive men was based on only two basic needs.

b. Without the doer, no action is possible.

1) Only a 2) Only b

3) Both 4) None

---

51. हलवली जाणारी गोष्ट आणि हलवणाऱ्या शक्तीचे स्वरूप एक असूच शकत नाही' या विधानाला पूरक उदाहरणांची निवड करा.

a. नदीदेवता पाणी वाहून नेते

b. वायुदेव हवा वाहून नेतो

c. तारे देवे होते

d. सूर्यदेवता प्रकाश देते

1) a, b 2) a, b, c

3) a, b, c, d 4) a, b, d

Choose the examples which support the statement- the mover entity must not itself be the nature of the object being moved.

a. River goddess causes the water to flow

b. Wind god makes the wind blow

c. Stars were gods

d. Sun god provides light

1)	a, b	2)	a, b, c
3)	a, b, c, d	4)	a, b, d

---

52. चुकीची विधाने ओळखा

a. अमरत्व मिळवण्याच्या इच्छेपोटी 'आत्मा ' या संकल्पनेचा उदय झाला.

b. कोणत्याही प्रेरक शक्तीचे एक स्वरूप म्हणजे 'देव'

1)	फक्त a	2)	फक्त b
3)	दोन्ही	4)	कोणतेही नाही

Choose the incorrect statements.

a. The rise of concept of 'soul' lied in the desire for immortality.

b. 'God' is nothing but a form of energy

1)	Only a	2)	Only b
3)	both	4)	None

---

53. वरील उताऱ्यावरून कोणता निष्कर्ष निश्चितपणे काढला जाऊ शकतो ?

a. आजच्या काळातील काही धारणा आदिम काळापासून चालत आलेल्या आहेत.

b. केनोपनिषद हे अनेक उपनिषदापेकी एक आहे

c. हालचाल करणाऱ्या गोष्टी देव असतात

1)	फक्त a, b	2)	फक्त b
3)	a, b, c	4)	फक्त a

Which of the following inferences can be certainly drawn from the above passage?

a. Some of the today's beliefs are drawn from primitive times.

b. Kenopanishad is one of the Upanishada

c. The things which can move are gods.

1) Only a, b 2) Only b

3) a, b, c 4) Only a

---

54. परिच्छेदाचा उद्देश काय आहे ?

1) आत्मा काय आहे हे सांगणे

2) आत्म्याच्या संकल्पनेचा उगम स्पष्ट करणे

3) देव ही संकल्पना स्पष्ट करणे

4) वरीलपैकी नाही

What is the likely purpose of the passage?

1) To explain – what the soul is

2) To explain the birth of soul concept

3) To clarify the concept of God

4) None of the above

प्रश्न क्रमांक 55 ते 59

"Science cannot reduce the magic of a sunset to arithmetic, nor can it express friendship with a formula" observed the eminent medical researcher Dr.Lous Orr. He added, " also beyond science's mastery of nature of are love and laughter pain and loneliness and insights into truth and beauty" This distancing of science from the human condition perhaps explains why most foreign tourists visiting Britain flock predictably to see the hallowed homes of playwrights, writers and poets, but choose to ignore the habitations where its eminent scientists lived and worked.

55. Why is it that science cannot express friendship with a formula?

1) Science and friendship cannot co-exist.

2) It is abstract term which cannot be grappled by science

3) Friendship is beyond science mastery

4) Friendship is unknown to scientist

56. The world 'magic' refers to.

1) evening dusk
2) the sunrise
3) solar and lunar eclipse
4) setting of Sun, with all its beauty

---

57. Which of the following are be-yond science's reach, according to the passage?

1) Love and laughter, pain and loneliness
2) Derivation of a formula
3) Complexity of time and tide
4) Work of the mind

---

58. The verb 'Flock' refers to----------

1) tourists in Britain
2) local people
3) large number of foreign tourists visiting homes of playwrights, Writers, poets.
4) Indian tourists

---

59. Why according to the author do tourists prefer to visit hallowed homes of playwrights writers and poets rather than visiting the habitation of eminent scientists?

1) The Houses of playwright and writers are well-decorated and are full of splendor.
2) Science cannot explain human emotions hence people have a soft corner for those who produce a splendid display of emotions in their work.
3) Scientists are loathsome.
4) Houses of scientists are untidy and not well preserved.

Mulyaankan

प्रश्न क्रमांक 60 ते 63

उद्योज़कतेची सुरुवात ही शाळेपासूनच व्हायला हवी. शाळेतील शिक्षकांनी राष्ट्रीय विकासामध्ये उद्योजकता ची भूमिका कशी महत्वाची आहे हे सांगायला हवं. कॉलेज़च्या दरम्यानच विद्यार्थ्यांसमोर व्यवसाय विकासाच्या संधी येणं आवश्यक आहे. आणि नवीन उद्योगांची निर्मिती कशी करावी यासाठी त्यांना प्रशिक्षण मिळणे आवश्यक आहे. पालकांनीसुद्धा मुलाच्या शिक्षणानंतर नवीन उपक्रम वा उद्योग हाती घेण्यास प्रोत्साहन द्यायला हवं. ' कल्पना हीच संपत्ती आहे' ही मनोवृत्ती आपण मुलांमध्ये जोपासायला हवी .

सरकारने देखील अशा अभिनव कल्पनेसाठी कोणतेही तारण नसलेल्या उद्यम भांडवलाची तरतूद तयार करून त्यास सुसाध्य असं वातावरण तयार करायला हवं. विद्यापीठे आणि अभियांत्रिकी व व्यवस्थापकीय संस्था यांनी बँका आणि इतर निधी संस्थेबरोबर एकत्रित काम करून व्यवसाय उभारण्याच्या कार्यपद्धती सोप्या करायला हव्यात आणि जोपर्यंत व्यवसाय हा व्यवहार्य होत नाही आणि आत्मनिर्भर होत नाही तोपर्यंत एकत्र काम करायला हवं. सरकारी प्रक्रियेनी एक समान पातळीच्या निरोगी स्पर्धेतून व्यवसायकितेमधील नवनवीन भारतीय प्रतिभा ओळखून मान्यता द्यायला हवी. ज्यांच्यामध्ये क्षमता आहे अश्या नागरिकांनी गुंतवणूकदार म्हणून समोर यायला हवं किंवा अशा नवीन उपक्रमांसाठी उद्यम भांडवल संस्था सुरू करून निधी उपलब्ध करून दिला पाहिजे. मोठ्या आणि लहान उद्योगांनी मोकळ्या मनाने या तरुण उद्योजकांना भागीदार करून घेतलं पाहिजे, त्यांना प्रोत्साहन द्यायला पाहिजे .

राष्ट्र आणि कुटुंब या दोघांना आकार देण्यामध्ये महिलांची महत्वाची भूमिका आहे. सामाजिक उद्धारासाठी योगदान करण्यामध्ये त्यांच्याकडे बरीच क्षमता आहे. कोईमतूर येथील 'शिरूथूल' या प्रकल्पाची मी भेट घेतली. या प्रकल्पातर्गत मोठ्या प्रमाणात पावसाच्या पाण्याची साठवण कशी करावी, जलाशयाच नवनिर्माण कसे करावे, वनीकरण, मल आणि सांडपाणी प्रक्रिया, घन कचऱ्याचं व्यवस्थापन यावर विविध क्षेत्रातील लोक मोठ्या प्रमाणावर एकत्र येऊन काम करत आहेत. या प्रकल्पाला गृहिणी नेतृत्व प्रदान करत आहेत. त्याचप्रमाणे एका स्त्रीने सुरु केलेल्या 'सेवा' ही आधुनिक संस्थेने गुजरातमधील स्त्रियांचे जीवनमान मोठ्या प्रमाणात उंचावण्यास मदत केली आहे. संपूर्ण देशभरात अशा प्रकारची अनेक उदाहरणे आहेत. देशभरात बऱ्याच ग्रामपंचायतींमध्ये अनेक महिला सदस्य आहेत आणि त्या विविध ग्रामीण विकास उपक्रमांमध्ये नेतृत्व करत आहेत. कल्पना करा की जर अशा गोष्टी घडायला लागल्या तर आपल्या सहा लाख गावांमध्ये किती चांगला फरक पडू शकतो.

Orientation for entrepreneurship has to start right from the schools. Teachers need to highlight the role of entrepreneurship for national development for schools. During college, students must be exposed to business development opportunities and must be trained towards the creation of new enterprises. Parents should encourage their children to take up new ventures after their education. We should cultivate a mindset that ‘Idea is wealth’.

The government must create a facilitating environment for the provision of venture capital for innovative ideas without collateral security. Universities and engineering and management institutions should work with banks and other funding agencies towards simplifying procedures for setting up businesses and working with entrepreneurs till the project becomes self-sustaining and viable. Procedures in government should facilitate the spotting and recognition of new Indian talent in entrepreneurship by creating a level playing held for healthy competition. Citizens who can afford it, should turn themselves into angel investors or start venture capital organizations to fund such new ventures. Big and small industries need to have an open mind in order to encourage and partner with young entrepreneurs.

Women have an important role to play in shaping both the family and the nation. They have much to contribute for societal upliftment. I have come across a project called Siruthuli which has been taken up in Coimbatore. This project on large-scale rainwater harvesting and rejuvenating the water bodies, afforestation, sewage and waste water treatment and solid waste management integrates a large number of people from different walks of life. A home-maker is providing the leadership to this project. Similarly, SEWA is another organization started by a woman that has helped improve the lives of a large number of women in Gujarat. There are many more examples like this across the country. Many of the panchayats across the country have women members who have been giving leadership in various rural development initiatives. Imagine the difference which can be made in our 600,000 villages with such actions.

60. उद्योजकतेबाबत बद्दल पुढील विधाने लक्षात घ्या व योग्य विधान/ विधाने निवडा

a. इच्छुक उद्योजकांमध्ये उद्योजकता वाढवयाची असेल तर ती फक्त प्रशिक्षण देऊनच वाढवली जाते

b. शाळा-कॉलेजांमध्ये पालकांनी आपल्या विद्यार्थ्यांना उद्योग सुरु करण्यासाठी परवानगी देणे गरजेचे आहे

c. राष्ट्राच्या संपत्ती मध्ये राष्ट्रातील नागरिकांच्या कल्पनांना मोठे महत्त्व आहे

1) फक्त a, b
2) फक्त b
3) फक्त c
4) फक्त a, c

Consider the following statements regarding entrepreneurship and choose the correct ones.

a. Entrepreneurship amoneg interested entrepreneurs can be increased only be training.

b. Parents should give permission to their children to start enterprise in school-colleges.

c. Ideas of citizens in Nation's wealth are of great importance.

1) Only a, b　　2) Only b

3) Only c　　4) Only a, c

---

61. उद्योजकतेसाठी भांडवलाची अतिआवश्यकता असते . अशा भांडवला विषयी उताऱ्यामध्ये पुढीलपैकी कोणत्या इच्छा नमुद केल्या आहेत?

a. हे भांडवल पुरविण्यात सरकारची महत्त्वाची भूमिका असावी

b. बँकांकडून हे भांडवल सोप्या पद्धतीने उद्योजकांपर्यंत पोहोचायला हवे

c. खासगी क्षेत्रापेक्षा सरकारी क्षेत्रांमधून भांडवल जास्त प्रमाणात यावे

d. लहान मोठ्या उद्योगांनीही या उद्योजकांना भांडवल पुरवावे

1) फक्त a, b, d　　2) फक्त b, c

3) फक्त b, c, d　　4) वरीलपैकी सर्व

Capital is essential for entrepreneurship. Which of the following desires about capital are mentioned in the passage?

a. Role of Government should be important in providing these capital.

b. Capital from banks should reach to entrepreneurs through simple methods.

c. Capital should come more from public sector than private sector.

d. Small and big industries should provide capital to theses entrepreneurs.

1) Only a, b, d　　2) Only b, c

3) Only b, c, d　　4) All above

---

62. राष्ट्र व कुटुंब यांना आकार देण्यामागे महिलांचा मोठा कार्यभाग असल्याचे उताऱ्यामध्ये नमूद केले आहे . हा कार्यभाग मोठा असण्याचे पुढीलपैकी योग्य कारण उताऱ्यानुसार काय असावे ?

a. अनेक सामाजिक कार्यांचे नेतृत्व महिला करतात

b. सामाजिक उद्धारासाठी त्यांच्याकडे भरपूर मोठी क्षमता आहे

c. महिलांमध्ये पुरुषांपेक्षा अधिक उद्योजकता असते

d. राष्ट्रातील काही स्त्रियांचे जीवनमान उंचावले आहे

1) फक्त b 2) फक्त a, b

3) फक्त a, c 4) वरीलपैकी सर्व

Passage mentions that women have an imporatat role in shaping family and nation. What is the correct reason for this important role?

a. Women procides leadership to many social projects.

b. They have huge capacity for societal upliftment.

c. Women have more entrepreneuship than men.

d. There is an increase in lives of some women in the country.

1) Only b 2) Only a, b

3) Only a, c 4) All the above

---

63. वरील उताऱ्याचा रोख काय आहे ?

1) राष्ट्र विकासात उद्योजकता व महिलांचा वाटा

2) महिला सबलीकरणाची गरज

3) उद्योजकतेच्या वाटा

4) राष्ट्रानिर्मानाच्या वाटा

What is the direction of above passage?

1) Entrepreneurship and women's contribution in nation building

2) Need of women empowerment

3) Ways of entrepreneurship

4) Ways of Nation building

प्रश्न क्रमांक 64 ते 68

शिक्षण हे संकुचित आव्हानांना प्रतिसाद देण्यापेक्षा संपूर्ण जीवनशैलीशी संबधीत असली पाहिजे. व्यापकपणे, मानवी जीवनाचे भिन्न परंतु परस्परसंबंधित असे चार पैलू ओळखले जाऊ शकतात जसे की - शारीरिक, भावनिक, बौद्धिक आणि आध्यात्मिक. सर्व पैलूंचा सर्वांगांनी पूर्ण विकास करण्याचे कार्य समग्र शिक्षणाने करायला हवे. उदाहरणार्थ, शारीरिक शिक्षणात शरीर धडधाकट ठेवण्यासाठी फक्त शारीरिक व्यायामांचा समावेशच नाही तर ज्ञानेंद्रिये आणि शारीरिक रचनेचा योग्य वापर करण्याचे प्रशिक्षण यांचाही समावेश असायला हवा.

त्याचप्रमाणे भावनात्मक शिक्षणाने वैश्विक प्रेम, करुणा, सहनशीलता, नम्रता, समतोल इ. सकारात्मक मानवी भावना विकसित करणाऱ्या आणि लोभ, ईर्ष्या, गर्विष्ठपणा, आक्रमकता इ. सारख्या नकारात्मक भावनांचा नाश करणाऱ्या मानसिक प्रशिक्षणावर भर दिला पाहिजे . अशा प्रकारे, एखादी व्यक्ती समाजासोबत निरोगी संबंध स्थापित करू शकते.

बौद्धिक शिक्षणासाठी केवळ विचार करण्याची क्षमताच नव्हे तर निसर्गाच्या विविध घटनांच्या आकलनानुसार स्वतंत्र, तर्कशुद्ध आणि तार्किक कृती करण्याची क्षमता आवश्यक आहे.

शेवटी, ज्यामधून आपल्या अस्तित्वाच्या तत्वज्ञानाचे आकलन आणि ते होण्यासाठी काय करावे याविषयी स्पष्टता प्राप्त करून देणाऱ्या अश्या मानवी व्यक्तीमत्वाचे "चतुर्थ परिमाण" प्रकट करण्यासाठी आध्यात्मिक शिक्षणाने मन-शुद्धीकरण करणे आवश्यक आहे. हे अगदी स्पष्ट आहे की आधुनिक शैक्षणिक व्यवस्था मानवी व्यक्तिमत्त्वाच्या भावनिक आणि आध्यात्मिक पैलूंना पूर्णपणे बगल देते आणि फक्त भौतिक आणि बौद्धिक वाढीसाठीच्या गरजा लक्षात घेते आणि हे देखील वरवर अश्या उथळ पद्धतीने. असे नाही की शिक्षण तज्ञ् आणि शिक्षण नियोजकांना या कमतरतेची जाणीव नव्हती, 1966 च्या सुरुवातीलाच कोठारी कमिशनने शिक्षणाद्वारे सामाजिक, नैतिक आणि आध्यात्मिक मूल्यांचा प्रसार करण्याची गरज ओळखली . परंतु हे साध्य करण्यासाठी भारतासारख्या जाति, पंथ आणि धर्म यांचा विचार अतिशय दृढ असलेल्या मिश्र समाजामध्ये एक सार्वत्रिक तोडगा किंवा उपाय स्वीकारार्ह नाही. प्रार्थना, चर्चा आणि चिंतनसत्र इ. सारख्या विविध माध्यमांद्वारे अप्रत्यक्षपणे नैतिक शिक्षण देण्यासाठी अनेक प्रयत्न केले गेले आहेत. याउलट ख्रिश्चन मिशनरी शाळां, इस्लामिक शाळा; एंग्लो-वैदिक शाळा; रामकृष्ण मिशनशी संबंधित शाळा; इस्कॉन महर्षि महेश योगी केंद्र; कृष्णामुर्ती फाउंडेशन; आणि साईबाबा ट्रस्ट इत्यादीसारख्या विविध संस्थांमध्ये ध्यान पद्धती, व्याख्यान आणि प्रवचनांद्वारे थेट प्रयत्न ही केले गेले आहेत; . तथापि, या दृष्टिकोनांना व्यापक स्वीकृती मिळवण्यास ते सक्षम ठरलेले नाहीत.

Education should be concerned with the totality of life and not with immediate responses to immediate challenges . Broadly speaking, four different but inter-related as pects

of human life can generally be recognized: viz., the physical, emotional, intellectual and spiritual. Holistic education should cultivate all these aspects in full measure. For example, physical education should include not only the performance of physical exercises to keep the body fit, but also the training to use the senses and physical framework wisely.

Similarly, emotional education should emphasize the type of training of mind that develops the positive human emotions of universal love, compassion, forbearance, humility, equanimity, etc., and eradicates the baser instincts such as greed, envy, pride, aggressiveness, etc. In this way, one can establish a healthy relationship with society.

Intellectual education should require not only the development of the ability to think, but also the ability to act independently, rationally and logically on the basis of a deep understanding of the various phenomena of nature.

Finally, spiritual education should cultivate a refinement of the mind, to manifest that elusive "fourth dimension" of the human personality from which springs forth an intuitive understanding of the very philosophy of our existence, and a clarity of what ought to be done to achieve it. It is quite clear that the modern educational system completely sidesteps the emotional and spiritual aspects of the human personality, and caters only to physical and intellectual growth-and this, too, only in a subcritical manner. It is not as if the educationists and education planners have not been aware of this deficiency, for as early as 1966, the Kothari Commission recognized the need for inculcating social, moral and spiritual values through education. But the way to achieve this in a composite society like India, where the notions of caste, creed and religion are very strongly entrenched, has defied a universally acceptable solution. There have, of course, been many attempts to impart moral education indirectly through various means such as prayers, discussions and contemplation sessions, etc. Even direct attempts have been made through meditation methods, lectures and discourses in various institutions such as Christian missionary schools; Islamic schools; Anglo-vedic schools; schools associated with the Ramakrishna Mission; ISKCON; Maharishi Mahesh Yogi centres; the Krishnamurti Foundation; and the Saibaba Trust, etc. However, these approaches have not been able to gain wide acceptance.

Mulyaankan

64. उताऱ्यानुसार, लेखकाने संबिधलेले मानवी व्यक्तिमत्वाचे 'चतुर्थ परिमाण' कोणते?

1) आध्यात्मिक शिक्षण
2) मानवी अस्तित्वाच्या तत्वज्ञानाबद्दलचे आकलन
3) मानवी मनाचे शुद्धीकरण
4) आध्यात्मिकता

Acc to passage, which of the following is mentioned as 'Fourth Dimension' of human personality by the author?

1) Spiritual education
2) Understanding of the very philosophy of human existence
3) Refinement of the human mind
4) Spirituality

---

65. उताऱ्यातील गृहीतके कोणती ?

a. भारतामधील सध्याची शिक्षणव्यवस्था सर्वांगीण कार्य करत नाही.
b. मिश्र समाजामध्ये एकाच प्रकारचे नैतिकमूल्य शिक्षण हा सार्वत्रिक तोडगा होऊ शकत नाही

1) फक्त a 2) फक्त b
3) कोणतेही नाही 4) दोन्ही बरोबर

What are the assumptions in the pasasage?

a. the current education system in India does not promote the holistic development.
b. The same type of moral education cannot be accepted as a universal solution in composite societies.

1) Only a 2) Only b
3) None 4) Both correct

---

66. परिच्छेदाचे सर्वात शक्य प्रयोजन निवडा

1) मानवी जीवनाच्या चार पैलूंचे महत्व सांगणे
2) भारतीय शिक्षणपद्धतीतील त्रुटी सांगणे
3) भारताच्या मिश्र सामाजिक व्यवस्थेच्या गरजा सांगणे
4) सर्वांगीण शिक्षणाची निकड प्रतिपादन करणे

Mulyaankan

What is the most likely purpose of above passage?

1) To convey the significance of the four aspects of human life.
2) To point out the deficiencies in Indian education system.
3) To mention the requirements of composite society of India
4) To underline the need of holistic education

---

67. योग्य विधाने निवडा

a. प्रार्थना, ध्यान, चिंतन इ. नैतिक शिक्षण देण्याचे अप्रत्यक्ष मार्ग आहेत.
b. 'सर्वांसाठी समान' हे मॉडेल मिश्र समाजरचनेची सार्वत्रिक तोडगा ठरू शकते
c. समाजासोबत निरोगी संबंध प्रस्थापित करण्यासाठी भावनात्मक शिक्षणाला पर्यायच नाही

1) फक्त a 2) फक्त b
3) फक्त c 4) कोणतेही नाही

Choose the correct statements

a. Prayers, meditations , discussions etc are indirect means of imparting moral education.
b. 'One fits all' model can be the solution for composite societies.
c. For healthy relationship with society, emotional education is a must.

1) Only a 2) Only b
3) Only c 4) None

---

68. अयोग्य विधाने ओळखा

a. ज्ञानेंद्रिये योग्य प्रकारे वापरण्याच्या प्रशिक्षणाचा समावेश बौद्धिक शिक्षणात झालेलं पाहिजे
b. भावनात्मक शिक्षण मानसिक प्रशिक्षण व मनाच्या शुद्धीकरणावर भर देते
c. कोठारी कमिशन भारतात सर्वांगीण शिक्षणाचा प्रसार करण्यात अपयशी ठरले

1) a, b 2) a, c
3) a, b, c 4) b, c

Mulyaankan

Choose the incorrect statements

a. Training to use the senses should be included in intellectual education.

b. Emotional education emphasizes the training of the mind and purification of mind.

c. Kothari commission failed to spread vision of holistic education in India.

1) a, b 2) a, c

3) a, b, c 4) b, c

प्रश्न क्रमांक 69 ते 70

पुर्वी सर्वसाधारणत: कुठल्याही खेडयात किंवा लहान शहरात एखाद्या, त्यातल्या त्यात मोठया दुकानात आवश्यक त्या साऱ्या गोष्टी मिळत. त्यांची कक्षा मर्यादित असे, पण त्यामुळे ग्राहकाच्या गरजा भागत असत. बहुतांश प्रगत देशांत याच दुकानांची पुढची अवस्था म्हणजे डिपार्टमेन्टल स्टोअर्स किंवा किरकोळ विक्रीची मोठाली दुकाने. भारतातही आता अशी दुकाने मोठमोठया शहरांत दिसू लागली आहेत. एकाच दुकानातून घरात लागणाऱ्या कुठल्याही गोष्टीची खरेदी करता येणे आज शक्य आहे. जसजसे उत्पादन आणि त्याचा उपयोग वाढत जाईल, तसतशी या मोठया डिपार्टमेंटल स्टोअर्सची भूमिका वाढेल आणि ती महत्वाची ठरत जाईल. भारतीय उद्योजकांची स्वत:ची अशी मोठाली दुकाने असावयास काय हरकत आहे? त्यात अशक्य असे काही नाही. मुख्य उत्पादन, त्याला लागणारे इतर सुटे भाग, त्याची उपउत्पादने इत्यादींचे एका छत्राखाली उत्पादन आणि वितरण करता येऊ शकते. आम्ही हे प्रकर्षाने आणि आग्रहपूर्वक सांगतो आहोत, कारण आजही आपल्या पंचतारांकित उपहारागृहांना लागणाऱ्या बऱ्याच गोष्टी आपण आयात करतो, कारण त्या प्रतीच्या वस्तू आपल्याकडे उपलब्ध नसतात. जो देश आण्विक क्षेत्रात आणि इतर तांत्रिक क्षेत्रांत एवढी प्रगती करू शकतो, त्याला त्यापेक्षा नक्कीच सोप्या आणि सहज जमू शकणाऱ्या वस्तूंचे उत्पादन स्वत:करता आले पाहिजे.

उत्पादनाच्या वेष्टनाच्या बाबतीत होता होईल तो उत्पादनाला असलेले प्लॅस्टिकचे वेष्टन आपण टाकून दिले पाहिजे. झाडाच्या मुळापासून बनविलेला आणि मातीत सहज विघटन पावणारा कागद आता आपण बनवितो त्याचा आणि त्याच्यासारख्याच आपल्या देशात बनविलेल्या इतर वस्तूंचा उपयोग करून पाहणे हे, पाश्चात्यांचे अनुकरण करण्यापेक्षा नक्कीच चांगले नाही काय?

विक्रीव्यवस्थेला साहाय्यभूत ठरणाऱ्या सेवांमध्ये कृत्रिम उपग्रहाद्वारे होणारा संपर्क आणि संगणकाचे वापरात असलेले प्रगत तंत्रज्ञान या तांत्रिक बाबींचा महत्वाचा परिणाम संभवतो. आपल्या देशाच्या प्रचंड भौगोलिक विस्ताराचा (3.2 दशलक्ष चौरस मैल) आपल्याला नेहमीच विसर पडतो. आजही आपल्या देशाची मालवाहतूक हि मुख्यत: रेल्वे किंवा मालमोटारीने होते. शीघ्रगतीने प्रगती करणारी कुठलीही अर्थव्यवस्था आजच्या काळात केवळ या पारंपारिक वाहनव्यवस्थेवर अवलंबून राहू शकत नाही. त्यासाठी संगणकाचे प्रगत तंत्रज्ञान, कृत्रिम उपग्रहांद्वारे होणारे संदेशवहन वापरावे लागते. खरे तर उपग्रहांद्वारे होणारे संदेशवहनही आता मागे पडले असून विविध तंतूंमुळे (फायबर) आता संगणकांचे महाप्रचंड जाळे उभारता येणे सहज शक्य आहे. मात्र मालमोटारी, रेल्वे, जहाज यांनी होणाऱ्या वाहतुकीसाठी प्रत्येकी वेगळी संपर्कव्यवस्था करावी लागते. जलसंपर्काची तंत्रे (मोबाइल) वापरून संपर्कव्यवस्था प्रगत करता येणे अशक्य नाही. व्यावसायिकांचे आणि उद्योजकांचे भ्रमण (मोबिलिटी) सहजी आणि वेळेवर होणे हेही

तितकेच अपेक्षित आहे. आपल्या उद्योगजगतांचे भ्रमरध्वनीला (मोबाइल फोन्स) दिलेला उदंड प्रतिसाद ही उत्साहवर्धक घटना आहे.

Some of the traditional outlets in village and small towns are one-stop shops. Though options may be limited, they can meet a range of requirements. In most of the advance countries this feature has taken the shape of big retail channels and shopping malls, which are now catching on, in the bigger Indian cities. By going to one place, one can get almost any item of domestic consumption. As the production of goods and their consumption grows, which is definitely envisioned for our country, these shopping malls and big retail stores will be in position. Let our technologist and industrialists dream and think of business opportunities in equipping such big malls and maintaining them. There is no reason why many of these accessories and fitting cannot be made in India. We emphasize this because at present several items for our five star hotels are imported since those of comparable quality are not available in the country. It is essential that a country that can tame atomic energy or produce complex technological product, should be able to make relatively simpler products using Indian knowhow and designs.

Coming to packing, wherever possible we can avoid the older route of plastics, though they are necessary for some products. Bio-degradable tapioca-linked paper packages have been developed in our country. Why not try many such innovations instead of adopting mere imitations of other western countries?

Another important technological input in marketing logistics, trading and distribution is going to be satellite communication and computer networks. We often forget we are a vast country of about 3.2 million sq.km, where goods move by trucks or railway. A fast growing, high volume economy cannot sustain its distribution channels with such traditional transport system. For that matter, it is essential to use a first rate computer network and satellite communication channels. Why satellite? Computer network are possible even with fibers. But a truck, goods train or a ship each requires different links. Mobile communication can be established. Satellite navigational system helps in pinpointing the position as well. Mobility of business persons and traders is also crucial. The way they have taken to cellular or mobile phones is remarkable.

Mulyaankan

69. "शीघ्रगतीने प्रगती करणारी कुठलीही अर्थव्यवस्था आजच्या काळात केवळ या पारंपारिक वाहन व्यवस्थेवर अवलंबून राहू शकत नाही", असे लेखक का म्हणतो?

a. आपल्या देशाचा भौगोलिक विस्तार खूप मोठा आहे.

b. रेल्वे किंवा मोटार ही पारंपारिक वाहनव्यवस्था संथपणे चालेते.

c. वाहन व्यवस्थेला संपर्क व्यवस्थेची जोड मिळाली तरच ती जलद होऊ शकते.

1) a फक्त 2) aआणि b

3) a, b आणि c 4) a आणि c

Writer writes, "A fast growing, high volume economy cannot sustain its distribution channels with trucks and railway", because-

a. Our country is a vast country, geographically.

b. Traditional transport such as railway and trucks moves very slowly.

c. If distribution channels associated with communication, then only it can be faster.

1) a only 2) a and b

3) a, b and c 4) a and c

---

70. खालीलपैकी कोणते तर्क परिच्छेदातून अपेक्षित आहेत?

a. पंचतारांकित उपहारगृहांना उच्च प्रतीच्या वस्तूंची आवश्यकता असते.

b. पाश्चात्य लोक उत्पादनाचे वेष्टन म्हणून प्लॅस्टिकचा वापर करतात.

c. सध्याची सर्व मोठी डिपार्टमेंटल स्टोअर्स परदेशी उद्योगांची मालकीची आहेत.

1) a, b 2) a, c

3) b, c 4) a, b, c

Which of the following inferences can be inferred from passage?

a. Five star hotels require high quality items.

b. Other advanced western countries use plastics for packing.

c. Presently, all big retail shops are owned by foreign industrialist.

1) a, b 2) a, c

3) b, c ú 4) a, b, c

Mulyaankan

मूल्यांकन Enter to Learn, Leave to Serve.

राज्यसेवा पूर्व परीक्षा 2019

Second sectional (CSAT – Apti & Reasoning) 27th Oct 2018

Answer key

Q No	Ans	Q no	Ans	Q No	Ans	Q No	Ans
1	**1**	26	**1**	51	**3**	76	
2	**3**	27	**3**	52	**1**	77	
3	**1**	28	**4**	53	**4**	78	
4	**1**	29	**1**	54	**3**	79	
5	**2**	30	**2**	55	**4**	80	
6	**3**	31	**4**	56	**2**	81	
7	**2**	32	**3**	57	**2**	82	
8	**4**	33	**2**	58	**4**	83	
9	**2**	34	**4**	59	**3**	84	
10	**2**	35	**2**	60	**4**	85	
11	**4**	36	**4**	61	**4**	86	
12	**3**	37	**3**	62	**3**	87	
13	**3**	38	**3**	63	**1**	88	
14	**3**	39	**1**	64	**3**	89	
15	**4**	40	**3**	65	**3**	90	
16	**1**	41	**2**	66	**4**	91	
17	**3**	42	**3**	67	**3**	92	
18	**2**	43	**1**	68	**4**	93	
19	**3**	44	**1**	69	**2**	94	
20	**2**	45	**4**	70	**3**	95	
21	**3**	46	**4**	71		96	
22	**3**	47	**2**	72		97	
23	**3**	48	**1**	73		98	
24	**4**	49	**2**	74		99	
25	**3**	50	**1**	75		100	

Mulyankan

Date : 27/10/2018

प्रश्नपुस्तिका क्रमांक
BOOKLET NO.

मूल्यांकन
Enter to Learn, Leave to Serve.

A

2019

प्रश्नपुस्तिका

वेळ : 2 (दोन) तास

पेपर I

एकूण प्रश्न : 100
एकूण गुण : 200

सूचना

(1) सदर प्रश्नपुस्तिकेत 100 अनिवार्य प्रश्न आहेत. उमेदवारांनी प्रश्नांची उत्तरे लिहिण्यास सुरुवात करण्यापूर्वी या प्रश्नपुस्तिकेत सर्व प्रश्न आहेत किंवा नाहीत याची खात्री करून घ्यावी. असा तसेच अन्य काही दोष आढळल्यास ही प्रश्नपुस्तिका समवेक्षकांकडून लगेच बदलून घ्यावी.

(2) आपला परीक्षा-क्रमांक ह्या चौकोनांत **न विसरता बॉलपेनने** लिहावा.

परीक्षा-क्रमांक								

केंद्राची संकेताक्षरे ↑   ↑ शेवटचा अंक

(3) वर छापलेला प्रश्नपुस्तिका क्रमांक तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर विशिष्ट जागी उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे **न विसरता नमूद करावा.**

(4) (अ) या प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाला 4 पर्यायी उत्तरे सुचविली असून त्यांना 1, 2, 3 आणि 4 असे क्रमांक दिलेले आहेत. त्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तराचा क्रमांक उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर नमूद करावा. अशा प्रकारे उत्तरपत्रिकेवर उत्तरक्रमांक नमूद करताना तो संबंधित प्रश्नक्रमांकासमोर छायांकित करून दर्शविला जाईल याची काळजी घ्यावी. **ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉलपेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.**

(ब) ॲकॅडमीने ज्या विषयासाठी मराठी बरोबर इंग्रजी माध्यम विहित केलेले आहे. त्या विषयाचा प्रत्येक प्रश्न मराठी बरोबर इंग्रजी भाषेत देखील छापण्यात आला आहे. त्यामधील इंग्रजीतील किंवा मराठीतील प्रश्नामध्ये मुद्रणदोषांमुळे अथवा अन्य कारणांमुळे विसंगती निर्माण झाल्याची शंका आल्यास, उमेदवाराने संबंधित प्रश्न पर्यायी भाषेतील प्रश्नाशी ताडून पहावा.

(5) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. यास्तव सर्व प्रश्नांची उत्तरे द्यावीत. घाईमुळे चुका होणार नाहीत याची दक्षता घेऊनच शक्य तितक्या वेगाने प्रश्न सोडवावेत. क्रमाने प्रश्न सोडविणे श्रेयस्कर आहे पण **एखादा प्रश्न कठीण वाटल्यास त्यावर वेळ न घालविता पुढील प्रश्नाकडे वळावे.** अशा प्रकारे शेवटच्या प्रश्नापर्यंत पोहोचल्यानंतर वेळ शिल्लक राहिल्यास कठीण म्हणून वगळलेल्या प्रश्नांकडे परतणे सोईस्कर ठरेल.

(6) उत्तरपत्रिकेत एकदा नमूद केलेले उत्तर खोडता येणार नाही. नमूद केलेले उत्तर खोडून नव्याने उत्तर दिल्यास ते तपासले जाणार नाही.

(7) **प्रस्तुत परीक्षेच्या उत्तरपत्रिकांचे मूल्यांकन करताना उमेदवाराच्या उत्तरपत्रिकेतील योग्य उत्तरांनाच गुण दिले जातील. तसेच "उमेदवाराने वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी स्वरूपाच्या प्रश्नांची दिलेल्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तरेच उत्तरपत्रिकेत नमूद करावीत. अन्यथा त्यांच्या उत्तरपत्रिकेत सोडविलेल्या प्रत्येक चार चुकीच्या उत्तरांसाठी एका प्रश्नाचे गुण वजा करण्यात येतील".**

ताकीद

ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी ॲकॅडमीने विहित केलेली वेळ संपेपर्यंत ही प्रश्नपुस्तिका ॲकॅडमीची मालमत्ता असून ती परीक्षाकक्षात उमेदवाराला परीक्षेसाठी वापरण्यास देण्यात येत आहे. ही वेळ संपेपर्यंत सदर प्रश्नपुस्तिकेची प्रत/प्रती, किंवा सदर प्रश्नपुस्तिकेतील काही आशय कोणत्याही स्वरूपात प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षपणे कोणत्याही व्यक्तीस पुरविणे, तसेच प्रसिद्ध करणे हा गुन्हा असून अशी कृती करणाऱ्या व्यक्तीवर शासनाने जारी केलेल्या "परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचा अधिनियम-82" यातील तरतुदीनुसार तसेच प्रचलित कायद्याच्या तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षाच्या कारावासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रकमेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.

तसेच ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी विहित केलेली वेळ संपण्याआधी ही प्रश्नपुस्तिका अनधिकृतपणे बाळगणे हा सुद्धा गुन्हा असून तसे करणारी व्यक्ती ॲकॅडमीच्या कर्मचारीवृंदापैकी, तसेच परीक्षेच्या पर्यवेक्षकीयवृंदापैकी असली तरीही अशा व्यक्तीविरूद्ध उक्त अधिनियमानुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती शिक्षेस पात्र होईल.

पर्यवेक्षकांच्या सूचनेविना हे सील उघडू नये

SEAL

पुढील सूचना प्रश्नपुस्तिकेच्या अंतिम पृष्ठावर पहा

मूल्यांकन
Enter to Learn, Leave to Serve.

Rajyaseva -2019 Revised Timetable

Date	Subject	Time
29 Sept 2018	Rajyaseva Prelims Approach Lecture Open to All	11 am
	Sectional Papers	
13 Oct 2018	History	9.00 am to 11.00 am
	CSAT- Passages	2.00 pm to 4.00 pm
27 Oct 2018	Geo + Environment	9.00 am to 11.00 am
	CSAT- Apti & Reasoning	2.00 pm to 4.00 pm
10 Nov 2018	Polity	9.00 am to 11.00 am
	CSAT - Passages	2.00 pm to 4.00 pm
25 Nov 2018	Science	9.00 am to 11.00 am
	CSAT - Apti & Reasoning	2.00 pm to 4.00 pm
9 Dec 2018	Economy	9.00 am to 11.00 am
	CSAT - Passages	2.00 pm to 4.00 pm
23 Dec 2018	Current	9.00 am to 11.00 am
	CSAT - Apti & Reasoning	2.00 pm to 4.00 pm
	Comprehensive Papers	
6 Jan 2019	GS	9.00 am to 11.00 am
	CSAT	2.00 pm to 4.00 pm
13 Jan 2019	GS	9.00 am to 11.00 am
	CSAT	2.00 pm to 4.00 pm
20 Jan 2019	GS	9.00 am to 11.00 am
	CSAT	2.00 pm to 4.00 pm
27 Jan 2019	GS	9.00 am to 11.00 am
	CSAT	2.00 pm to 4.00 pm

1. खालील विधाने विचारात घ्या.

a. मिस्त्रल हे उत्तर अमेरिकेत वाहणारे थंड वारे आहेत.

b. सिरको हे उत्तर आफ्रिकेच्या किनारी भागात वाहणारे उष्ण व शुष्क वारे आहेत.

वरील पैकी कोणती विधाने योग्य आहेत?

1) फक्त a   2) फक्त b

3) a आणि b दोन्ही   4) न a न b

Consider the following statements:

a. Mistral is a cold wind blowing in North America.

b. Sirocco is a hot dry Wind blowing across the North African coast.

Which of the statements given above is/are correct?

1) a only   2) b only

3) Both a and b   4) Neither a nor b

---

2. जेव्हा खाली येणारी हवा आकुंचन पावते आणि तिचे आकारमान कमी होते तेव्हा तिच्या तापमानावर काय फरक पडतो?

1) तिचे तापमान कमी होते.

2) तिचे तापमान वाढते.

3) तिचे तापमान कायम राहते.

4) प्रथम तिचे तापमान वाढते नंतर कमी होते.

When a descending air contracts and its volume decreases, what happens to its temperature?

1) Its temperature decreases.

2) Its temperature increases.

3) Its temperature remains constant.

4) Its temperature first increases, then decreases.

---

3. स्थानांतरच्या संदर्भात 'ग्रॅव्हिटी प्रतिमान', जे लोकसंख्येचे आकारमान, अंतर आणि स्थानांतर यांच्यातील संबंध दर्शविते कोणी तयार केले?

1) झीफ   2) मिलर   3) माल्थस   4) झेलींस्की

With reference to migration, who of the following formulated the 'Gravity Model' which demonstrates relationship between population size, distance and migration?

1) Zipf 2) Miller 3) Malthus 4) Zelinsky

---

4. द्रवीभवन प्रक्रिया केव्हा घडते?

1) जेव्हा तापमान 0° पेक्षा कमी होते.
2) जेव्हा निरपेक्ष आर्द्रता ही सापेक्ष आर्द्रते एवढी होते.
3) जेव्हा हवेचे तापमान स्थिर राहते.
4) जेव्हा सापेक्ष आर्द्रता 100% किंवा जास्त होते.

Condensation is a process which occurs when:

1) Temperature falls below 0° C.
2) Absolute humidity becomes equal to relative humidity.
3) Temperature in the air parcel remains static.
4) Relative humidity becomes 100% and more.

---

5. चीनुक काय आहे?

1) स्पेनमध्ये वायव्येकडून आग्नेय कडे वाहणारे थंड स्थानिक वारे.
2) सहारा वाळवंटाच्या पूर्व भागात आग्नेय आणि पूर्व दिशेकडून पश्चिमेकडे वाहणारे अतिशुष्क वारे.
3) उत्तर अमेरिकेतील रॉकी पर्वताच्या पूर्व उतारावरून वाहणारे उबदार आणि शुष्क वारे.
4) आल्पस पर्वताच्या उत्तर उतारावरून वाहणारे उबदार आणि शुष्क वारे.

What are Chinooks?

1) Cold local winds which blow from north-west to south-east direction in Spain.
2) Extremely dry winds blowing from north-east and east to west in eastern parts of Sahara desert.
3) Warm and dry winds which blow down the eastern slopes of Rocky Mountains of North America.
4) Warm and dry winds along the northern slopes of Alps Mountains.

---

6. खालील जलसाठे विचारात घ्या

a. कॅलिफोर्नियाचे आखात b. भूमध्य समुद्र c. बाल्टिक समुद्र

Mulyaankan

खालीलपैकी क्षरतेचे उतरते प्रमाण दर्शविणारा योग्य क्रम कोणता?

1) a - b - c 2) b - a - c

3) c - a - b 4) b - c - a

Consider the following:

a. Gulf of California b. Mediterranean Sea c. Baltic Sea

In terms of decreasing salinity, which one of the following is the correct sequence?

1) a - b - c 2) b - a - c

3) c - a - b 4) b - c - a

---

7. खालील विधाने विचारात घ्या.

a. पृष्ठीय सागरी जलाचे उत्तर गोलार्धातील तापमान दक्षिण गोलार्धातील तापमानापेक्षा अधिक आहे.

b. दक्षिण गोलार्धातील समताप रेषा नियमित नाहीत आणि अक्षवृत्तां चे अनुकरण करत नाहीत तर त्या उत्तर गोलार्धात नियमित आहेत आणि अक्षवृत्तां ना अनुसरून आहेत.

वरील विधानापैकी योग्य विधाने ओळखा.

1) फक्त a 2) फक्त b

3) a आणि b दोन्ही 4) न a न b

Consider the following statements:

a. Temperature of sea surface water is comparatively higher in the northern hemisphere than in the southern hemisphere.

b. The isotherms in the southern hemisphere are not regular and do not follow the latitudes while they (isotherms) are regular and follow the latitudes in the northern hemisphere.

Which of' the statements given above is/are correct?

1) a only 2) b only

3) Both a and b 4) Neither a nor b

---

8. फॅक्टरी फार्मिंग हे कोणत्या प्रदेशाचे वैशिष्ट्य आहे?

1) उत्तर-पश्चिम उत्तर अमेरिका 2) उत्तर-पश्चिम युरोप

3) पूर्व युरोप 4) दक्षिण पूर्व आशिया

Mulyaankan

Factory farming is the characteristic of

1)	North-western North America	2)	North-western Europe
3)	Eastern Europe	4)	South-east Asia

---

9. योग्य जोड्या जुळवा.

	शास्त्रज्ञ		सिद्धांत
a.	हॉल आणि दाना	i.	समुद्र तल प्रसारण
b.	हटन	ii.	औष्णिक आकुंचन सिद्धांत
c.	हरी हेस	iii.	भूद्रोणी चा सिद्धांत
d.	जेफ्री	iv.	समानता वादाचा सिद्धांत

पर्याय:

	a	b	c	d
1)	i	ii	iv	iii
2)	ii	i	iii	iv
3)	iv	ii	i	iii
4)	iii	iv	i	ii

Match the pairs correctly:

	(Scholar)		(Theory)
a.	Hall and Dana	i.	Sea floor Spreading
b.	Hutton	ii.	Thermal Contraction Theory
c.	Harry Hess	iii.	Theory of Geosyncline
d.	Jeffrey	iv.	Doctrine of Uniformitarianism

Code :

	a	b	c	d
1)	i	ii	iv	iii
2)	ii	i	iii	iv
3)	iv	ii	i	iii
4)	iii	iv	i	ii

Mulyaankan

10. विधान(A): व्यापारी वारे हे बहुतांशी पूर्वीय वारे आहेत

कारण(R): पूर्वीय वारे पश्चिमेकडून पूर्वेकडे वाहतात

पर्याय:

1) (A) आणि (R) दोन्ही बरोबर आहे आणि (R) हे (A)चे योग्य स्पष्टीकरण आहे.
2) (A) आणि (R) दोन्ही बरोबर आहे पण (R) हे (A)चे योग्य स्पष्टीकरण नाही
3) (A) बरोबर पण (R) चूक
4) (A) चूक पण (R) बरोबर

Assertion (A) : The trade winds are predominantly easterly.

Reason (R) : An easterly wind blows from west to east.

Code :

1) Both (A) and (R) are true and (R) is the correct explanation of (A).
2) Both (A) and (R) are true, but (R) is not a correct explanation of (A).
3) (A) is true, but (R) is false.
4) (A) is false, but (R) is true.

---

11. आरोह पर्जन्याच्या संदर्भात खालील विधाने विचारात घ्या.

1) ही उष्ण हवामानाची घटना आहे.
2) हे पर्जन्य क्युम्युलो निम्बस ढगांशी संबंधित आहे.

वरील पैकी योग्य विधाने ओळखा.

1) फक्त a	2) फक्त b
3) a आणि b दोन्ही	4) न a न b

With reference to convectional type of rainfall, consider the following statements:

a. It is a warm weather phenomenon.

b. This rainfall is associated with cumulo-nimbus clouds.

Which of the statements given above is/are correct?

1) a only	2) b only
3) Both a and b	4) Neither a nor b

Mulyaankan

12. योग्य जोड्या जुळवा.

	स्थानीय वारे		प्रदेश
a.	हरमॅटन	i.	अर्जेंटिना
b.	हबुब	ii.	ॲड्रिॲटिक किनारा
c.	बेटा	iii.	पश्चिम आफ्रिका
d.	झोंडा	iv.	सुदान

पर्याय:

	a	b	c	d
1)	i	ii	iv	iii
2)	i	iv	ii	iii
3)	iii	iv	ii	i
4)	iii	ii	iv	i

Match the following pairs correctly.

	(Local Wind)		(Country/Region)
a.	Harmattan	i.	Argentina
b.	Haboob	ii.	Adriatic coast
c.	Beta	iii.	West Africa
d.	Zonda	iv.	Sudan

Code:

	a	b	c	d
1)	i	ii	iv	iii
2)	i	iv	ii	iii
3)	iii	iv	ii	i
4)	iii	ii	iv	i

---

13. खालील गोष्टी विचारात घ्या.

a. ॲंडीज पर्वत शृंखला b. न्युझीलँड c. फिलिपाईन्स d. तैवान

वरीलपैकी कोणते प्रदेश पॅसिफिक अग्निशृंखलाचा भाग आहेत?

1) फक्त a 2) फक्त a आणि b

3) फक्त b, c आणि d 4) a, b, c, d

Mulyaankan

Consider the following:

a. Andes mountains b. New Zealand c. Philippines d. Taiwan

Which of the above is/are part(s) of the Ring of fire?

1) a only 2) a and b only

3) b, c and d only 4) a, b, c, d

---

14. योग्य जोड्या जुळवा.

	भूरूपे		प्रक्रिया
a.	नैसर्गिक तटे	i.	वाऱ्याचे कार्य
b.	ईस्कर	ii.	कार्स्ट
c.	महाकुंड	iii.	नदीचे कार्य
d.	बरखान	iv.	हिमनदीचे कार्य

पर्याय:

	a	b	c	d
1)	i	iii	ii	iv
2)	iii	ii	iii	i
3)	i	ii	iii	iv
4)	iii	iv	ii	i

Match the following pairs correctly.

	(Landforms)		(Processes)
a.	Natural lavees	i.	Aeolian
b.	Eskar	ii.	Karst
c.	Polje	iii.	Fluvial
d.	Barkhan	iv.	Glacial/Glaciofluvial

Code:

	a	b	c	d
1)	i	iii	ii	iv
2)	iii	ii	iii	i
3)	i	ii	iii	iv
4)	iii	iv	ii	i

Mulyaankan

15. भूकंपाच्या संदर्भात खालीलपैकी विधान अयोग्य आहे.

1) L तरंग भूपृष्ठालगत प्रवास करतात.

2) P तरंगाचे वहन होत असताना मार्गातील पदार्थांना वहनाच्या दिशेला समांतर दिशेत हलवतात.

3) S तरंग पदार्थांना वहनाच्या दिशेच्या लंबरूप दिशेत हलवतात.

4) S तरंग द्रव माध्यमातून देखील मार्गक्रमण करतात.

With reference to earthquakes which one of the following statements is not correct?

1) L waves travel along the surface of the earth's crust.

2) As the P waves propagate, they move material in a path parallel to the direction of movement.

3) S waves move objects at right angles to their direction of motion.

4) S waves propagate through even liquid material.

---

16. विधान(A): बंगालच्या उपसागरातील चक्री वादळातील हवेचे घड्याळ्याच्या काट्याच्या दिशेत भ्रमण असते.

कारण(R): हे हवेचे भ्रमण, दाब उतार आणि कोरिओलीस बला द्वारे नियंत्रित केले जाते

पर्याय:

1) A आणि R दोन्ही बरोबर आहे आणि R हे A चे योग्य स्पष्टीकरण आहे.

2) A आणि R दोन्ही बरोबर आहे पण R हे A चे योग्य स्पष्टीकरण नाही

3) A बरोबर पण R चूक

4) A चूक पण R बरोबर

Assertion (A): Cyclones over Bay of Bengal are characterized by clockwise circulation.

Reason (R): Their circulation is governed by pressure gradient and coriolis force

Options:

1) Both A and R is true and R is the correct explanation of A.

2) Both A and R is true but R is not the correct explanation of A.

3) A is true, R is false.

4) A is false, R is true.

Mulyaankan

17. उष्णकटिबंधीय आवर्ते विषुववृत्ता जवळ आढळत नाहीत कारण

1)	क्षीण कोरिओलिस बल	2)	हलके आणि बदलणारे वारे
3)	अति आर्द्रता	4)	प्रक्रमणी क्रिया

The tropical cyclones do not occur close to the equator because of

1)	Weak Coriolis force	2)	Light and variable winds
3)	Excessive humidity	4)	Convective activity

---

18. खालील परिस्थिती विचारात घ्या

a.	जोरदार वारे	b.	दीर्घ हिवाळी रात्र
c.	ढगाळ आकाश	d.	शीत कोरडी हवा

वरीलपैकी कोणत्या परिस्थिती तापमानाचे व्यस्तन होण्यासाठी आहेत?

1)	फक्त a, b आणि c	2)	फक्त b आणि d
3)	फक्त a, b आणि d	4)	फक्त c आणि d

Consider the following:

a.	Strong winds	b.	Long winter nights
c.	Cloudy sky	d.	Cold dry air

Which of the above are the ideal conditions for the formation of temperature inversions?

1)	a, b and c only	2)	b and d only
3)	a, b and d only	4)	c and d only

---

19. समशीतोष्ण आवर्तांचे खालीलपैकी कोणते वैशिष्ट्य आहे?

1)	आघाडी	2)	शुष्क वारे
3)	अपसारी वारे	4)	उष्ण वारे

Temperate Cyclones are characterized by which of the following?

1)	Fronts	2)	Dry winds
3)	Diverging winds	4)	Hot winds

Mulyaankan

20. खालील पैकी काय लोकसंख्या संक्रमणाची उत्तर प्रसरण अवस्था दर्शवितात?

1) उच्च जन्मदर आणि उच्च मृत्युदर
2) उच्च जन्मदर आणि घटता मृत्यू दर
3) घटता जन्मदर आणि घटता मृत्युदर
4) कमी जन्मदर आणि कमी मृत्युदर

Which of the following explains the 'Late Expanding Phase' of Demographic Theory?

1) High Birth Rate and High Death Rate
2) High Birth Rate and Declining Death Rate
3) Declining Birth Rate and Declining Death Rate
4) Low Birth Rate and Low Death Rate

---

21. योग्य जोड्या जुळवा.

	आदिम लोक		मूळ स्थान
a.	सेमांग	i.	समशीतोष्ण गवताळ प्रदेश
b.	मसाई	ii.	सॅव्हाना गवताळ प्रदेश
c.	बुशमेन	iii.	विषुववृत्तीय वने
d.	किरगिझ	iv.	उष्ण वाळवंट

पर्याय:

	a	b	c	d
1)	i	iv	ii	iii
2)	iii	ii	iv	i
3)	i	ii	iv	iii
4)	iii	iv	ii	i

Match the following pairs correctly.

	Primitive People		Native Place
a.	Semang	i.	Temperate grassland
b.	Masaai	ii.	Savannah grassland
c.	Bushmen	iii.	Equatorial forests
d.	Kirghiz	iv.	Hot deserts

Codes:

	a	b	c	d
1)	i	iv	ii	iii
2)	iii	ii	iv	i
3)	i	ii	iv	iii
4)	iii	iv	ii	i

22. खालीलपैकी कोणता वस्तीचा प्रकार अनेक वाहतूक मार्गांच्या केंद्रीकरणाच्या प्रदेशात बहुतांश वेळा दिसून येतो?

1) गोलाकार 2) आयताकृती 3) एक रेषीय 4) तारा कृती

Which one of the following patterns of settlements is most likely to develop along the convergence of several transport routes?

1) Circular 2) Rectangular 3) Linear 4) Star-shaped

23. डॉगर बँक हा महत्त्वाचा मासेमारी प्रदेश कुठे स्थित आहे?

1) उत्तर पॅसिफिक महासागर 2) दक्षिण पॅसिफिक महासागर
3) उत्तर समुद्र 4) दक्षिण अटलांटिक महासागर

Where is the Dogger Bank, a major fishing area, located?

1) North Pacific Ocean 2) South Pacific Ocean
3) North Sea 4) South Atlantic Ocean

24.

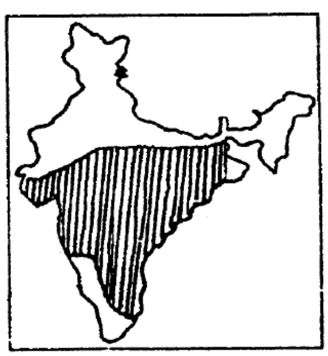

वरील दर्शविलेल्या भारताच्या नकाशातील छायांकित प्रदेश सी. डब्ल्यू .थॉर्नथ्वेट यांच्या हवामान प्रकाराचा खालीलपैकीकोणता प्रकार दर्शवितात?

1) CA'w 2) DB'd 3) EA'd 4) CB'w

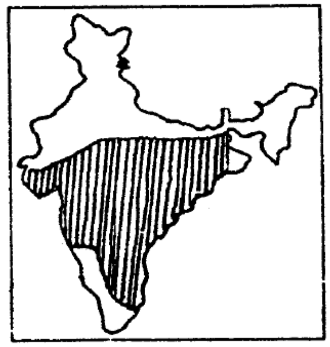

The shaded area in the above outline map of India represents which one of the following climatic types as proposed by C. W. Thornthwaite?

1) CA'w 2) DB'd 3) EA'd 4) CB'w

---

25. योग्य जोड्या जुळवा

	संगम स्थान		अलकनंदाला मिळणारी नदी
a.	विष्णू प्रयाग	i.	भागीरथी
b.	कर्ण प्रयाग	ii.	मंदाकिनी
c.	रुद्र प्रयाग	iii.	पिंडर
d.	देव प्रयाग	iv.	धौली गंगा

पर्याय:

	a	b	c	d
1)	i	ii	iii	iv
2)	i	iii	ii	iv
3)	iv	ii	iii	i
4)	iv	iii	ii	i

Match the following pairs correctly.

	(Name of Confluence)		(River merging with Alaknanda)
a.	Vishnu Prayag	i.	Bhagirathi
b.	Karna Prayag	ii.	Mandakini
c.	Rudra Prayag	iii.	Pindar
d.	Deva Prayag	iv.	DhauliGanga

Mulyaankan

Codes:

	a	b	c	d
1)	i	ii	iii	iv
2)	i	iii	ii	iv
3)	iv	ii	iii	i
4)	iv	iii	ii	i

---

26. जून ते सप्टेंबर दरम्यान पडणाऱ्या पावसाच्या प्रमाणावरून खालील शहरांचा योग्य क्रम कोणता?

1) कोलकाता > अहमदाबाद > अलाहाबाद
2) कोलकाता > अलाहाबाद > अहमदाबाद
3) अलाहाबाद > कोलकाता > अहमदाबाद
4) अहमदाबाद > कोलकाता > अलाहाबाद

Taking into account the amount of rainfall occurring from June to September, which one of the following is the correct order of cities in terms of rainfall ?

1) Kolkata > Ahmedabad > Allahabad
2) Kolkata > Allahabad > Ahmedabad
3) Allahabad > Kolkata > Ahmedabad
4) Ahmedabad > Kolkata > Allahabad

---

27. खालील विधाने विचारात घ्या.

a. तपस्तब्धीच्या उंची जवळ जेट वारे आढळतात.

b. ध्रुवीय आघाडी जेट वारे वर्षभर आढळतात तर उपोष्ण जेट वारे फक्त हिवाळ्यात केंद्रित अर्ध्या वर्षात आढळतात.

1) फक्त a
2) फक्त b
3) a आणि b दोन्ही
4) न a न b

Consider the following statements:

a. The Jet Streams are located near the altitude of the tropopause.

b. The Polar Front Jet Stream is evident throughout the year, but the subtropical Jet Stream is strong only during the half-year centered on winter.

Which of the statements given above is/are correct?

1) a only
2) b only
3) Both a and b
4) Neither a nor b

---

28. फोटोकेमिकल स्मॉग च्या निर्मितीसाठी खालीलपैकी कशाची आवश्यकता नाही?

1) ऑक्सिजन 2) नायट्रोजनचे ऑक्साईड
3) कार्बन मोनॉक्साईड 4) सूर्यप्रकाश

Which one of the following is not required for the formation of photochemical smog?

1) Oxygen 2) Oxide of nitrogen
3) Carbon monoxide 4) Sun light

---

29. भूतरंगांशी संबंधित खालील विधाने विचारात घ्या.

a. P तरंग घन खडकातून हवेतून वाहणाऱ्या ध्वनितरंगांच्या पेक्षा वेगाने प्रवास करतात.

b. S तरंग P तरंगापेक्षा अर्ध्या गतीने प्रवास करतात.

वरील पैकी कोणते विधान योग्य आहे?

1) फक्त a 2) फक्त b
3) a आणि b दोन्ही 4) न a न b

With reference to seismic waves, consider the following statements: ‘

a. P-waves travel through a solid rock faster than sound waves travelling through air.

b. S-waves travel at about half the speed of P-waves.

Which of the statements given above is/are correct?

1) a only 2) b only
3) Both a and b 4) Neither a nor b

---

30. खालील विधाने विचारात घ्या.

a. एल निनो च्या काळात वॉकर कोशिका अभिसरण क्षीण होते.

b. एल निनो मुळे बहुधा कॅलिफोर्नियामध्ये पूर येतो.

c. एल निनो च्या वर्षात अटलांटिकमध्ये कमी हरिकेन येतात.

वरील पैकी कोणते विधान योग्य आहे?

1) फक्त a
2) फक्त b and c
3) फक्त a आणि c
4) a, b and c

Mulyaankan

Consider the following statements:

a. The Walker circulation weakens during El Nino events.

b. El Nino events often result in flooding in California.

c. During El Nino years, there are fewer hurricanes in the Atlantic.

Which of the statements given above is/are correct?

1) a only

2) b and c only

3) a and c only

4) a, b and c

---

31. खालीलपैकी भारतातील कोणत्या राज्याला सर्वाधिक विस्तृत भूखंड मंच लाभला आहे?

1) आंध्र प्रदेश 2) गुजरात

3) कर्नाटक 4) तमिळनाडू

Which one of the following States in India has the broadest continental shelf?

1) Andhra Pradesh 2) Gujarat

3) Kamataka 4) Tamil Nadu

---

32. खालीलपैकी द्वितीयक प्रदूषक कोणता?

1) बेंझिन 2) नायट्रोजन ऑक्साईड

3) ओझोन 4) सल्फर डाय ऑक्साईड

Which of the following is a secondary pollutant?

1) Benzene 2) Nitrogen oxide

3) Ozone 4) Sulphur dioxide

---

33. खालील विधाने विचारात घ्या

a. बेसाल्ट लाव्हा मध्ये सिलिका चे प्रमाण कमी असते तर लोह आणि मॅग्नेशियम चे प्रमाण अधिक असते.

b. इतर लाव्हां च्या तुलनेत बेसाल्ट लाव्हा अधिक घट्ट असतो.

वरीलपैकी योग्य विधाने कोणती?

1) फक्त a 2) फक्त b 3) a आणि b दोन्ही 4) न a न b

Mulyaankan

Consider the following statements:

a. Basaltic lava is relatively low in silica and high in iron and magnesium content.

b. Basaltic lava is always more viscous as compared to other kinds of lavas.

Which of the statements given above is/are correct?

1) a only 2) b only 3) Both a and b 4) Neither a nor b

---

34. योग्य जोड्या लावा.

	मूळ खडक		रूपांतरित खडक
a.	गॅब्रो	i.	ॲम्फिबोलाईटस्
b.	बेसाल्ट	ii.	एपिडायोराईट
c.	सॅण्ड स्टोन	iii.	स्लेट
d.	शेल	iv.	क्वार्टझाईट

पर्याय:

	a	b	c	d
1)	iii	iv	i	ii
2)	iii	i	iv	ii
3)	ii	iv	i	iii
4)	ii	i	iv	iii

Match the following pairs correctly:

	(Original rock)		(Metamorphic rock)
a.	Gabbro	i.	Amphibolites
b.	Basalt	ii.	Epidiorite
c.	Sandstone	iii.	Slate
d.	Shale	iv.	Quartzite

Code:

	a	b	c	d
1)	iii	iv	i	ii
2)	iii	i	iv	ii
3)	ii	iv	i	iii
4)	ii	i	iv	iii

Mulyaankan

35. खालील राज्ये विचारात घ्या

a. तमिळनाडू b. राजस्थान c. गुजरात

वरीलपैकी कोणत्या राज्यात लिग्नाईटचे साठे आहेत?

1) फक्त a 2) फक्त b

3) फक्त a आणि c 4) a, b आणि c

Consider the following States:

a. Tamil Nadu b. Rajasthan c. Gujarat

Which of the States mentioned above has/have lignite reserves?

1) a Only 2) b Only

3) a and c Only 4) a, b and c

---

36. 'जिऑग्राफि' ही संज्ञा सर्वप्रथम कोणी वापरली?

1) हेरोडोटस 2) इरॅटोस्थनिस

3) ॲरिस्टॉटल 4) टॉलेमी

The term 'Geography' was first coined by?

1) Herodotus 2) Eratosthenes

3) Aristotle 4) Ptolemy

---

37. हिमालय पर्वत शृंखला लगत भारतीय भूपट्टची खालीलपैकी कोणत्या प्रकारची भूपट्ट सीमा आहे?

1) महासागर भूपट्ट अभिसरण सीमा

2) अपसारी सीमा

3) परिवर्ती सीमा

4) भूपट्ट भूपट्ट अभिसरण सीमा

Which one of the following is the type of plate boundary of the Indian plate along the Himalayan mountains?

1) Ocean-continent convergence

2) Divergent boundary

3) Transform boundary

4) Continent-continent convergence

Mulyaankan

38. कोणत्या अक्षवृत्तापर्यंत सूर्यकिरणे लंबरूप पडतात ?

1) कर्कवृत्त आणि मकरवृत्त
2) आर्क्टिकवृत्त आणि अंटार्क्टिकवृत्त
3) उत्तर आणि दक्षिण ध्रुव
4) फक्त विषुववृत्त

Sunrays are perpendicular to surface between which lattitudes

1) Tropic of cancer and Tropic of Capricorn
2) Arctic Circle and Antarctic Circle
3) North and South Pole
4) Equator only

---

39. वातावरणातील कोणते वायू या हरितगृह वायू या गटात मोडतात?

a. कार्बनडायऑक्साइड b. क्लोरोफ्लुरो कार्बन (CFC)
c. ॲरगॉन d. बाष्प

1) फक्त a, b 2) फक्त a, b, c
3) फक्त a, b, d 4) a, b, c, d

Which among the following atmospheric gases are fall under green house gases category?

a. Carbon dioxide b. Chloroflurocarbon (CFC)
c. Argon d. Water Vapor

1) a, b only 2) a, b, c only
3) a, b, d only 4) a, b, c, d

---

40. खालील पैकी कोणता शीत प्रवाह नाही?

1) पेरू प्रवाह 2) कामचटका प्रवाह
3) फॉकलॅंड प्रवाह 4) ब्राझिल प्रवाह

Which of the following is not a cold current?

1) Peru current 2) Kamchatka current
3) Falkland current 4) Brazil current

Mulyaankan

41. चेन्नई वरून कोलकात्याला सर्वाधिक जवळच्या मार्गाने जाताना लागणाऱ्या नद्यांचा योग्य क्रम खालीलपैकी कोणता आहे?

1) कृष्णा-कावेरी-गोदावरी-महानदी-सुवर्णरेखा
2) पेरियार-कृष्णा-गोदावरी-महानदी-सुवर्णरेखा
3) पेन्नेरू-कृष्णा-गोदावरी-महानदी-सुवर्णरेखा
4) पेन्नेरू-कृष्णा-गोदावरी-सुवर्णरेखा-महानदी

While taking the shortest route from Chennai to Kolkata, Which among the following is correct sequence of rivers that you cross?

1) Krishna-Kaveri-Godavari-Mahanadi-Suvarnarekha
2) Periyar-Krishna-Godavari-Mahanadi-Suvarnarekha
3) Penneru-Krishna- Godavari-Mahanadi-Suvarnarekha
4) Penneru-Krishna- Godavari-Suvarnarekha- Mahanadi

---

42. प्रवाळांच्या ब्लिचिंग चे महत्त्वाचे कारण काय?

a. वाढते महा सागरी प्रदूषण आणि तेल गळतीच्या घटना
b. जागतिक तापमान वाढ
c. महासागरी आम्लीकरण

1) फक्त a
2) फक्त a b
3) फक्त b आणि c
4) a, b आणि c

What are the major reasons of Coral Bleaching?

a. Growing Ocean Pollution and incidences of Oil Spill
b. Global Warming
c. Ocean Acidification

1) a only
2) a and b only
3) b and c only
4) a, b and c

---

43. खालीलपैकी कोणता करार हा इन्डोसल्फान वरील बंदी शी संबंधित आहे

1) स्टॉकहोम करार
2) बेसल करार
3) रॉटरडॅम करार
4) हेलसिंकी करार

Mulyaankan

Which among the following is a convention related to ban on Endosulfane?

1) Stockholm Convention　　2) Basel Convention

3) Rotterdam Convention　　4) Helsinki Convention

---

44. दिलेल्या आकारमानाच्या हवेत 5 ग्रॅम बाष्प आहे. हवेच्या या तापमानाला जास्तीत जास्त 40 ग्रॅम बाष्प हवा ग्रहण करू शकते तर हवेची सापेक्ष आर्द्रता किती?

1) 5 %　　2) 20 %　　3) 12.5 %　　4) 25 %

A given volume of air holds 5 grams of moisture. At that temperature the air would be saturated with 40 grams of water vapor. What is the relative humidity?

1) 5 %　　2) 20 %　　3) 12.5 %　　4) 25 %

---

45. खालीलपैकी कोणते राज्य कॉफी उत्पादनात भारतात प्रथम क्रमांकाचे आहे

1) केरळ　　2) कर्नाटक　　3) आसाम　　4) तामिळनाडू

Which one of the following states is leading producer of Coffee in India?

1) Kerala　　2) Karnataka　　3) Assam　　4) Tamil Nadu

---

46. योग्य जोड्या जुळवा

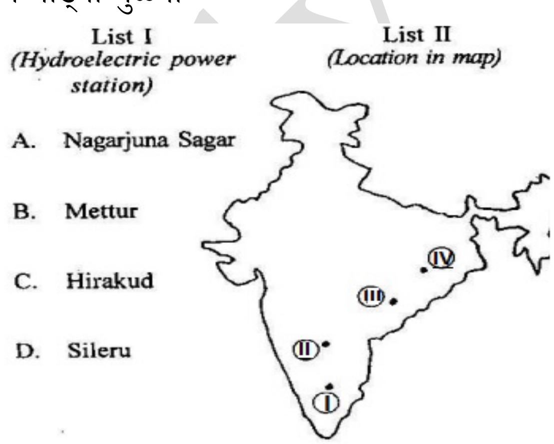

A　B　C　D

1)　II　I　IV　III

2)　I　II　III　IV

3)　IV　III　II　I

4)　III　IV　I　II

Match the pairs correctly.

List I (Hydroelectric power station)	List II (Location in map)
A. Nagarjuna Sagar	
B. Mettur	
C. Hirakud	
D. Sileru	

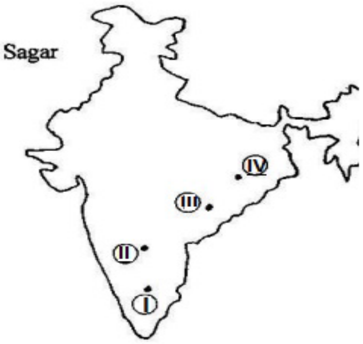

	A	B	C	D
1)	II	I	IV	III
2)	I	II	III	IV
3)	IV	III	II	I
4)	III	IV	I	II

---

47. पृथ्वीच्या अंतरंगाच्या स्वरूपाची माहिती देणारे स्त्रोत कोणते

a. भुकंप लहरी b. ज्वालामुखी
c. उल्का d. गुरुत्वाकर्षण पर्याय
1) फक्त a आणि b 2) फक्त b
3) फक्त a, b आणि c 4) a, b, c and d

Which of the following is / are source of information about the interior of the earth?

a. Earthquake waves b. Volcano
c. Meteor d. Gravitation
1) a and b only 2) b only
3) a, b and c only 4) a, b, c and d

---

48. योग्य जोड ओळखा

1) मॅकेन्झी आणि पार्कर : प्रक्रमणशील प्रवाह सिद्धांत
2) आर्थर होम्स : भूखंड वहनाचा सिद्धांत
3) हेस : समुद्र तल प्रसरणाचा सिद्धांत

Mulyaankan

4) वॅगनर : प्लेट टेक्टॉनिक्स

Identify the correctly matched pairs.

1) Mackenzie and Parker : Convectional current theory

2) Arthur Holmes : Continental Drift

3) Hess : Sea floor spreading

4) Wegner : Plate tectonics

---

49. धुक्याच्या जागतिक वितरणाविषयी योग्य विधाने ओळखा.

a. धुके हे महासागरांवर अधिक पसरलेले आढळते

b. खास करून महासागरांच्या खंडांना लागून असलेल्या पूर्व भागात अधिक धुके आढळते

1) फक्त a 2) फक्त b

3) a आणि b दोन्ही 4) न a न b

Identify the correct statements regarding world distribution of fogs.

a. Fogs are more widespread over oceans.

b. The eastern portions of the oceans along continental margins are characterized by most fogs.

1) a only 2) b only

3) Both a and b 4) Neither a nor b

---

50. योग्य जोडी ओळखा

ढग		वैशिष्ट्य
1) स्ट्रॅटस	:	पाऊस देणारे
2) सिरस	:	पिसासारखे स्वरूप
3) निंबस	:	ऊर्ध्व स्तरीय वाढ
4) क्यूमुलस	:	क्षितिज समांतर विस्तार

Identify the correctly matched pair.

Cloud		Feature
1) Stratus	:	Rain giving
2) Cirrus	:	Feathery appearance
3) Nimbus	:	Vertically Growing

Mulyaankan

4) Cumulus : Horizontal Spread

51. योग्य जोड्या जुळवा.

	वैशिष्ट्ये		प्रदेश
a.	ढगाळ वातावरण आणि जोरदार पाऊस	i.	विषुववृत्तीय प्रदेश
b.	वर्षभर पश्चिमी वारे आणि सौम्य हिवाळा	ii.	भूमध्यसागरीय प्रदेश
c.	गवताळ प्रदेश आणि बिग गेम कंट्री म्हणून प्रसिद्ध	iii.	सॅव्हाना प्रदेश
d.	शुष्क उन्हाळा, हिवाळ्यात पाऊस, संत्री वर्गीय पिकांची लागवड	iv.	पश्चिम युरोपीय प्रदेश

पर्याय:

	a	b	c	d
1)	i	iv	iii	ii
2)	i	ii	iii	iv
3)	iv	ii	iii	i
4)	ii	iii	i	iv

Match the pairs correctly.

	Characteristic		Region
a.	Cloudiness and heavy precipitation	i.	Equatorial Region
b.	Westerlies throughout the year and mild winters	ii.	Mediterranean Region
c.	Parkland type of vegetation & famous as Big game country	iii.	Savanna Region
d.	Dry Summers, Winter Rain and Orchard Farming	iv.	West European Region

Options :

	a	b	c	d
1)	i	iv	iii	ii
2)	i	ii	iii	iv
3)	iv	ii	iii	i
4)	ii	iii	i	iv

Mulyaankan

52. आफ्रिकेचे भूशिर हॉर्न ऑफ आफ्रिका या प्रदेशात खालीलपैकी कोणत्या देशांचा समावेश होतो

a, जिबूती b. इरिट्रिया c. इथिओपिया d. सोमालिया

1) फक्त a, b आणि c 2) फक्त a, c आणि d

3) फक्त a, b आणि d 4) a, b, c d

Which among the following country is/are part of Horn of Africa?

a. Djibouti b. Eritrea c. Ethiopia d. Somalia

1) a, b and c only 2) a, c and d only

3) a, b and d only 4) a, b, c and d

---

53. पश्चिम भारतातील थर वाळवंटाच्या स्थानाचे सर्वात योग्य स्पष्टीकरण काय देता येईल?

1) गंगेच्या खोऱ्यातून पाऊस घेऊन येणाऱ्या वाऱ्यांना अरवली पर्वत रांगांचा अडथळा

2) उष्णतेमुळे होणारे बाष्पीभवन

3) प्रतिरोध पर्जन्य पडण्यासाठी उत्तर राजस्थानमध्ये आवश्यक असलेल्या आडव्या पर्वतरांगांची अनुपस्थिती

4) जमिनीवरून समुद्राकडे वाहणारे वारे

The most plausible explanation of the location of the thar desert in western India is:

1) The Obstruction caused by Aravallis to the rain bearing wind that proudest through the Ganga valley.

2) Evaporation due to heat.

3) The absence of mountains to the North of Rajasthan to came rainfall in it.

4) Offshore winds.

---

54. खालीलपैकी कोणत्या पर्वतरांगांच्या विरुद्ध उतारांवर भिन्न प्रकारची वने आढळतात?

1) अरवली 2) विंध्य

3) पूर्व घाट 4) पश्चिम घाट

Which one of the following mountain chaims has two dissimilar types of vegetation on its two slopes?

1) Aravalli 2) Vindhyas

3) Eastern Ghats 4) Western Ghats

Mulyaankan

55. खालील वर्णनावरून नदी ओळखा.

a. ही नदी अंतर्गत निस्सारण दर्शविते

b. ही नदी हरियाणा व पंजाब ची नैसर्गिक सीमा आहे

c. टंगरी मरकंदा या तिच्या उपनद्या आहेत

1)	लुनी	2)	पिंडार	3)	घुग्गर	4)	बनस

Identify the river from the description below.

a) It shows internal drainage.

b) It forms the boundary between Punjab and Haryana

c) Tangri, Markanda are its tributaries.

Options :

1)	Luni	2)	Pindar	3)	Ghaggar	4)	Banas

56. खालील पर्वत-शिखरांचा पश्चिम ते पूर्व योग्य क्रम ओळखा.

1) के2- नंदा देवी- कामेत- कंचन जुंगा

2) के2- कामेत- नंदा देवी- कंचन जुंगा

3) के2- नंदा देवी- कंचनजंगा- कामेत

4) के2- कामेत- कंचनजुंगा- नंदा देवी

Identify the Correct sequence of peaks from West to East ?

1) K2 - Nandadevi - Kamet – Kanchenjunga

2) K2 - Kamet - Nandadevi – Kanchenjunga

3) K2 - Nandadevi - Kanchenjunga – Kamet

4) K2 - Kamet - Kanchenjunga – Nandadevi

57. योग्य जोड्या जुळवा

	शिखर		बेट
a.	सॅडल	i.	उत्तर अंदमान
b.	माउंटडिव्होलो	ii.	मध्य अंदमान
c.	माउंटकोयोब	iii.	दक्षिण अंदमान
d.	माउंट थुलियर	iv.	ग्रेट निकोबार

Mulyaankan

पर्याय:

	a	b	c	d
1)	i	ii	iii	iv
2)	i	iii	ii	iv
3)	iv	iii	ii	i
4)	iv	ii	iii	i

Match the pairs correctly.

	Peak		Island
a.	Saddle	i.	North Andaman
b.	Mount Diavolo	ii.	Middle Andaman
c.	Mount Koyob	iii.	South Andaman
d.	Mount Thuiller	iv.	Great Nicobar

Options:

	a	b	c	d
1)	i	ii	iii	iv
2)	i	iii	ii	iv
3)	iv	iii	ii	i
4)	iv	ii	iii	i

Mulyaankan

58. खालील नकाशातील छायांकित प्रदेश कोपनच्या हवामान वर्गीकरणाचा कोणता प्रकार दर्शवितो?

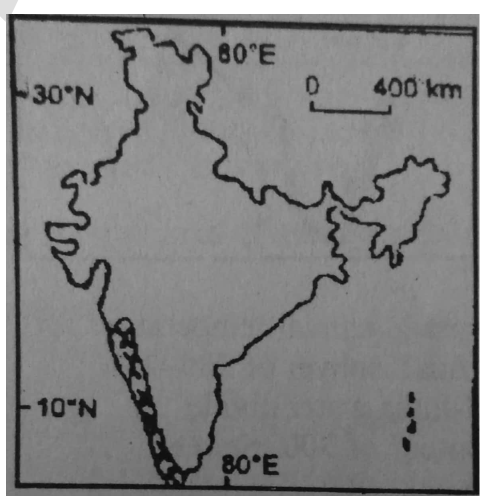

1) Amw 2) BShw 3) As 4) Cwg

The shaded area in the given rough outline map represents which one of the following type of climatic region (after Koppen)?

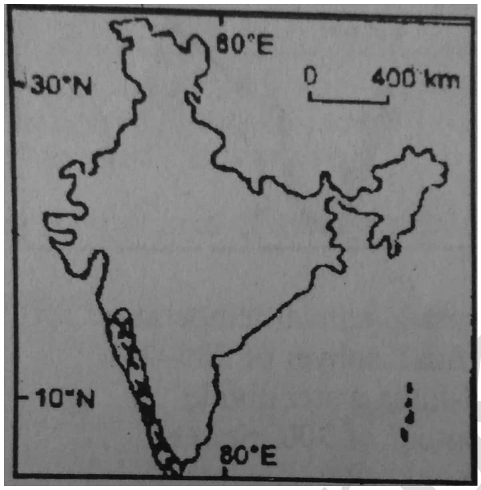

1) Amw 2) BShw 3) As 4) Cwg

---

59. खालीलपैकी कोणत्या स्थानीय वादळांना आसाम मध्ये 'बारडोली छीर्हा' म्हणतात?

1) आम्र सरी 2) कॉफी बहार
3) नॉर्वेस्टर 4) लू

Which among the following local winds are also called as " Bardoli Chheerha " ?

1) Mango Showers 2) Blossom Showers
3) Norwester 4) Loo

---

60. खालीलपैकी कोणत्या राज्याच्या सीमा उत्तर प्रदेश राज्याला लागून आहेत?

a. पंजाब b. राजस्थान c. छत्तीसगड d. झारखंड

खालीलपैकी बरोबर पर्याय निवडा.

1) a, b, c आणि d 2) b, c आणि d फक्त
3) a आणि d फक्त 4) a आणि c फक्त

Which of the following State boundaries are adjoined with Uttar Pradesh boundary?

a. Punjab b. Rajasthan c. Chhattisgarh d. Jharkhand

Choose the correct option

1) a, b, c and d 2) b, c and d only
3) a and d only 4) a and c only

61. 2011 च्या जनगणनेनुसार 2001 ते 2011 दरम्यान भारतातील खालीलपैकी कोणत्या राज्याने लोकसंख्येचा सर्वाधिक वृद्धी दर नोंदविला?

1) अरुणाचल प्रदेश 2) मेघालय
3) केरळ 4) उत्तर प्रदेश

According to 2011 census, which among the following state registered highest decadal population growth rate (2001-2011)?

1) Arunachal Pradesh 2) Meghalaya
3) Kerala 4) Uttar Pradesh

---

62. खालील विधानांचा विचार करा.

a. उत्तर कोकणात दक्षिण कोकणा पेक्षा पर्जन्याचे प्रमाण जास्त आहे
b. कोल्हापूर सातारा व सांगली या जिल्ह्यांमधून जसे जसे आपण पश्चिमेकडून पूर्वेकडे जाऊ तसे तसे पर्जन्याचे प्रमाण वाढत जाते.

वरील पैकी योग्य विधाने कोणती ?

1) फक्त a 2) फक्त b
3) a आणि b दोन्ही 4) न a न b

Consider the following statements:

a. North Konkan receives more rainfall than South Konkan.
b. In the districts of Kolhapur, Satara and Sangli, the rainfall increases as we go from west to east.

Which of the above statements are correct?

1) a only 2) b only
3) Both a and b 4) Neither a nor b

---

63. भारताच्या कृषी विभागाने भारताची विभागणी एकूण 15 कृषी हवामान विभागात केली आहे त्यापैकी कोणते भारतीय कृषी हवामान विभाग महाराष्ट्रात येतात?

1) 6, 7, 9 2) 7, 9, 11 3) 8, 10, 12 4) 7, 9, 12

Mulyaankan

Indian Agriculture Department divided India into 15 Agro-Climatic Zones. Among these which among the following Zones are in Maharashtra?

1) 6, 7, 9 2) 7, 9, 11 3) 8, 10, 12 4) 7, 9, 12

64. जैवविविधतेच्या हॉटस्पॉट बाबत खालीलपैकी कोणते विधान चूक आहे?

1) त्यामध्ये किमान 1500 प्रदेशनिष्ठ जाती असणे आवश्यक आहे.
2) त्यातील नैसर्गिक वनस्पती पैकी किमान 70 टक्के नष्ट झालेल्या असाव्यात.
3) हा जैवविविधतेने समृद्ध असा प्रदेश असतो ज्याला मानवापासून हानी पोहोचत असते.
4) मालदीव बेटे हे दक्षिण आशियात जैवविविधतेचे हॉट स्पॉट म्हणून ओळखले जाते.

Which one of the following statements is incorrect about biodiversity hotspot?

1) It must contain at least 1500 endemic species
2) It has to have lost at least 70% of its primary vegetation
3) It is a biogeographic region rich in biodiversity that is under threat from humans.
4) Maldive island is known for biodiversity hotspot in South Asia.

---

65. परिसंस्थेतील ऊर्जा प्रवाह_________ असतो.

1) एका दिशेत 2) दोन दिशेत
3) अनेक दिशेत 4) दिशाहीन

Energy flow in a ecosystem is _____________.

1) Unidirectional 2) Bidirectional
3) Multidirectional 4) Non - directional

---

66. अन्नसाखळीमध्ये प्रत्येक उर्जा स्तरावर विषारी पदार्थांच्या प्रमाणात सलग होणाऱ्या वाढीस म्हणतात?

1) जैवनिम्नीकरण 2) जैव आवर्धन
3) जैव संचयन 3) जैव उपचारीकरण

The continuous increase in concentration of a toxicant at successive trophic levels in food chain is__________.

1) Biodegradation 2) Biomagnifications
3) Bioaccumulation 4) Bioremediation

Mulyaankan

67. भारतातील सर्वात पहिले जीवावरण राखीव क्षेत्र कोणते

1) मानस 2) निलगिरी

3) नंदा देवी 4) सुंदरबन

First Biosphere Reserve in India is:

1) Manas 2) Nilgiri

3) Nandadevi 4) Sundarban

---

68. दक्षिण आशियामध्ये 2003 मध्ये सुरू करण्यात आलेला माइक हा प्रकल्प कोणत्या वन्यप्राण्याच्या संरक्षण व संवर्धनासंदर्भात आहे?

1) हत्ती 2) वाघ 3) माकड 4) सिंह

MIKE-project started in 2003, in south Asia is for protection and conservation of which wild animal?

1) Elephant 2) Tiger 3) Monkey 4) Lion

---

69. ओझोनचे स्थितांबरातील प्रमाण किती पातळीच्या खाली गेले असता ओझोन थराला छिद्र पडले असे म्हणतात?

1) 300 डॉब्सन 2) 220 डॉब्सन

3) 400 डॉब्सन 4) 500 डॉब्सन

A hole is deemed to be created in ozone layer when its concentration in stratosphere falls below:

1) 300 Dobson 2) 220 Dobson

3) 400 Dobson 4) 500 Dobson

---

70) औष्णिक विद्युत केंद्रातील फ्लाय ॲश चा वापर कशासाठी होतो?

1) वीट निर्मिती, शेती, रस्ते बांधणी

2) रस्ते बांधणी, सिमेंट निर्मिती, सेल्युलोज उद्योग

3) वीट निर्मिती, रस्ते बांधणी, तंतू उद्योग

4) सिमेंट निर्मिती, रस्ते बांधणी, कॉस्मेटिक उद्योग

Mulyaankan

Fly ash from a thermal power plant is useful for :

1) Brick making, Agriculture, Road Construction
2) Road construction, Cement manufacture, Cellulose industry
3) Brick making, Road construction, Fiber industry
4) Cement manufacture, Road construction, Cosmetic industry

71. सजीवाचे त्याच्या पर्यावरणात सोबत असणाऱ्या संबंधांच्या अभ्यासाला काय म्हणतात?

1) मोनो इकॉलॉजी 2) ऑटो इकॉलॉजी
3) इकॉलॉजी 4) सिनेकॉलेजी

The Study of individual organisms relationship with its environment is called as :

1) Monoecology 2) Autoecology
3) Ecology 4) Synecology

---

72. तटस्थता वाद या आंतरजातीय संबंधाच्या प्रकारात

1) एक किंवा दोन्ही जातींना फायदा होतो
2) कमीत कमी एका जातीला नुकसान होते
3) दोन्ही पैकी कोणतीही जात प्रभावित होत नाही
4) दोन्ही जाती प्रभावित होतात

Neutralism is a type of inter-specific relationship where:

1) One or Both species are benefitted.
2) At least one of the species is harmed.
3) None of the two species are affected.
4) Both the species are affected.

---

73. दहा टक्क्याचा नियम म्हणजे____________.

1) खनिज द्रव्यांची परिसंस्थेतील गतिकी
2) ऊर्जेची परिसंस्थेतील गतिकी
3) परिसंस्थेतील प्रत्येक पोषण स्तरावरील जीवांची संख्या
4) परिसंस्थेतील प्रत्येक पोषण स्तरावर निर्मिलेले जैव वस्तुमान

Mulyaankan

The Ten Percent Low refers to:

1) Dynamics of minerals in an ecosystem.
2) Dynamics of energy in an eco-system.
3) Number of individuals at each trophic level in an ecosystem.
4) Biomass built up at each trophic level in an ecosystem.

---

74. ओझोनला हानिकारक पदार्थांच्या उत्सर्जनाला कशा अंतर्गत नियंत्रित केले जाते?

1) माँट्रीयल करार
2) क्योटो करार
3) बाली उद्घोषणा
4) कोपनहेगन परिषद

Emissions of ozone depleting substances are controlled under:

1) Montreal protocol
2) Kyoto protocol
3) Bali declaration
4) Copenhagen Summit

---

75. घातक कचऱ्याचे सीमापार स्थानांतरण नियंत्रण करणारा करार कोणता

1) बेसल करार
2) रामसार करार
3) क्योटो करार
4) माँट्रीयल करार

Which of the following protocols / conventions is aimed at controlling of transboundary movement of hazardous waste:

1) Basal Convention
2) Ramsar Convention
3) Kyoto Protocol
4) Montreal Protocol

---

76. भू पटलावरील किंवा भौगोलिक क्षेत्रावरील अधिवासांची विविधता म्हणजे___________.

1) अल्फा विविधता
2) बीटा विविधता
3) गॅमा जैवविविधता
4) झिटा विविधता

Diversity of habitat over the total landscape or geographical area is called:

1) Alfa diversity
2) Beta diversity
3) Gamma diversity
4) Zeta diversity

---

77. गोड्या पाण्याचे तलाव सरोवरे या स्थिर पाण्यातील परिसंस्थांना काय म्हणतात

1) लेंटिक परिसंस्था 2) निओ एक्वा परिसंस्था

3) लोटिक परिसंस्था 4) स्टॅटो एक्वा परिसंस्था

Still water ecosystems like freshwater lake, as known as _______

1) Lentic Ecosystem 2) Neo aqua Eco system

3) Lotic Eco System 4) Stato aqua Eco system

---

78. भारतात सर्वाधिक इलेक्ट्रॉनिक कचरा निर्माण करणाऱ्या राज्यांचा योग्य उतरता क्रम ओळखा

1) महाराष्ट्र - आंध्र प्रदेश - तमिळनाडू - उत्तर प्रदेश

2) महाराष्ट्र - तमिळनाडू - आंध्र प्रदेश - उत्तर प्रदेश

3) तमिळनाडू - महाराष्ट्र - आंध्र प्रदेश - उत्तर प्रदेश

4) आंध्र प्रदेश - महाराष्ट्र - तमिळनाडू - उत्तर प्रदेश

Choose the correct descending order of e-waste producing states in India.

1) Maharastra - Andhra Pradesh - Tamilnadu - Uttar Pradesh

2) Maharastra - Tamilnadu - Andhra Pradesh - Uttar Pradesh

3) Tamilnadu - Maharastra - Andhra Pradesh - Uttar Pradesh

4) Andhra Pradesh - Maharastra - Tamilnadu - Uttar Pradesh

---

79. खालीलपैकी __________हरितगृह वायू मध्ये वायूचे प्रमाण औद्योगिक क्रांतीच्या सुरुवातीच्या 700 ppb पासून आता 1750 ppb पर्यंत वाढले आहे.

1) कार्बन डाय-ऑक्साइड 2) नायट्रोजन डायॉक्साईड

3) ओझोन 4) मिथेन

Which among the following Gas concentration increased from 700 ppb, before industrial revolution?

1) Carbon Dioxide 2) Nitrogen Dioxide

3) Ozone 4) Methane

Mulyaankan

80. क्लायमॅक्स कम्युनिटी संदर्भात अयोग्य विधान ओळखा.

a. परिस्थितीकीय अनुक्रमणाच्या शेवटच्या टप्प्यात क्लायमॅक्स कम्युनिटी म्हणतात

b. क्लायमॅक्स कम्युनिटीमध्ये जैवविविधता बाकी टप्प्यांच्या तुलनेत सर्वाधिक असते

1) फक्त a
2) फक्त b
3) a आणि b दोन्ही
4) न a न b

Identify the incorrect statement/s regarding climax community.

a. Last stage of ecological succession is called as climax community.

b. Climax community shows maximum biodiversity as compared to other stages.

1) a only
2) b only
3) Both a and b
4) Neither a Nor b

---

81. क्योटो करारासंदर्भात अयोग्य विधान ओळखा.

1) वातावरणातील हरितगृह वायूंचे प्रमाण 2012 अंती 1990 साली असणाऱ्या प्रमाणाच्या 5.2 टक्के ने कमी करणे हे उद्दिष्ट होते.
2) या कराराच्या सदस्यांचे तीन गटांमध्ये विभाजन केले आहे.
3) या कराराच्या संयुक्त अमलबजावणी तंत्र अंतर्गत ॲनेक्स 1 देश स्वतःच्या देशात हरितगृह वायू उत्सर्जनात कपात करण्याऐवजी विकसनशील देशात उत्सर्जन कपात प्रकल्पात गुंतवणूक करतात.
4) डिसेंबर 2012 मध्ये कॅनडाने आपले सदस्यत्व रद्द केले आहे.

Identify the incorrect statement regarding Kyoto Protocol.

1) Its objective was to bring down the contrition of Green house gases by 5.2% below the level of its concentration at the end of 1990, by 2012.
2) Members of the protocol are divided into 3 groups.
3) Under joint implementation mechanism of this Protocol. Annex I country invests in Green House gas emission reduction projects in developing country, instead of vending emission in own country.
4) Canada cancelled its membership to this protocol in December 2012.

---

82. पृथ्वीवरील विविध भागात वनस्पती आणि प्राणी यांच्यामध्ये विविधता आणणारे खालीलपैकी कोणते घटक आहेत?

1) भौतिक पर्यावरण बदल
2) सामाजिक आणि सांस्कृतिक पर्यावरणात बदल
3) तंत्रज्ञानातील बदल
4) 2 आणि 3 दोन्ही

Which one of the following factors is responsible for variations in the flora and fauna in different parts of the earth?

1) Changes in physical environment
2) Changes in social and cultural environment
3) Changes in technology
4) Both 2 and 3

---

83. योग्य जोड्या जुळवा.

	प्रवाळाचा प्रकार		वैशिष्ट्य
a.	भीत्तिका प्रवाळ	i.	किनाऱ्याला जोडलेले
b.	तटीय प्रवाळ	ii.	किनाऱ्यापासून वेगळे झालेले
c.	प्रवाळ कंकणद्वीप	iii.	मध्यवर्ती तलाव असलेले

पर्याय:

	a	b	c
1)	ii	i	iii
2)	iii	i	ii
3)	i	ii	iii

Match the following:

	Type of Coral Reef		Properties
a.	Barrier reef	i.	Attached to coast
b.	Fringing reef	ii.	Separated from the coast
c.	Atoll	iii.	Encloses a central lagoon

Mulyaankan

Code:

	a	b	c
1)	ii	i	iii
2)	iii	i	ii
3)	i	ii	iii
4)	I	iii	ii

---

84. खालील पैकी कोणत्या दोन पर्वतरांगां दरम्यान काश्मीर खोरे वसलेले आहे?

1) पीर पंजाल आणि बृहद हिमालय
2) पीर पंजाल आणि झास्कर
3) झास्कर आणि लडाख
4) पीरपंजाल आणि काराकोरम

Between which of the two following ranges Kashmir valley is located?

1) Pir Panjal and Greater Himalaya
2) Pir Panjal and Zanskar
3) Zanskar and Ladakh
4) Pir Panjal and Karakoram

---

85. खालीलपैकी कोणत्या राज्यात सर्वाधिक मोठी धरणे आहेत?

1) पंजाब 2) महाराष्ट्र 3) कर्नाटक 4) उत्तर प्रदेश

Which of the following states has highest number of major dams?

1) Punjab 2) Maharashtra 3) Karnataka 4) Uttar Pradesh

---

86. योग्य जोड्या जुळवा

	मृदा		पिक
a.	काळी मृदा	i.	भात
b.	तांबडी मृदा	ii.	कापूस
c.	गाळाची मृदा	iii.	फळे
d.	पर्वतीय मृदा	iv.	कॉफी

पर्याय:

	a	b	c	d
1)	ii	iv	iii	i
2)	ii	iii	i	iv
3)	ii	iv	i	iii
4)	i	ii	iii	iv

Match the following pairs correctly:

	Soil		Crop
a.	Black soil	i.	Rice
b.	Red soil	ii.	Cotton
c.	Alluvial soil	iii.	Fruits
d.	Mountain soil	iv.	Coffee

Code:

	a	b	c	d
1)	ii	iv	iii	i
2)	ii	iii	i	iv
3)	ii	iv	i	iii
4)	i	ii	iii	iv

---

87. गोदावरी नदीची कोणती उपनदी पूर्वेकडून पश्चिमेकडे वाहते?

1) वैनगंगा
2) प्राणहिता
3) इंद्रावती
4) मांजरा

Which tributary of Godavari system flows in East to West direction?

1) Wainganga
2) Pranahita
3) Indravati
4) Manjara

---

88. विधान(A): आफ्रिका खंडावर लांब आणि उंच पर्वत शृंखला नाहीत.

कारण(R): आफ्रिका खंडाच्या भूपट्ट सीमा बहुतांशी अपसारी प्रकारच्या आहेत.

पर्याय:

1) (A) आणि (R) दोन्ही बरोबर आहे आणि (R) हे (A)चे योग्य स्पष्टीकरण आहे.
2) (A) आणि (R) दोन्ही बरोबर आहे पण (R) हे (A)चे योग्य स्पष्टीकरण नाही
3) (A) बरोबर पण (R) चूक
4) (A) चूक पण (R) बरोबर

Assertion (A) : The continent of Africa does not have long and lofty fold mountain system.

Reason (R) : Plate boundaries around the continent of Africa are mostly divergent in nature.

Options:

1) Both (A) and (R) are true and (R) is the correct explanation of (A)
2) Both (A) and (R) are true and (R) is not the correct explanation of (A)
3) (A) is true but (R) is false
4) (A) is false but (R) is true

---

89. सन्नीघर्षण ही संज्ञा काय दर्शविते?

1) भूपृष्ठाची वाहत्या अवसादाने झीज
2) कणांच्या आकाराची प्रवाहमार्गात होणारी झीज
3) खडकांचे विघटन
4) रासायनिक अपक्षयाने उत्पादित गाभा दगड

The term “attrition” indicates:

1) Erosion of a platform by moving sediment
2) Reduction of size of a particle in transit
3) Disintegration of a rock
4) A core stone as a product of chemical weathering

Mulyaankan

90. उत्तर गोलार्धातील उन्हाळी मान्सून या वाऱ्याच्या प्रणाली संदर्भात खालीलपैकी कोणते विधान बरोबर नाही?

1) ही मोसमानुसार बदलणारी जमीन आणि समुद्राच्या व्यवच्छेदक तापण्यामुळे निर्माण होणारी वारे प्रणाली आहे.

2) हे वारे बहुतांशी 20° उत्तर पर्यंतच्या भागातच आढळतात.

3) उन्हाळी मॉन्सून वारे पृथ्वीच्या परिवलना च्या परिणामामुळे विचलित झालेले अग्नेय व्यापारी वारे आहेत.

4) उन्हाळी मान्सून जमिनीकडे ईशान्य दिशेकडून येऊन मिळतो.

Which of the following is not true for the summer monsoon over northern hemisphere as a system of winds?

1) A system, marked with seasonal wind shift, caused by differential heating of the land and the sea.

2) Winds that are largely confined to the tropics i.e. the region up to 20°N.

3) Summer monsoon winds are the resultant deflections of southeast trades due to earth's rotation.

4) Summer monsoon approach the land from northeasterly direction.

---

91. भारतीय जनगणनेनुसार__________लोकसंख्या असणारे गाव शहर म्हणून ओळखले जाते?

1) 50000	2) 500000
3) 5000	4) 10000

According to Indian census a town must have ________ population to be identified as urban places.

1) 50000	2) 500000
3) 5000	4) 10000

---

92. लोकसंख्येच्या बाबतीत खालीलपैकी कोणते विधान योग्य नाही?

1) युरोप हा वृद्ध लोकसंख्येचा खंड आहे.

2) चीन हा जगातील सर्वाधिक लोकसंख्येचा देश आहे.

3) भारत आणि चीन जगाच्या 50 टक्के लोकसंख्येला आसरा देतो.

4) जगातील सर्वाधिक जननदर आफ्रिका खंडात आहे.

Mulyaankan

In the context of population, which of the following statements is not correct?

1) Europe is 'Aged Population' Continent
2) China is the most populous country in the world
3) India and China support 50% of the world's population
4) Africa has the world's highest fertility rate.

---

93. अरवली पर्वत शृंखला भारतातील खालील पैकी कोणत्या राज्यांमध्ये पसरली आहे

1) गुजरात, राजस्थान, पंजाब आणि दिल्ली
2) पंजाब, राजस्थान, हरियाणा आणि दिल्ली
3) गुजरात, राजस्थान, हरियाणा आणि दिल्ली
4) गुजरात, राजस्थान, उत्तर प्रदेश आणि दिल्ली

The Aravalli range runs across which of the following Indian states?

1) Gujarat, Rajasthan, Punjab and Delhi
2) Punjab, Rajasthan, Haryana and Delhi
3) Gujarat, Rajasthan, Haryana and Delhi
4) Gujarat, Rajasthan, U.P. and Delhi

---

94. योग्य जोड्या जुळवा.

	पदार्थ		घनता (ग्रॅम/ सेमी^{3})
a.	समुद्राचे पाणी	i.	2.4
b.	महासागरीय शिलावरण	ii.	1.03
c.	खंडीय शिलावरण	iii.	2.8
d.	भूखंड सीमा	iv.	2.9

पर्याय:

	a	b	c	d
1)	iv	ii	i	iii
2)	ii	iv	i	iii
3)	ii	iv	iii	i
4)	iii	iv	ii	i

Mulyaankan

Match List-I with List-II and select the correct answer from the codes given below :

	List-I (Elements)		List-II (Density in gm/cm3)
a.	Sea water	i.	2.4
b.	Oceanic crust	ii.	1.03
c.	Continental crust	iii.	2.8
d.	Continental margin	iv.	2.9

	a	b	c	d
1)	iv	ii	i	iii
2)	ii	iv	i	iii
3)	ii	iv	iii	i
4)	iii	iv	ii	i

---

95. भारतीय जनगणनेनुसार 2001 आणि 2011 च्या लिंग गुणोत्तरातील फरक किती?

1) 5 2) 6 3) 7 4) 8

As per the Indian census, the difference of sex ratio (Females per 1000 males) of the total population in India between 2001 and 2011 was

1) 5 2) 6 3) 7 4) 8

---

96. योग्य जोड्या जुळवा

	ऊर्जेचे स्त्रोत		ठिकाण
a.	भूऔष्णिक	i.	खंभात
b.	समुद्री वारे	ii.	कैगा
c.	समुद्री लाटा	iii.	मनीकरण
d.	नाभिकीय	iv.	विंजिझम

पर्याय:

	a	b	c	d
1)	ii	i	iii	iv
2)	iv	iii	ii	i
3)	iii	i	iv	ii
4)	i	iii	ii	iv

Mulyaankan

Match the following pairs correctly:

	(Sources of Energy)		(Places)
a.	Geothermal	i.	Khambhat
b.	Sea Wind	ii.	Kaiga
c.	Waves	iii.	Manikaran
d.	Nuclear	iv.	Vijinjham

Code:

	a	b	c	d
1)	ii	i	iii	iv
2)	iv	iii	ii	i
3)	iii	i	iv	ii
4)	i	iii	ii	iv

---

97. मथुरा दिग्बोई आणि पानिपत तेल शुद्धीकरण प्रकल्प कोणी स्थापन केले आहेत?

1) इंडियन ऑइल कॉर्पोरेशन लिमिटेड
2) भारत पेट्रोलियम कॉर्पोरेशन लिमिटेड
3) क्रूड डिस्टिलेशन युनिट ऑफ मद्रास रिफायनरीज लिमिटेड
4) हिंदुस्तान पेट्रोलियम कॉर्पोरेशन लिमिटेड

Mathura, Digboi and Panipat oil refineries are set up by:

1) Indian Oil Corporation Ltd.
2) Bharat Petroleum Corporation Ltd.
3) Crude Distillation Unit of Madras Refineries Ltd.
4) Hindustan Petroleum Corporation Ltd.

---

98. योग्य जोड्या जुळवा.

	परिषदा/अहवाल		वर्ष
a.	संयुक्त संस्थानातील जागतिक हवामान बदल परिणाम	i.	2007
b.	स्टॉक होम परिषद	ii.	1992
c.	IPCC चा चौथा मूल्यमापन अहवाल	iii.	1972
d.	रिओ परिषद	iv.	2009

पर्याय:

	a	b	c	d
1)	i	ii	iii	iv
2)	ii	i	iii	iv
3)	iv	iii	ii	i
4)	iv	iii	i	ii

Match the following pairs correctly:

	(Conferences/Reports)		(Held in/Published in)
a.	Global climate change impacts in the United States	i.	2007
b.	Stokholm Conference	ii.	1992
c.	Fourth Assessment Report of the IPCC	iii.	1972
d.	Rio Conference	iv.	2009

Code:

	a	b	c	d
1)	i	ii	iii	iv
2)	ii	i	iii	iv
3)	iv	iii	ii	i
4)	iv	iii	i	ii

---

99. योग्य जोड्या जुळवा

	घाट		राज्य
a.	शिप्की ला	i.	अरुणाचल प्रदेश
b.	नीती	ii.	हिमाचल प्रदेश
c.	नाथू ला	iii.	उत्तराखंड
d.	बोमडी ला	iv.	सिक्किम

Mulyaankan

पर्याय:

	a	b	c	d
1)	i	ii	iii	iv
2)	iii	i	ii	iv
3)	ii	iii	iv	i
4)	iv	ii	i	iii

Match the following pairs correctly:

	(Pass)		(State)
a.	Shipki-la	i.	Arunachal Pradesh
b.	Niti	ii.	Himachal Pradesh
c.	Nathu-la	iii.	Uttarakhand
d.	Bomdi-la	iv.	Sikkim

	a	b	c	d
1)	i	ii	iii	iv
2)	iii	i	ii	iv
3)	ii	iii	iv	i
4)	iv	ii	i	iii

---

100. खालील पैकी काय भारतामध्ये झोपडपट्टीमधील लोकसंख्येचे केंद्रीकरण होण्यास जबाबदार आहे

1) व्यापारी शेती क्रियेचे अधिक्य
2) संघटित क्षेत्रातील उत्पादन क्रियेचे अधिक्य
3) संघटित क्षेत्रातील सेवा क्रियेचे अधिक्य
4) असंघटित क्षेत्रातील उत्पादन आणि सेवा क्रियांचे अधिक्य

Which one of the following is responsible for concentration of slum population in India?

1) Commercial plantation activities are dominant.
2) Manufacturing activities in organised sector are dominant.
3) Service activities in organised sector are dominant.
4) Manufacturing and Service activities in non-formal sector are dominant.

Mulyaankan

मूल्यांकन
Enter to Learn, Leave to Serve.

राज्यसेवा पूर्व परीक्षा 2019

Second sectional (GS Geography) 27th Oct 2018

Answer key

Q No	Ans	Q no	Ans	Q No	Ans	Q No	Ans
1	**2**	26	**2**	51	**1**	76	**3**
2	**2**	27	**1**	52	**4**	77	**1**
3	**1**	28	**3**	53	**3**	78	**2**
4	**4**	29	**3**	54	**4**	79	**4**
5	**3**	30	**4**	55	**3**	80	**4**
6	**2**	31	**2**	56	**2**	81	**3**
7	**1**	32	**3**	57	**1**	82	**1**
8	**1**	33	**1**	58	**1**	83	**1**
9	**4**	34	**4**	59	**3**	84	**1**
10	**3**	35	**4**	60	**2**	85	**2**
11	**3**	36	**2**	61	**2**	86	**2**
12	**3**	37	**4**	62	**4**	87	**3**
13	**4**	38	**1**	63	**4**	88	**1**
14	**4**	39	**3**	64	**4**	89	**2**
15	**4**	40	**4**	65	**1**	90	**4**
16	**4**	41	**3**	66	**2**	91	**3**
17	**1**	42	**4**	67	**2**	92	**3**
18	**2**	43	**1**	68	**1**	93	**3**
19	**1**	44	**3**	69	**2**	94	**2**
20	**3**	45	**2**	70	**1**	95	**4**
21	**2**	46	**1**	71	**2**	96	**3**
22	**4**	47	**4**	72	**3**	97	**1**
23	**3**	48	**3**	73	**2**	98	**4**
24	**1**	49	**1**	74	**1**	99	**3**
25	**4**	50	**2**	75	**1**	100	**4**

Date : 15/11/2018

प्रश्नपुस्तिका क्रमांक
BOOKLET NO.

मूल्यांकन
Enter to Learn, Leave to Serve.

2019
प्रश्नपुस्तिका

A

वेळ : 2 (दोन) तास | पेपर II | एकूण प्रश्न :
एकूण गुण :

सूचना

(1) सदर प्रश्नपुस्तिकेत 100 अनिवार्य प्रश्न आहेत. उमेदवारांनी प्रश्नांची उत्तरे लिहिण्यास सुरुवात करण्यापूर्वी या प्रश्नपुस्तिकेत सर्व प्रश्न आहेत किंवा नाहीत याची खात्री करून घ्यावी. असा तसेच अन्य काही दोष आढळल्यास ही प्रश्नपुस्तिका समवेक्षकांकडून लगेच बदलून घ्यावी.

(2) आपला परीक्षा-क्रमांक ह्या चौकोनांत **न विसरता बॉल्पेनने** लिहावा.

परीक्षा-क्रमांक | | | | | | | |
केंद्राची संकेताक्षरे ↑ | शेवटचा अंक ↑

(3) वर छापलेला प्रश्नपुस्तिका क्रमांक तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर विशिष्ट जागी उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे **न विसरता नमूद करावा.**

(4) (अ) या प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाला 4 पर्यायी उत्तरे सुचविली असून त्यांना 1, 2, 3 आणि 4 असे क्रमांक दिलेले आहेत. त्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तराचा क्रमांक उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर नमूद करावा. अशा प्रकारे उत्तरपत्रिकेवर उत्तरक्रमांक नमूद करताना तो संबंधित प्रश्नक्रमांकासमोर छायांकित करून दर्शविला जाईल याची काळजी घ्यावी. **ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉल्पेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.**

(ब) **अ‍ॅकॅडमीने ज्या विषयासाठी मराठी बरोबर इंग्रजी माध्यम विहित केलेले आहे. त्या विषयाचा प्रत्येक प्रश्न मराठी बरोबर इंग्रजी भाषेत देखील छापण्यात आला आहे. त्यामधील इंग्रजीतील किंवा मराठीतील प्रश्नामध्ये मुद्रणदोषांमुळे अथवा अन्य कारणांमुळे विसंगती निर्माण झाल्याची शंका आल्यास, उमेदवाराने संबंधित प्रश्न पर्यायी भाषेतील प्रश्नाशी ताडून पहावा.**

(5) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. यास्तव सर्व प्रश्नांची उत्तरे द्यावीत. घाईमुळे चुका होणार नाहीत याची दक्षता घेऊनच शक्य तितक्या वेगाने प्रश्न सोडवावेत. क्रमाने प्रश्न सोडविणे श्रेयस्कर आहे पण **एखादा प्रश्न कठीण वाटल्यास त्यावर वेळ न घालविता पुढील प्रश्नाकडे वळावे.** अशा प्रकारे शेवटच्या प्रश्नापर्यंत पोहोचल्यानंतर वेळ शिल्लक राहिल्यास कठीण म्हणून वगळलेल्या प्रश्नांकडे परतणे सोईस्कर ठरेल.

(6) उत्तरपत्रिकेत एकदा नमूद केलेले उत्तर खोडता येणार नाही. नमूद केलेले उत्तर खोडून नव्याने उत्तर दिल्यास ते तपासले जाणार नाही.

(7) **प्रस्तुत परीक्षेच्या उत्तरपत्रिकांचे मूल्यांकन करताना उमेदवाराच्या उत्तरपत्रिकेतील योग्य उत्तरांनाच गुण दिले जातील. तसेच "उमेदवाराने वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी स्वरूपाच्या प्रश्नांची दिलेल्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तरेच उत्तरपत्रिकेत नमूद करावीत. अन्यथा त्यांच्या उत्तरपत्रिकेत सोडविलेल्या प्रत्येक चार चुकीच्या उत्तरांसाठी एका प्रश्नाचे गुण वजा करण्यात येतील".**

पर्यवेक्षकांच्या सूचनेविना हे सील उघडू नये

SEAL

ताकीद

ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी अ‍ॅकॅडमीने विहित केलेली वेळ संपेपर्यंत ही प्रश्नपुस्तिका अ‍ॅकॅडमीची मालमत्ता असून ती परीक्षाकक्षात उमेदवाराला परीक्षेसाठी वापरण्यास देण्यात येत आहे. ही वेळ संपेपर्यंत सदर प्रश्नपुस्तिकेची प्रत/प्रती, किंवा सदर प्रश्नपुस्तिकेतील काही आशय कोणत्याही स्वरूपात प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षपणे कोणत्याही व्यक्तीस पुरविणे, तसेच प्रसिद्ध करणे हा गुन्हा असून अशी कृती करणाऱ्या व्यक्तीवर शासनाने जारी केलेल्या "परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचा अधिनियम-82" यातील तरतुदीनुसार तसेच प्रचलित कायद्याच्या तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षाच्या कारावासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रकमेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.

तसेच ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी विहित केलेली वेळ संपण्याआधी ही प्रश्नपुस्तिका अनधिकृतपणे बाळगणे हा सुद्धा गुन्हा असून तसे करणारी व्यक्ती अ‍ॅकॅडमीच्या कर्मचारीवृंदापैकी, तसेच परीक्षेच्या पर्यवेक्षकीयवृंदापैकी असली तरीही अशा व्यक्तीविरूद्ध उक्त अधिनियमानुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती शिक्षेस पात्र होईल.

पुढील सूचना प्रश्नपुस्तिकेच्या अंतिम पृष्ठावर पहा

राज्यसेवा पूर्व परीक्षा 2019

Second Batch

मूल्यांकन

"Enter to learn, Leave to serve"

Date	Topic	Time
8/12/2018	GS Comprehensive - 1 CSAT Comprehensive - 1	9 am To 11 am 2 pm To 4 pm
22/12/2018	GS Comprehensive - 2 CSAT Comprehensive - 2	9 am To 11 am 2 pm To 4 pm
05/01/2019	GS Comprehensive - 3 CSAT Comprehensive - 3	9 am To 11 am 2 pm To 4 pm
12/01/2019	GS Comprehensive - 4 CSAT Comprehensive - 4	9 am To 11 am 2 pm To 4 pm
19/01/2019	GS Comprehensive - 5 CSAT Comprehensive - 5	9 am To 11 am 2 pm To 4 pm
26/01/2019	GS Comprehensive - 6 CSAT Comprehensive - 6	9 am To 11 am 2 pm To 4 pm

Only Dual Language Test Series in Maharashtra

13 Students in the Final List of MPSC

संयुक्त पूर्व परीक्षा 2019 : टेस्ट सिरीज 13 डिसेंबर पासून

पत्ता : C/o पाथफाईंडर्स ॲकॅडमी, पहिला मजला, 503-ए, श्री लक्ष्मीनारायण बिल्डींग, मॉडर्न पेपर स्टोअर्स शेजारी, झेंडे सलून मागे, रमणबाग शाळा चौक, नारायण पेठ, पुणे 30.

9119592462 / 9665689595

खाली दिलेला परिच्छेद वाचा आणि प्रत्येक परिच्छेदावर आधारित विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे नमूद करा. या प्रश्नांची उत्तरे परिच्छेदावर आधारित असली पाहिजेत

Read the following passages and respond to the questions that follow each passage. Your responses should be based on the passages

प्रश्न क्रमांक 1 ते 5

'तंत्रज्ञान' ही भारताची नवी ओळख आहे आणि नव्या भारतीयांचे नवनवे 'व्यक्तित्व' तळहातावर उमटलेली नवी रेघ असावी इतकी ही नवी गोष्ट भारतीयांच्या व्यक्तित्वात भिनली आहे. भारतातला माहिती तंत्रज्ञानाचा ओघ ओसंडून वाहणाऱ्या नदीसारखा धावत, पसरत गेला. वाट फुटेल, जागा मिळेल तिकडे पाणी फिरले. पाट घालून वळवलेही गेले. एवढया कमी कालावधीत देशाच्या कानाकोपऱ्यात माहिती तंत्रज्ञानाची मुळे रुजतील असे भाकीत अगदी दहा-पंधरा वर्षापूर्वीदखील करणे शक्य झाले नसते.

संगणकीकृत व्यापार-व्यवसायाच्या रचना आणि त्या आधारावर उभ्या राहिलेल्या 'सप्लाय चेन्स' यामुळे दुर्गम ग्रामीण भागात तुटलेपणाने राहणाऱ्या गटांना बाजारपेठा उपलब्ध झाल्या आहेत. साधने आणि सुविधांपर्यंत सर्वांना पोहोचता येण्याची शक्यता वाढते आहे.

भौगोलिक असो, आर्थिक असो कि सांस्कृतिक, भारतातल्या विषमतेच्या दऱ्या सांधण्याच्या कामीही माहिती-तंत्रज्ञानाने भरीव योगदान दिले आहे. तंत्रज्ञानाच्या आधाराने उभ्या राहणाऱ्या राष्ट्रीय पातळीवरच्या कोणत्याही संरचनेत देशातल्या सर्व गटा-तटांना-समुहांना एकत्रितपणे व्यवहार करणे शक्य झाले आहे. त्यामुळे भौगोलिक अंतरे व्यवहारात निरर्थक ठरु लागली आहेत. प्रारंभी माहिती - तंत्रज्ञानाच्या पुरस्कर्त्यांमध्ये सरकारी इच्छाशक्तीचा प्रभाव मोठा होता. आंध्र प्रदेशात चंद्राबाबू नायडू आणि कर्नाटकात एस.एम.कृष्णा यांच्या सरकारांनी आपापल्या राज्यात आय.टी. च्या प्रभावी वापरात आघाडी घेतली. आता हा पुढाकार राज्य सरकारांच्या अखत्यारीतून केंद्र सरकारकडे सरकलेला स्पष्ट दिसतो. करभरणा आणि इतर सरकारी कामांसाठी माहिती-तंत्रज्ञानाच्या वापराच्या योजना आता दिल्लीत आखल्या जातात आणि भारतभरात लागू होतात.

देशभरात कुठूनही या व्यवस्था'ॲक्सेस' करण्याची मुभा आता भारतीय नागरिकांना मिळू लागली आहे. नॅशलन स्टॉक एक्स्चेंज-एन.एस.डी.एल. सारखी नेटवर्क्स असोत, नॅशनल कमॉडिटी आणि मल्टी कमॉडिटी एक्स्चेंजसारखी व्यापाराची केंद्रे असोत की आय.सी.आय.सी सारख्या बलाढय बँकांच्या इ-बँकिंग सिस्टिम्स - या साऱ्या व्यवस्था मिळून भारताच्या प्रादेशिक बाजारपेठांना एकसमान पातळीवर आणि एकत्र आणण्यास कारणीभूत ठरत आहेत.

सी.बी.भावे म्हणतात त्याप्रमाणे, सर्वांना समान 'अम्क्सेस' असलेल्या, संगणकीकृत राष्ट्रीय भांडवल बाजारामुळे प्रादेशिक स्तरावरच्या आर्थिक विषयांची गणिते स्थानिक पातळीवरुन थेट राष्ट्रीय पातळीवर सरकली आहेत. प्रादेशिकता गळून पडत असून प्रत्येक व्यवहाराला 'राष्ट्रीय संदर्भ' येऊ लागले आहेत. कलकत्त्यामध्ये राहणाऱ्या एखादया बंगाली माणसाने बंगलोरस्थित कंपनीच्या समभागांमध्ये आपले भांडवल गुंतवले असेल, तर स्वाभाविकपणेच कर्नाटक सरकारच्या आर्थिक धोरणांबद्दल त्याला विशेष आस्था, काळजी असणार.

भारतभरात होत असलेल्याएका सर्वंकष परिवर्तनाची ही पदचिन्हे आहेत. "सत्तर-पंच्याहत्तर वर्षे वयाचे ज्येष्ठ शेअर दलाल कधी आमच्या सॉफ्टवेअरमधल्या त्रुटी दाखवून देऊ लागले, ते आम्हाला कळलेसुध्दा नाही." रवी नारायण आश्चर्याने सांगतात.

"नवी व्यवस्था आपल्या आयुष्यात किती मूलभूत बदल घडवू शकते हे लक्षात आल्यावर लोकांना दुसरे काही नको असते. काय वाट्टेल ते झाले तरी पुन्हा मागे जाण्याची त्यांची तयारी नसते. आय.टी. पूर्व काळातल्या असुविधांबद्दल बोलायला पण ते नाखूष असतात." चावला सांगतात.

Technology is new identity of India & this new thing has been embedded into the personalitites of Indians like a new line of fingureprints. IT in India like river has proved itself lithe and surprisingly agile, penetrating the nooks and corners of a country in ways we would have been unable to predict even a decade ago. Computerized business processes and supply chains are bringing in once marginal rural communities into the market, and also expanding access to scarce resources.

Information Technology (IT) is reaching out across India's divides or inequalities, whether they are geographical, cultural or economic. The technology is playing an emerging role in uniting communities under single national systems, which are quickly making geographical distances irrelevant. Early IT initiatives were often driven by ambitious state governments, such as Chandrababu Naidu's government in Andhra Pradesh and S.M Krishna's in Karnataka. More recently, these initiatives seem to clearly move from the state governments to central government. The policies using Computerized systems for tax payments and other government services are now been formulated at central level and implemetnted nationawide. Indian citizens can access these regardless of where they live. In addition Computer-based institutions-whether it is the NSDL or NSE networks, the MCX and NCDEX trading centres or ICIC's e-banking systems- are bringing India's regional markets together and at the same level. C. B. Bhave notes, for instance, that the rise of an accessible, electronified and national stock market has transformed regional economic issues into national ones. Regionalism has been disappearing & every transaction has earned a national refrence. 'A resident in Calcutta who owns shares in a Bangalore company is going to be concerned about Karnataka's economic policies.'

This is the beginning beginning of a transformation that is taking shape across India. 'Before we knew it', Ravi Narain tells me, 'seventy-year-old brokers were arguing the intricacies of our software with us, and recommending feature changes.' Chawla concurs, 'People see how the new systems change their lives, and the last thing they want to do is go back to how things were.'

1. 21 व्या शतकाबाबत उताऱ्याच्या आधारे काय खरे आहे असे म्हणता येईल?
   1) संगणकीकृत तंत्रज्ञान व्यापार व्यवहाराचा पाया म्हणून पुढे आलेला आहे.
   2) ग्रामीण आणि शहरी भागातील विषमतेची दरी कमी झालेली आहे.
   3) देशातील सर्व व्यवहार एका समान पातळीवर आहेत
   4) यापैकी नाही.

   Acc to passage, which one of the following about 21st century can be said to be correct?
   1) Computerized technology came forward as foundation of business processes.
   2) Divides between rural and urban areas have been decreased.
   3) All transactions of the country are at the same level.
   4) None of the above

---

2. पुढील दिलेल्या विधानामधून योग्य विधानांची निवड करा.
   a. माहिती - तंत्रज्ञानाच्या विकासामध्ये शासनाची भूमिका लक्षणीय आहे.
   b. भारत हा विषमता असलेला देश आहे.
   1) फक्त a 2) फक्त b 3) a आणि b 4) यापैकी नाही

   Choose the correct statement/s among the following statements.
   a. Role of the government is remarkable in the development of IT.
   b. India is the country of inequalities.
   1) a only 2) b only 3) a and b 4) None

---

3. पुढील दिलेल्या विधानांपैकी योग्य विधान / विधाने यांची निवड करा.
   a. भारतामध्ये बाजारपेठांच्या अनेक व्यवस्था अस्तित्वात आहेत, ज्याचा वापर करण्याची परवानगी भारतीय नागरिकांना आहे
   b. संगणीकृत संरचना उभारणीत राज्यशासनाची भूमिका ही केंद्र शासनाच्या भूमिकेपेक्षा अधिक परिणामकारक झालेली आहे जे बंगलोर आणि हैद्राबादच्या उदाहरणावरुन दिसते.
   1) फक्त a 2) फक्त b 3) aआणि b 4) यापैकी नाही

Choose the correct statement/s among the following statements.

a. Many systems of markets, which are permitted to be used by Indian citizens, exist in India.

b. Role of state government is more effective than central government in the development of computerized systems, which can be seen from examples of Banglore and Hyderabad

1) only a 2) only b 3) a and b 4) None

---

4. a. संगणकाच्या वापरामुळे स्थानिक स्तरावरचा व्यापार राष्ट्रीय स्तरावर जाण्यास व भारतातील विषमता कमी होण्यास साहाय्य झाले आहे.

b. कलकत्यातील नागरिकांना कर्नाटक सरकाराच्या आर्थिक धोरणांबद्दल विशेष आस्था आहे.

वरीलपैकी अयोग्य विधान / विधाने यांची निवड करा.

1) फक्त a 2) फक्त b 3) a आणि b 4) यापैकी नाही

a. Use of computer has helped to transform regional economic issues to national ones and to reduce Indias divides

b. Residents in Calcutta hold special concerns about economic policies of Karnataka.

Choose the incorrect statement/s among above statements.

1) only a 2) only b 3) a and b 4) None

---

5. पुढील दिलेल्या विधानांपैकी कोणते विधान /विधाने लेखकाचे मत/मते म्हणता येणार नाहीत.

a. भारतामध्ये प्रत्येक क्षेत्रामध्ये परिवर्तन घडून येत आहे.

b. संगणकीकृत राष्ट्रीय भांडवल बाजारामुळे प्रादेशिक स्तरावरचे आर्थिक विषय स्थानिक पातळीवरुन थेट राष्ट्रीय पातळीवर आली आहेत.

1) फक्त a 2) फक्त b 3) a आणि b 4) यापैकी नाही

Which of the following statement/s cannot be considered as writer opinions?

a. Transformation is being taking place in every sector of India.

b. Computerized National Stock market has transformed regional economic issues into national ones.

1) only a 2) only b 3) a and b 4) None

प्रश्न क्रमांक 6 ते 10

लुओयांग चीनी जगाचे एक धार्मिक केंद्र होते. येथील चीन शासक राजे श्रेष्ठ अश्या आध्यात्मिक, आत्मिक संस्कारांच्या अनुष्टानांच्या शुध्द विधींचे अनुकरण करत असत. जरी राजांची राजकीय सत्ता ह्रास झालेली असली तरी त्यांची धार्मिक सत्ता अजूनही अबाधित होती. लू येथे लुओयांग सारखेच विधी होण्यासाठी कन्फ्यूशियसने राजधानीच्या ठिकाणी चालत असलेल्या रीतिरिवाजांमध्ये खूप रस घेतला. त्याने भौतिक जगात जिथे स्वर्ग व पृथ्वी यासाठी यज्ञ केले जायचे तेथील शाही अधिकाऱ्यांची वृत्ती व मतांचे परीक्षण केले. जिथे राजे परदेशी पर्यटकांचे स्वागत करत असत अश्या हॉल ऑफ लाइट ला ही फेंग शुई प्रमाणे इमारतीचे स्वरूप , त्याची बांधणी आणि तिचे इंटीरियर डिझाइनचे स्वरूप तपासण्यासाठी त्याने भेट दिली. कन्फ्यूशियसच्या काळातील मानवी जीवनामध्ये इमारतीच्या मध्ये असलेल्या राजसत्तेची दिशा , त्याचे प्रवेशद्वार आणि स्थापत्यशास्त्र हे राजकीय सत्ते साठी महत्वाचे घटक मानले जात. राज्यपदाच्या महिमेपेक्षा बाहेरील अभ्यागतांना कशी वागणूक दिली जायची यामध्ये कॉन्फ्यूशियस ला अधिक रस होता हे नंतरच्या काळातील त्याच्या धर्मावरील भाष्यावरून आपण अनुमान काढू शकतो. ज्याप्रमाणे मध्ययुगीन काळातील ख्रिश्चन चर्चेसनी चर्चच्या खिडक्या आणि तेथील पुतळ्याद्वारे अभ्यागतांना शिक्षित करण्याचा प्रयत्न केला, त्याचप्रमाणे राजांच्या दरबारातील सजावटीने त्यांचे अधिकार प्रस्थापित केले.. प्राचीन काळातील चीनच्या राजांच्या दंतकथेतील प्रतिमांखाली त्यांच्या सद्गुण व दुर्गुणांचा उल्लेख करून हॉल ऑफ लाइटच्या भिंती सुशोभित केल्या जात असत. हॉलमध्ये प्रवेश करणारा कोणीही त्या पूर्वीच्या राजांच्या विविध नीतिकथांकडे व अगदी अलीकडच्या चित्रांकडे पाहणे टाळूच शकत नसे.

Luoyang was the religious centre of the Chinese world. Here. the ruling kings of China were responsible for the greatest and purest of rituals to the most high-ranking of spirits. Although the secular power of the kings had waned beyond repair. they still exerted great religious authority. Confucius took considerable interest in the rituals of the capital, in order to make the ceremonies of Lu as much like those of Luoyang as possible. He inspected the outdoor area where sacrifices were made to Heaven and Earth, measuring the grounds and observing the behaviour of royal officials. He also visited the Hall of Light where the kings would receive foreign visitors; there to check its feng shui - the nature of the building, its placement, and its interior design. In Confucius’s day, a building’s ruling direction, its entrance-ways and architecture were a vital component of political power in the human realm. From Confucius’s later comments on religion, we can guess that he was less interested in the magic of kingship than in the way in which outside visitors were treated. Just as Christian churches in the Middle Ages sought to educate visitors with their windows and statuary, the halls of the kings established their authority through decoration. The walls of the Hall of Light

Mulyaankan

were decorated with images of China's ancient kings reaching back into times of legend, each with accompanying notices on their vices and virtues. Nobody entering the hall could avoid gazing at several parables of past kingship, or indeed the most recent picture on the walls.

6. लेखकाच्या मते, कन्फ्यूशियस ने राजधानीतील धार्मिक विधींमध्ये रस का घेतला?

a. लू येथील धार्मिक विधी लुओयांग सारखे होण्यासाठी

b. त्याची धार्मिक सत्ता अबाधित असल्यामुळे

1) फक्त a 2) फक्त b

3) दोन्ही बरोबर 4) दोन्ही चूक

According to author, why did Confucious take considerable interest in the rituals of the capital?

a. To make the ceremonies of Lu like those of Luoyang

b. Because his religious authority was intact.

1) Only a 2) Only b

3) Both correct 4) Both incorrect

---

7. कन्फ्यूशियस च्या काळात राजकीय सत्तेमध्ये खालीलपैकी कोणत्या घटकांना महत्व दिले जात असे?

a. इमारतींची उभारणी b. राज्यपदाचा महिमा

c. बाहेरील अभ्यागतांना दिली जाणारी वागणूक

d. अधिकाऱ्यांची धार्मिक वृत्ती

1) फक्त c, d 2) फक्त a, b

3) फक्त a,c, d 4) a, b, c, d

During the times of Confucius, what were the important components of political power?

a. Construction of buildings

b. Magic of kinship

c. Treatment given to the outside visitors

d. Religious behavior of Officials

1) Only c, d 2) Only a, b

3) Only a, c, d 4) a, b, c, d

Mulyaankan

8. उताऱ्यानुसार, हॉल ऑफ लाईट

a. अशी जागा, जिथे राजे परदेशी पर्यटकांचे स्वागत करीत असत

b. असा हॉल ज्याची सजावट राजांची धार्मिक अधिसत्ता प्रस्थापित करायची

c. अशी इमारत , जिने परदेशी पर्यटकांना चीन चा इतिहास सांगितला

1) फक्त c 2) फक्त a, c

3) फक्त a 4) वरील सर्व

Acc to the passage, 'Hall of Light' was –

a. a place , where the kings would receive foreign visitors.

b. a hall, which established King's religious authority through its decoration

c. a building, which enlightened the visitors with China's ancient history

1) Only c 2) Only a, c

3) Only a 4) a, b, c

---

9. अयोग्य विधाने ओळखा

a. लू हे लुओयांग इतकेच महत्वाचे धार्मिक केंद्र होते

b. कन्फ्यूशियसने आपल्या धार्मिक अधिसत्तेचा वापर राजकीय अधिसत्ता प्रस्थापित करण्यासाठी केला.

c. मध्ययुगीन चर्चेसच्या खिडक्या व पुतळे अभ्यागतांना शिक्षित करत

1) फक्त c 2) फक्त a, b

3) फक्त b 4) फक्त a

Identify the incorrect statements.

a. Lu was as important a religious centre as Luoyang

b. Confucius used his religious authority to establish political.

c. The windows and statues of Churches of middle ages used to educate its visitors

1) Only c 2) Only a, b

3) Only b 4) Only a

Mulyaankan

10. उताऱ्यानुसार हॉल ऑफ लाईटच्या भिंती सुशोभित करण्यामागचा उद्देश

1) असफल झाला
2) काही अंशी सफल झाला
3) सफल झाला
4) स्पष्टपणे सांगता येणार नाही

Acc to passage, the objective behind the decoration of walls of Hall of Light –

1) was not achieved
2) was partly achieved
3) was achieved
4) can not be started clearly

प्रश्न क्रमांक 11 ते 15

भरत नाट्यम एक अभिजात आणि उत्साही नृत्य प्रकार आहे. यामध्ये खूप अचूकता आहे . 'संतुलित' स्थिती या शैलीची मूलभूत ठेवण आहे. याचा अर्थ असा आहे की नृत्यांगनांचे वजन शरीराच्या मध्यभागी एकवटलेले असते. यामध्ये कोणत्याही प्रकारचा झुकाव नसून यामध्ये नितंबाचा वापर होत नाही. भरत नाट्यममध्ये विविध प्रकारच्या हालचाली पाहायला मिळतात. यामध्ये पाय जमिनीवर आपटण्यावर भर दिला जातो. तसेच हवेत उडीदेखील मारली जाते. त्याचबरोबर चवड्यावर उभे राहून गिरकी घेतली जाते याला भ्रामरी असे म्हणतात. याचबरोबर गुडघा जमिनीवर ठेवून हालचाली केल्या जात याला मांडी अडवू असे म्हंटले जाते.

भरत नाट्यम ही अशी एक शैली आहे जी सामर्थ्य आणि सौंदर्याला बढावा देते. यातील मंद आणि वेगवान हालचाली मध्ये शरीराच्या आणि हातांच्या तेजस्वी आणि गतिशील हालचाली आहेत. हा शांत आणि चिंतनशील नृत्यप्रकार ही आहे. हा प्रकार एकट्याने किंवा अनेक नर्तक एकत्र येऊन समूहाने सादर केला जातो . तमिळनाडुची नृत्य -नाटक परंपरा म्हणजे नृत्य -संगीतांसह नाटके होय. ही नाटके त्यांच्या नाटकांमध्ये भरत नाट्यमचा वापर करतात. शुद्ध नृत्य किंवा 'नर्त ' आणि 'नृत्य' नामक असे अर्थपूर्ण नृत्य हे त्यांच्या अभिनय तंत्रांचा एक भाग आहे. नाटकांच्या या पैलूंमध्ये हे कलाकार प्रशिक्षित असतात. या नाट्य-नाटकांना 'नाटक' असे म्हणतात.

एकटे नर्तक/नर्तकी हे श्लोक व कथा च्या सादरीकरणाच्या वेगेवेगळ्या पद्धतीचा वापर करतात. नाटकातील कलावंतांच्या सारखे पोशाख आणि चेहऱ्याची सजावट एकटे नर्तक/नर्तकी करत नाहीत. असा पोशाख आणि सजावट एखाद्या विशिष्ट पात्रासाठी असतात. एकट्या नर्तकाला एकाच पोशाखात सर्व पात्रांचा अभिनय करायचा असतो. जरी नृत्यांगनांची पोशाख सुंदर असले तरी ती गरीब, वृद्ध व्यक्ती किंवा रावण सारख्या दुष्ट राजाचे पात्र साकारताना तिला ते जास्त मदत करत नाहीत . इतर नाटकांमधील एकटे नर्तक/नर्तकीप्रमाणे भरत नाट्यम

नृत्यांगनांनी आपल्या पौराणिक कथांच्या विविध गोष्टींचा अर्थ तिच्या पोशाख आणि देखावाच्या माध्यमातून सादर केला पाहिजे.

Bharata Natyam is a sophisticated and energetic dance form. It is very precise. The basic postures of the style are ’balanced’ positions. This means that the weight of the dancer is placed squarely down the centre of the body. It is not deflected and the hip is never used. A whole variety of movements can be seen in Bharata Natyam. There is an emphasis on the striking of the floor with the feet. There are jumps in the air. There are pirouettes as well, which are called bhmmaris. And there are movements done with the knees making contact with the floor. These are called mandi adavus.

Bharata Natyam is a style that boasts of both strength and beauty. It has slow and fast passages. It has bright and dynamic movements of the body and hands. It is also quiet and reflective. It may be performed solo or as a groupwith many dancers. The dance-drama traditions of Tamil Nadu are plays with dance and music. These dramas use elements of Bharata Natyam in their dramas. The pure dance or ’nrz'tta’ and the expressive dance called ’nrittya’ are part of their acting techniques. These actors are well trained in these aspects of dance. These dance-dramas are called ’natakas’.

The solo dancer also uses various methods of story telling to interpret the verses and stories she performs. Unlike the actors in the natakas, the soloist does not have costumes and make-up that are particular to certain characters. As a soloist, he or she has to act out all the characters in her stories with the same costume. Although the dancer’s costume is beautiful, it does not help her much when depicting a poor, old man or an evil king like Ravana! The Bharata Natyam dancer, like solo dancers from other styles, has to break through the beauty of her costume and appearance, to interpret the various tales from our mythology.

11. उताऱ्यानुसार, भरतनाट्यम -

a. एक उत्साही नृत्य प्रकार आहे.

b. सामर्थ्य व सौंदर्याचे एकत्रीकरण आहे

c. शरीराच्या व हातांच्या तेजस्वी व गतिशील हालचाली

1) फक्त a 2) फक्त a, b

3) a,, b, c 4) फक्त a, c

According to the passage, Bharat Natyam is –

a. An energetic dance form

b. combination of strength & beauty

c. bright & dynamic movements of body & hands

1) only a 2) only a, b

3) a, b, and c 4) Only a, c

---

12. संतुलित स्थिती या शब्दयोजनेतून लेखक काय सुचवू इच्छितो ?

a. नृत्यांगणांचे वजन शरीराच्या मध्यभागी एकवटलेले असते.

b. नितंबाच्या हालचाली नसतात

1) फक्त a 2) फक्त b

3) दोन्ही 4) कोणतेही नाही

What does author suggest from the phrase 'Balanced Posture'?

a. The weight of the dancer is placed squarely down the centre of the body.

b. Hip movements are not there.

1) Only a 2) Only b

3) Both a and b 4) None

---

13. a. एकटे नर्तक/नर्तकी एखाद्या विशिष्ट पात्रासाठी विशिष्ट पोशाख व सजावट यांचा वापर करतात.

b. एकटे नर्तक/नर्तकी श्लोक व कथांच्या सादरीकरणाच्या वेगवेगळ्या पद्धतीचा वापर करतात.

योग्य विधाने निवडा

1) फक्त a 2) फक्त b

3) दोन्ही 4) कोणतेही नाही

a. Solo dancer uses costumes & make-up to perform particular characters.

b. Solo dancer uses various methods of storytelling to interpret the verses & stories

Identify the correct statements.

1) Only a 2) Only b

3) Both a and b 4) None

---

14. भरत नाट्यम मध्ये खालीलपैकी कोणत्या गोष्टींचा समावेश होतो ?

a. हवेत उडी

b. जमिनीवर पाय आपटणे

c. मांडी अडवू

d. तिभंगा

1) a, b 2) c, d

3) a, b, c 4) a, b, c, d

Bharat Natyam consists of which of the following things?

a. Jumps in the air

b. Striking of the floor with the feet

c. Mandi Adavu

d. Tibhanga

1) a, b 2) c, d

3) a, b, c 4) a, b, c, d

---

15. खालीलपैकी कोणती विधाने असत्य आहेत ?

a. नाटके ही नृत्य-संगीतासह नाट्य-नाटके होत

b. नृत्य म्हणजे शुद्ध नाच

c. नृत (नर्त) म्हणजे भावपूर्ण नाच

1) फक्त a 2) फक्त b,c

3) a, b, c 4) कोणतेही नाही

Which of the following statements is/are incorrect?

a. Natakas are plays with dance and music.

b. Nritya is pure dance

c. Nritt is expressive dance

1) Onle a 2) only b, c

3) a, b, c 4) None

Mulyaankan

प्रश्न क्रमांक 16 ते 19

फेनमन नावाचा एक अमेरिकन शास्त्रज्ञ होऊन गेला. नोबेल पारितोषिक विजेता, अत्यंत हुशार, पण तितकाच क्रॅक ! अवलिया ! तो एकदा काही काळासाठी ब्राझिल देशात भौतिकशास्त्र शिकवायला गेला होता. तिथल्या भौतिकशास्त्राच्या शिक्षणाची अवस्था फेनमन ने आपल्या या आत्मचरित्रात वर्णन केली आहे. थोड्या फार फरकाने हे वर्णन आपल्याकडील विज्ञान शिक्षणालाही लागू पडते .

फेनमन सांगतो की, ब्राझिलमध्ये विज्ञान शिकवण्याच्या नावाखाली एक अजब प्रक्रिया मोठ्या जोरात चालू आहे . एखाद्या कंप्युटर मध्ये ज्याप्रमाणे माहिती भरली जाते त्याप्रमाणे विद्यार्थी घोकंपट्टी करून विज्ञानाची माहिती डोक्यात भरतात. व्याख्या पाठ करतात. नियम पाठ करतात. ठराविक साच्यातले प्रश्न विचारले की ते धडाधड ही माहिती बोलून किंवा लिहून दाखवितात. परीक्षेत उत्तम यश मिळवतात . मग नव्या विद्यार्थ्यांच्या डोक्यात हीच माहिती भरायला ते लायक समजले जातात. फेनमन म्हणतो ब्राझिलमधल्या विद्यार्थ्यांना यातले काहीही समजलेले नसते. आपण शिकतो आहोत ते आपल्या आजबाजूच्या निसर्गाचे नियम आहेत, हेच त्यांना उमगलेले नसते. ज्या प्रकाशाच्या परावर्तनाचे नियम आपण पाठ करतो आहोत, तो प्रकाश म्हणजे आपल्या आजूबाजूला पसरलेला प्रकाश आहे आणि समोरच्या तळ्यातल्या पाण्याच्या पृष्ठभागावरून या प्रकाशाचे परिवर्तन होताना सुद्धा हेच नियम लागू पडतात है ब्राझिलमधल्या विद्यार्थ्यांना कळतच नाही. त्यांच्या दृष्टीने हे नियम म्हणजे फक्त परीक्षेतल्या प्रश्नांची उत्तरे असतात.

फेनमनने आणखीही एक गमतीदार गोष्ट निदर्शनाला आणली. कॉलेजच्या पहिल्या वर्षाच्या भौतिकशास्त्राच्या अभ्यासक्रमासाठी जे पाठ्यपुस्तक ब्राझिलमध्ये सर्वाधिक वापरले जात होते, त्या संपूर्ण पुस्तकात फक्त एकाच ठिकाणी प्रत्यक्ष प्रयोग करून त्यात मिळणाऱ्या निरीक्षणाच्या किंमती लिहिलेल्या होत्या. एखाद्या उतरत्या फळीवरून सोडलेला चेंडू घरंगळत खाली येतो आणि नंतर जमिनीवर क्षितिजसमांतर पातळीत घरंगळत काही अंतर जाऊन थांबतो . अशा वेळेला हा चेंडू एका सेकंदात किती अंतर कापतो , दोन सेकंदात किती अंतर कापतो अशा प्रकारचे निरीक्षण करून आलेल्या किंमती या पुस्तकात दिलल्या हात्या. फेनमन ने हे दाखवून दिले की, या किंमती बनावट आहेत, 'फेक' आहेत. प्रत्यक्षात हा प्रयोग केला व निरीक्षणे घेतली, तर पुस्तकात दिलेल्या किंमती मिळणारच नाहीत. थोडक्यात, सबंध पुस्तकात एकच 'प्रयोग' वर्णन केला होता आणि तोही बनावट होता. प्रत्यक्ष प्रयोग करण्याची आवश्यकता या पाठ्यपुस्तकाच्या लेखकांनाही वाटली नव्हती. याचे कारण विज्ञान ही प्रत्यक्ष 'करण्याची' गोष्ट आहे, प्रयोगातून आणि प्रत्यक्ष निरीक्षणातून समजून घेण्याची गोष्ट आहे, याची जाणच ब्राझिलमध्ये कोणाला नव्हती. त्यांचे विज्ञान हे फक्त पाठ्यपुस्तकातच अस्तित्वात होते आणि ते फक्त परीक्षेतील प्रश्न आणि उत्तरे एवढ्यासाठीच अस्तित्वात होते.

फेनमनने हे लिहिलं त्याला आता काही वर्षे उलटुन गेली आहेत. ब्राझीलमध्ये आज विज्ञानाच्या शिक्षणाची परिस्थिती तशीच आहे की बदलली आहे कोण जाणे ! पण वरील वर्णनात 'ब्राझीलच्या ' जागी " भारत ' हा शब्द टाकावा आणि ते वर्णन आजच्या परिस्थितीचे आहे असे खुशाल समजावे.

16. फेनमनच्या मते , ब्राझीलच्या भौतिकशास्त्राच्या शिक्षणव्यवस्थेमध्ये अनेक दोष होते. पुढीलपैकी कोणते दोष फेनमन ने उद्धृत केले ?

a. ब्राझील मधील शिक्षण व्यवस्था विद्यार्थिकेंद्री नाही

b. ब्राझील मधील शिक्षण व्यवस्था प्रयोगशीलतेला वाव मिळू देत नाही

c. ब्राझील मधील शिक्षण व्यवस्थेमधील शिक्षक पुरेसे उच्चशिक्षित नाहीत

d. ब्राझील मधील शिक्षण व्यवस्था भारतातील शिक्षण व्यवस्थेप्रमाणेच परिक्षाकेंद्री आहे

1) a, b, d   2) b, d

3) a, d   4) c, d

---

17. पुढील विधाने लक्षात घ्या व योग्य विधान / विधाने निवडा

a. ब्राझील मधील विद्यार्थि प्रकाशाच्या परिवर्तनाचे नियम फक्त लिहू शकतात

b. ब्राझील मधील भौतिकशास्त्र हे फक्त घोकंपट्टीने शिकवले जाते

c. ब्राझील मधील भौतिकशास्त्राच्या पुस्तकांचे लेखक मात्र प्रयोगशीलवृत्तीचे आहेत

1) a, b   2) b, c

3) a, c   4) a, b, c

---

18. पुढील विधनापैकी योग्य विधान/ विधाने निवडा

a. ब्राझील मधील शिक्षकांना आजूबाजूच्या निसर्गाचे नियम माहीत नव्हते

b. ब्राझील मधील शिक्षक विद्यार्थ्यांना परीक्षाकेंद्रित शिक्षण मर्यादित प्रमाणातच देतात

c. भौतिकशास्त्राच्या चौथ्या वर्षातील चेंडूचा बनावट प्रयोग प्रत्यक्ष केला गेला नव्हताच

1) फक्त a   2) फक्त b, c

3) फक्त a, c   4) फक्त a, b

---

19. भारतातील शिक्षण व्यवस्थेतील पुढील पैकी कोणते दोष लेखकाने दाखवले आहेत?

a. आपली शिक्षण व्यवस्था पुस्तकी प्रकारची आहे

b. विज्ञान ही प्रयोगातून शिकण्याची गोष्ट आहे हे आपल्याला अजून उमगले नाही

c. आपल्याकडे विद्यार्थी परिक्षेत पुरेसे यश संपादन करत नाहीत

1) फक्त a, b   2) फक्त b, c

3) फक्त a, c   4) वरीलपैकी सर्व

Mulyaankan

प्रश्न क्रमांक 20 ते 23

काव्यं यशसे$ र्थकृते व्यवहारविदे शिवेतरक्षतये ।
सहा परनिवृंत्तये कान्तासंमिततयोपदेशयुजे ॥

काव्याची महती सांगताना मम्मर नावाच्या संस्कृत साहित्य शास्त्रकाराने साहित्याचे वैयक्तिक आणि सामाजिक असे दोन्ही प्रकारचे उपयोग वरील कारिकेत सांगितले आहेत. काव्यामुळे यश (कवीला) मिळते , द्रव्य मिळते (हाही कवीचाच फायदा), व्यवहारज्ञान, अशुभ गोष्टीचा नाश (ही दोन्ही कवीला व वाचकाला सारखीच महत्वाची), हे फायदे होऊ शकतात ; पण सर्वात महत्वाचा परिणाम म्हणजे एकदम तात्काळ मिळणारा परमानंद व प्रेयसीने केलेल्या उपदेशाप्रमाणे उपदेश मिळू शकतो.. यातील यश, अर्थ व अशुभहरण या गोष्टी नेहमीच साध्य होतील, असे नाही. कवी काव्य रचतो ते यश मिळवण्यासाठी , हे मम्मरपूर्व अलंकारिकांनी मान्य केलेले प्रयोजन आहे. केशवसुतांसारखा एखादा कवी -

कीर्ती म्हणजे काय रे - एक पीस :
शिरी लोकांच्या त्यास चढायास,
छरे पडती पक्ष्यास खावयास ;
मागुनी ते गळणार हेही खास :

असे म्हणत असला, तरी बरेच कलावंत'कवी यश, कीर्ती, पैसा, प्रतिष्ठा यामागे धावताना दिसतात. यशामागे धावले किंवा त्याचा ध्यास घेतला, म्हणून प्रत्येक वेळेला यश मिळेलच असे नाही. यश काही कलावंतांनाच का मिळते, काही कलाकृतींनाच का मिळते , हे ठामपणे कोणी सांगू शकत नाही. एकूणच यश हे प्रयोजन प्रत्येक कवीला साध्य करून घेता येईलच, असे नाही. अनेक कवींना/ कलावंतांना मृत्यूनंतर यश/कीर्ती मिळलेली आहे. इंग्लंडमधील बालकवी चॅटर्टन याची हयातभर कमालीची निराशा झाली व शेवटी त्याने वेतागून आत्महत्या केली आणि त्याच्या मृत्यूनंतर नाटककारांनी त्याच्या जीवनावर नाटके व कविता लिहिल्या. विख्यात फ्रेंच चित्रकार पाल गोंगे यांची कीर्ती त्यांच्या मृत्युनंतरच जगात पसरली, है विश्रुतच आहे. आपल्याकडे राम गणेश गडकरी यांनाही मृत्यूनंतर मिळालेली कीर्ती ही सर्वश्रुतच आहे. खरा कलावंत पैसा मिळेल , यश मिळेल या अपेक्षेने कलेची उपासना करीत नाहीं आणि पैसा मिळेल याची खात्री असली, तरी कलेच्या उपासनेत प्राप्त होणारा उत्कट आनंद हाच त्याला कितीतरी पटीने स्पृहणीय वाटतो.

सिनेकलावंत व दिग्दर्शक गुरुदत्त याने एकं ठिकाणी म्हटले आहे की, "माझ्यासारख्या रोमँटिक माणसाला सगळ्यात ज़र कशाची भीती वाटत असेल, तर ती यशाची. यश म्हणजे प्रस्थापितांच्या गटाचा युनिफार्म. यश म्हणजे स्वतःला विकल्याची पावती. यश म्हणजे अंतिम पराभव." पुढे तो असेही म्हणतो की, " एखादा अभिजात चित्रपट, वाङमयकृती, कविता किंवा चित्र याची दखल कोणी घेतली नाही किंवा तिला आर्थिक यशापयश मिळाले नाही , तर त्याबद्दल ती निर्माण करणाऱ्या प्रतिभावंताला बोल लावता येणार नाही, अशा कलाकृतींना आश्रय न देणारा समाजच

इथे दोषी ठरेल. बऱ्याच वेळा आर्थिक यशापयश, सतत आपल्या मर्जीनुसार वागणाऱ्या समाजाची त्या त्या वेळची लहर, सौंदर्याचे मानंदड आणि बौद्धिक कुवत यांवर अवलंवून असते. शतकानुशतकं अभिजात कलाकृती निर्माण करणाऱ्या कलावंतांना भोवताली पसरलेल्या सामान्य दर्जाच्या कलाकृतींच्या वरची पातळी गाठल्याबद्दल आणि स्वत:ला वेगळे ठेवण्याचे धाडस दाखविण्याची किंमत चुकती करावी लागली आहे. होमरसारख्या गाजलेल्या कवीला जिवंत असताना भीक मागत फिरावे लागले. असे म्हणतात "मेलेला होमर साता शहरांचा मानकरी । जिवंत होमर साता शहरांचा भिकारी."

20. उताऱ्यामध्ये चॅटर्टन, पाल गोंगे व गडकरी या कलावंतांचा उल्लेख लेखकाने केला आहे. पुढीलपैकी कोणत्या करणासाठी लेखकाने हे उल्लेख केले आहेत ?

a. काही कलावंत हे किर्ति , पैसा व प्रतिष्ठेमागे धावतात हे दाखवण्यासाठी
b. प्रत्येक कलावंताला त्याच्या हयातीत यश , प्रतिष्ठा व कीर्ती मिळतेच असे नाही हे दाखवण्यासाठी
c. खऱ्या कलावंतांना त्यांच्या हयातीत यश , प्रतिष्ठा व कीर्ती मिळत नाही
d. या कलावंतांना यश, द्रव्य मिळाले नाही ;मात्र त्यांनी लोकांना व्यवहारज्ञान दिले व त्यांच्या अशुभ गोष्टींचा नाश केला

1) फक्त d 2) फक्त c
3) फक्त b 4) फक्त a

---

21. उताऱ्यात ज्याला "खरा"कलावंत म्हटले आहे त्या कलावंतांबद्दल पूढील विधाने लक्षात घ्या व योग्य विधान/विधाने निवडा.

a. हे कलाकार सर्व प्रकारच्या आनंदापासून दूर असतात
b. मम्मरनंतरच्या कलावंतांना "खऱ्या" कलावंतांच्या श्रेणीत टाकणे अनुचित आहे

1) फक्त a 2) फक्त b
3) a व b दोन्ही 4) वरीलपैकी एकही नाही

---

22. अनेकदा एखाद्या उत्कृष्ट कलाकृतीला अपयश मिळते. उताऱ्यानुसार याचे पुढील पैकी योग्य कारण / कारणे काय असू शकतील ?

a. त्या कलाकृतीचा सुमार दर्जा
b. त्या कलाकृतीच्या कलावंताला असलेली कमी प्रसिद्धी
c. त्या कलाकृतीचा श्रोता वर्ग चिकीत्सक नसतो
d. कलेप्रती सामाजिक मानदंड निम्न असणे
e. कलाकृती निर्माण करण्याची प्रेरणा यशप्राप्तीची असणे

1) a, c, d 2) c, e
3) c, d, e 4) a, b, d

---

23. प्रस्तुत उताऱ्यामध्ये लेखकाने होमरचे उदाहरण देऊन त्याच्या हालाखीच्या परिस्थितिचे वर्णन केले आहे. होमरच्या या परिस्थितिचे पुढीलपैकी काय कारण होते ?

1) होमरचे साहित्य कालानुरूप नव्हते
2) होमरचे साहित्य तत्कालीन सामाजिक साहित्यापेक्षा वरच्या पातळीचे होते
3) होमरच्या सौंदर्याचे मानदंड व बौद्धिक कुवत तत्कालीन साहित्यकृतींपेक्षा कमी दर्जाचे होते
4) होमरच्या साहित्यात व्यवहारज्ञान जास्त होते

प्रश्न क्रमांक 24 ते 28

विवेकवाद ही जशी समजली जाते तशी आधुनिक संकल्पना नाही. ती आपल्या संस्कृतीएवढी च प्राचीन आहे. सॉक्रेटीस आणि बुद्ध आणि अगदी त्यापूर्वी ही चार्वाक नी स्पष्टपणे त्याचे प्रतिपादन केले होते. परंतु त्यांच्या तत्त्वज्ञानाची विवेकवादी वैशिष्ट्ये चुकीच्या अर्थामुळे, दुर्लक्षित केल्यामुळे किंवा काही हितसंबधीत पक्षांच्या मनसुब्यामुळे चित्त वेधून घेऊन शकली नाहीत. चार्वाकांना विलासवादी म्हणून कलंकित केले गेले. सॉक्रेटीससाठी ज्ञान (शहाणपणा), नैतिकता आणि धैर्य एकमेकांपासून वेगळे न करता येणाऱ्या गोष्टी होत्या. म्हणूनच त्याने जीव वाचवण्यासाठी पळून जाण्यापेक्षा तुरुंगात विष पिऊन मरणे पसंत केले. आणि त्याचा गुन्हा काय होता? तो म्हणजे तरुणांना त्यांच्या झोपेतून जागृत करणे. बुद्धांच्या बाबतीत सांगायचे तर त्यांनी ज्ञान आणि पूर्ण सत्य असलेल्या अश्या कोणत्याही प्रेषित धर्माची शिकवण दिली नाही . त्यांनी त्याऐवजी एका नवीन तर्कसंगत नैतिकतेचा उपदेश केला. त्याने लोकांना त्यांचा स्वतःचा प्रकाश होण्यास सांगितले, म्हणजे, त्यांच्या स्वत:च्या बुद्धीवर आणि प्रयत्नांवर अवलंबून राहणे. याविरुद्ध लोकांनी 'ते परमब्रह्मावर अवलंबून आहेत' हे जाणून घ्यावे असे शंकराचार्यांना वाटत होते तर रामानुज यांनी मनुष्य पूर्णपणे देवावर अवलंबून आहे असे सांगण्यावर भर दिला. मनुष्य जन्मतःच पापी आहे आणि पश्चात्ताप, तपस्या आणि शास्त्रविधीतून देवाची सेवा - या सर्वांचा वापर करून स्वतःला शुद्ध करण्यासाठी आयुष्यभर प्रयत्न करावेत असा आग्रह ख्रिस्त करताना दिसतो. अशा प्रकारे विवेकवाद आणि धर्म हे जीवनाचे दोन मार्ग जितके प्राचीन तितकेच विसंगत आहेत.

आपल्याला या दोन मार्गांमधील एकाची निवड करावी लागेल. एक म्हणजे चिंतन, धार्मिक अनुष्ठान, तपस्या, दुःख व ईश्वराची पूजा करणे, ईश्वराला स्वतःचे पूर्णपणे समर्पण करून स्वर्ग, ब्रह्म किंवा देव यांच्याजवळ जाण्यासाठी ईश्वराच्या प्रसादाची वाट पहाणे. दुसरे म्हणजे आपल्या ऐहिक जीवनाचा आणि त्याच्या समस्यां व वाईट शक्तींशी लढण्यासाठी अवताराची वाट न पाहता त्या समस्या आपल्या प्रयत्नातून कश्या सोडवाव्या याचा विचार करणे, तसेच

Mulyaankan

फक्त आपल्यासाठी व आपल्या देशासाठी नव्हे तर पूर्ण मानवतेसाठी पृथ्वीवरील जीवन आनंदी व सुखी बनविण्यासाठी आपल्या स्वत: च्या बुद्धीचा वापर करणे.

डॉ. बॅन्डिस्ट शेवटचे दोन अध्याय - 'भीती आणि आशा ' आणि 'धर्माला एक तर्कसंगत पर्याय' - यामध्ये "दोहोंपैकी दुसरा हाच एकमात्र मार्ग आहे जो आपले अस्तित्व' टिकवून ठेवेल" हे सांगायचा प्रयत्न करतात. त्यांनी सॉक्रेटीससारख्या संभाषणाची शैली स्वीकारत धर्म आणि तर्कवाद यांच्यातील फरक स्पष्टपणे दर्शविला आणि मानवजातीला पहिल्या मार्गाला प्रतिष्ठापित करण्यासाठी दुसरा मार्ग कसा आवश्यक आहे हे स्पष्ट केले

Rationalism is not a modem concept as is generally supposed to be. It is as ancient as our civilization. It was clearly enunciated by Socrates and Buddha and even earlier by the Charwaks'. But the rationalist characteristic of their philosophies was never highlighted either due to misinterpretation and negligence or by design by the interested parties. The Charwa/cs were branded as hedonists. For Socrates knowledge (wisdom), morality and courage could not be dissociated from each other. So he preferred to drink the poison and die in the jail instead of escaping to save his life. And what was his crime? It was awakening the youth from their slumber. As for the Buddha, he did not preach any new Prophetic religion with revealed knowledge and absolute truth as such. He preached rather a new rational morality. He told people to be their own light, i.e., to depend on their own wisdom and effort. As opposed to this, Shankaracharya wanted people to realize that they are depedent on the absolute Brahman while Ramanuja stressed the total dependence of man on god. Christ insists that human beings are sinners by birth and should endeavor throughout their life to cleanse themselves of this stigma through repentance, penance and observing rituals in the service of god. Thus rationalism and religion are two ways of life contrary to each other but equally ancient.

We have to make a choice between these two paths. One is of meditation, observing rituals, undergoing penance, worshiping and playing god, surrendering to him completely and waiting for his favour to clear our way to heaven, Swarga, Brahma or god himself. The other is to think about our mundane life and its problems, how to solve them through our own efforts not waiting for any Awatar to fight the evil powers and use our own wisdom to make the life on earth safer and happier for not only our self and our country but for the whole of humanity.

Dr. Bandiste insists that the latter is the only path that will ensure ' our survival, which he explains in the last two chapters, viz., 'Fears and Hopes' and 'A Rational Alternative to Religion. He adopts the style of Socrates like conversation and very lucidly shows the contrast between religion and rationalism and explains how mankind needs the latter in order to replace the former.

24. पुढील विधाने लक्षात घ्या व अयोग्य विधान / विधाने निवडा.

a. मानवी जीवन कायमच विवेकवादापेक्षा धर्माने अधिक प्रभावित होत असते

b. विवेकवाद ही अर्वाचीन गोष्ट आहे

c. विवेकवादाचा पूर्ण सत्याला पूर्णपणे विरोध असतो

1) फक्त a　　2) फक्त b व c

3) फक्त c　　4) वरीलपैकी सर्व

Consider the following statements and choose the correct ones.

a. Mankind has always been influenced more by religion than rationalism.

b. Rationalism is a modern concept.

c. Rationalism is totally against the absolute truth.

1) Only a　　2) Only b and c

3) Only c　　4) All above

---

25. पुढे काही गुणवैशिष्ट्ये दिली आहेत. उताऱ्यानुसार पुढीलपैकी कोणती गुणवैशिष्ट्ये फक्त विवेकवादाशी निगडीत आहेत ते ठरवा.

a. स्वतःचे प्रयत्न　　b. साहस

c. परमेश्वरावर श्रद्धा　　d. सेवा

e. ज्ञान

1) फक्त e　　2) फक्त b व e

3) फक्त a, b　　4) फक्त c, d

Some charactrristics are given below. Acc to passage, which of the following characteristics are related to only rationalism?

a. self effort　　b. courage

c. faith in god　　d. service

e. knowledge

1) Only e 2) Only b व e
3) Only a, b 4) Only c, d

---

26. पुढील विधाने लक्षात घ्या व योग्य विधान/ विधाने निवडा
a. विवेकवादामध्ये मानवतेचा विचार अनुषंगाने येतोच
b. काही धार्मिक लोक मनुष्याला पापरुप मानतात
c. बुद्धानंतर कोणताही प्रेषित जन्माला आला नाही
1) फक्त a, b 2) फक्त b, c
3) फक्त a, c 4) वरीलपैकी सर्व

Consider the following statements and choose the correct ones.
a. Thought of humanity is inevitable in relation to rationalism.
b. Some religious people considers human as sinners.
c. No prophet has been born after Buddha.
1) Only a, b 2) Only b, c
3) Only a, c 4) all of the above

---

27. डॉ. बेंडिस्ट यांचा 'भीती व आशा' हा अध्याय कोणत्या मार्गाचा पुरस्कार करतो?
1) धार्मिक विवेकवाद 2) विवेकनिष्ठ धर्म
3) धर्मवाद 4) विवेकवाद
Which path was adopted by the chapter 'Fears and Hopes' of Dr Bandiste?
1) Religious rationalism 2) Rational religion
3) Religionism 4) Rationalism

---

28. पुढील विधाने लक्षात घ्या व योग्य विधान /विधाने निवडा
a. धर्म व तर्क या एकाच नाण्याच्या दोन बाजू आहेत
b. चार्वाक तत्वप्रणालीने तपश्चर्याचा पूर्णपणे विरोध केला ,तर साक्रेटीसने तर्कवादाला मर्यादित प्रमाणात स्वीकारले
c. व्याप्तीचा विचार करता विवेकवादाचे परिणाम धर्मवादाच्या परिणामांपेक्षा जास्त व्यापक आहेत
1) फक्त a 2) फक्त b व c
3) फक्त a व c 4) फक्त c

Consider the following statements and choose the correct statements.

a. Religion and rationalism are two sides of same coin.

b. Philosophy of Charwakas completely opposed the penance, while Socrates adopted rationalism in limited manner.

c. The effects of rationalism are more extensive than effects of religion from the perspective of scope.

1)	Only a	2)	Only b व c
3)	Only a व c	4)	Only c

प्रश्न क्रमांक 29 ते 33

The cyber - world is ultimately ungovernable. This is alarming as well as convenient; sometimes, convenient because alarming. Some Indian politicians use this to great advantage. When there is an obvious failure in governance during a crisis they deflect attention from their own incompetence towards the ungovernable. So, having failed to prevent nervous citizens from fleeing their cities of work by assuring them of proper protection, some national leaders are now busy trying to prove to one another, and to panic-prone Indians, that a mischievous neighbor has been using the internet and social networking sites to spread dangerous rumors. And the Centre's automatic reaction is to start blocking these sites and begin elaborate and potentially endless negotiations with Google, Twitter and Facebook about access to information. If this is the official idea of prompt action at a time of crisis among communities, then Indians have more reason to fear their protectors than the nebulous mischief makers of the cyber-world. Wasting time gathering proof, blocking vaguely suspicious website, hurling accusations across the border and worrying about bilateral relations are ways of keeping busy with inessentials because one does not quite know what to do about the essentials of a difficult situation. Besides, only a fifth of the 245 websites blocked by the Centre mention the people of the Northeast or the violence in Assam and if a few morphed images and spurious texts can unsettle an entire nation, then there is something deeply wrong with the nation and with how it is being governed. This is what it's leaders should be addressing immediately, rather than making a wrongheaded display of their powers of censorship.

Mulyaankan

It is just as absurd, and part of the same syndrome to try to ban Twitter accounts that parody dispatches from the Prime Minister's Office. To describe such forms of humor and dissent as 'misrepresenting' the PMO - as if Twitters would take these parodies for genuine dispatches from the PMO - makes the PMO look more ridiculous than its parodists manage to. With the precedent for such action set recently by the chief minister of West Bengal, this is yet another proof that what Bengal thinks today India will think tomorrow. Using the cyber-world for flexing the wrong muscles is essentially not funny. It might even prove to be quite dangerously distracting.

29. According to the passage, the cyber-world is

1) Beyond the imagination of people
2) Outside the preview of common people
3) Not to be governed
4) Ungovernable

---

30. The author is of the opinion that

1) The center should start negotiations with Google, Twitter and Facebook
2) The centre should help the citizens evacuate their city
3) The centre should not block the sites
4) The centre should arrest the guilty

---

31. The author's seriousness regarding the situation can best be described in the following sentences. Pick the odd one out.

1) Our leaders should display their powers of censorship when needed
2) If this is the official idea of prompt action at a time of crisis among communities, then Indians have more reason to fear their protectors than the nebulous mischief- maker of the cyber-world.
3) The politicians deflect attention from their own incompetence.
4) If a few morphed images and spurious texts can unsettle an entire nation, then there is something deeply wrong with the nation.

Mulyaankan

32. The author warns us against

1) Not playing false with the Citizens
2) Dangers inherent in the cyber world
3) Not using the cyber-world judiciously
4) Not protecting the citizens from dangerous Politicians

---

33. The passage suggests different ways of keeping the public busy with 'inessentials'. Which on among the following is not the way suggested?

1) By blocking websites which are vaguely suspicious
2) By blaming neighbouring countries across the border
3) By turning the attention of the people to violence in Assam
4) By getting involved in a discourse on bilateral relations

प्रश्न क्रमांक 34 ते 38

अर्थशास्त्रज्ञांना एक निश्चित असा जागतिक दृष्टीकोन असतो. त्यांचे आर्थिक प्रशिक्षण समस्यांबद्दल एक भिन्न अंतर्दृष्टी देते, जिला गैरअर्थशास्त्रज्ञ दाद देत नाहीत किंवा त्यांना ती महत्त्वपूर्ण वाटत नाही. आर्थिक सिद्धांत 'लोक तर्कसंगत असून ते तर्कशुद्ध निवड किंवा निर्णय करतात' असे गृहीत धरतो. तरीही वास्तविक जगात लोक सहसा असे निर्णय घेतात जे आर्थिक दृष्टीकोनातून केवळ अविवेकी म्हणून पाहिले जाऊ शकतात. उदा. दुसऱ्या एका स्वस्त मालाऐवजी तश्याच असणाऱ्या मालासाठी लोक अधिक पैसे का देतात? हा कदाचित एक मोठा फरक आहे, परंतु अर्थशास्त्राची मर्यादा देखील दर्शविते.

राजकीय वादविवाद किंवा मतदानाचा विचार पाहता, लोक वैकल्पिक मूल्याचा किती कमी विचार करतात हे माझ्या मनात येते. 'सरकारने अधिक सार्वजनिक वाहतूकव्यवस्था दिली पाहिजे', 'सरकारने ते कर कमी केले पाहिजेत ' असे लोकांना बोलताना तुम्ही बऱ्याच वेळा ऐकले असेल. तथापि, दबाव गट किंवा गैरअर्थशास्त्रज्ञ हे निधी निर्माण करण्याचे, खर्चाचे किंवा कर कमी करण्याचे मार्ग सुचवतात ही गोष्ट फार दुर्मिळ आहे. लोक अनेकदा कोणत्याही आर्थिक निर्णयाचे वैकल्पिक मूल्य विसरतात.

एका अर्थशास्त्रज्ञासाठी सरकारचा अर्थसंकल्पावरील कोणताही निर्णय एक अपरिहार्य असे वैकल्पिक मूल्य लादत असतो. खर्चवाढीचे एकतर उच्च कर किंवा अधिक कर्ज घेण्यात रूपांतर होते. गैर-अर्थशास्त्रज्ञ बहुतेक वेळा आर्थिक निर्णयाचे वैकल्पिक मूल्य विसरतात.

गैर-अर्थशास्त्रज्ञ वैयक्तिक अनुभव आणि दररोजच्या घटनांवर अधिक जोर देतात. उदाहरणार्थ, गृहनिर्माण बाजारपेठबद्दल वाईट बातमी, सबप्राईम संकट आणि कदाचित नोकरी गमावण्याच्या व्यक्तीच्या वैयक्तिक अनुभवामुळे

अमेरिकेतील बऱ्याचजणांना वाटते की अर्थव्यवस्था मंदीत आहे. एक अर्थशास्त्रज्ञ जागरूकपणे बेजोड घटकांना महत्त्व देतील कारण ते संपूर्ण परिस्थितीचे चुकीचे प्रतिबिंब दाखवून देऊ शकतात.

मीडिया बहुतेकदा 'गृहनिर्माण संकट' आणि 'अतिउच्च ' किमतीच्या स्तरांबद्दल अतिशयोक्ती करण्याचा प्रयत्न करतात. नक्कीच, याचा अर्थ असा नाही की अर्थशास्त्रज्ञ अतिशियोक्ती प्रभावासाठी आकडेवारी वापरत नाहीत; गैर-अर्थशास्त्रज्ञ, खास करून मीडिया आणि राजकीय जगामध्ये शक्यतो भ्रामक आकडेवारीचा वापर करतात.

एका विनोदानुसार, 10 अर्थशास्त्रज्ञांना एका खोलीत ठेवलं तर तुम्हाला 11 वेगवेगळी उत्तरे मिळतात. परंतु, येथे मुद्दा असा आहे की अर्थशास्त्रज्ञांना युक्तिवादाच्या दोन्ही बाजू पाहण्यासाठी प्रशिक्षित केलेले असते . गैर-अर्थशास्त्रज्ञ शक्यतो एखादी समस्या काळी आणि पांढरी अशी पाहतो. अर्थव्यवस्थेमध्ये गोंधळ माजला असून आपण मंदीच्या दिशेने जात आहोत.

Economists have a certain world view. Their economic training gives a different insight into issues that non economists might not appreciate or consider important. Economic theory assumes people are rational and will make rational choices. Yet in the real world people often make decisions which can only be viewed as irrational from an economic perspective. E.g. Why would people pay more for a product that is identical to another cheaper product? This is perhaps a big difference, but also highlights a limitation of economics.

When watching a political debate or the views of voters, it always strikes me how little people consider the idea of opportunity cost. You can frequently hear people say 'The Government should provide more public transport', 'The government should reduce that tax'. However it is very rare that a pressure group or non economist will offer a way of funding, the spending or tax cut; people often forget the opportunity cost of any economic decision.

For an economist any decision on the government's budget imposes an unavoidable opportunity cost. Increase in spending will lead to either higher tax or more borrowing. Non economists often forget the opportunity cost of economic choices.

Non economists tend to put a greater emphasis on personal experiences and every day events. For example, many in the US feel the economy is already in recession because of the bad news on housing markets, subprime crisis and perhaps a personal experience of someone losing a job. An economist would be wary of giving importance to one off factors because they can give an inaccurate reflection of the overall picture.

The media often seek to exaggerate the 'housing crisis' and 'rocketing' price levels. Of course, this is not to say economists can't use statistics for exaggerated effect; non-economists are more likely to use misleading statistics, especially in the media and political world.

The joke goes, put 10 economists in a room and you get 11 different answers. But, the point here is that economists are trained to see both sides of the argument. A non economist is more likely to see issues in black and white. The economy is messed up - We're heading for a recession.

34. पुढील विधाने लक्षात घ्या व योग्य विधान/ विधाने ओळखा

a. अर्थशास्त्र हे आर्थिक निर्णयाचे वैकल्पिक मूल्य दाखवते म्हणून ते एक परिपूर्ण शास्त्र आहे

b. आर्थिक सिद्धान्त बाजारपेठेमध्ये सारख्या वस्तु व त्यांचे बदलणारे मूल्य यामध्ये असणारी विसंगती यावर भाष्य करत नाही

1) फक्त a 2) फक्त b

3) दोन्ही 4) यापैकी एकही नाही

Consider the following stataements and identify the correct statements.

a. Economics shows the opportunity cost of economic decisions. So it is a perfect science.

b. Economic theory doesn't comment on the contradiction between identical products in the market and their changing prices.

1) Only a 2) Only b

3) Both 4) None

---

35. a. आर्थिक आकडेवारीचा वापर अतिशयोक्तीसाठी करणाऱ्यांमध्ये अर्थशास्त्रज्ञ तसेच गैर अर्थशास्त्रज्ञही असतात

b. मीडिया व राजकीय जगात तर्कसंगत आर्थिक निर्णय घेतील याची अजिबात शक्यता नसते कारण तिथे सर्व गैर-अर्थशास्त्रज्ञ लोक असतात

c. एखाद्या आर्थिक गोष्टीबद्दल मीडियामधील अर्थशास्त्रज्ञ व मीडियाबाहेरील अर्थशास्त्रज्ञ यांचे दृष्टीकोण भिन्न असू शकतात

d. एखाद्या आर्थिक निर्णयाचे वैकल्पिक मूल्य लक्षात न घेण्याची प्रवृत्तीं अर्थशास्त्रज्ञांपेक्षा गैर-अर्थशास्त्रज्ञांमध्ये जास्त आढळून येते

वरील विधनांपैकी उतार्याला अनुसरून योग्य विधाने कोणती ते निवडा

1) b, c, d 2) a, b, c

3) a, c, d 4) a, b, c, d

a. There are economists and non-economists who use economic statistics to exaggerate.

b. There is no chance that the media and political world will make logical decisions because there are all non-economists.

c. economists in the media and economists outside media may have different perspective about some financial matters.

d. Non-economists are more likely to be inclined to ignore the opportunity cost of an economic decision.

Which of the above statements is/are correct accoding to passage?

1) b, c, d 2) a, b, c

3) a, c, d 4) a, b, c, d

---

36. अर्थव्यवस्थेमधील काही घटनांचा पूढे उल्लेख केला आहे. पुढे चार पर्याय दिले आहेत. अर्थव्यवस्थेबद्दल जास्त चुकीचे चित्र उभे करणारा पर्याय कोणता ते ओळखा.?

a. गृहनिर्माण क्षेत्रातील संकट

b. सबप्राइम संकट

c. ओळखीच्या काही लोकांच्या नोकऱ्या गेल्या

d. ओळखीच्या काही लोकांच्या पगारात कपाती झाल्या

e. ठराविक क्षेत्रामध्ये अन्नधान्याचे भाव वाढले

1) फक्त a 2) फक्त b, d

3) फक्त c, d, e 4) a, b, c,d, e + अर्थव्यवस्थेतील आकडेवारी

Some events of economy have been mentioned below. Choose the option which shows the most inaccurate picture of the economy.

a. housing market crisis

b. subprime crisis

c. some known people lost the jobs

d. reduction in payments of some known people.

e. increase in prices of foodgrains in specific area.

1) Only a
2) Only b, d
3) Only c, d, e
4) a, b, c,d, e + economic statistics

---

37. "सरकारने अमुक अमुक कर कमी करावेत" अशी गैर-अर्थशास्त्रज्ञांची सरकारने मागणी मान्य केली तर उताऱ्यानुसार पुढीलपैकी कोणता परिणाम अधिक सुस्पष्ट दिसू शकतो ?
1) सरकारवरील कर्ज वाढू शकते
2) अर्थव्यवस्थेचे चुकीचे प्रतिबिंब निर्माण होईल
3) लोक तर्कसंगत निवड करण्यापासून दूर जातील
4) राजकीय जगात त्याचा फायदा घेतला जाईल

If Government accepts the demand 'goverment should reduce that tax' of non-economists, which of the following effect will be more prominent according to passage?
1) government debt might increase
2) creation of inaccuarate reflection of economy
3) People will turn away from rational choices
4) political world will take advantage of it.

---

38. उताऱ्यात अनेक ठिकाणी "वैकल्पिक मुल्य" चा उल्लेख आला आहे. "वैकल्पिक मुल्या"विषयी पुढील विधाने लक्षात घ्या व योग्य विधान / विधाने निवडा .
a. ती अर्थव्यवस्थेतील दुर्मिळ गोष्ट आहे
b. दबाव गट आपल्या मागण्या मांडताना "वैकल्पिक मुल्या"चा विचार करतातच असे नाही
c. "वैकल्पिक मुल्या"ची परिणीती जास्तीच्या करांमध्ये होऊ शकते
d. "वैकल्पिक मुल्या"मुळे अर्थव्यवस्था मंदीच्या दिशेने प्रवास करू लागतात
1) a, c
2) b, c
3) b, c, d
4) a, b, c, d

Mulyaankan

Passage has mentioned 'opportunity cost'. Consider the following statements about opportunity cost and choose the correct ones.

a. It's a rare thing in the economy.

b. Its not that Pressure group thinks about opportunity cost while putting their demands.

c. Opportunity costs may result into additional taxes.

d. Economy may go to the recession due to opportunity costs.

1) a, c 2) b, c

3) b, c, d 4) a, b, c, d

प्रश्न क्रमांक 39 ते 44

New observations about the age of some globular clusters in our Milky Way galaxy have cast doubt on a long-held theory about how the galaxy was formed. The Milky Way contains about 125 globular clusters (compact groups of anywhere from several tens of thousands to perhaps a million stars) distributed in a roughly spherical halo around the galactic nucleus. The stars in these clusters are believed to have been born during the formation of the galaxy, and so may be considered relics of the original galactic nebula, holding vital clues to the way of the formation took place. The conventional theory of the formation of the galaxy contends that roughly 12 to 13 billion years ago the Milky Way formed over a relatively short time (about 200 million years) when a spherical cloud of gas collapsed under the pressure of its own gravity into a disc surrounded by a halo. Such a rapid formation of the galaxy would mean that all stars in the halo should be very nearly the same age.

However, the astronomer Michael Bolte has found considerable variation in the ages of globular clusters. One of the clusters studied by Bolte is 2 billions years older than most other clusters in the galaxy, while another is 2 billion years younger. A colleague of Bolte contends that the cluster called Palomar 12 is 5 billion years younger than most other globular clusters. To explain the age differences among the globular clusters, astronomers are taking a

Mulyaankan

second look at "renegade" theories. One such newly fashionable theory, first put forward by Richard Larson in the early 1970's, argues that the halo of the Milky Way formed over a period of a billion or more years as hundreds of small gas clouds drifted about, collided, lost orbital energy, and finally collapsed into a centrally condensed elliptical system. Larson's conception of a "lumpy and turbulent" protogalaxy is complemented by computer modeling done in the 1970's by mathematician Alan Toomre, which suggests that closely interacting spiral galaxies could lose enough orbital energy to merge into a single galaxy.

39. The passage is primarily concerned with discussing

1) the importance of determining the age of globular clusters in assessing when the Milky Way galaxy was formed
2) recent changes in the procedure used by astronomers to study the formation of the Milky Way galaxy
3) current disputes among astronomers regarding the size and form of the Milky Way galaxy
4) the effect of new discoveries regarding globular clusters on theories about the formation of the Milky Way galaxy

---

40. Which of the following, if true, would be most useful in supporting the conclusions drawn from recent observations about globular clusters?

1) There is firm evidence that the absolute age of the Milky Way galaxy is between 10 and 17 billion years.
2) A mathematical model proves that small gas clouds move in regular patterns.
3) Space probes indicate that the stars in the Milky Way galaxy are composed of several different types of gas.
4) A study of over 1,500 individual stars in the halo of the Milky Way galaxy indicates wide discrepancies in there ages.

Mulyaankan

41. According to the passage, one way in which Larson's theory and the conventional theory of the formation of the Milky Way galaxy differs is in their assessment of the

1) size of the galaxy immediately after its formation
2) particular gas involved in the formation of the galaxy
3) importnce of the age of globular clusters in determining how the galaxy was formed
4) shape of the halo that formed around the galaxy

---

42. If Bolte and his colleague are both correct, it can be inferred that the globular cluster Paloma 12 is approximately

1) 5 billion years younger than any other cluster in the galaxy
2) the same age as most other clusters in the galaxy
3) 7 billion years younger than another cluster in the galaxy
4) 12 billion years younger than most other clusters in the galaxy

---

43. The passage suggests that Toomre's work complements Larson's theory because it

1) specifies more precisely the time frame proposed by Larson
2) subtly alters Larson's theory to make it more plausible
3) supplements Larson's hypothesis with direct astronomical observations
4) provides theoretical support for the ideas suggested by Larson

---

44. Which of the following most accurately state a finding of Bolte's research?

1) The globular clusters in the Milky Way galaxy are 2 billion years older than predicted by the conventional theory.
2) The ages of at least some globular clusters in the Milky Way galaxy differ by at least 4 billion years.
3) One of the globular clusters in the Milky Way galaxy is 5 billion years younger than most others.
4) The globular clusters in the Milky Way galaxy are significantly older than the individual stars in the halo.

Mulyaankan

प्रश्न क्रमांक 45 ते 49

विसाव्या दशकात अख्ख्या जगाने आणि खुद्द भारतानेही आपल्या लोकसंख्येकडे माल्थसप्रणित दृष्टीकोनातूनच पाहिले. 'लोकसंख्येत सातत्याने हात राहणारी अनियंत्रित वाढ हा दुष्काळ, उपासमारी आणि अराजकाकडे नेणारा अपरिहार्य मार्ग आहे.' - थॉमस माल्थस नावाच्या लोकसंख्या शास्त्रज्ञाने अत्यंत उव्देगाने मांडलेला हा सिंध्दांत. अतीव गरीबीत दिवस काढणारा, माणसांच्या गर्दीने बुजबुजलेला भारत जणू माल्थशियन सिध्दांताचे जीतेजागते स्पष्टीकरणच बनून राहिला होता.

थॉमस माल्थस हा लेखक, हौशी अर्थशास्त्रज्ञ आणि ख्रिश्चन धर्मोपदेशक असलेला माणूस. तो ज्या काळात जन्मला आणि जगला, त्या काळाच्या चटक्यांनी लोकसंख्येबाबतचे त्याचे इतके उव्देग जनक मत घडवणे तसे स्वाभाविक होते. एकोणिसाव्या शतकातल्या इंग्लंडमध्ये प्रजनन दर प्रचंड वाढला होता. कुटुंबामध्ये भावंडांतला दुसरा मुलगा. लोकसंख्येच्या स्फोटातून त्याकाळी उद्‌भवलेल्या परिस्थितीचा तो स्वत:ही बळी होता.'ॲन एसे ऑन द प्रिन्सिपल ऑफ पॉप्युलेशन' म्हणून पुढे प्रसिध्द झला. लोकसंख्येतल्या अनियंत्रित वाढीच्या पोटी दुष्काळाचे दुष्टचक्र जन्मते आणि त्यातूनच पुढे साथीच्या रोगांचे थैमान सुरु होते, अशी थॉमस माल्थसची मांडणी होती.

माल्थसने वर्तवलेली भविष्यवाणी भारताच्या बाबतील शव्दश: खरी ठरणार, अशी चिन्हे स्पष्ट दिसू लागली होती. सातत्याने दुष्काळ पडत हाते. 1770 ते 1950 या 180 वर्षाच्या काळात लोकांना अन्नान्न दशेला घालणाऱ्या तब्बल 30 दुष्काळांचा सामना आपल्याला करावा लागला. प्लेगच्या साथीत कितीतरी प्रदेशांमधील सुमारे एकतृतीयांश माणसे एका वेळी मृत्यूमुखी पडली. 'उपासमारीने मेलेल्या माणासांच्या` हाडांचे सांगाडेच्या सांगाडे पडलेली वेस ओलांडूनच कित्येक खेडयापाडयांत जावे लागे' अशी अवस्था होती.

विसाव्या शतकाच्या मध्याला भारत आणि चीनमधल्या लोकसंख्यावाढीचे आकडे पाहून 'नव-माल्थशियन पंडितां'नी धोक्याचे इशारे द्यायला सुरुवात केली. या लोकसंख्या स्फोटाचे परिणाम फार विध्वंसक असतील आणि अख्ख्या जगाला ते भोगावे लागतील अशी त्यांची भविष्यवाणी होती. भविष्याच्या या भयंकर चित्राने धास्तावलेल्या मानसिकतेला शरण जात प्रजनन दर आटोक्यात आणण्यासाठी मग सक्तीच्या उपायांचे समर्थन सुरु झाले.'सुदृढ नसलेल्यांचे, अपंगांचे निर्बीजीकरण' आणि 'शारीरिक - मानसिक व्यंग असलेल्या मुलांची हत्या' असल्याउपायांना धोरणात्मक मान्यता मिळवून देणारे दिवस आले. त्यातून भारताच्या भूमीवर देशवासीयांची भूक भागवण्या एवढेही अन्नधान्य पिकत नव्हते. उपाशी पोटात चार घास घालण्यासाठी भिकेचे कटोरे घेऊन विकसित देशांच्या दारात उभे राहावे लागण्याची वेळ वारंवार येऊ लागली. या नाचक्कीमुळे लोकसंख्यावाढीच्या भयाचे भूत मानेवर अधिकच पक्केपणाने बसले. 1960 साली अमेरिकन शेतात पिकलेल्या एकूण गव्हाच्या एक अष्टमांश भाग भारताने फस्त केला होता. 1966 साली हे प्रमाण तब्बल एक चतुर्थांशावर पोहोचले.

1950 ते 1960 च्या दशकात सर्वसामान्य माणसाच्या कानावर पडणाऱ्या बातम्या तशा भयंकरच होत्या. मानवी संस्कृतीचा, मानवी जीवनाचा अंत आता अगदी समीप आला आहे असेच कुणालाही वाटावे, असे चित्र रंगवले जात होते. लोकसंख्येच्या या महाभयानक स्फोटामुळे आता जगबुडी होणार आणि 'पोरांचे लेंढार' जन्माला घालणारा भारतीय माणूसच या पापाचा धनी असणार असे भयाचे वातावरण तयार झाले होते.

For most of the twentieth century, the whole world as well as India viewd our population through the perspective that was distinctly Malthusian. 'Great population growth inevitably led to great famine and despair' an uniquely despondent vision put forward by a population scientist named Thomas Malthus. India, as a very poor and extremely crowded part, seemed to justify the Malthusian vision.

Thomas Malthus was witer, amateur economist and clergyman. It was very obvious that the time when he was born and lived may have greatly influenced his despondent theory on population. Ninereenth-century England was seeing very high birth rates, with families having children by the dozens. Malthus- who as the second of children was him self part of the population explosion. His Reaserch essay 'An Essay on the principle of population' got famous. The results put forward by Malthus later came to be known as 'Malthusain Theory'. Thomas Malthus stated that the unprecendated increases in population would lead to a cycle of famines, of 'epidemics and sickly seasons'

India in particular seemed to be speedily bearing down the path that Malthus predicted. Famine was a regular visitor. We endured thirty hunger famines' in a period of 180 years between 1770 and 1950- plagues during which entire provinces saw a third of their population disappear, and the countryside was covered 'with the bleached bones of the millions dead'

By the mid twentieth century, neo-Malthusian prophets were sounding the alarm on the 'disastrous' population growth in India and China, and predicted that the impact of such growth would be felt around the world. Their apocalyptic scenarios helped to surrender to mentality which justifies draconian approaches to birth control. Policies recommending 'sterilization of the unfit and the disabled', and the killing of 'defective ' babies gained the air of respectable theory. India's increasing dependence on food aid from the developed world due to domestic shortages also fuelled the panic around its population growth-in 1960 India had consumed one-eighth of the United States' total wheat production, and by 1966 this had grown to one-fourth.

Consequently, if you were an adult in the 1950s and 1960s and followed the news, it was entirely plausible to believe that the endgame for humanity was just round the corner: you may also have believed that this catastrophe was the making of some overly fecund Indians. '

Mulyaankan

45. "लोकसंख्येत सातत्याने होणारी अनियंत्रित वाढ हा दुष्काळ उपासमारी आणि अराजकाकडे नेणारा अपरिहार्य मार्ग आहे" असे माल्थस का म्हणतो?

a. तो एक निराशेवस्थेत सापडलेला लेखक होता.

b. तो स्वत: लोकसंख्यावाढीच्या दुष्परिणामांचा बळी होता.

c. लोकसंख्या नियंत्रित करणाऱ्या सक्तीच्या उपायांमुळे अराजकता माजते.

d. लोकसंख्या वाढीमुळे दुष्काळी परिस्थिती निर्माण होते.

1) b व d 2) a, b, d 3) वरील सर्व 4) d फक्त

Why does Malthus says - " Great population inevitably leads to great famine & despair"?

a. He was a despondent writer.

b. He himself wasa victim of ill effects of population growth.

c. Deconian approaches to population control create despair.

d. Population growth leads to famine.

1) b and d 2) a, b and d 3) All above 4) d only

---

46. खालीलपैकी कोणती विधाने योग्य आहेत?

a. थॉमस माल्थस हा इंग्लंडवासीय लेखक होता.

b. साथीच्या रोगाचे मुख्य कारण अनियंत्रित वाढणारी लोकसंख्या असते.

1) a फक्त 2) b फक्त 3) दोन्ही 4) कोणतेही नाही

Which of the following statements is/are correct?

a. Thomas Malthus was a writer from England.

b. The uncontrolled population growth is the main reason for epidemics.

1) a only 2) b only 3) Both 4) None

---

47. a. विसाव्या शतकातील काही लोकांना 'नवमाल्थशियन पंडित' म्हणून संबोधण्यात आले.

b. ते थॉमस माल्थस या लेखकाचे अनुयायी होते.

1) दोन्ही बरोबर b ही a ची कारणमिमांसा आहे.

2) दोन्ही बरोबर b ही a ची कारणमिमांसा नाही.

3) a बरोबर, b चूक

4) a चूक, b बरोबर

Mulyaankan

a. some people in 20th century were addressed as Neo Malthusian.

b. They were the followers of the writer, Thomas Malthus.

1) Both correct, b is the correct explanation of a

2) Both correct, b is not the correct explanation of a

3) a coorect, b incorrect

4) a incorrect, b correct

---

48. परिच्छेदाचे शक्य प्रयोजन ओळखा.

1) भारताच्या लोकसंख्या वाढीचे जगावरील दुष्परिणाम.

2) माल्थस सिध्दांत -- भारत एक जिवंत उदाहरण.

3) विसावे शतक व माल्थसप्रणित दृष्टीकोन

4) लोकसंख्या वाढीचे दुष्परिणाम.

What is the most likely purpose of the passage?

1) Ill effects of India's population growth on the world

2) Malthus' theory – India, a live example

3) 20th century and Malthusian perspective.

4) The ill effects of population growth.

---

49. अयोग्य विधाने ओळखा.

a. 1950 नंतर भारतामध्ये दुष्काळ पडलेला नाही.

b. विसाव्या शतकाच्या मध्याला भारत व चीन हे जगातील सर्वात जास्त लोकसंख्येचे देश होते.

1) a फक्त 2) b फक्त 3) दोन्ही 4) कोणतेही नाही.

Identify the incorrect statement:

a. After 1950, there is no occurance of famine in India.

b. By the mid 20th century, India and China were the most populated countries in the world.

1) a only 2) b only 3) Both 4) None

Mulyaankan

प्रश्न क्रमांक 50 ते 54

आत्मा काय आहे? जरी काही किरकोळ मतभेद असले तरी त्याच्या स्वरूपाबद्दल मोठ्या प्रमाणावर एकमत आहे. त्याच्या गरजेनुसार त्याची वैशिष्ट्ये दिसून येतात. काही विशिष्ट गरजा पूर्ण करण्यासाठीच आत्म्याची संकल्पना आदिम मनुष्यांच्या मनामध्ये आलेली असली पाहिजे. माझ्या मते, जरी आणखी काही गरजांची भर घातली गेली असली तरी मूलभूत गरजा मात्र दोनच असाव्यात.

प्रत्येक कृतीमागे आदिम मन हे एक कर्ता म्हणून कार्य करते. प्रत्येक हालचाल किंवा घटनेमागे एक कर्ता असतोच. भौतिक शरीरे तेव्हाच हालचाल करतात जेव्हा त्यांना कोणीतरी हलवते. स्पष्टपणे, हलवली जाणारी गोष्ट आणि हलवणाऱ्या शक्तीचे स्वरूप एक असूच शकत नाही. त्या शक्तीने नदीदेवतेला पाणी वाहून नेण्यास, वायूदेवास हवा वाहून नेण्यास आणि अश्या बऱ्याच गोष्टींना प्रवृत्त केले. तारे ही हालचाल करत असल्यामुळे ते ही देव होते. जेव्हा या तर्काला मनुष्याला लागू केले गेले तेव्हा त्यांच्यातही काही प्रेरक शक्ती असल्याचे गृहीत धरले गेले. या प्रेरक शक्तींना आत्मा असे संबोधले गेले. गतीयुक्त शरीरे ही आत्म्याच्या अस्तित्वाचा पुरावा आहे तर स्थिर शरीरे ही आत्म्याच्या अभावाचा पुरावा आहे. ही धारणा आजही सुरु आहे. हिंदूंच्या पवित्र ग्रंथ उपनिषदांपैकी एक - केनोपनिषद हे एका ओळीने सुरु होते : कोणाच्या आदेशाने डोळे बघतात किंवा कान ऐकतात किंवा शरीरातील वेगवेगळे अवयव कार्य करतात? आणि अपेक्षेप्रमाणे, उत्तर 'आत्माच्या आदेशाने' असे येते.

मृत्यूवर विजय मिळवण्याची इच्छा ही दुसरी गरज आहे. जैविक मृत्यू ही सार्वभौमिक आणि अपरिहार्य सत्य असल्याने, मृत्यूच्या पलीकडे जाण्याची इच्छा केवळ एका विशिष्ट मार्गाने तृप्त होऊ शकते; आणि तो मार्ग म्हणजे जरी शरीर मरण पावते तरी आपल्यामध्ये एक शक्ती आहे जी मरत नाही. अशा अमर्त्य शक्तीला आत्मा असे म्हणतात.

What is a soul? Although there are minor differences. there is a large scale unanimity about its nature. lts characterisitics follow from its need. Concept of soul must have come up in the minds of the primitive men to fulfill certain needs. I think the basic needs must have been two.although a few more got added to them.

Primitive mind posited a doer behind every movement. There must be a mover behind every motion or movement. Material bodies move only when moved by some one. Obviously, that mover entity must not itself be of the nature of the object being moved. They posited a river goddess causing the waters to flow, a wind god that made the air blow, and so on. Stars were also gods since they too moved. When this very logic was extended to human beings, some sorts of movers were posited in them also. These movers came to be called souls. Movement in bodies was considered to be the proof of the presence of soul in the body, while motionlessness of the body was considered as to be proof of the absence of soul from the

body. This belief still continues. Kenopanishad, one of Upanishads, sacred books of the Hindus, begins with the quote: By whose orders do the eyes see or ears hear or the various organs of the body function? And as expected, the answer is: at the order of the soul.

The second need was to fulfill the desire to tide over death. Since the biological death has been a universal and an unavoidable fact, the desire to continue beyond death could be satisfied only in a special Way; and the way out was that although the body dies, there is some entity in us that does not die. Such an immortal entity was called soul.

50. खालीलपैकी योग्य विधाने ओळखा

a. आदिम मनुष्यांची आत्म्याची संकल्पना केवळ दोन मूलभूत गरजांवर आधारलेली आहे

b. कर्त्याशिवाय कोणतीही कृती शक्यच नाही

1) फक्त a 2) फक्त b

3) दोन्ही 4) कोणतेही नाही

Identify the correct among following statements.

a. The concept of soul by primitive men was based on only two basic needs.

b. Without the doer, no action is possible.

1) Only a 2) Only b

3) Both 4) None

---

51. हलवली जाणारी गोष्ट आणि हलवणाऱ्या शक्तीचे स्वरूप एक असूच शकत नाही' या विधानाला पूरक उदाहरणांची निवड करा.

a. नदीदेवता पाणी वाहून नेते

b. वायुदेव हवा वाहून नेतो

c. तारे देवे होते

d. सूर्यदेवता प्रकाश देते

1) a, b 2) a, b, c

3) a, b, c, d 4) a, b, d

Choose the examples which support the statement- the mover entity must not itself be the nature of the object being moved.

a. River goddess causes the water to flow

b. Wind god makes the wind blow

c. Stars were gods

d. Sun god provides light

1) a, b 2) a, b, c

3) a, b, c, d 4) a, b, d

---

52. चुकीची विधाने ओळखा

a. अमरत्व मिळवण्याच्या इच्छेपोटी 'आत्मा ' या संकल्पनेचा उदय झाला.

b. कोणत्याही प्रेरक शक्तीचे एक स्वरूप म्हणजे 'देव'

1) फक्त a 2) फक्त b

3) दोन्ही 4) कोणतेही नाही

Choose the incorrect statements.

a. The rise of concept of ‘soul’ lied in the desire for immortality.

b. ‘God’ is nothing but a form of energy

1) Only a 2) Only b

3) both 4) None

---

53. वरील उताऱ्यावरून कोणता निष्कर्ष निश्चितपणे काढला जाऊ शकतो ?

a. आजच्या काळातील काही धारणा आदिम काळापासून चालत आलेल्या आहेत.

b. केनोपनिषद हे अनेक उपनिषदापैकी एक आहे

c. हालचाल करणाऱ्या गोष्टी देव असतात

1) फक्त a, b 2) फक्त b

3) a, b, c 4) फक्त a

Which of the following inferences can be certainly drawn from the above passage?

a. Some of the today’s beliefs are drawn from primitive times.

b. Kenopanishad is one of the Upanishada

c. The things which can move are gods.

Mulyaankan

1) Only a, b
2) Only b
3) a, b, c
4) Only a

54. परिच्छेदाचा उद्देश काय आहे ?

1) आत्मा काय आहे हे सांगणे
2) आत्म्याच्या संकल्पनेचा उगम स्पष्ट करणे
3) देव ही संकल्पना स्पष्ट करणे
4) वरीलपैकी नाही

What is the likely purpose of the passage?

1) To explain – what the soul is
2) To explain the birth of soul concept
3) To clarify the concept of God
4) None of the above

प्रश्न क्रमांक 55 ते 59

"Science cannot reduce the magic of a sunset to arithmetic, nor can it express friendship with a formula" observed the eminent medical researcher Dr.Lous Orr. He added, " also beyond science's mastery of nature of are love and laughter pain and loneliness and insights into truth and beauty" This distancing of science from the human condition perhaps explains why most foreign tourists visiting Britain flock predictably to see the hallowed homes of playwrights, writers and poets, but choose to ignore the habitations where its eminent scientists lived and worked.

55. Why is it that science cannot express friendship with a formula?

1) Science and friendship cannot co-exist.
2) It is abstract term which cannot be grappled by science
3) Friendship is beyond science mastery
4) Friendship is unknown to scientist

56. The world 'magic' refers to.

1) evening dusk
2) the sunrise
3) solar and lunar eclipse
4) setting of Sun, with all its beauty

---

57. Which of the following are be-yond science's reach, according to the passage?

1) Love and laughter, pain and loneliness
2) Derivation of a formula
3) Complexity of time and tide
4) Work of the mind

---

58. The verb 'Flock' refers to----------

1) tourists in Britain
2) local people
3) large number of foreign tourists visiting homes of playwrights, Writers, poets.
4) Indian tourists

---

59. Why according to the author do tourists prefer to visit hallowed homes of playwrights writers and poets rather than visiting the habitation of eminent scientists?

1) The Houses of playwright and writers are well-decorated and are full of splendor.
2) Science cannot explain human emotions hence people have a soft corner for those who produce a splendid display of emotions in their work.
3) Scientists are loathsome.
4) Houses of scientists are untidy and not well preserved.

Mulyaankan

प्रश्न क्रमांक 60 ते 63

उद्योज़कतेची सुरुवात ही शाळेपासूनच व्हायला हवी. शाळेतील शिक्षकांनी राष्ट्रीय विकासामध्ये उद्योजकता ची भूमिका कशी महत्वाची आहे हे सांगायला हवं. कॉलेज़च्या दरम्यानच विद्यार्थ्यांसमोर व्यवसाय विकासाच्या संधी येणं आवश्यक आहे. आणि नवीन उद्योगांची निर्मिती कशी करावी यासाठी त्यांना प्रशिक्षण मिळणे आवश्यक आहे. पालकांनीसुद्धा मुलाच्या शिक्षणानंतर नवीन उपक्रम वा उद्योग हाती घेण्यास प्रोत्साहन द्यायला हवं. ' कल्पना हीच संपत्ती आहे' ही मनोवृत्ती आपण मुलांमध्ये जोपासायला हवी .

सरकारने देखील अशा अभिनव कल्पनेसाठी कोणतेही तारण नसलेल्या उद्यम भांडवलाची तरतूद तयार करून त्यास सुसाध्य असं वातावरण तयार करायला हवं. विद्यापीठे आणि अभियांत्रिकी व व्यवस्थापकीय संस्था यांनी बँका आणि इतर निधी संस्थेबरोबर एकत्रित काम करून व्यवसाय उभारण्याच्या कार्यपद्धती सोप्या करायला हव्यात आणि जोपर्यंत व्यवसाय हा व्यवहार्य होत नाही आणि आत्मनिर्भर होत नाही तोपर्यंत एकत्र काम करायला हवं. सरकारी प्रक्रियेनी एक समान पातळीच्या निरोगी स्पर्धेतून व्यवसायकितेमधील नवनवीन भारतीय प्रतिभा ओळखून मान्यता द्यायला हवी. ज्यांच्यामध्ये क्षमता आहे अश्या नागरिकांनी गुंतवणूकदार म्हणून समोर यायला हवं किंवा अशा नवीन उपक्रमांसाठी उद्यम भांडवल संस्था सुरू करून निधी उपलब्ध करून दिला पाहिजे. मोठ्या आणि लहान उद्योगांनी मोकळ्या मनाने या तरुण उद्योजकांना भागीदार करून घेतलं पाहिजे, त्यांना प्रोत्साहन द्यायला पाहिजे .

राष्ट्र आणि कुटुंब या दोघांना आकार देण्यामध्ये महिलांची महत्वाची भूमिका आहे. सामाजिक उद्धारासाठी योगदान करण्यामध्ये त्यांच्याकडे बरीच क्षमता आहे. कोईमतूर येथील 'शिरूथूल' या प्रकल्पाची मी भेट घेतली. या प्रकल्पातर्गत मोठ्या प्रमाणात पावसाच्या पाण्याची साठवण कशी करावी, जलाशयाच नवनिर्माण कसे करावे, वनीकरण, मल आणि सांडपाणी प्रक्रिया, घन कचऱ्याचं व्यवस्थापन यावर विविध क्षेत्रातील लोक मोठ्या प्रमाणावर एकत्र येऊन काम करत आहेत. या प्रकल्पाला गृहिणी नेतृत्व प्रदान करत आहेत. त्याचप्रमाणे एका स्त्रीने सुरु केलेल्या 'सेवा' ही आधुनिक संस्थेने गुजरातमधील स्त्रियांचे जीवनमान मोठ्या प्रमाणात उंचावण्यास मदत केली आहे. संपूर्ण देशभरात अशा प्रकारची अनेक उदाहरणे आहेत. देशभरात बऱ्याच ग्रामपंचायतींमध्ये अनेक महिला सदस्य आहेत आणि त्या विविध ग्रामीण विकास उपक्रमांमध्ये नेतृत्व करत आहेत. कल्पना करा की जर अशा गोष्टी घडायला लागल्या तर आपल्या सहा लाख गावांमध्ये किती चांगला फरक पडू शकतो.

Orientation for entrepreneurship has to start right from the schools. Teachers need to highlight the role of entrepreneurship for national development for schools. During college, students must be exposed to business development opportunities and must be trained towards the creation of new enterprises. Parents should encourage their children to take up new ventures after their education. We should cultivate a mindset that ‘Idea is wealth’.

The government must create a facilitating environment for the provision of venture capital for innovative ideas without collateral security. Universities and engineering and management institutions should work with banks and other funding agencies towards simplifying procedures for setting up businesses and working with entrepreneurs till the project becomes self-sustaining and viable. Procedures in government should facilitate the spotting and recognition of new Indian talent in entrepreneurship by creating a level playing held for healthy competition. Citizens who can afford it, should turn themselves into angel investors or start venture capital organizations to fund such new ventures. Big and small industries need to have an open mind in order to encourage and partner with young entrepreneurs.

Women have an important role to play in shaping both the family and the nation. They have much to contribute for societal upliftment. I have come across a project called Siruthuli which has been taken up in Coimbatore. This project on large-scale rainwater harvesting and rejuvenating the water bodies, afforestation, sewage and waste water treatment and solid waste management integrates a large number of people from different walks of life. A home-maker is providing the leadership to this project. Similarly, SEWA is another organization started by a woman that has helped improve the lives of a large number of women in Gujarat. There are many more examples like this across the country. Many of the panchayats across the country have women members who have been giving leadership in various rural development initiatives. Imagine the difference which can be made in our 600,000 villages with such actions.

60. उद्योजकतेबाबत बद्दल पुढील विधाने लक्षात घ्या व योग्य विधान/ विधाने निवडा

a. इच्छुक उद्योजकांमध्ये उद्योजकता वाढवयाची असेल तर ती फक्त प्रशिक्षण देऊनच वाढवली जाते

b. शाळा-कॉलेजांमध्ये पालकांनी आपल्या विद्यार्थ्यांना उद्योग सुरु करण्यासाठी परवानगी देणे गरजेचे आहे

c. राष्ट्राच्या संपत्ती मध्ये राष्ट्रातील नागरिकांच्या कल्पनांना मोठे महत्त्व आहे

1) फक्त a, b
2) फक्त b
3) फक्त c
4) फक्त a, c

Consider the following statements regarding entrepreneurship and choose the correct ones.

a. Entrepreneurship amoneg interested entrepreneurs can be increased only be training.

b. Parents should give permission to their children to start enterprise in school-colleges.

c. Ideas of citizens in Nation’s wealth are of great importance.

1) Only a, b 2) Only b

3) Only c 4) Only a, c

---

61. उद्योजकतेसाठी भांडवलाची अतिआवश्यकता असते . अशा भांडवला विषयी उताऱ्यामध्ये पुढीलपैकी कोणत्या इच्छा नमुद केल्या आहेत?

a. हे भांडवल पुरविण्यात सरकारची महत्त्वाची भूमिका असावी

b. बँकांकडून हे भांडवल सोप्या पद्धतीने उद्योजकांपर्यंत पोहोचायला हवे

c. खासगी क्षेत्रापेक्षा सरकारी क्षेत्रांमधून भांडवल जास्त प्रमाणात यावे

d. लहान मोठ्या उद्योगांनीही या उद्योजकांना भांडवल पुरवावे

1) फक्त a, b, d 2) फक्त b, c

3) फक्त b, c, d 4) वरीलपैकी सर्व

Capital is essential for entrepreneurship. Which of the following desires about capital are mentioned in the passage?

a. Role of Government should be important in providing these capital.

b. Capital from banks should reach to entrepreneurs through simple methods.

c. Capital should come more from public sector than private sector.

d. Small and big industries should provide capital to theses entrepreneurs.

1) Only a, b, d 2) Only b, c

3) Only b, c, d 4) All above

---

62. राष्ट्र व कुटुंब यांना आकार देण्यामागे महिलांचा मोठा कार्यभाग असल्याचे उताऱ्यामध्ये नमूद केले आहे . हा कार्यभाग मोठा असण्याचे पुढीलपैकी योग्य कारण उताऱ्यानुसार काय असावे ?

a. अनेक सामाजिक कार्यांचे नेतृत्व महिला करतात

b. सामाजिक उद्धारासाठी त्यांच्याकडे भरपूर मोठी क्षमता आहे

c. महिलांमध्ये पुरुषांपेक्षा अधिक उद्योजकता असते

d. राष्ट्रातील काही स्त्रियांचे जीवनमान उंचावले आहे

1) फक्त b
2) फक्त a, b
3) फक्त a, c
4) वरीलपैकी सर्व

Passage mentions that women have an imporatat role in shaping family and nation. What is the correct reason for this important role?

a. Women procides leadership to many social projects.

b. They have huge capacity for societal upliftment.

c. Women have more entrepreneuship than men.

d. There is an increase in lives of some women in the country.

1) Only b
2) Only a, b
3) Only a, c
4) All the above

---

63. वरील उताऱ्याचा रोख काय आहे ?

1) राष्ट्र विकासात उद्योजकता व महिलांचा वाटा
2) महिला सबलीकरणाची गरज
3) उद्योजकतेच्या वाटा
4) राष्ट्रानिर्मानाच्या वाटा

What is the direction of above passage?

1) Entrepreneurship and women’s contribution in nation building
2) Need of women empowerment
3) Ways of entrepreneurship
4) Ways of Nation building

प्रश्न क्रमांक 64 ते 68

शिक्षण हे संकुचित आव्हानांना प्रतिसाद देण्यापेक्षा संपूर्ण जीवनशैलीशी संबधीत असली पाहिजे. व्यापकपणे, मानवी जीवनाचे भिन्न परंतु परस्परसंबंधित असे चार पैलू ओळखले जाऊ शकतात जसे की - शारीरिक, भावनिक, बौद्धिक आणि आध्यात्मिक. सर्व पैलूंचा सर्वांगांनी पूर्ण विकास करण्याचे कार्य समग्र शिक्षणाने करायला हवे. उदाहरणार्थ, शारीरिक शिक्षणात शरीर धडधाकट ठेवण्यासाठी फक्त शारीरिक व्यायामांचा समावेशच नाही तर ज्ञानेंद्रिये आणि शारीरिक रचनेचा योग्य वापर करण्याचे प्रशिक्षण यांचाही समावेश असायला हवा.

त्याचप्रमाणे भावनात्मक शिक्षणाने वैश्विक प्रेम, करुणा, सहनशीलता, नम्रता, समतोल इ. सकारात्मक मानवी भावना विकसित करणाऱ्या आणि लोभ, ईर्ष्या, गर्विष्ठपणा, आक्रमकता इ. सारख्या नकारात्मक भावनांचा नाश करणाऱ्या मानसिक प्रशिक्षणावर भर दिला पाहिजे . अशा प्रकारे, एखादी व्यक्ती समाजासोबत निरोगी संबंध स्थापित करू शकते.

बौद्धिक शिक्षणासाठी केवळ विचार करण्याची क्षमताच नव्हे तर निसर्गाच्या विविध घटनांच्या आकलनानुसार स्वतंत्र, तर्कशुद्ध आणि तार्किक कृती करण्याची क्षमता आवश्यक आहे.

शेवटी, ज्यामधून आपल्या अस्तित्वाच्या तत्वज्ञानाचे आकलन आणि ते होण्यासाठी काय करावे याविषयी स्पष्टता प्राप्त करून देणाऱ्या अश्या मानवी व्यक्तीमत्वाचे "चतुर्थ परिमाण" प्रकट करण्यासाठी आध्यात्मिक शिक्षणाने मन-शुद्धीकरण करणे आवश्यक आहे. हे अगदी स्पष्ट आहे की आधुनिक शैक्षणिक व्यवस्था मानवी व्यक्तिमत्त्वाच्या भावनिक आणि आध्यात्मिक पैलूंना पूर्णपणे बगल देते आणि फक्त भौतिक आणि बौद्धिक वाढीसाठीच्या गरजा लक्षात घेते आणि हे देखील वरवर अश्या उथळ पद्धतीने. असे नाही की शिक्षण तज्ञ् आणि शिक्षण नियोजकांना या कमतरतेची जाणीव नव्हती, 1966 च्या सुरुवातीलाच कोठारी कमिशनने शिक्षणाद्वारे सामाजिक, नैतिक आणि आध्यात्मिक मूल्यांचा प्रसार करण्याची गरज ओळखली . परंतु हे साध्य करण्यासाठी भारतासारख्या जाति, पंथ आणि धर्म यांचा विचार अतिशय दृढ असलेल्या मिश्र समाजामध्ये एक सार्वत्रिक तोडगा किंवा उपाय स्वीकारार्ह नाही. प्रार्थना, चर्चा आणि चिंतनसत्र इ. सारख्या विविध माध्यमांद्वारे अप्रत्यक्षपणे नैतिक शिक्षण देण्यासाठी अनेक प्रयत्न केले गेले आहेत. याउलट ख्रिश्चन मिशनरी शाळां, इस्लामिक शाळा; एंग्लो-वैदिक शाळा; रामकृष्ण मिशनशी संबंधित शाळा; इस्कॉन महर्षि महेश योगी केंद्र; कृष्णामुर्ती फाउंडेशन; आणि साईबाबा ट्रस्ट इत्यादीसारख्या विविध संस्थांमध्ये ध्यान पद्धती, व्याख्यान आणि प्रवचनांद्वारे थेट प्रयत्न ही केले गेले आहेत; . तथापि, या दृष्टिकोनांना व्यापक स्वीकृती मिळवण्यास ते सक्षम ठरलेले नाहीत.

Education should be concerned with the totality of life and not with immediate responses to immediate challenges . Broadly speaking, four different but inter-related as pects

Mulyaankan

of human life can generally be recognized: viz., the physical, emotional, intellectual and spiritual. Holistic education should cultivate all these aspects in full measure. For example, physical education should include not only the performance of physical exercises to keep the body fit, but also the training to use the senses and physical framework wisely.

Similarly, emotional education should emphasize the type of training of mind that develops the positive human emotions of universal love, compassion, forbearance, humility, equanimity, etc., and eradicates the baser instincts such as greed, envy, pride, aggressiveness, etc. In this way, one can establish a healthy relationship with society.

Intellectual education should require not only the development of the ability to think, but also the ability to act independently, rationally and logically on the basis of a deep understanding of the various phenomena of nature.

Finally, spiritual education should cultivate a refinement of the mind, to manifest that elusive "fourth dimension" of the human personality from which springs forth an intuitive understanding of the very philosophy of our existence, and a clarity of what ought to be done to achieve it. It is quite clear that the modern educational system completely sidesteps the emotional and spiritual aspects of the human personality, and caters only to physical and intellectual growth-and this, too, only in a subcritical manner. It is not as if the educationists and education planners have not been aware of this deficiency, for as early as 1966, the Kothari Commission recognized the need for inculcating social, moral and spiritual values through education. But the way to achieve this in a composite society like India, where the notions of caste, creed and religion are very strongly entrenched, has defied a universally acceptable solution. There have, of course, been many attempts to impart moral education indirectly through various means such as prayers, discussions and contemplation sessions, etc. Even direct attempts have been made through meditation methods, lectures and discourses in various institutions such as Christian missionary schools; Islamic schools; Anglo-vedic schools; schools associated with the Ramakrishna Mission; ISKCON; Maharishi Mahesh Yogi centres; the Krishnamurti Foundation; and the Saibaba Trust, etc. However, these approaches have not been able to gain wide acceptance.

64. उताऱ्यानुसार, लेखकाने संबिधलेले मानवी व्यक्तिमत्वाचे 'चतुर्थ परिमाण' कोणते?

1) आध्यात्मिक शिक्षण
2) मानवी अस्तित्वाच्या तत्वज्ञानाबद्दलचे आकलन
3) मानवी मनाचे शुद्धीकरण
4) आध्यात्मिकता

Acc to passage, which of the following is mentioned as 'Fourth Dimension' of human personality by the author?

1) Spiritual education
2) Understanding of the very philosophy of human existence
3) Refinement of the human mind
4) Spirituality

---

65. उताऱ्यातील गृहीतके कोणती ?

a. भारतामधील सध्याची शिक्षणव्यवस्था सर्वांगीण कार्य करत नाही.
b. मिश्र समाजामध्ये एकाच प्रकारचे नैतिकमूल्य शिक्षण हा सार्वत्रिक तोडगा होऊ शकत नाही

1) फक्त a
2) फक्त b
3) कोणतेही नाही
4) दोन्ही बरोबर

What are the assumptions in the pasasage?

a. the current education system in India does not promote the holistic development.
b. The same type of moral education cannot be accepted as a universal solution in composite societies.

1) Only a
2) Only b
3) None
4) Both correct

---

66. परिच्छेदाचे सर्वात शक्य प्रयोजन निवडा

1) मानवी जीवनाच्या चार पैलूंचे महत्व सांगणे
2) भारतीय शिक्षणपद्धतीतील त्रुटी सांगणे
3) भारताच्या मिश्र सामाजिक व्यवस्थेच्या गरजा सांगणे
4) सर्वांगीण शिक्षणाची निकड प्रतिपादन करणे

What is the most likely purpose of above passage?

1) To convey the significance of the four aspects of human life.

2) To point out the deficiencies in Indian education system.

3) To mention the requirements of composite society of India

4) To underline the need of holistic education

---

67. योग्य विधाने निवडा

a. प्रार्थना, ध्यान, चिंतन इ. नैतिक शिक्षण देण्याचे अप्रत्यक्ष मार्ग आहेत.

b. 'सर्वांसाठी समान' हे मॉडेल मिश्र समाजरचनेची सार्वत्रिक तोडगा ठरू शकते

c. समाजासोबत निरोगी संबंध प्रस्थापित करण्यासाठी भावनात्मक शिक्षणाला पर्यायच नाही

1) फक्त a   2) फक्त b

3) फक्त c   4) कोणतेही नाही

Choose the correct statements

a. Prayers, meditations , discussions etc are indirect means of imparting moral education.

b. ‘One fits all’ model can be the solution for composite societies.

c. For healthy relationship with society, emotional education is a must.

1) Only a   2) Only b

3) Only c   4) None

---

68. अयोग्य विधाने ओळखा

a. ज्ञानेंद्रिये योग्य प्रकारे वापरण्याच्या प्रशिक्षणाचा समावेश बौद्धिक शिक्षणात झालेलं पाहिजे

b. भावनात्मक शिक्षण मानसिक प्रशिक्षण व मनाच्या शुद्धीकरणावर भर देते

c. कोठारी कमिशन भारतात सर्वांगीण शिक्षणाचा प्रसार करण्यात अपयशी ठरले

1) a, b   2) a, c

3) a, b, c   4) b, c

Mulyaankan

Choose the incorrect statements

a. Training to use the senses should be included in intellectual education.

b. Emotional education emphasizes the training of the mind and purification of mind.

c. Kothari commission failed to spread vision of holistic education in India.

1) a, b 2) a, c

3) a, b, c 4) b, c

प्रश्न क्रमांक 69 ते 70

पुर्वी सर्वसाधारणत: कुठल्याही खेडयात किंवा लहान शहरात एखाद्या, त्यातल्या त्यात मोठया दुकानात आवश्यक त्या साऱ्या गोष्टी मिळत. त्यांची कक्षा मर्यादित असे, पण त्यामुळे ग्राहकाच्या गरजा भागत असत. बहुतांश प्रगत देशांत याच दुकानांची पुढची अवस्था म्हणजे डिपार्टमेन्टल स्टोअर्स किंवा किरकोळ विक्रीची मोठाली दुकाने. भारतातही आता अशी दुकाने मोठमोठया शहरांत दिसू लागली आहेत. एकाच दुकानातून घरात लागणाऱ्या कुठल्याही गोष्टीची खरेदी करता येणे आज शक्य आहे. जसजसे उत्पादन आणि त्याचा उपयोग वाढत जाईल, तसतशी या मोठया डिपार्टमेंटल स्टोअर्सची भूमिका वाढेल आणि ती महत्वाची ठरत जाईल. भारतीय उद्योजकांची स्वत:ची अशी मोठाली दुकाने असावयास काय हरकत आहे? त्यात अशक्य असे काही नाही. मुख्य उत्पादन, त्याला लागणारे इतर सुटे भाग, त्याची उपउत्पादने इत्यादींचे एका छत्राखाली उत्पादन आणि वितरण करता येऊ शकते. आम्ही हे प्रकर्षाने आणि आग्रहपूर्वक सांगतो आहोत, कारण आजही आपल्या पंचतारांकित उपहारागृहांना लागणाऱ्या बऱ्याच गोष्टी आपण आयात करतो, कारण त्या प्रतीच्या वस्तू आपल्याकडे उपलब्ध नसतात. जो देश आण्विक क्षेत्रात आणि इतर तांत्रिक क्षेत्रांत एवढी प्रगती करू शकतो, त्याला त्यापेक्षा नक्कीच सोप्या आणि सहज जमू शकणाऱ्या वस्तूंचे उत्पादन स्वत:करता आले पाहिजे.

उत्पादनाच्या वेष्टनाच्या बाबतीत होता होईल तो उत्पादनाला असलेले प्लॅस्टिकचे वेष्टन आपण टाकून दिले पाहिजे. झाडाच्या मुळापासून बनविलेला आणि मातीत सहज विघटन पावणारा कागद आता आपण बनवितो त्याचा आणि त्याच्यासारख्याच आपल्या देशात बनविलेल्या इतर वस्तूंचा उपयोग करून पाहणे हे, पाश्चात्यांचे अनुकरण करण्यापेक्षा नक्कीच चांगले नाही काय?

विक्रीव्यवस्थेला साहाय्यभूत ठरणाऱ्या सेवांमध्ये कृत्रिम उपग्रहाद्वारे होणारा संपर्क आणि संगणकाचे वापरात असलेले प्रगत तंत्रज्ञान या तांत्रिक बाबींचा महत्वाचा परिणाम संभवतो. आपल्या देशाच्या प्रचंड भौगोलिक विस्ताराचा (3.2 दशलक्ष चौरस मैल) आपल्याला नेहमीच विसर पडतो. आजही आपल्या देशाची मालवाहतूक हि मुख्यत: रेल्वे किंवा मालमोटारीने होते. शीघ्रगतीने प्रगती करणारी कुठलीही अर्थव्यवस्था आजच्या काळात केवळ या पारंपारिक वाहनव्यवस्थेवर अवलंबून राहू शकत नाही. त्यासाठी संगणकाचे प्रगत तंत्रज्ञान, कृत्रिम उपग्रहांद्वारे होणारे संदेशवहन वापरावे लागते. खरे तर उपग्रहांद्वारे होणारे संदेशवहनही आता मागे पडले असून विविध तंतूंमुळे (फायबर) आता संगणकांचे महाप्रचंड जाळे उभारता येणे सहज शक्य आहे. मात्र मालमोटारी, रेल्वे, जहाज यांनी होणाऱ्या वाहतुकीसाठी प्रत्येकी वेगळी संपर्कव्यवस्था करावी लागते. जलसंपर्काची तंत्रे (मोबाइल) वापरून संपर्कव्यवस्था प्रगत करता येणे अशक्य नाही. व्यावसायिकांचे आणि उद्योजकांचे भ्रमण (मोबिलिटी) सहजी आणि वेळेवर होणे हेही

तितकेच अपेक्षित आहे. आपल्या उद्योगजगतांचे भ्रमरध्वनीला (मोबाइल फोन्स) दिलेला उदंड प्रतिसाद ही उत्साहवर्धक घटना आहे.

Some of the traditional outlets in village and small towns are one-stop shops. Though options may be limited, they can meet a range of requirements. In most of the advance countries this feature has taken the shape of big retail channels and shopping malls, which are now catching on, in the bigger Indian cities. By going to one place, one can get almost any item of domestic consumption. As the production of goods and their consumption grows, which is definitely envisioned for our country, these shopping malls and big retail stores will be in position. Let our technologist and industrialists dream and think of business opportunities in equipping such big malls and maintaining them. There is no reason why many of these accessories and fitting cannot be made in India. We emphasize this because at present several items for our five star hotels are imported since those of comparable quality are not available in the country. It is essential that a country that can tame atomic energy or produce complex technological product, should be able to make relatively simpler products using Indian knowhow and designs.

Coming to packing, wherever possible we can avoid the older route of plastics, though they are necessary for some products. Bio-degradable tapioca-linked paper packages have been developed in our country. Why not try many such innovations instead of adopting mere imitations of other western countries?

Another important technological input in marketing logistics, trading and distribution is going to be satellite communication and computer networks. We often forget we are a vast country of about 3.2 million sq.km, where goods move by trucks or railway. A fast growing, high volume economy cannot sustain its distribution channels with such traditional transport system. For that matter, it is essential to use a first rate computer network and satellite communication channels. Why satellite? Computer network are possible even with fibers. But a truck, goods train or a ship each requires different links. Mobile communication can be established. Satellite navigational system helps in pinpointing the position as well. Mobility of business persons and traders is also crucial. The way they have taken to cellular or mobile phones is remarkable.

Mulyaankan

69. "शीघ्रगतीने प्रगती करणारी कुठलीही अर्थव्यवस्था आजच्या काळात केवळ या पारंपारिक वाहन व्यवस्थेवर अवलंबून राहू शकत नाही", असे लेखक का म्हणतो?

a. आपल्या देशाचा भौगोलिक विस्तार खूप मोठा आहे.

b. रेल्वे किंवा मोटार ही पारंपारिक वाहनव्यवस्था संथपणे चालते.

c. वाहन व्यवस्थेला संपर्क व्यवस्थेची जोड मिळाली तरच ती जलद होऊ शकते.

1) a फक्त　　2) aआणि b

3) a, b आणि c　　4) a आणि c

Writer writes, "A fast growing, high volume economy cannot sustain its distribution channels with trucks and railway", because-

a. Our country is a vast country, geographically.

b. Traditional transport such as railway and trucks moves very slowly.

c. If distribution channels associated with communication, then only it can be faster.

1) a only　　2) a and b

3) a, b and c　　4) a and c

---

70. खालीलपैकी कोणते तर्क परिच्छेदातून अपेक्षित आहेत?

a. पंचतारांकित उपहारगृहांना उच्च प्रतीच्या वस्तूंची आवश्यकता असते.

b. पाश्चात्य लोक उत्पादनाचे वेष्टन म्हणून प्लॅस्टिकचा वापर करतात.

c. सध्याची सर्व मोठी डिपार्टमेंटल स्टोअर्स परदेशी उद्योगांची मालकीची आहेत.

1) a, b　　2) a, c

3) b, c　　4) a, b, c

Which of the following inferences can be inferred from passage?

a. Five star hotels require high quality items.

b. Other advanced western countries use plastics for packing.

c. Presently, all big retail shops are owned by foreign industrialist.

1) a, b　　2) a, c

3) b, c　　ú　　4) a, b, c

Mulyaankan

मूल्यांकन
Enter to Learn, Leave to Serve.

राज्यसेवा पूर्व परीक्षा 2019

Third sectional (CSAT - Passages) 15th Nov 2018

Answer key

Q No	Ans	Q no	Ans	Q No	Ans	Q No	Ans
1	**4**	26	**1**	51	**2**	76	
2	**3**	27	**4**	52	**4**	77	
3	**1**	28	**4**	53	**1**	78	
4	**2**	29	**4**	54	**2**	79	
5	**4**	30	**3**	55	**3**	80	
6	**3**	31	**1**	56	**4**	81	
7	**3**	32	**1**	57	**1**	82	
8	**2**	33	**3**	58	**3**	83	
9	**4**	34	**2**	59	**2**	84	
10	**3**	35	**3**	60	**3**	85	
11	**4**	36	**1**	61	**1**	86	
12	**3**	37	**1**	62	**2**	87	
13	**2**	38	**2**	63	**1**	88	
14	**3**	39	**4**	64	**4**	89	
15	**3**	40	**4**	65	**3**	90	
16	**2**	41	**3**	66	**4**	91	
17	#	42	**3**	67	**4**	92	
18	**1**	43	**4**	68	**3**	93	
19	**1**	44	**2**	69	**4**	94	
20	**3**	45	**1**	70	**1**	95	
21	**4**	46	**3**	71		96	
22	**4**	47	**3**	72		97	
23	**2**	48	**2**	73		98	
24	**4**	49	**3**	74		99	
25	**3**	50	**2**	75		100	

Date : 15/11/2018

प्रश्नपुस्तिका क्रमांक
BOOKLET NO.

मूल्यांकन
Enter to Learn, Leave to Serve.

A

2019

प्रश्नपुस्तिका

पेपर I

वेळ : 2 (दोन) तास

एकूण प्रश्न : 100
एकूण गुण : 200

सूचना

(1) सदर प्रश्नपुस्तिकेत 100 अनिवार्य प्रश्न आहेत. उमेदवारांनी प्रश्नांची उत्तरे लिहिण्यास सुरुवात करण्यापूर्वी या प्रश्नपुस्तिकेत सर्व प्रश्न आहेत किंवा नाहीत याची खात्री करून घ्यावी. असा तसेच अन्य काही दोष आढळल्यास ही प्रश्नपुस्तिका समवेक्षकांकडून लगेच बदलून घ्यावी.

(2) आपला परीक्षा-क्रमांक ह्या चौकोनांत **न विसरता बॉलपेनने** लिहावा.

परीक्षा-क्रमांक								

केंद्राची संकेताक्षरे ↑ शेवटचा अंक ↑

(3) वर छापलेला प्रश्नपुस्तिका क्रमांक तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर विशिष्ट जागी उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे **न विसरता नमूद करावा.**

(4) (अ) या प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाला 4 पर्यायी उत्तरे सुचविली असून त्यांना 1, 2, 3 आणि 4 असे क्रमांक दिलेले आहेत. त्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तराचा क्रमांक उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर नमूद करावा. अशा प्रकारे उत्तरपत्रिकेवर उत्तरक्रमांक नमूद करताना तो संबंधित प्रश्नक्रमांकासमोर छायांकित करून दर्शविला जाईल याची काळजी घ्यावी. **ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉलपेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.**

(ब) **अ‍ॅकॅडमीने ज्या विषयासाठी मराठी बरोबर इंग्रजी माध्यम विहित केलेले आहे. त्या विषयाचा प्रत्येक प्रश्न मराठी बरोबर इंग्रजी भाषेत देखील छापण्यात आला आहे. त्यामधील इंग्रजीतील किंवा मराठीतील प्रश्नामध्ये मुद्रणदोषांमुळे अथवा अन्य कारणांमुळे विसंगती निर्माण झाल्याची शंका आल्यास, उमेदवाराने संबंधित प्रश्न पर्यायी भाषेतील प्रश्नाशी ताडून पहावा.**

(5) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. यास्तव सर्व प्रश्नांची उत्तरे द्यावीत. घाईमुळे चुका होणार नाहीत याची दक्षता घेऊनच शक्य तितक्या वेगाने प्रश्न सोडवावेत. क्रमाने प्रश्न सोडविणे श्रेयस्कर आहे पण **एखादा प्रश्न कठीण वाटल्यास त्यावर वेळ न घालविता पुढील प्रश्नाकडे वळावे.** अशा प्रकारे शेवटच्या प्रश्नापर्यंत पोहोचल्यानंतर वेळ शिल्लक राहिल्यास कठीण म्हणून वगळलेल्या प्रश्नांकडे परतणे सोईस्कर ठरेल.

(6) उत्तरपत्रिकेत एकदा नमूद केलेले उत्तर खोडता येणार नाही. नमूद केलेले उत्तर खोडून नव्याने उत्तर दिल्यास ते तपासले जाणार नाही.

(7) **प्रस्तुत परीक्षेच्या उत्तरपत्रिकांचे मूल्यांकन करताना उमेदवाराच्या उत्तरपत्रिकेतील योग्य उत्तरांनाच गुण दिले जातील. तसेच "उमेदवाराने वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी स्वरूपाच्या प्रश्नांची दिलेल्या चार उत्तरापैकी सर्वात योग्य उत्तरेच उत्तरपत्रिकेत नमूद करावीत. अन्यथा त्यांच्या उत्तरपत्रिकेत सोडविलेल्या प्रत्येक चार चुकीच्या उत्तरांसाठी एका प्रश्नाचे गुण वजा करण्यात येतील".**

पर्यवेक्षकांच्या सूचनेविना हे सील उघडू नये

SEAL

ताकीद

ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी अ‍ॅकॅडमीने विहित केलेली वेळ संपेपर्यंत ही प्रश्नपुस्तिका अ‍ॅकॅडमीची मालमत्ता असून ती परीक्षाकक्षात उमेदवाराला परीक्षेसाठी वापरण्यास देण्यात येत आहे. ही वेळ संपेपर्यंत सदर प्रश्नपुस्तिकेची प्रत/प्रती, किंवा सदर प्रश्नपुस्तिकेतील काही आशय कोणत्याही स्वरूपात प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षपणे कोणत्याही व्यक्तीस पुरविणे, तसेच प्रसिद्ध करणे हा गुन्हा असून अशी कृती करणाऱ्या व्यक्तीवर शासनाने जारी केलेल्या "परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचा अधिनियम-82" यातील तरतुदीनुसार तसेच प्रचलित कायद्याच्या तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षाच्या कारावासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रकमेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.

तसेच ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी विहित केलेली वेळ संपण्याआधी ही प्रश्नपुस्तिका अनधिकृतपणे बाळगणे हा सुद्धा गुन्हा असून तसे करणारी व्यक्ती अ‍ॅकॅडमीच्या कर्मचारीवृंदापैकी, तसेच परीक्षेच्या पर्यवेक्षकीयवृंदापैकी असली तरीही अशा व्यक्तीविरूद्ध उक्त अधिनियमानुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती शिक्षेस पात्र होईल.

पुढील सूचना प्रश्नपुस्तिकेच्या अंतिम पृष्ठावर पहा

राज्यसेवा पूर्व परीक्षा 2019

Second Batch

मूल्यांकन

"Enter to learn, Leave to serve"

Date	Topic	Time
8/12/2018	GS Comprehensive - 1 CSAT Comprehensive - 1	9 am To 11 am 2 pm To 4 pm
22/12/2018	GS Comprehensive - 2 CSAT Comprehensive - 2	9 am To 11 am 2 pm To 4 pm
05/01/2019	GS Comprehensive - 3 CSAT Comprehensive - 3	9 am To 11 am 2 pm To 4 pm
12/01/2019	GS Comprehensive - 4 CSAT Comprehensive - 4	9 am To 11 am 2 pm To 4 pm
19/01/2019	GS Comprehensive - 5 CSAT Comprehensive - 5	9 am To 11 am 2 pm To 4 pm
26/01/2019	GS Comprehensive - 6 CSAT Comprehensive - 6	9 am To 11 am 2 pm To 4 pm

Only Dual Language Test Series in Maharashtra

13 Students in the Final List of MPSC

संयुक्त पूर्व परीक्षा 2019 : टेस्ट सिरीज 13 डिसेंबर पासून

पत्ता : C/o पाथफाईंडर्स अ‍ॅकॅडमी, पहिला मजला, 503–ए, श्री लक्ष्मीनारायण बिल्डींग, मॉडर्न पेपर स्टोअर्स शेजारी, झेंडे सलून मागे, रमणबाग शाळा चौक, नारायण पेठ, पुणे 30.

9119592462 / 9665689595

1. संसदीय समित्यांसंबंधीच्या खालील विधानांचा विचार करा आणि अयोग्य विधाने ओळखा.

a. भारतीय संविधानांमध्ये संसदीय समित्यांचा उल्लेख केलेला नाही.

b. लोकलेखा समिती ही 'निरंतर अर्थव्यवस्था समिती' म्हणून ओळखली जाते.

c. समितीच्या सदस्यांमधून वित्त समित्यांचे अध्यक्ष निवडले जातात.

1) वरील सर्व
2) फक्त a आणि b
3) फक्त b आणि c
4) फक्त a आणि c

Consider the following statements regarding the parliamentary committees and identify the Incorrect-

a. Parliamentary committees are not mentioned in the Constitution of India.

b. Public Accounts committee is known as a 'Continuous Economy Committee'.

c. The Chairpersons of the Financial Committees are elected from among the members of those committees.

1) All of the above
2) a and b only
3) b and c only
4) a and c only

---

2. पुढीलपैकी कोणत्या बाबीमध्ये राज्यसभा आणि लोकसभे चा दर्जा/ स्तर समान आहे ?

a. पंतप्रधानांसह मंत्र्यांची निवड

b. स्थगन प्रस्ताव पारित करणे

c. राष्ट्रपतींनी जारी केलेल्या अध्यादेशाला अनुमोदन

d. राष्ट्रीय आणीबाणी समाप्त करण्यासाठी चा ठराव

1) केवळ a आणि b
2) केवळ a आणि c
3) केवळ a, c आणि d
4) वरील सर्व

In which of the following matters the status of Rajya Sabha and Lok Sabha is equal?

a. Selection of ministers including Prime minister

b. Passing of adjournment motion

c. Approval of the ordinances issued by President

d. A resolution for the discontinuance of the national emergency

1)	a and b only	2)	a and c only
3)	a, c and d only	4)	All of the above

---

3. भारतीय संविधानातील केंद्रीय आणि राज्य कायदे या दोन्हीसाठी एकीकृत न्यायप्रणाली ______ मधून घेतली आहे

1) अमेरिकन संविधान
2) ब्रिटिश संविधान
3) भारत सरकार अधिनियम 1935
4) कॅनेडियन संविधान

The single system of courts for both Central as well as State laws in Indian constitution is adopted from _________

1) American Constitution
2) British Constitution
3) Government of India act 1935
4) Canadian Constitution

---

4. कोणत्या घटना दुरुस्तीने राष्ट्रपतींनी घटनादुरुस्ती विधेयकास त्यांची अनुमती देणे अनिवार्य केले आहे?

1) 38 वा घटना दुरुस्ती कायदा
2) 42 व्या घटना दुरुस्ती कायदा
3) 24 वा घटना दुरुस्ती कायदा
4) 44 व्या घटना दुरुस्ती कायदा

Which constitutional amendment made it obligatory for President to give his/her assent to the constitutional amendment bills?

1) 38th Constitutional amendment act
2) 42nd Constitutional amendment act
3) 24th Constitutional amendment act
4) 44th Constitutional amendment act

Mulyaankan

5. राज्यघटनेप्रमाणे लोकसभेची अधिवेशने किमान किती वेळा व्हावीत?

1) वर्षातून तीन वेळा आणि दोन अधिवेशनांमधील अंतर दोन महिन्यांपेक्षा अधिक नसावे.
2) वर्षातून दोन वेळा आणि दोन अधिवेशनांमधील अंतर तिन महिन्यांपेक्षा अधिक नसावे
3) वर्षातून दोन वेळा आणि दोन अधिवेशनांमधील अंतर चार महिन्यांपेक्षा अधिक नसावे
4) वर्षातून दोन वेळा आणि दोन अधिवेशनांमधिल अंतर सहा महिन्यांपेक्षा अधिक नसावे

According to the constitution the Lok Sabha must meet at least

1) Thrice each year with no more than 2 months between sessions
2) Twice each year with no more than 3 months between sessions
3) Twice each year with no more than 4 months between sessions
4) Twice each year with no more than 6 months between sessions

---

6. पुढीलपैकी कोणत्या अधिकाऱ्यांची राज्यपालाद्वारे नियुक्ती केली जाते?

a. राज्य लोकसेवा आयोगाचे अध्यक्ष
b. राज्याचे महाधिवक्ता
c. राज्य निवडणूक आयुक्त
d. उच्च न्यायालयाचे न्यायाधीश
e. राज्य विद्यापीठाचे कुलपती

1) वरील सर्व
2) फक्त a, b, c आणि e
3) फक्त a, b आणि c
4) फक्त b, c आणि e

Which of the following functionaries are appointed by the Governor of a state?

a. Chairman of the State Public Service Commission
b. Advocate general of the State
c. State Election commissioner
d. Judges of the High Court
e. Chancellor of the State Universities

1) All of the above
2) a, b, c and e only
3) a, b and c only
4) b, c and e only

---

7. a. लोकसभा विसर्जित झाल्यानंतर, लोकसभेने संमत केलेले पण राज्यसभेत प्रलंबित असलेले विधेयक लोप पावते.

b. संसदेमध्ये प्रलंबित असलेले विधेयक सभागृहांच्या सत्रावसनाने लोप पावते.

वरील कोणते विधान योग्य आहे?

1) फक्त a
2) फक्त b
3) दोन्ही
4) दोन्ही नाहीत.

Mulyaankan

Consider the following statements

a. A bill pending in the Rajyasabha which has not been passed by Loksabha shall lapse on dissolution of Loksabha

b. A bill pending in the parliament shall lapse by reason of prorogation of the houses

Find out the correct statements:

1) only a
2) only b
3) Both
4) Neither

---

8. संविधानातील कलम 43 अंतर्गत, राज्याने सर्व कामगारांसाठी निर्वाह वेतन तरतूद करणे अपेक्षित आहे. येथे 'निर्वाह वेतन' हा शब्द कोणत्या गोष्टी सूचित करतो?

1) अन्न, निवारा आणि कपड्यांसारख्या मूलभूत गरजा पुरविण्यासाठी आवश्यक किमान वेतन .
2) चांगले आरोग्य, प्रतिष्ठा, सुविधा , शिक्षण आणि कोणत्याही आकस्मिक स्थिती ला पुरेसे असे आवश्यक इतके वेतन
3) कामगार संघटनांनी मागणी केलेले वेतन .
4) आंतरराष्ट्रीय श्रम संघटनेने निश्चित केलेले वेतन.

Under Art 43 of the constitution, State is expected to secure a living wage for all workers. Here the term ‘living wage’ denotes

1) Minimum wage required for providing the basic needs of life like food, shelter and clothing.
2) A wage that will ensure a basic standard of living including good health, dignity, comfort, education and provide for any contingency.
3) A wage demanded by trade unions.
4) A wage fixed by International Labour Organization.

Mulyaankan

9. खालील विधानांचा विचार करा आणि योग्य विधाने निवडा.

a. भारताच्या मुख्य न्यायाधीशांच्या संमतीने तात्पुरत्या कालावधीसाठी भारताचे राष्ट्रपती उच्च न्यायालयाच्या न्यायाधीशांची सर्वोच्च न्यायालयाचे तात्कालिक न्यायाधीश म्हणून नियुक्ती करू शकतात.

b. भारतीय संविधानाने भारताच्या मुख्य न्यायमूर्तींना राष्ट्रपतींच्या मंजुरीने सुप्रीम कोर्टाचे आसन (दिल्ली व्यतिरिक्त) दुसऱ्या ठिकाणी निश्चित करण्याचे अधिकार दिलेले आहेत .

c. भारतीय संसदेला सर्वोच्च न्यायालयाच्या अधिकार क्षेत्राला कमी करण्याचा किंवा वाढवण्याचा अधिकार नाही.

1) सर्व a, b आणि c | 2) फक्त b आणि c
3) फक्त a आणि c | 4) फक्त b

Consider the following statements and select the correct one/ones-

a. President of India can appoint a judge of High Court as an Ad hoc judge of the Supreme court for a temporary period with the previous consent of the Chief Justice of India.

b. Constitution of India authorizes the Chief Justice of India to appoint other place (than Delhi) as seat of the Supreme Court with the approval of the President.

c. Parliament of India is not authorized to curtail or extend the jurisdiction of the Supreme Court of India.

1) All a, b and c
2) b and c only
3) a and c only
4) b only

---

10. संविधानाच्या भाग IV शी संबंधित खालील विधानाचा विचार करा आणि बरोबर विधाने ओळखा

a. न्यायपालिका कोणत्याही निर्देशक तत्त्वांचे उल्लंघन करणारा कायदा असंवैधानिक आणि अवैध म्हणून घोषित करू शकत नाही.

b. निर्देशक तत्वाच्या अंमलबजावणीसाठी कायदा केला आहे या आधारावर न्यायपालिका त्या कायद्याच्या वैधतेस मान्यता देऊ शकते .

1) फक्त a | 2) फक्त b
3) a आणि b दोन्ही | 4) कोणतेही नाही

Mulyaankan

Consider the following statements regarding part IV of the constitution and state which of them are correct

a. The judiciary cannot declare a law violative of any of the Directive Principles as unconstitutional and invalid.

b. Judiciary can uphold the validity of a law on the ground that it was enacted to give effect to a directive principle.

1) a only 2) b only
3) Both a and b 4) None

---

11. संविधान सभेबद्दल खालीलपैकी कोणती विधाने बरोबर आहेत?

a. भारतीय सरकारातील मुस्लिम लीगचे सदस्य संविधान सभेमध्ये कधीही सामील झाले नाहीत.

b. राज्य समिती (राज्यांशी वाटाघाटी करण्यासाठी समिती) चे नेतृत्व सरदार वल्लभभाई पटेल यांच्याकडे होते.

1) फक्त a 2) फक्त b
3) a आणि b दोन्ही 4) कोणतेही नाही

Which of the following statements about Constitution assembly are correct?

a. The members of Muslim league from Indian dominion never joined the constitution assembly.

b. The States Committee (Committee for negotiating with States) was headed by Sardar Vallabh Bhai Patel.

1) a only 2) b only
3) Both a and b 4) None

---

12. संविधानामध्ये कोणता दिवस 'त्याचे प्रारंभीकरण होण्याची तारीख' म्हणून उल्लेख केलेला आहे ?

1) 26 नोव्हेंबर 1949 2) 24 जानेवारी 1950
3) 26 जानेवारी 1950 4) वरीलपैकी कोणतेही नाही

Which day is referred to in the constitution as the 'date of its commencement'?

1) 26th Nov 1949 2) 24th Jan 1950
3) 26th Jan 1950 4) None of the above

---

13. a. भारताच्या संचित निधीवरील भारित खर्चावर संसदेत मतदान होत नाही.

b. भारताच्या संचित निधीवरील भारित खर्चावर चर्चा करण्याचा संसदेला अधिकार नाही.

1) दोन्ही विधाने बरोबर आहेत आणि b हे a चे योग्य स्पष्टीकरण आहे.

2) दोन्ही विधाने बरोबर आहेत आणि b हे a चे योग्य स्पष्टीकरण नाही

3) a बरोबर , b चूक

4) a चूक, b बरोबर

a. The estimates that relate to the expenditure charged upon Consolidated Fund of India shall not be submitted to discuss to the vote of parliament.

b. Parliament is not empowered to discuss expenditure charged upon Consolidated Fund of India

1) Both statements are correct; b is the correct explanation of a

2) Both statements are correct; b is not the correct explanation of a

3) a is correct; b is incorrect

4) a is incorrect; b is correct

---

14. a. प्रश्नोत्तराच्या तासाचा जसा कामकाज प्रक्रियेच्या नियमात उल्लेख आहे, तसा शुन्य प्रहराचा उल्लेख आहे.

b. संसदीय कार्यप्रणाली तील सन 1952 पासून चालू असलेली ही भारतातील अशी एक नाविन्यपूर्ण पद्धती आहे.

1) फक्त a बरोबर 2) फक्त b बरोबर

3) दोन्ही चूक. 4) दोन्ही बरोबर.

a. Like question hour, the zero hour is mentioned in the Rules of Procedure

b. Zero hour is Indian parliamentary innovation has been in existence since 1952

1) only a correct 2) only b correct

3) Both incorrect 4) Both correct

---

15. पुढीलपैकी कोणत्या प्रकरणांमध्ये सर्वोच्च न्यायालयाचे मूळ आणि एकाकी क्षेत्राधिकार आहेत?

a. प्राधिलेख अधिकारक्षेत्र

b. केंद्र सरकारविरूद्ध नुकसान भरपाई संबंधित राज्याचा विवाद

c. राष्ट्रपती निवडणुकीसंबंधी वाद

d. आंतर-राज्य जल विवाद

Mulyaankan

1)	फक्त c	2)	फक्त b आणि c
3)	फक्त b, c आणि d	4)	फक्त a, b आणि d

Over which of the following matters, the Supreme Court of India has original and exclusive jurisdiction?

a. Writ Jurisdiction

b. Disputes regarding recovery of damages by a state against the Centre

c. Disputes regarding election of President

d. Inter-state water disputes

1)	c only	2)	b and c only
3)	b, c and d only	4)	a, b and d only

---

16. संसदीय व्यवस्थेचे वैशिष्ट्ये पुढील पैकी कोणती आहेत?

a.	स्थिर सरकार	b.	धोरणांचे सातत्य / निश्चितता
c.	शक्ती पृथ: करण	d.	उत्तरदायी सरकार
1)	फक्त a, b आणि d	2)	फक्त a आणि d
3)	फक्त c आणि d	4)	फक्त d

Which of the following are the merits of parliamentary system?

a.	Stable government	b.	Continuity/Definiteness of polices
c.	Based on separation of powers	d.	Responsible government
1)	a, b and d only	2)	a and d only
3)	c and d only	4)	d only

---

17. भारतीय संविधानाच्या स्त्रोतांबद्दल खालील विधानांचा विचार करा आणि चुकीचे विधान निवडा.

a. 'आपत्कालीन तरतुदी' जर्मनीच्या वायमार संविधानातून घेण्यात आल्या आहेत.

b. राष्ट्रपती निवडणुकीची पद्धत 'आयरिश संविधानातून घेतली गेली आहे .

c. 'राज्यसभेत सदस्यांचे नामांकन' हे वैशिष्ट्य दक्षिण आफ्रिकेच्या संविधानातून घेतले गेले आहे .

1)	फक्त a	2)	फक्त a आणि c
3)	फक्त b आणि c	4)	कोणतेही विधान चुकीचे नाही

Mulyaankan

Consider the following statements regarding sources of Indian constitution and identify the Incorrect one/s.

a. The feature 'emergency provisions' has been borrowed from Weimar constitution of Germany.

b. The feature 'method of election of President' is borrowed from Irish constitution.

c. The feature 'nomination of members to Rajya Sabha' is borrowed from South African constitution.

1) a Only
2) a and c Only
3) b and c Only
4) None of the statement is Incorrect

---

18. खालीलपैकी कोणते संसदीय मंच वगळता इतर सर्व मंचांच्या अध्यक्षपदी लोकसभेचा सभापती असतो?

1) बालका संदर्भात संसदीय मंच
2) लोकसंख्या आणि सार्वजनिक आरोग्य संसदीय मंच.
3) जलसंधारण व व्यवस्थापन संसदीय मंच.
4) जागतिक तापमान वाढ आणि हवामान बदल संसदीय मंच.

Speaker of Loksabha is the president of all Parliamentary forum except

1) Parliamentary forum on children
2) Parliamentary forum on population & public health
3) Parliamentary forum on water conservation and management
4) Parliamentary forum on global warming & climate change

---

19. खालील जोड्या जुळवा.

	समिति		शिफारस
a.	लोकलेखा समिती	i.	कृष्ण मेनन समिती
b.	सार्वजनिक उपक्रम	ii.	जॉन मथाई समिती
c.	अंदाज समिती	iii.	लोकसभेची नियम समिती
d.	विभागीय स्थायी समिती	iv.	भारत सरकार कायदा.

Mulyaankan

	a	b	c	d
1)	iv	I	iii	ii
2)	iv	iii	ii	i
3)	iv	i	ii	iii
4)	iv	ii	i	iii

Match the pairs

	Committee		Recommended
a.	Public Account committee	i.	Krishna Menon committee
b.	Committee on Public undertakings	ii.	John Mathai
c.	Estimates committee	iii.	Rules committee of Loksabha
d.	Departmental standing committee	iv.	Govt of India 1919

	a	b	c	d
1)	iv	I	iii	ii
2)	iv	iii	ii	i
3)	iv	i	ii	iii
4)	iv	ii	i	iii

---

20. सर्वोच्च न्यायालयाच्या न्यायाधीशांच्या नियुक्तीबाबत सर्वोच्च न्यायालयाच्या सरन्यायाधीशांनी दिलेला सल्ला राष्ट्रपती वर बंधनकारक असतो, असा निर्णय सर्वोच्च न्यायालयाने खालीलपैकी कोणत्या खटल्यामध्ये दिला?.

1) न्यायाधीशांचा पहिला खटला (1982)
2) न्यायाधीशांचा दुसरा खटला (1993)
3) न्यायाधीशांचा तिसरा खटला (1998)
4) वरीलपैकी नाही.

In which case, Supreme Court ruled that advice tendered by the Chief Justice of India is binding on President in matters of appointment of judges of Supreme Court?

1) First judges case, 1982
2) Second judges case, 1993
3) Third judges case, 1998
4) None of the above

Mulyaankan

21. मूलभूत अधिकारांबद्दल खालील विधाने विचारात घ्या आणि अचूक विधाने ओळखा.

a. सर्व मूलभूत अधिकार हे नकारात्मक आहेत, म्हणजेच ते राज्याच्या अधिकारांवर मर्यादा घालतात.

b. 44 व्या दुरुस्ती अधिनियम 1 9 78 द्वारे मूलभूत अधिकारांच्या यादीतून मालमत्तेचा अधिकार हटविला गेला, म्हणून तेव्हापासून त्याची सांविधानिक अधिकार म्हणून मान्यता संपुष्टात आली

1) फक्त a   2) फक्त b
3) a आणि b दोन्ही   4) कोणतेही नाही

Consider the following statements regarding fundamental rights and identify the correct.

a. All the fundamental rights are negative in character, that is, they place limitations on the authority of the state.

b. The Right to property was deleted from the list of Fundamental Rights by the 44th amendment act 1978, so it has ceased to exist as constitutional right since then.

1) a only   2) b only
3) Both a and b   4) None

---

22. भारतीय संघराज्याबद्दल खालील विधानांचा विचार करा आणि योग्य विधाने ओळखा

a. भारतीय संघराज्य हे असममित स्वरूपाचे आहे.

b. संघराज्य हे संविधानाची 'मूलभूत संरचना' आहे असे सर्वोच्च न्यायालयाने मिनेर्वा मिल्स केस (1980) मध्ये असे सांगितले आणि संवैधानिक दुरुस्तीद्वारे संसदेला ती नष्ट करता येऊ शकत नाही.

1) फक्त a   2) फक्त b
3) a आणि b दोन्ही   4) कोणतेही नाही

Consider following statements regarding Indian federalism and identify Correct Ones

a. The Indian federalism is asymmetric in nature.

b. In Minerva Mills case (1980), Supreme Court held that federalism is part of 'basic structure' of constitution and cannot be destroyed by parliament by constitutional amendment.

1) a only   2) b only
3) Both a and b   4) None

Mulyaankan

23. राज्यपालाला खालीलपैकी कोणत्या बाबतीत घटनात्मक दृष्ट्या विवेकाधिकार आहे?

a. विधेयक राष्ट्रपतीच्या विचारार्थ राखून ठेवणे.

b. राज्यामध्ये राष्ट्रपति शासन लागू करण्याची शिफारस करणे.

c. लगतच्या संघराज्य प्रदेशाची प्रशासनिक कार्य करणे.

d. खनिज उत्पादनाच्या परवान यातून मिळणाऱ्या स्वामित्व अधिकारासाठी स्वायत्त आदिवासी जिल्हा परिषदांना द्यावयाची रक्कम ठरविणे.

1) फक्त a, b, c 2) फक्त b, c, d

3) फक्त a, c, d 4) वरीलपैकी सर्व.

In which of the following case, Governor has constitutional discretionary powers?

a. Reservation of bill for consideration of President

b. Recommendation for imposition of President's rule

c. As the administrator of adjoining Union territory

d. Determining amount payable to autonomous tribal district council as royalty for minerals

1) Only a, b, c 2) Only b, c, d

3) Only a, c, d 4) All of the above

---

24. राज्यातील मंत्र्यांची संख्या १२ पेक्षा कमी नसेल, हे खालीलपैकी कोणत्या घटनादुरुस्ती कायद्याने ठरवण्यात आले?

1) 89 वी घटनादुरुस्ती कायदा 2) 91 वी घटनादुरुस्ती कायदा

3) 95 वी घटनादुरुस्ती कायदा 4) 97 वी घटनादुरुस्ती कायदा

By which constitutional amendment act, the number of ministers in the State shall not be less than 12?

1) 89th Constitutional amendment act 2) 91st Constitutional amendment act

3) 95th Constitutional amendment act 4) 97th Constitutional amendment act

---

Mulyaankan

25. पुढील विधानांचा विचार करा आणि चुकीचे विधान / विधाने ओळखा.

a. भारतीय प्रणालीमध्ये, संविधान हे न्यायालयांनी परिभाषित केलेल्या आणि अंमलबजावणी केलेल्या व्यक्तींच्या हक्कांचा परिणाम आहे .

b. भारतीय संविधानाच्या कलम 1 9 अंतर्गत प्रदान केलेले सहा अधिकार राज्य आणि खाजगी व्यक्ती यांच्या विरूद्ध उपलब्ध आहेत.

c. भारतीय संविधानाच्या कलम 20 अंतर्गत 'नो-एक्स-पोस्ट फॅक्टो कायदा ' ही तरतूद भारतातील गुन्हेगारी आणि नागरी कायद्यांविरोधात उपलब्ध आहे.

1) फक्त a आणि b		2) फक्त a

3) फक्त c		4) सर्व विधाने चुकीची आहेत

Consider the following statements and identify the Incorrect statement/statements.

a. In Indian system, constitution is the result of the rights of the individual as defined and enforced by the courts of law.

b. The six rights provided under art 19 of the Indian constitution are available against both State and private individuals.

c. The provision '*No ex-post-facto law*' under art 20 of the Indian constitution is available against both criminal and civil laws in India.

1) a and b only		2) a Only

3) c Only		4) All Incorrect

---

26. पुढील विधानांचा विचार करा आणि अयोग्य विधाने ओळखा -

a. सप्टेंबर 2003 मध्ये केंद्रीय सतर्कता आयोगाला संवैधानिक दर्जा देण्यात आला.

b. राज्य माहिती आयुक्तांचे लाभ/मिळकती राज्य सरकारच्या मुख्य सचिवांसारखेच आहेत .

c. 1951 मध्ये नेमलेल्या पहिल्या वित्त आयोगाचे अध्यक्ष के. सी. नेवगी हे होते.

1) फक्त a आणि b		2) फक्त b आणि c

3) फक्त a आणि c		4) सर्व a, b आणि c

Consider the following statements and identify the INCORRECT-

a. Central vigilance commission was conferred constitutional status in Sept 2003.

b. The emoluments of State Information Commissioner are similar to those of the Chief secretary of the state.

c. K. C. Neogy was chairman of the 1st Finance Commission appointed in 1951.

1) a and b only 2) b and c only
3) a and c only 4) All a, b and c

---

27. कलम 22 अंतर्गत, सल्लागार मंडळ शिफारशीशिवाय एखाद्या व्यक्तीस तीन महिन्यांपेक्षा जास्त अटकेत ठेऊ शकत नाही. या सल्लागार मंडळामध्ये ________ यांचा सहभाग असतो.

1) सर्वोच्च न्यायालयाचे न्यायाधीश 2) उच्च न्यायालयाचे न्यायाधीश
3) जिल्हा न्यायालयाचे न्यायाधीश 4) वरीलपैकी कोणतेही नाही

Under art 22, the detention of a person cannot exceed three months unless an advisory board recommends so. This Advisory board consists of

1) Judges of Supreme court 2) Judges of High court
3) Judges of District court 4) None of the above

---

28. केंद्र आणि राज्य यांच्यातील कार्यपद्धतींच्या परस्पर प्रत्यायोजन संबधी खालील विधानावर विचार करा. योग्य विधान / विधाने निवडा

a. राज्याचे राज्यपाल केंद्र सरकारला राज्य सरकारच्या कार्यकारी कार्याचा कोणताही भर सोपवू शकतो
b. राज्य विधानमंडळ कायद्या द्वारे केंद्र शासनाकडे त्याची कार्यकारी कार्ये सोपवू शकते .

1) फक्त a 2) फक्त b
3) a आणि b दोन्ही 4) कोणतेही नाही

Consider the following statements with respect to mutual delegation of functions between Centre and states. Choose the correct statement/statements

a. The governor of a state can entrust to the Central government any of the state's executive function by way of agreement.
b. State legislature can delegate its executive functions to Centre by method of legislation.

1) a only 2) b only
3) Both a and b 4) None

Mulyaankan

29. खालील विधानांचा विचार करा आणि योग्य विधाने निवडा-

a. भारतीय घटनेनुसार, जेव्हा सरकार (मंत्रीपरिषद) राजीनामा देते, महान्यायवादी यांनी राजीनामा देणे आवश्यक आहे

b. राज्याचे महाधिवक्ता राज्यपालाद्वारे नियुक्त केले जातात परंतु तेत्यांना केवळ भारताच्या राष्ट्रपतीच काढून टाकू शकतात.

1) फक्त a 2) फक्त b
3) a आणि b दोन्ही 4) कोणतेही नाही

Consider the following statements and select the correct one/ones-

a. Constitution of India requires Attorney General to resign when the government (council of minister) resigns.

b. Advocate general of the state is appointed by the governor but he/she can only be removed by the President of India.

1) a only 2) b only
3) Both a and b 4) None

---

30. राष्ट्रीय आणीबाणीशी संबंधित पुढीलपैकी कोणते बदल 1978 च्या 44 व्या दुरुस्ती कायद्याद्वारे आणले गेले?

a. कलम 20 आणि 21 नुसार हमी असलेल्या मूलभूत अधिकारांच्या अंमलबजावणीसाठी न्यायालयात जाण्याचा अधिकार राष्ट्रपती निलंबित करू शकत नाही.

b. कलम १९ मधील 6 मूलभूत हक्क केवळ युद्ध किंवा बाह्य आक्रमणाच्या कारणावरून घोषित केलेल्या राष्ट्रीय आणीबाणीच्या वेळी निलंबित केले जाऊ शकतात.

c. भारताच्या एका विशिष्ट भागात राष्ट्रीय आणीबाणी लागू करण्यावर राष्ट्रपती मर्यादा घालू शकतात

d. राष्ट्रपतींनी आधीच एखादी घोषणा जाहीर केलेली असली किंवा नसली व ही घोषणा कार्यरत असली तरी युद्ध, बाह्य आक्रमकता, सशस्त्र बंडखोरी या कारणांवरून राष्ट्रपती वेगळी घोषणा करू शकतात.

1) a, b, c आणि d 2) फक्त a, b आणि c
3) फक्त a आणि b 4) फक्त a. b आणि d

Mulyaankan

Which of the following changes concerning National emergency have been brought by 44th amendment act of 1978?

a. The President cannot suspend the right to move the court for the enforcement of fundamental rights guaranteed by Articles 20 and 21.

b. Six fundamental rights under art 19 can be suspended only when the National Emergency is declared on the grounds of war or external aggression.

c. President to limit the operation of a national emergency to a specified part of India.

d. The President can issue different proclamations on grounds of War, external aggression, armed rebellion whether or not there is a proclamation already issued by him and such proclamation is in operation.

1) a, b, c and d 2) a, b and c
3) a and b only 4) a, b and d

---

31. स्थानिक स्वराज्य संस्थांवरील विविध समित्यांविषयी खालील विधानांचा विचार करा आणि योग्य विधाने निवडा

a. जी व्ही के राव समितीने जिल्हा विकास अधिकारी पदाची शिफारस केली.

b. अशोक मेहता समितीने राज्य मंत्रिमंडळात पंचायतीराज मंत्री नियुक्त करण्याची शिफारस केली.

c. एल एम सिंघवी समितीने ग्रामसभेच्या महत्त्वांवर भर दिला आणि तिला 'थेट लोकशाहीचे स्वरूप' म्हणून संबोधले.

1) फक्त a आणि b 2) फक्त a आणि c
3) फक्त b 4) सर्व a, b आणि c

Consider the following statements about different committees on local self-government and select the correct of them-

a. A post of District Development Officer was suggested by G V K Rao committee.

b. Ashok Mehta Committee suggested appointing minister for panchayati raj in the state council of minister.

c. L M Singhvi Committee emphasized the importance of the Gram Sabha and called it as the 'embodiment of direct democracy'.

1)	a and b only	2)	a and c only
3)	b only	4)	all a, b and c

---

32. जोड्या जुळवा-

	सुप्रीम कोर्ट अधिकार		कलम
a.	मूळ अधिकार क्षेत्र	i.	136
b.	फौजदारी प्रकरणांच्या बाबतीत अपील अधिकार क्षेत्र	ii.	140
c.	सर्वोच्च न्यायालयात अपील करण्यासाठी विशेष अनुमती याचिका	iii.	131
d.		iv.	134

	a	b	c	d
1)	iii	iv	ii	i
2)	iii	iv	i	ii
3)	iii	ii	i	iv
4)	iii	i	iv	ii

Match the pairs-

	Powers of Supreme Court		Articles
a.	Original Jurisdiction	i.	136
b.	Appellate Jurisdiction in regard to Criminal matters	ii.	140
c.	Special leave to appeal by the Supreme Court	iii.	131
d.	Ancillary powers	iv.	134

	a	b	c	d
1)	iii	iv	ii	i
2)	iii	iv	i	ii
3)	iii	ii	i	iv
4)	iii	i	iv	ii

Mulyaankan

33. भारतीय संविधानाच्या मूलभूत अधिकारांबद्दल खालील विधानांचा विचार करा आणि योग्य विधाने ओळखा

a. भारतीय संविधानातील कलम 23 अंतर्गत संरक्षण हे फक्त राज्याविरुद्ध उपलब्ध आहे.

b. कलम 23 सार्वजनिक उद्देश , ज्यासाठी मोबदला देणे बंधनकारक नाही , साठी अनिवार्य सेवा लागू करण्याची राज्यास परवानगी देते

1)	फक्त a	2)	फक्त b
3)	a आणि b दोन्ही	4)	कोणतेही नाही

Consider the following statements regarding fundamental rights of the Indian constitution and identify the correct

a. The protection under art 23 of the Indian Constitution is available only against the State.

b. Art 23 permits the State to impose compulsory service for public purpose for which it is not bound to pay.

1)	a only	2)	b only
3)	Both a and b	4)	None

---

34. पुढील कोणते विधाने योग्य आहेत

a. मंत्रालय ही संज्ञा फक्त केंद्रात वापरली जाते आणि राज्यात नाही

b. राज्यसरकार खात्यांमध्ये विभागलेले असते आणि मंत्रालयामध्ये नाही

1)	फक्त a	2)	फक्त b
3)	दोन्ही बरोबर	4)	कोणतेही नाही

Choose the correct statements :

a. The term 'ministry' is used only in the centre and not in States

b. The state government is divided into departments and not ministries

1)	only a	2)	Only b
3)	Both are correct	4)	Neither is correct

---

35. पुढील कोणते विधान अयोग्य आहे?

a. विधानपरिषदेतील सदस्यांची कमाल संख्या विधानसभेतील सदस्य संख्येच्या एक चतुर्थांश असते

b. राज्यातील लोकसंख्येनुसार विधानसभेची सदस्य संख्या ठरविण्यात येते

Mulyaankan

1) फक्त a 2) फक्त b

3) दोन्ही बरोबर 4) कोणतेही नाही

Choose the incorrect statements:

a. The maximum strength of legislative council is fixed at one fourth

b. While strength of legislative assembly depends on population size of state

1) only a 2) only b

3) Both correct 4) None of the above

---

36. जोड्या जुळवा

	राज्यसंदर्भातील विशेष तरतूद		कलम
a.	सिक्कीम	i.	371 H
b.	अरुणाचल प्रदेश	ii.	371 F
c.	नागालँड	iii.	371 A
d.	आसाम	iv.	371 B

	a	b	c	d
1)	ii	i	iii	iv
2)	iv	i	iii	ii
3)	ii	iv	iii	i
4)	i	ii	iii	iv

Match the Pairs

	Special provision w.r.t State		article
a.	Sikkim	i.	371 H
b.	Arunachal Pradesh	ii.	371 F
c.	Nagaland	iii.	371 A
d.	Assam	iv.	371 B

	a	b	c	d
1)	ii	i	iii	iv
2)	iv	i	iii	ii
3)	ii	iv	iii	i
4)	i	ii	iii	iv

Mulyaankan

37. खालीलपैकी कोणते विषय ११ व्या अनुसूची मध्ये अंतर्भूत आहेत ?

a. पिण्याचे पाणी
b. ग्रंथालय
c. अपारंपरिक ऊर्जा साधने
d. व्यवसाय शिक्षण

1) फक्त a, b, d
2) फक्त a,b
3) फक्त a, c, d
4) वरील सर्व

Which of the following subjects are enumerated in the 11th schedule ?

a. drinking water
b. libraries
c. non conventional energy source
d. vocational education

1) Only a, b, d
2) Only a,b
3) Only a, c, d
4) All of the above

---

38. पुढील कोणते विधान योग्य आहे ?

a. उच्च न्यायालयातील न्यायाधिशाची संख्या संविधानाने निश्चित केलेली नाही
b. उच्च न्यायालयाच्या न्यायाधीशपदी जशी असाधारण कायदेपंडितच्या नियुक्ती करण्याची तरतूद आहे, तशी ती सर्वोच्च न्यायालयाच्या न्यायाधीशपदी नियुक्ती करण्यासाठी नाही

1) फक्त a
2) फक्त b
3) दोन्ही बरोबर
4) कोणतेही नाही

Choose the correct statements :

a. The constitution doesn't specify strength of High court
b. Distinguished jurist can become judge only in high court and not in Supreme Court

1) Only a
2) Only b
3) Both a and b
4) None of the above

---

39. खाजगी व्यक्तींच्या विरूद्ध खालील पैकी कोणकोणते प्राधिलेख उपलब्ध आहेत?

a. बंदी प्रत्यक्षीकरण
b. परमादेश
c. प्रतिषेध
d. उत्प्रेषण

1) फक्त a
2) फक्त a आणि b
3) फक्त a, c आणि d
4) फक्त a आणि d

Mulyaankan

Which of the following writs are available against private individuals?

a. Habeas Corpus | b. Mandamus
c. Prohibition | d. Certiorary
1) a Only | 2) a and b Only
3) a, c and d Only | 4) a and d Only

---

40. खालीलपैकी कोणती निर्देशक तत्वे मूळ संविधानाचा भाग होते?

a. मुलांच्या निरोगी विकासासाठी संधी सुरक्षित करणे
b. उत्पन्न, दर्जा, सुविधा आणि संधींमध्ये असमानता कमी करणे.
c. व्यवसायासाठी आणि प्रसुतीसंदर्भातील न्यायसंगत आणि मानवोचित परिस्थिती उपलब्ध करणे.
d. सर्व कामगारांसाठी निर्वाह वेतन सभ्य जीवनमान आणि सामाजिक व सांस्कृतिक संधी सुरक्षित करणे

1) सर्व a, b, c आणि d | 2) फक्त a, b आणि c
3) फक्त b, c आणि d | 4) फक्त c आणि d

Which of the following directive principle/principles were parts of original constitution?

a. To secure opportunities for healthy development of children
b. To minimize inequalities in income, status, facilities and opportunities.
c. To make provision for just and humane conditions for work and maternity relief.
d. To secure a living wage, a decent standard of life and social and cultural opportunities for all workers.

1) All a, b, c and d | 2) a, b and c Only
3) b, c and d Only | 4) c and d Only

---

41. अध्यादेशासंबधी खालील विधानांचा विचार करा आणि योग्य विधाने ओळखा.

a. संसदेच्या कोणत्याही कायद्यामध्ये सुधारणा करण्यासाठी किंवा तो रद्द करण्यासाठी अध्यादेश जारी केला जाऊ शकत नाही.
b. संसदेने मंजूर न झाल्यास अध्यादेशाचे जास्तीत जास्त आयुष्य सहा आठवड्यांचे असू शकते .
c. एक अध्यादेश कोणतेही मूलभूत अधिकारांचे संक्षिप्तीकरण किंवा रद्दबातल करू शकत नाही.

Mulyaankan

1) फक्त a आणि c
2) फक्त b आणि c
3) फक्त c
4) वरीलपैकी कोणतेही योग्य नाही

Consider the following statements regarding ordinances and identify the correct one/s.

a. Ordinance cannot be issued to modify or repeal any act of parliament.

b. The maximum life of an ordinance can be Six weeks in case of non-approval by the parliament.

c. An ordinance cannot abridge or take away any of the fundamental rights.

1) a and c only
2) b and c only
3) c only
4) None of the above is correct

---

42. खालीलपैकी कोणत्या संज्ञा स्पष्टपणे भारताच्या संविधानात नमूद केलेल्या नाहीत ?

a. न्यायिक पुनरावलोकन
b. संघराज्य
c. अल्पसंख्याक
d. मार्शल लॉ
e. अंदाजपत्रक

1) फक्त a, b आणि e
2) फक्त a, b, d आणि e
3) फक्त a, b, c आणि d
4) वरील सर्व

Which of the following terms are not explicitly mentioned in the constitution of India?

a. Judicial review
b. Federation
c. Minority
d. Martial law
e. Budget

1) a, b and e only
2) a, b, d and e only
3) a, b, c and d only
4) All of the above

---

43. संविधानाच्या खालीलपैकी कोणत्या तरतुदींसाठी संसदेच्या विशेष बहुमताची आणि अर्ध्या राज्यांची मंजुरी आवश्यक आहे?

a. दुसऱ्या अनुसूचीतील तरतूद
b. पाचव्या अनुसूचीतील तरतूद
c. सहाव्या अनुसूचीतील तरतूद
d. सातव्या अनुसूचीतील तरतूद

1) वरील सर्व
2) फक्त b, c आणि d
3) फक्त b आणि c
4) फक्त d

Mulyaankan

Which of the following provisions of the constitution requires amendment by Special majority of the parliament and Consent of half of the states?

a. Provisions of Second Schedule
b. Provisions of Fifth Schedule
c. Provisions of Sixth Schedule
d. Provisions of Seventh Schedule

1) All of the above
2) b, c and d only
3) b and c only
4) d only

---

44. भारतीय संविधानाच्या कलम 370 अंतर्गत जम्मू-काश्मीरला दिलेल्या विशेष दर्जा संबंधात खालील विधानांचा विचार करा आणि योग्य विधाने ओळखा

a. भाग IV (निर्देशित तत्त्वांशी निगडित) आणि भाग IV ए (मूलभूत कर्तव्यांशी निगडीत) हे जम्मू काश्मीरला लागू होत नाहीत.
b. भारताच्या राष्ट्रपतींना जम्मू-काश्मीरच्या संबंधात आर्थिक आणीबाणी घोषित करण्याचा कोणताही अधिकार नाही.
c. केंद्राने दिलेले दिशानिर्देश पाळण्याचे अयशस्वी झाल्यास भारताचे राष्ट्रपती जम्मू-काश्मीरच्या संविधानास स्थगित करू शकतात.

1) सर्व बरोबर आहेत
2) फक्त a आणि b
3) फक्त b आणि c
4) फक्त a

Consider the following statements with respect to special powers given to J&K under art 370 of the Indian constitution and identify the correct ones

a. Part IV (dealing with directive principles) and part IV A (dealing with fundamental duties) are not applicable to J&K.
b. The President of India has no power to declare a financial emergency in relation to the state of J&K.
c. The President of India can suspend the constitution of J&K on the ground of failure to comply with the directions given by Centre.

1) All are correct
2) a and b only
3) b and c only
4) a only

Mulyaankan

45. खालीलपैकी कोणती जोडी अयोग्य आहे ?

	उच्च न्यायालय		स्थान
1)	केरळ	:	एर्नाकुलम
2)	मध्यप्रदेश	:	भोपाळ
3)	राजस्थान	:	जोधपूर
4)	उत्तराखंड	:	नैनिताल

Which of the following pair is incorrect?

	High Court		Seat
1)	Kerala	:	Ernakulam
2)	Madhya Pradesh	:	Bhopal
3)	Rajasthan	:	Jodhpur
4)	Uttarakhand	:	Nainital

---

46. पुढील कोणते विधान अयोग्य आहे ?

a. सूचित क्षेत्र समिती ही पूर्णतः नामनिर्देशित समिती आहे

b. नागरी क्षेत्र समिती ही पूर्ण निर्वाचित किंवा पूर्ण नामनिर्देशित असू शकते

1) फक्त a 2) फक्त b

3) दोन्ही 4) कोणतेही नाही

Choose the Incorrect statements

a. A notified area committee is an entirely nominated body

b. While town area committee may be wholly elected or wholly nominated

1) Only a 2) Only b

3) Both 4) None

---

47. पुढील कोणती विधाने योग्य आहे

a. दिल्ली तील मंत्रिमंडळातील सदस्यांची संख्या निश्चित म्हणजेच ७ इतकी ठरवण्यात आली आहे

b. दिल्लीच्या मुख्यमंत्र्यांची नियुक्ती राष्ट्रपती करतात

1) फक्त a 2) फक्त b

3) दोन्ही 4) कोणतेही नाही

Mulyaankan

Choose the correct statements.

a. In Delhi, strength of council of minister is fixed as 7

b. The chief minister of Delhi is appointed by the President

1) Only a 2) Only b

3) Both 4) None

---

48. भारताच्या निवडणूक आयोगातील निवडणूक आयुक्तांची संख्या कोण ठरवते?

1) भारताचे राष्ट्रपती

2) संसद - साध्या बहुमताद्वारे

3) केंद्र शासन

4) भारतचे मुख्य निवडणूक आयुक्त

Who determines number of election commissioners in election commission of India ?

1) President of India

2) Parliament by simple majority

3) Central Government of India

4) Chief Election Commissioner of India

---

49. संघ लोकसेवा आयोगाच्या अध्यक्षांचा कार्यकाळ किती असतो?

1) वयाची 65 वर्षे पूर्ण होईपर्यंत

2) 5 वर्षे किंवा वयाची 65 वर्षे पूर्ण होईपर्यंत

3) 5 वर्षे किंवा वयाची 65 वर्षे पूर्ण होईपर्यंत

4) 5 वर्षे किंवा वयाची 62 वर्षे पूर्ण होईपर्यंत

What is the term of Chairman of UPSC?

1) until age of 65 years

2) 5 years or until age of 65 years

3) 6 years or until age of 65 years

4) 5 years or until age of 62 years

Mulyaankan

50. भारतीय संविधानाच्या कलम 370 अंतर्गत जम्मू-काश्मीरला दिलेल्या विशेष दर्जाच्या संबंधात खालील विधानावर विचार करा आणि योग्य विधाने ओळखा

a. राज्य आणीबाणी (राष्ट्रपती राजवट) जम्मू-काश्मीर राज्याला लागू नाही.

b. सर्वोच्च न्यायालय आणि जम्मू-काश्मीर उच्च न्यायालय यांचे प्राधिलेख अधिकार क्षेत्र समान आहे.

1) फक्त a 2) फक्त b

3) a आणि b दोन्ही 4) कोणतेही नाही

Consider the following statements with respect to special powers given to J&K under art 370 of the Indian constitution and identify the correct ones

a. The State emergency (President's rule) is not applicable to the state of J&K.

b. The writ jurisdiction of Supreme Court and High Court of J&K is same.

1) a only 2) b only

3) Both a and b 4) None

---

51. खालीलपैकी कोणत्या कलमाद्वारे भाषिक अल्पसंख्याक साठीच्या विशेष अधिकाऱ्याची नियुक्ती करण्यात येते?

1) 351 – A 2) 350 – B

3) 350 – A 4) 351 – B

Which of the following article provide the appointment of special officer for linguistic minorities?

1) 351 – A 2) 350 – B

3) 350 – A 4) 351 – B

---

52. भारताच्या राष्ट्रपतींच्या संदर्भात खालील विधानावर विचार करा आणि योग्य विधाने ओळखा-

a. संसदेने राष्ट्रपतींची महाभियोग करण्यासाठीचे कोणतेही आधार संविधानात दिलेले नाहीत.

b. राष्ट्रपतींच्या महाभियोगाची मागणी करण्याचा ठराव खास बहुमताने (सध्याचे 2/3 बहुसंख्य आणि सभेच्या एकूण सदस्यांच्या अर्ध्यापेक्षा जास्त मतदान असावे) संसदेच्या दोन्ही सभागृहांनी पारित करणे आवश्यक आहे .

c. भारताच्या मुख्य न्यायाधीशांना राजीनामा पत्र देऊन कोणत्याही वेळी राष्ट्रपति आपल्या पदाचा राजीनामा देऊ शकतात.

Mulyaankan

1)	फक्त a	2)	फक्त a आणि c
3)	फक्त b आणि c	4)	कोणतेही विधान बरोबर नाही

Consider the following statements with respect to President of India and identify the correct ones-

a. Constitution does not lay down any ground upon which a President may be impeached by parliament.

b. Resolution seeking impeachment of the President must be passed by special majority (a majority of 2/3rd of the present and voting which should be greater half of the total members of the house) in both the houses of parliament.

c. President can resign from his office at any time by addressing his resignation letter to the Chief Justice of India.

1)	a only	2)	a and c only
3)	b and c only	4)	None of the statement is correct

---

53. खालीलपैकी कोणत्या वैधानिक संस्था आहेत?

a.	संयुक्त राज्य लोकसेवा आयोग	b.	केंद्रीय दक्षता आयोग
c.	केंद्रीय अन्वेषण विभाग	d.	राज्य मानवी हक्क आयोग
1)	फक्त b, c, d	2)	फक्त a, b, d
3)	फक्त a, c, d	4)	फक्त b, d

Which of the following are statutory bodies ?

a. Joint State Public Service Commission

b. Central Vigilance Commission

c. Central Bureau of Investigation

d. State Human Right commission

1)	Only b, c, d	2)	Only a, b, d
3)	Only a, c, d	4)	Only b, d

---

54. पुढील कोणती विधाने अयोग्य आहे ?

a. महालेखापरीक्षकांचे वेतन आणि इतर सेवाशर्ती राष्ट्रपती ठरवतात

b. संसदेमध्ये फक्त वित्त मंत्री महालेखापरीक्षकांचे प्रतिनिधित्व करू शकतात

1) फक्त a 2) फक्त b

3) दोन्ही 4) कोणतेही नाही

Choose the incorrect statements :

a. Salary and other service conditions of CAG are determined by the President.

b. Only finance minister can represent the CAG in Parliament.

1) Only a 2) Only b

3) Both 4) None

---

55. भारतीय संविधानातील पुढीलपैकी कोणता निर्देशक तत्वे गांधीवादी म्हणता येईल किंवा गांधीवादी विचारधारावर आधारित आहे?

a. उद्योगांच्या व्यवस्थापनातील कामगारांच्या सहभागास सुरक्षीत करण्यासाठीची पावले उचलणे.

b. ग्रामीण भागातील व्यक्तीगत स्तरावर किंवा सहकारी तत्वावर कुटीर उद्योगांना प्रोत्साहन देणे.

c. व्यवसायासाठी आणि प्रसुतीसंदर्भातील न्यायसंगत आणि मानवोचित परिस्थिती उपलब्ध करणे

d. आधुनिक आणि वैज्ञानिक पद्धतीने शेती व पशुसंवर्धन करणे.

1) फक्त a आणि b 2) फक्त b

3) फक्त a, b आणि d 4) फक्त b आणि d

Which of the following Directive Principles of the Indian constitution can be called as Gandhian or based on Gandhian ideology?

a. To take steps to secure the participation of workers in the management of Industries.

b. To promote cottage industries on an individual or co-operation basis in rural areas.

c. To make provisions for just and humane conditions for work and maternity relief.

d. To organize agriculture and animal husbandry on modern and scientific lines.

1) a and b only 2) b only

3) a, b and d only 4) b and d only

Mulyaankan

56. संघराज्य शासनाची वैशिष्ट्ये पुढील पैकी कोणती आहेत?

a. एकीकृत न्यायपालिका
b. संविधानाची लवचिकता
c. द्विसदन
d. लिखित संविधान
e. एक संविधान

1) फक्त a, c आणि d
2) फक्त c, d आणि e
3) फक्त c आणि d
4) फक्त a आणि d

Which of the following are the features of the federal government?

a. Integrated judiciary
b. Flexibility of the constitution
c. Bicameralism
d. Written constitution
e. Single constitution

1) a, c and d only
2) c, d and e only
3) c and d only
4) a and d only

---

57. खालील विधानाचा विचार करा आणि अचूक विधाने ओळखा

a. एक मुक्त बाजार अर्थव्यवस्था नेहमीच लोकशाही असावी.
b. देशामध्ये बहुमताने घेतलेला निर्णय नेहमीच लोकशाही असतो.

1) फक्त a
2) फक्त b
3) a आणि b दोन्ही
4) कोणतेही नाही

Consider the following statements and identify the correct

a. A free market economy necessarily be always democratic.
b. A decision taken by majority in a nation is always democratic.

1) a only
2) b only
3) Both a and b
4) None

---

58. पुढीलपैकी कोणते राज्य सुरुवातीला केंद्रशासित प्रदेश होते आणि त्यानंतर त्याचे राज्यात रुपांतरित करण्यात आले ?

a. मणिपूर
b. त्रिपुरा
c. नागालँड
d. मेघालय
e. मिझोरम

Mulyaankan

1)	केवळ a, b आणि e	2)	केवळ b, d आणि e
3)	केवळ a, b आणि c	4)	केवळ a, c आणि e

Which of the following present states were initially Union Territories and then converted subsequently into states?

a.	Manipur	b.	Tripura
c.	Nagaland	d.	Meghalaya
e.	Mizoram		
1)	a, b and e only	2)	b, d and e only
3)	a, b and c only	4)	a, c and e only

---

59. भारताच्या विधी आयोगाबद्दल खालील विधानांचा विचार करा आणि योग्य ते ओळखा

a. विधी आयोग ही देशामध्ये कायदेशीर सुधारणांची पाहणी करण्यासाठी भारत सरकारद्वारे स्थापन केलेली एक वैधानिक संस्था आहे.

b. सर्वोच्च न्यायालयाचे सेवानिवृत्त न्यायाधीश, न्यायमूर्ती बलबीर सिंह चौहान सध्याच्या 21 व्या विधी आयोगाचे प्रमुख आहेत.

c. 21 व्या विधी आयोगाचा कार्यकाळ 2015 पासून 2020 पर्यंत आहे.

1)	सर्व विधाने योग्य आहेत	2)	फक्त a आणि b
3)	फक्त b	4)	फक्त c

Consider the following statements about the Law Commission of India and identify the correct

a. Law Commission is a statutory body established by Government of India for looking after legal reforms in a country.

b. Retired judge of Supreme Court, Justice Balbir Singh Chauhan is the head of the present 21st Law Commission.

c. The tenure of the 21st law commission is from 2015 to 2020.

1)	All statements are correct	2)	a and b only
3)	b only	4)	c only

---

60. 12 मार्च 2018 रोजी भगोडा आर्थिक अपराध विधेयक 2018 लोकसभेत सादर करण्यात आले . देशाच्या गुन्हेगारी खटल्याचा सामना करण्यासाठी देश सोडलेल्या आर्थिक गुन्हेगारांची मालमत्ता जप्त करण्याची तरतूद त्यामध्ये आहे . या संदर्भात खालील विधानावर विचार करा आणि योग्य विधाने निवडा.

a. एखाद्या विशेष न्यायालयात अर्ज दाखल करण्यासाठी अर्थशोधन निवारण अधिनियम 2002 अंतर्गत नियुक्त केलेल्या निदेशक किंवा उपनिदेशक यांना एक भगोडा आर्थिक गुन्हेगार म्हणून घोषित करण्याचा अधिकार देण्यात आला आहे.

b. निदेशक किंवा उपनिदेशक यांना दिवाणी न्यायालयात निहित असलेले अधिकार असतील.

c. विशेष न्यायालयाच्या आदेशांच्या विरोधात आवाहन केवळ सर्वोच्च न्यायालयात करता येईल .

1) फक्त a 2) फक्त a आणि b

3) फक्त b आणि c 4) वरील सर्व

The Fugitive Economic Offenders Bill, 2018 was introduced in Lok Sabha on March 12, 2018. It seeks to confiscate properties of economic offenders who have left the country to avoid facing criminal prosecution. In this regard, consider the following statements and choose the correct ones.

a. The authority to file an application before a special court to declare a person as a fugitive economic offender has been given to director or deputy director appointed under the Prevention of Money Laundering Act, 2002.

b. The director or deputy director will have the powers vested in a civil court.

c. Appeals against the orders of the special court will lie before the Supreme Court only.

1) a only 2) a and b only

3) b and c only 4) All of the above

---

61. पुढील कोणते विधान अयोग्य आहेत?

1) महान्यायवादी पदाचा कार्यकाळ निश्चित नाही

2) संसदने ठरवल्याप्रमाणे त्याला वेतन मिळते

3) संसद सदस्यांना मिळणारे सर्व विशेष अधिकार , संरक्षण व फायदे त्याला मिळतात

4) कलम 76 मध्ये महान्यायवादी यांचा उल्लेख नाही

Mulyaankan

Choose incorrect statement.

1) The term of Attorney general is not fixed.
2) He receive such remuneration as the Parliament may determine
3) He enjoy all privileges & immunities that are available to a member of Parliament.
4) Article 76 does not mention about Solicitor General of India

---

62. योग्य जोड्या लावा

	आयोग / संस्था		मंत्रालय
a.	यू पी एस सी	i.	आदिवासी कामकाज मंत्रालय
b.	विभागीय परिषद	ii.	कार्मिक मंत्रालय
c.	केंद्रीय समाजकल्याण मंडळ	iii.	महिला व बालविकास मंत्रालय
d.	अनुसूचित जमातीसाठी राष्ट्रीय आयोग	iv.	गृह मंत्रालय

	a	b	c	d
1)	ii	I	iii	iv
2)	ii	iv	iii	i
3)	ii	iii	iv	i
4)	ii	iii	I	iv

Match the pairs

	Commission/Body		Ministry
a.	UPSC	i.	Ministry of tribal affairs
b.	Zonal Councils	ii.	Ministry of Personnel
c.	Central Social Welfare Board	iii.	Ministry of women and children
d.	National Commission for STs	iv.	Ministry of Home Affairs

	a	b	c	d
1)	ii	I	iii	iv
2)	ii	iv	iii	i
3)	ii	iii	iv	i
4)	ii	iii	I	iv

Mulyaankan

63. खालील विधानाचा विचार करा आणि अयोग्य विधाने निवडा-

a. 42 च्या घटना दुरुस्ती कायद्याने मंत्रिमंडळाचा सल्ला राज्यपालांवर बंधनकारक केला आहे.

b. भारतीय संविधानानुसार राष्ट्रपतींनी 'अक्षमता किंवा गैरवर्तन सिद्ध' या आधारावर राज्यपालांना पदच्च्युत करणे आवश्यक आहे.'

c. 'राज्यात राष्ट्रपती राजवट लागू करण्याच्या शिफारस ' हा राज्यपालाचा प्रसंगनिष्ठ विवेकाधिकार आहे.

1) फक्त a आणि b 2) फक्त b आणि c

3) फक्त a आणि c 4) सर्व a, b आणि c

Consider the following statements and select the INCORRECT one/ones-

a. 42nd constitutional amendment act has made ministerial advice binding on the governor.

b. Constitution of India requires governor to be removed by president on the grounds of 'incapacity or proved misbehavior'.

c. 'Recommendation for the imposition of the President's rule in the state' is situational discretion of the Governor.

1) a and b only 2) b and c only

3) a and c only 4) All a, b and c

---

64. खालीलपैकी कशावर 97 व्या घटनादुरुस्ती कायद्याचा प्रभाव पडला आहे?

a. कलम 19 b. कलम 42 -ब

c. भाग IV - C समाविष्ट

1) फक्त a 2) फक्त a, b

3) फक्त a, c 4) वरील सर्व

Which of the following have impact of 97th constitutional amendment act, 2011?

a. article 19 b. article 42 –B

c. addition of part IX – C

1) Only a 2) Only a, b

3) Only a, c 4) All of the above

Mulyaankan

65. अलीकडेच सर्वोच्च न्यायालयाच्या तीन न्यायाधीशाच्या खंडपीठाने कावेरी जल विवादांवर आपला निर्णय दिला. कावेरी जल विवादामध्ये पुढीलपैकी कोणते पक्ष आहेत?

1) कर्नाटक आणि तमिळनाडू
2) कर्नाटक, तमिळनाडु आणि केरळ
3) कर्नाटक, तमिळनाडु, केरळ आणि पुडुचेरी
4) कर्नाटक, तमिळनाडु, केरळ, पुडुचेरी आणि आंध्र प्रदेश

Recently a three judge bench of the Supreme Court gave its judgement on the Cauvery water dispute. Which of the following are parties to the Cauvery water dispute?

1) Karnataka and Tamil Nadu
2) Karnataka, Tamil Nadu and Kerala
3) Karnataka, Tamil Nadu, Kerala and Puducherry
4) Karnataka, Tamil Nadu, Kerala, Puducherry and Andhra Pradesh

---

66. केंद्रीय कॅबिनेटने व्यक्ति तस्करी (प्रतिबंध , सुरक्षा और पुनर्वसन) विधेयक, 2018 ला सादर करण्यास मंजुरी दिली. या विधेयकात तस्करी झालेल्या व्यक्ती साठी प्रतिबंध, बचाव आणि पुनर्वसन सुनिश्चित करण्यासाठी तरतुदी आहेत. या संदर्भात खालील विधानाचा विचार करा-

a. जबरदस्तीने मजुरी, भिकारी आणि विवाह करण्याच्या उद्देशाने केलेल्या तस्करीसह गंभीर तस्करीचा विधेयकामध्ये समावेश करण्यात आला आहे.
b. राष्ट्रीय अन्वेषण अभिकरण राष्ट्रीय पातळीवर अँटी-ट्रॅफिकिंग ब्यूरो म्हणून कारवाई करेल.
c. तस्करीसाठी शिक्षा ही १० वर्षांच्या कारावास या किमान शिक्षेपासून कमीतकमी एक लाख रुपयांच्या दंडाबरोबर आजन्म कारावास इतकी ठेवण्यात अली आहे .

योग्य विधान निवडा

1) फक्त a आणि b
2) फक्त b आणि c
3) फक्त a आणि c
4) वरील सर्व

The Union Cabinet approved the introduction of the Trafficking of Persons (Prevention, Protection and Rehabilitation) Bill, 2018. The Bill contains provisions to ensure prevention, rescue, and rehabilitation of trafficked persons. In this context consider the following statements-

a. The Bill seeks to cover aggravated forms of trafficking including trafficking for the purpose of forced labour, begging and marriage.

b. The National Investigation Agency will perform the tasks of the Anti-Trafficking Bureau at the national level.

c. Punishment for trafficking will range from a minimum rigorous imprisonment of 10 years to life imprisonment, along with a fine of at least Rs one lakh.

Choose the correct statements-

1) a and b only
2) b and c only
3) a and c only
4) All of the above

---

67. खालीलपैकी कोणत्या विधेयकांवर निलंबकारी व्हेटोचा अधिकार आहे ?

a. संसदेने पारित केलेली साधारण विधेयक   b. धन विधेयक
c. राज्य कायदेमंडळाद्वारे द्वारे पारित विधेयक   d. संवैधानिक दुरुस्ती विधेयक

1) फक्त a   2) फक्त a आणि c
3) फक्त a, b आणि c   4) फक्त a, c आणि d

Over which of the following bills the Indian President enjoys the Suspensive veto?

a. Ordinary bills passed by parliament   b. Money bills
c. Bills passed by state legislature   d. Constitutional amendment bills

1) a only   2) a and c only
3) a, b and c only   4) a, c and d only

---

68. खालीलपैकी योग्य विधाने निवडा

a. राज्यघटनेच्या भाग 14 मधील कलम 308 ते 314 मध्ये अखिल भारतीय सेवा, केंद्रीय सेवा आणि राज्यसेवा याबाबतच्या तरतुदी आहेत.

b. या तरतुदी जम्मू काश्मीर ला लागू होत नाहीत, हे कलम 314 मध्ये स्पष्ट केलेले आहे

1) फक्त a   2) फक्त b
3) दोन्ही   4) कोणतेही नाही

Mulyaankan

Choose the correct statements.

a. Articles 308 to 314 in part XIV of Constitution contains provisions with regard to All India services, central services & state services.

b. Article 314 makes it clear that these provisions do not apply to state of J & K

1) Only a 2) Only b

3) Both 4) None of the above

---

69. पक्षांतर केल्यामुळे संसद सदस्याला अपात्र ठरवण्याबाबतच्या खालीलपैकी कोणत्या तरतुदी योग्य आहेत?

a. जर एखाद्या स्वतंत्र उमेदवाराने निवणुडणुकीच्या ६ महिन्यानंतर एखाद्या राजकीय पक्षात प्रवेश केला

b. एखाद्या नामनिर्देशित सदस्याने पद ग्रहण केल्यांनतर ६ महिन्यांच्या कोणत्याही राजकीय पक्षात प्रवेश केला

c. फुटीमुळे एक तृतीयांश विधिमंडळ सदस्य वेगळे झाले

1) फक्त a 2) फक्त a, c

3) फक्त a, b 4) वरील सर्व

Which of the following provisions are of disqualification of MPs on ground of defection?

a. If any independent MP joins any political party after 6 months of election.

b. Any nominated member joins any political party within 6 months of taking his seat in house.

c. Split by one third members of legislature.

1) Only a 2) Only a, c

3) Only a, b 4) All of the above

---

70. अग्रक्रम तालिकेनुसार खालील अधिकाऱ्यांचा त्यांच्या स्तरा (दर्जा)नुसार डावीकडून उजवीकडे योग्य क्रम लावा

a. माजी राष्ट्रपती b. राज्यपाल

c. भारताचे सरन्यायाधीश d. उपपंतप्रधान

1) a, b, c, d 2) b, a, d, c

3) d, c, b, a 4) a, b, d, c

Mulyaankan

What is the correct order of precedence of the following officials from left to right?

a. Former President b. Governor

c. Chief Justice of India d. Deputy Prime Minister

1) a, b, c, d 2) b, a, d, c

3) d, c, b, a 4) a, b, d, c

---

71. भारतात राहत असलेल्या ब्रिटिश नागरिकाला खालीलपैकी कोणता अधिकार प्राप्त होत नाही?

1) व्यापार व व्यवसाय स्वातंत्र्य 2) कायद्यासमोर समानता

3) जीवित आणि व्यक्तिगत स्वातंत्र्याचे संरक्षण 4) धर्म स्वातंत्र्य

A British citizen staying in India cannot claim Right to

1) freedom of Trade and Profession 2) Equality before the Law

3) Protection of Life & Personal liberty 4) Freedom of religion

---

72. निवर्तमान सरकारचे मंत्रिमंडळ कधी संपुष्टात येईल?

1) लोकसभा विसर्जित झाल्यानंतर

2) लोकसभा निवडणुकीच्या दिवशी

3) लोकसभा निवडणुकीच्या निकालाच्या घोषणेच्या दिवशी

4) जेव्हा नवीन मंत्रिमंडळ कार्यभार हातात घेतात

When does the Council of Ministers of the outgoing government cease to hold office?

1) After the dissolution of Lok Sabha

2) On the date of general election to Lok Sabha

3) On the date of announcement of result of general election to Lok Sabha

4) When new Council of Ministers take the charge

---

73. खालीलपैकी योग्य विधान निवडा

a. ब्रिटनच्या विपरीत , भारतीय राजकीय व्यवस्था मंत्र्याची वैयक्तिक जबाबदारीचे तत्वाला मान्यता देत नाही.

b. 'कॅबिनेट' आणि 'कॅबिनेट समिती ' संस्थांचा उल्लेख भारताच्या मूळ संविधानात आढळत नसून त्या संविधानात नंतरच्या दुरुस्तीने समाविष्ट केल्या गेल्या.

Mulyaankan

1)	फक्त a	2)	फक्त b
3)	a आणि b दोन्ही	4)	कोणतेही नाही

Choose the correct statements out of the following

a. Unlike Britain, Indian political system does not recognize the principle of individual responsibility of the minister.

b. Institutions of 'Cabinet' and 'Cabinet Committees' did not find mention in the original constitution of India but were added to constitution by later amendments.

1)	a only	2)	b only
3)	Both a and b	4)	None

---

74. खालील पैकी कोणते भारताच्या संचित निधीवरील भारित खर्च आहेत?

a. लोकसभेच्या उपसभापतींचें वेतन आणि भत्ते.

b. उच्च न्यायालयाच्या न्यायाधीशांचे वेतन.

c. भारताच्या महालेखा परीक्षकाचे कार्यालय आणि केंद्रीय लोकसेवा आयोग त्यांचे प्रशासनिक खर्च.

d. भारत सरकारचे दायित्व असलेले ऋण संबंधित खर्च.

1)	a, b, c फक्त	2)	a, c, d फक्त
3)	a , d फक्त	4)	a, b, c, d

Which of the following expenditure charged on Consolidated Fund of India?

a. salaries and allowances of deputy speaker of Loksabha

b. Salaries of the judges of High Courts

c. Administrative expenses of CAG & UPSC

d. Departmental charges for which government of India is liable

1)	a, b, c only	2)	a, c, d only
3)	a ,d only	4)	a, b, c, d

---

75. महाराष्ट्राच्या विधानसभेमध्ये अनुसूचित जाती आणि अनुसूचित जमाती यांच्यासाठी अनुक्रमे किती जागा राखीव आहेत?

1)	84, 47	2)	29, 25
3)	19, 15	4)	39, 35

How many seats are reserved for SCs and STs respectively in Maharashtra State legislative assembly?

1) 84, 47
2) 29, 25
3) 19, 15
4) 39, 35

---

76. खालीलपैकी कोणत्या पद्धतीने लोकसभा सरकारवर विश्वास नसल्याचे प्रकट करू शकते?

a. धन विधेयक असंमत करून.
b. निंदा व्य जनक ठराव संमंत करून.
c. राष्ट्रपतीच्या उद्धघाटनाच्या अभिभाषणावरील आभार प्रदर्षक ठराव समंत करून
d. कपात प्रस्ताव संमत करून.

1) a, b, c, d
2) फक्त a, b, c
3) फक्त a, b, d
4) फक्त b, c, d

Loksabha can express lack of confidence in government by which of the following ways?

a. By rejecting a money bill
b. By passing censure motion
c. By passing a motion of thanks on President's inaugural address
d. By passing cut motion

1) a, b, c, d
2) only a, b, c
3) only a, b, d
4) only b, c, d

---

77. सन 1973 मध्ये खालीलपैकी कोणत्या तीन जेष्ठ न्यायाधीशांची ज्येष्ठता डावलून ए. एन. रे. यांची भारताच्या सरन्यायाधीशपदी नियुक्ती करण्यात आली?

a. एच. आर. खन्ना
b. ए. एन. ग्रोवर
c. जे. एम. शेलट
d. के. एस. हेगडे

1) फक्त a, b, c
2) फक्त b, c, d
3) फक्त a, c, d
4) फक्त a, b, d

Mulyaankan

In 1973, A N Roy was appointed as Chief Justice of India by surpassing three senior judges. Who were they?

a.	H R Khanna	b.	A N Grover
c.	J M Shelat	d.	K S Hedge
1)	only a, b, c	2)	only b, c, d
3)	only a, c, d	4)	only a, b, d

---

78. जोड्या जुळवा

	संवैधानिक सुधारणा		तरतुदी
a.	10 व्या	i.	भारतीय संघराज्यात पुडुचेरी समाविष्ट
b.	12 वी	ii.	भारतीय संघराज्यात दादरा आणि नगर हवेली समाविष्ट
c.	13 व्या	iii.	भारतीय संघराज्यात गोवा, दीव आणि दमण समाविष्ट
d.	14 व्या	iv.	नागालँड ला राज्याचा दर्जा देण्यात आला

	a	b	c	d
1)	ii	iii	i	iv
2)	i	iv	ii	iii
3)	ii	iii	iv	i
4)	iv	i	iii	ii

Match the pairs

	Constitutional amendments	Provisions
a.	10th	i. Incorporated Puducherry in the Indian union
b.	12th	ii. Incorporated Dadra and Nagar Haveli in Indian union
c.	13th	iii. Incorporated Goa, Diu and Daman in the Indian union
d.	14th	iv.gave status of a state to nagaland

	a	b	c	d
1)	ii	iii	i	iv
2)	i	iv	ii	iii
3)	ii	iii	iv	i
4)	iv	i	iii	ii

Mulyaankan

79. फजल अली आयोगाच्या शिफारशींविषयी पुढीलपैकी कोणती विधाने बरोबर आहेत?

a. आयोगाने भाषांना राज्य पुनर्गठन चा मुख्य घटक म्हणून स्वीकारले.

b. कमिशनच्या शिफारशीवर तयार केलेले पहिले राज्य आंध्र प्रदेश होते .

c. आयोगाने 14 राज्ये आणि 6 केंद्रशासित प्रशासित प्रदेशांची निर्मिती करण्याची शिफारस केली.

1) फक्त a 2) फक्त a आणि b

3) फक्त a आणि c 4) सर्व a, b आणि c

Which of the following statements regarding the recommendations of Fazal Ali Commission are correct?

a. The commission accepted the language as the basis of reorganization of the states.

b. The first state to be created on the recommendation of commission was Andhra Pradesh.

c. The commission recommended the creation of 14 states and 6 centrally administered territories.

1) a Only 2) a and b Only

3) a and c Only 4) All a, b and c

---

80. खालील विधानाचा विचार करा आणि अचूक विधाने ओळखा

a. भारतीय संविधानाने 'प्रतिबंधात्मक अटक' संबंधित संसदेला अनन्य विधायी अधिकार दिलेला आहे.

b. 1976 च्या 42 व्या दुरुस्ती कायद्याने सल्लागार मंडळाच्या शिफारशीशिवाय अटकेचा कालावधी तीन महिन्यापासून दोन महिन्यांपर्यंत कमी केला आहे.

1) फक्त a 2) फक्त b

3) a आणि b दोन्ही 4) कोणतेही नाही

Consider the following statements and identify the correct

a. The Indian constitution has given legislative power exclusively to Parliament with regard to preventive detention.

b. The 42nd Amendment act of 1976 has reduced the period of detention without obtaining the opinion of an advisory board from three to two months.

Mulyaankan

1) a only 2) b only
3) Both a and b 4) None

---

81. विभागीय स्थायी समित्यांविषयी खालील विधानांचा विचार करा आणि योग्य विधाने निवडा.

a. 1993 मध्ये विभागीय स्थायी समित्यांची संख्या 17 पासून 24 पर्यंत वाढविण्यात आली.

b. 24 विभागीय स्थायी समित्यांपैकी 16 राज्यसभा अंतर्गत 8 आणि लोकसभेच्या अंतर्गत 8 कार्य करतात.

1) फक्त a 2) फक्त b
3) a आणि b दोन्ही 4) कोणतेही नाही

Consider the following statements about the Departmental Standing Committees and identify the Correct-

a. In 1993, the number of Departmental Standing Committees was increased from 17 to 24.

b. Out of 24 Department Standing Committees, 16 work under the Rajya Sabha and 8 under the Lok Sabha.

1) a only 2) b only
3) Both a and b 4) None

---

82. खालील विधानांचा विचार करा आणि योग्य विधाने निवडा-

a. भारतीय संविधानाने वित्त आयोगाची रचना आणि सदस्यांची पात्रता निश्चित केलेली आहे.

b. 1976 मध्ये लेखाला लेखापरीक्षणापासून वेगळे करण्यात आल्यामुळे महालेखापरिक्षकला केंद्र सरकारच्या खात्यांचे संकलन व देखरेख करण्याच्या जबाबदारीतून मुक्त करण्यात आले

c. महालेखापरिक्षकला काढून टाकण्याचा ठराव संसदेच्या दोन्ही सभेच्या सदस्यांनी पूर्ण बहुमताने पारित करणे आवश्यक आहे.

1) फक्त a 2) फक्त b
3) फक्त b आणि c 4) फक्त a आणि c

Mulyaankan

Consider the following statements and select the correct one/ones-

a. Constitution of India has specified the composition and qualification of the members of the Finance Commission.

b. In 1976, CAG was relieved of his responsibilities with regard to the compilation and maintenance of the accounts of Central government due to separation of accounts from audit.

c. The resolution for the removal of CAG must be passed by absolute majority by both the houses of the Parliament.

1) a only 2) b only
3) b and c only 4) a and c only

---

83. संसदीय मंचांबद्दल खालील विधानांचा विचार करा आणि योग्य विधाने निवडा -

a. लोकसभेचे सभापती सर्व संसदीय मंचांचे अध्यक्ष असतात.

b. मंचाच्या सदस्यांच्या पदाचा कालावधी 1 वर्ष असतो .

c. सभापती किंवा अध्यक्ष विविध राजकीय पक्षांच्या नेत्यांमधून किंवा त्यांच्या नामनिर्देशित उमेदवारां मधून मंचाच्या सदस्यांचे (अध्यक्ष आणि उपाध्यक्ष सोडून इतर) नामांकन करतात

1) सर्व a, b आणि c 2) फक्त b आणि c
3) फक्त a आणि c 4) फक्त c

Consider following statements about Parliamentary forums and identify correct ones

a. Speaker of the Loksabha is the President of all the parliamentary forums.

b. The duration of the office of members of the forums is 1 year.

c. Members (other than President and Vice President) of the forums are nominated by Speaker/Chairman from amongst the leaders of the various political parties or their nominees.

1) All a, b and c 2) b and c only
3) a and c only 4) c only

---

84. 1951 मध्ये राष्ट्रपती राजवटी खाली येणारे पहिले भारतीय राज्य कोणते होते ?

1) उत्तर प्रदेश 2) पंजाब
3) आंध्र प्रदेश 4) बिहार

Mulyaankan

Which was the first state in India to come under President's rule in 1951?

1) Uttar Pradesh 2) Punjab

3) Andhra Pradesh 4) Bihar

---

85. खालील जोड्या जुळवा

	विषय		कलम
a.	ग्रामसभा	i.	243D
b.	जागांमध्ये आरक्षण	ii.	243 A
c.	पंचायतीच्या निवडणूका	iii.	243 I
d.	वित्त आयोगाची स्थापना	iv.	243 K

	a	b	c	d
1)	ii	I	iv	iii
2)	ii	iii	iv	i
3)	ii	I	iii	iv
4)	ii	iv	I	iii

Match the pairs

	Subject		Article
a.	Gramsabha	i.	243 D
b.	Reservation of Seat	ii.	243 A
c.	Election of Panchayat	iii.	243 I
d.	Constitution of finance commission	iv.	243 K

	a	b	c	d
1)	ii	I	iv	iii
2)	ii	iii	iv	i
3)	ii	I	iii	iv
4)	ii	iv	I	iii

---

86. पुढील कोणती विधाने योग्य आहेत?

a. वित्त आयोगाचे अध्यक्ष पुनर्नियुक्तीसाठी पात्र असतात

b. वित्त आयोग आपला अहवाल अर्थ मंत्र्याला सादर करते

Mulyaankan

1)	फक्त a	2)	फक्त b
3)	दोन्ही	4)	कोणतेही नाही

Choose the correct statements:

a. Chairman of Finance Commission is eligible for reappointment.

b. Finance commission submits its report to the finance minister.

1)	Only 1	2)	Only 2
3)	Both	4)	None of the above

---

87. कोणत्या घटनादुरुस्ती कायद्यानुसार अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमातीसाठीच्या संयुक्त आयोगाचे विभाजन करून अनुसूचित जातींसाठी राष्ट्रीय आयोग आणि अनुसूचित जमातीसाठी राष्ट्रीय आयोग अश्या दोन संस्था निर्माण करण्यात आल्या?

1)	65 वी घटनादुरुस्ती कायदा	2)	69 वी घटनादुरुस्ती कायदा
3)	89 वी घटनादुरुस्ती कायदा	4)	85 वी घटनादुरुस्ती कायदा

Which Constitutional amendment bifurcates the combined National commission for SCs and STs into two separate bodies?

1)	65th Constitutional amendment	2)	69th Constitutional amendment
3)	89th Constitutional amendment	4)	85th Constitutional amendment

---

88. संविधानाच्या तिसऱ्या अनुसूचीमध्ये पुढीलपैकी कोणकोणते पदाधिकारी समाविष्ट आहेत?

a.	भारताचे राष्ट्रपती	b.	राज्यांचे गव्हर्नर
c.	केंद्रीय मंत्री	d.	संसदीय निवडणुकीसाठी उमेदवार
e.	संसदचे सदस्य		
1)	वरील सर्व	2)	फक्त a, b, c आणि d
3)	फक्त a, b आणि c	4)	फक्त c, d आणि e

Which of the following functionaries are included in the 3rd schedule of the constitution?

a.	The President of India	b.	The Governors of the states
c.	The Union ministers	d.	The candidates for election to the parliament
e.	The members of parliament		

Mulyaankan

1) All of the above | 2) a, b, c and d only
3) a, b and c only | 4) c, d and e only

---

89. सांप्रदायिक प्रतिनिधित्वासाठी पुढीलपैकी कोणते कायद्यामध्ये तरतूद आहे ?

a. भारतीय परिषद कायदा 1909
b. भारत सरकार अधिनियम 1919
c. भारत सरकार अधिनियम 1935

1) फक्त a
2) फक्त a आणि b
3) फक्त a आणि c
4) सर्व a, b आणि c

Which of the following acts provided for communal representation?

a. Indian Council act of 1909
b. Government of India act 1919
c. Government of India act 1935

1) a only
2) a and b only
3) a and c only
4) All a, b and c

---

90. खालीलपैकी कोणकोणत्या खटल्यांमध्ये सर्वोच्च न्यायालयाने 'प्रस्तावना संविधानाचा एक भाग आहे' असा निर्णय दिला ?

a. केशवानंद भारती खटला (1973)
b. मिनेर्वा मिल्स खटला(1980)
c. एलआयसी ऑफ इंडिया खटला(1995)

1) फक्त a
2) फक्त a आणि c
3) फक्त b आणि c
4) a, b आणि c

In which of the following case/cases, the Supreme Court has held that Preamble is part of the constitution

a. Kesavananda Bharati case (1973)
b. Minerva Mills case (1980)
c. LIC of India case (1995)

1) a only
2) a and c only
3) b and c only
4) a, b and c

Mulyaankan

91. संविधानाच्या कलम 24 9 अंतर्गत राज्य संसदीय कायद्यांसंबंधी खालील विधानावर विचार करा.

a. राष्ट्रीय हितसंबंधित राज्य सूचीतील विषयावर कायदा करणे आवश्यक असेल तेव्हा राज्यसभा एकूण सदस्याच्या कमीतकमी 2/3 सदस्यांनी समर्थन असणारा ठराव मंजूर करू शकते .

b. अशा प्रकारचे ठराव एका वेळी सहा महिने लागू राहू शकते आणि त्याचे कितीही वेळा नूतनीकरण केले जाऊ शकते.

c. या तरतुदीनुसार हा ठराव लागू असताना राज्य कायदेमंडळाला त्याच विषयावर कायदा करण्यासाठीच्या अधिकारापासून वंचित राहावे लागते .

वरीलपैकी चुकीचे विधान निवडा

1) वरीलपैकी कोणतेही चुकीचे नाही
2) फक्त c
3) फक्त a आणि b
4) तिन्ही विधाने चुकीचे आहेत

Consider the following statements concerning parliamentary legislation in the state field under art 249 of the constitution.

a. Rajya Sabha can pass a resolution supported by at least $2/3^{rd}$ of the total membership of the house whenever it is necessary to make a law in the state list concerning national interests.

b. Such resolution remains in a force for Six months at a time and can be renewed any number of times.

c. This provision deprives power of state legislature to make law on the same subject while the resolution is in force.

Choose the Incorrect statements from the above-

1) None of the above is incorrect
2) c only
3) a and b only
4) All the 3 statements are incorrect

---

92. कोणत्या घटनादुरुस्तीने संसदेला दोन किंवा अधिक राज्यासाठी संयुक्त उच्च न्यायालय स्थापन करण्याचा अधिकार देण्यात आला ?

1) 6 वी घटनादुरुस्ती
2) 12 वी घटनादुरुस्ती
3) 9 वी घटनादुरुस्ती
4) 7 वी घटनादुरुस्ती

Mulyaankan

`Which Constitutional amendment authorized the parliament to establish a common high court for two or more states?

1) 6th Constitutional amendment
2) 12th Constitutional amendment
3) 9th Constitutional amendment
4) 7th Constitutional amendment

---

93. राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोगाचे खालीलपैकी कोण पदसिद्ध सदस्य नाहीत ?

1) राष्ट्रीय अल्पसंख्याक आयोगाचे अध्यक्ष
2) अनुसूचित जाती राष्ट्रीय आयोगाचे अध्यक्ष
3) इतर मागासवर्गीय साठी राष्ट्रीय आयोगाचे अध्यक्ष
4) राष्ट्रीय महिला आयोगाचे अध्यक्ष

Which of the following is not ex-officio member of National Human Rights Commission?

1) Chairman of National Commission of Minority
2) Chairman of National Commission of SCs
3) Chairman of National Commission of OBCs
4) Chairman of National Commission for Women

---

94. राष्ट्रपती राजवटीच्या काळात राज्यपाल राज्याचे प्रशासन कोणाच्या सहाय्याने चालू ठेवतो ?

1) संबंधित राज्याचे मुख्य सचिव
2) राष्ट्रपती नियुक्त सल्लागार
3) केंद्र सरकारचे कॅबिनेट सचिव
4) एकतर पर्याय 1 किंवा 2

With the help of whom the State governor carries on the state administration during President's rule?

1) Chief secretary of the concerned state
2) Advisors appointed by the President
3) Cabinet secretary of the central government
4) Either of the option 1 or 2

Mulyaankan

95. पुढील विधानांचा विचार करा आणि अयोग्य विधानांची निवड करा-

a. भारताच्या उपराष्ट्रपतीपदाची पदच्युती साठी संविधानात कोणत्याही आधाराचा उल्लेख नाही .

b. डॉ. एस. राधाकृष्णन आजपर्यंतचे बिनविरोध निवडून आलेले भारताचे एकमेव उपराष्ट्रपती आहेत.

1) फक्त a　　2) फक्त b

3) a आणि b दोन्ही　　4) वरीलपैकी काहीही नाही

Consider the following statements and identify the Incorrect ones-

a. No ground has been mentioned in the constitution for the removal of the Vice President of India.

b. Dr. S Radhakrishnan is the only Vice President of India to have elected unopposed till date.

1) a only　　2) b only

3) Both a and b　　4) None of the above

---

96. सायमन कमिशनने पुढीलपैकी कोणत्या शिफारसी केल्या होत्या?

a. द्विशासन रद्द

b. प्रांतांमध्ये जबाबदार सरकारचा विस्तार

c. ब्रिटिश भारत आणि संस्थाने यांचे संघराज्य स्थापन करणे

d. सांप्रदायिक मतदारसंघांची निरंतरता

1) वरील सर्व　　2) फक्त a, b आणि c

3) फक्त b, c आणि d　　4) फक्त b आणि c

Which of the following recommendations were given by Simon commission?

a. Abolition of Dyarchy

b. Extension of responsible government in the provinces

c. Establishment of a federation of British India and Princely states

d. Continuation of communal electorates

1) All of the above　　2) a, b and c only

3) b, c and d only　　4) b and c only

Mulyaankan

97. सुप्रीम कोर्टाच्या न्यायाधीशांविषयी खालील विधानांचा विचार करा आणि योग्य विधाने ओळखा

a. ते भारताच्या मुख्य न्यायाधीशांना लिखित स्वरूपात आपल्या पदाचा राजीनामा देऊ शकतात.

b. त्याच्या वयाच्या संबंधातील कोणताही प्रश्न राष्ट्रपतीद्वारे नियुक्त अधिकारी व प्रक्रियेने निकालात काढला जातो

1) फक्त a
2) फक्त b
3) a आणि b दोन्ही
4) कोणतेही नाही

Consider the following statements regarding the judges of Supreme Court and identify the correct one/ones-

a. He/She can resign from his/her office by writing to the Chief Justice of India.

b. Any question regarding his/her age is to be determined by such authority and in such manner as provided by the President.

1) a only
2) b only
3) Both a and b
4) None

---

98. खालील विधानावर विचार करा आणि योग्य विधाने निवडा-

a. संसदेने मंजूर केल्यास, आर्थिक आणीबाणी सहा महिन्यांपर्यंत सुरू राहते आणि प्रत्येक सहा महिन्यांनी संसदेच्या मंजुरीसह ती अनिश्चित कालावधीपर्यंत वाढवता येते

b. राष्ट्रीय आणीबाणीला मागे घेण्याच्या राष्ट्रपतींच्या घोषणेला लोकसभेला साध्या बहुमताने पारित करणे गरजेचे आहे .

1) फक्त a
2) फक्त b
3) a आणि b दोन्ही
4) कोणतेही नाही

Consider the following statements and choose the correct statements-

a. If approved by parliament, the financial emergency continues for 6 months and can be extended to an indefinite period with an approval of the parliament for every Six months.

b. The proclamation revoking national emergency by President needs to be passed by Lok Sabha by Simple majority.

1) a only
2) b only
3) Both a and b
4) None

---

99. खालीलपैकी कोणते विधान बरोबर नाही?

1) घटनादुरुस्तीव्दारे मूलभूत हक्कांमध्ये बदल करता येतो.
2) घटनादुरुस्ती विधेयक मांडण्याचा अधिकार केवळ लोकसभेला आहे.
3) घटनादुरुस्ती मांडण्यापुर्वी राष्ट्रपतीची पूर्वसमंती आवश्यक नसते.
4) घटनादरुस्ती विधेयकाला राष्ट्रपतीना संमती दयावीच लागते.

Which of the following sentence is not correct?

1) Amendment can change in fundamental rights.
2) Constitutional amendment bill can be proposed by loksabha only.
3) Prior permission of president is not required for constitutional amendment bill.
4) President has to give his approval to constitutional amendment bill.

---

100. खालीलपैकी कोणते विधान अयोग्य आहेत.

a. एखादया राज्यानं राज्याची राज्यभाषा निवडताना ती 8 व्या अनुसुचीतील असणे बंधनकारक आहे.
b. जम्मुकाश्मीर राज्याने कश्मिरी भाषेचा स्विकार केला आहे.
c. संसदेने सर्वोच्य न्यायालयात इंग्रजी व हिंदी भाषेच्या वापरासाठी तरतुद केली आहे.

1) a, b   2) b, c
3) a, c   4) a, b, c

Choose incorrect sentences

a. It is binding on state to choose official language from 8th schedule only
b. Jammu and Kashmir has chosen Kashmiri language
c. Parliament has provided English and Hindi as languages in supreme court.

1) a, b   2) b, c
3) a, c   4) a, b, c

मूल्यांकन
Enter to Learn, Leave to Serve.

राज्यसेवा पूर्व परीक्षा 2019

Third sectional (GS Polity) 27th Oct 2018

Answer key

Q No	Ans	Q no	Ans	Q No	Ans	Q No	Ans
1	1	26	#	51	2	76	3
2	2	27	2	52	4	77	2
3	3	28	1	53	2	78	3
4	3	29	4	54	3	79	1
5	4	30	3	55	2	80	4
6	3	31	4	56	3	81	4
7	1	32	2	57	4	82	2
8	2	33	2	58	1	83	4
9	4	34	3	59	3	84	2
10	3	35	1	60	2	85	1
11	2	36	1	61	#	86	1
12	3	37	4	62	2	87	3
13	3	38	1	63	4	88	4
14	3	39	1	64	1	89	4
15	1	40	4	65	3	90	2
16	4	41	3	66	#	91	4
17	2	42	1	67	2	92	4
18	2	43	4	68	1	93	3
19	3	44	2	69	2	94	4
20	2	45	2	70	2	95	1
21	4	46	4	71	1	96	1
22	1	47	3	72	4	97	4
23	4	48	1	73	2	98	4
24	2	49	#	74	2	99	2
25	4	50	2	75	2	100	4

Mulyaankan

Date : 25/11/2018

प्रश्नपुस्तिका क्रमांक
BOOKLET NO.

मूल्यांकन
Enter to Learn, Leave to Serve.

A

2019

प्रश्नपुस्तिका

पेपर II

वेळ : 2 (दोन) तास

एकूण प्रश्न : 80
एकूण गुण : 200

सूचना

(1) सदर प्रश्नपुस्तिकेत 100 अनिवार्य प्रश्न आहेत. उमेदवारांनी प्रश्नांची उत्तरे लिहिण्यास सुरुवात करण्यापूर्वी या प्रश्नपुस्तिकेत सर्व प्रश्न आहेत किंवा नाहीत याची खात्री करून घ्यावी. असा तसेच अन्य काही दोष आढळल्यास ही प्रश्नपुस्तिका समवेक्षकांकडून लगेच बदलून घ्यावी.

(2) आपला परीक्षा-क्रमांक ह्या चौकोनांत **न विसरता बॉलपेनने** लिहावा.

परीक्षा-क्रमांक								

केंद्राची संकेताक्षरे ↑   ↑ शेवटचा अंक

(3) वर छापलेला प्रश्नपुस्तिका क्रमांक तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर विशिष्ट जागी उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे **न विसरता नमूद करावा.**

(4) (अ) या प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाला 4 पर्यायी उत्तरे सुचविली असून त्यांना 1, 2, 3 आणि 4 असे क्रमांक दिलेले आहेत. त्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तराचा क्रमांक उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर नमूद करावा. अशा प्रकारे उत्तरपत्रिकेवर उत्तरक्रमांक नमूद करताना तो संबंधित प्रश्नक्रमांकासमोर छायांकित करून दर्शविला जाईल याची काळजी घ्यावी. **ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉलपेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.**

(ब) **ॲकॅडमीने ज्या विषयासाठी मराठी बरोबर इंग्रजी माध्यम विहित केलेले आहे. त्या विषयाचा प्रत्येक प्रश्न मराठी बरोबर इंग्रजी भाषेत देखील छापण्यात आला आहे. त्यामधील इंग्रजीतील किंवा मराठीतील प्रश्नामध्ये मुद्रणदोषांमुळे अथवा अन्य कारणांमुळे विसंगती निर्माण झाल्याची शंका आल्यास, उमेदवाराने संबंधित प्रश्न पर्यायी भाषेतील प्रश्नाशी ताडून पहावा.**

(5) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. यास्तव सर्व प्रश्नांची उत्तरे द्यावीत. घाईमुळे चुका होणार नाहीत याची दक्षता घेऊनच शक्य तितक्या वेगाने प्रश्न सोडवावेत. क्रमाने प्रश्न सोडविणे श्रेयस्कर आहे पण **एखादा प्रश्न कठीण वाटल्यास त्यावर वेळ न घालविता पुढील प्रश्नाकडे वळावे.** अशा प्रकारे शेवटच्या प्रश्नापर्यंत पोहोचल्यानंतर वेळ शिल्लक राहिल्यास कठीण म्हणून वगळलेल्या प्रश्नांकडे परतणे सोईस्कर ठरेल.

(6) उत्तरपत्रिकेत एकदा नमूद केलेले उत्तर खोडता येणार नाही. नमूद केलेले उत्तर खोडून नव्याने उत्तर दिल्यास ते तपासले जाणार नाही.

(7) **प्रस्तुत परीक्षेच्या उत्तरपत्रिकांचे मूल्यांकन करताना उमेदवाराच्या उत्तरपत्रिकेतील योग्य उत्तरांनाच गुण दिले जातील. तसेच ''उमेदवाराने वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी स्वरूपाच्या प्रश्नांची दिलेल्या चार उत्तरापैकी सर्वात योग्य उत्तरेच उत्तरपत्रिकेत नमूद करावीत. अन्यथा त्यांच्या उत्तरपत्रिकेत सोडविलेल्या प्रत्येक चार चुकीच्या उत्तरांसाठी एका प्रश्नाचे गुण वजा करण्यात येतील''.**

पर्यवेक्षकांच्या सूचनेविना हे सील उघडू नये

SEAL

ताकीद

ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी ॲकॅडमीने विहित केलेली वेळ संपेपर्यंत ही प्रश्नपुस्तिका ॲकॅडमीची मालमत्ता असून ती परीक्षाकक्षात उमेदवाराला परीक्षेसाठी वापरण्यास देण्यात येत आहे. ही वेळ संपेपर्यंत सदर प्रश्नपुस्तिकेची प्रत/प्रती, किंवा सदर प्रश्नपुस्तिकेतील काही आशय कोणत्याही स्वरूपात प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षपणे कोणत्याही व्यक्तीस पुरविणे, तसेच प्रसिद्ध करणे हा गुन्हा असून अशी कृती करणाऱ्या व्यक्तीवर शासनाने जारी केलेल्या ''परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचा अधिनियम-82'' यातील तरतुदीनुसार तसेच प्रचलित कायद्याच्या तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षाच्या कारावासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रकमेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.

तसेच ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी विहित केलेली वेळ संपण्याआधी ही प्रश्नपुस्तिका अनधिकृतपणे बाळगणे हा सुद्धा गुन्हा असून तसे करणारी व्यक्ती ॲकॅडमीच्या कर्मचारीवृंदापैकी, तसेच परीक्षेच्या पर्यवेक्षकीयवृंदापैकी असली तरीही अशा व्यक्तीविरूद्ध उक्त अधिनियमानुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती शिक्षेस पात्र होईल.

पुढील सूचना प्रश्नपुस्तिकेच्या अंतिम पृष्ठावर पहा

राज्यसेवा पूर्व परीक्षा 2019

Second Batch

मूल्यांकन

"Enter to learn, Leave to serve"

Date	Topic	Time
8/12/2018	GS Comprehensive - 1 CSAT Comprehensive - 1	9 am To 11 am 2 pm To 4 pm
22/12/2018	GS Comprehensive - 2 CSAT Comprehensive - 2	9 am To 11 am 2 pm To 4 pm
05/01/2019	GS Comprehensive - 3 CSAT Comprehensive - 3	9 am To 11 am 2 pm To 4 pm
12/01/2019	GS Comprehensive - 4 CSAT Comprehensive - 4	9 am To 11 am 2 pm To 4 pm
19/01/2019	GS Comprehensive - 5 CSAT Comprehensive - 5	9 am To 11 am 2 pm To 4 pm
26/01/2019	GS Comprehensive - 6 CSAT Comprehensive - 6	9 am To 11 am 2 pm To 4 pm

Only Dual Language Test Series in Maharashtra

13 Students in the Final List of MPSC

संयुक्त पूर्व परीक्षा 2019 : टेस्ट सिरीज 13 डिसेंबर पासून

पत्ता : C/o पाथफाईंडर्स ॲकॅडमी, पहिला मजला, 503-ए, श्री लक्ष्मीनारायण बिल्डींग, मॉडर्न पेपर स्टोअर्स शेजारी, झेंडे सलून मागे, रमणबाग शाळा चौक, नारायण पेठ, पुणे 30.

9119592462 / 9665689595

खाली दिलेला परिच्छेद वाचा आणि प्रत्येक परिच्छेदावर आधारित विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे नमूद करा. या प्रश्नांची उत्तरे परिच्छेदावर आधारित असली पाहिजेत

Read the following passages and respond to the questions that follow each passage. Your responses should be based on the passages.

प्रश्न क्रमांक 1 ते 5

खालील माहितीवर आधारित प्रश्नांची उत्तरे द्या.

प्रेषण मधील त्रैमासिक ट्रेंडचे विश्लेषण असे दर्शविते की या वर्षी प्रत्येक तिमाहीत प्रेषण लक्षणीय प्रमाणात वाढले आहे. एप्रिल-डिसेंबर 1999 दरम्यान प्रेषण प्रवाह 8,934 दशलक्ष डॉलर्स होता, जो मागील वर्षी 7,676 दशलक्ष डॉलर्स होता

Answer the questions based on the following information.

An analysis of the quarterly trend in remittances indicates that remittances have gone up significantly in each quarter this year. Cumulative inflows during April-December 1999 amounted to 8,934$ millions compared to 7,676$ million in the previous year.

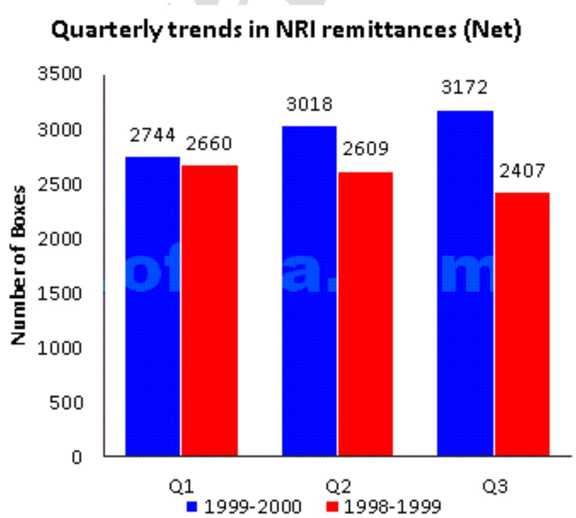

1. 199८-99 च्या तुलनेत 1999 -2000 च्या दुसऱ्या तिमाहीत नेट प्रेषण मध्ये टक्केवारी किती ने वाढली आहे?

1)	15.7%	2)	21.2%
3)	23.7%	4)	13.6%

The percentage increase in the net remittance in the Q2 of 1999-2000 as compared to 1998-99 is:

1) 15.7%
2) 21.2%
3) 23.7%
4) 13.6%

---

2. 1999 -2000 च्या पहिल्या तिमाहीत एनआरआय प्रेषण (निव्वळ) 1 99 8-99 च्या तिसऱ्या तिमाही पेक्षा __________ दाखवते.

1) 25% कमी
2) 9% वाढ
3) 14% वाढ
4) स्थिर

The NRI remittances (net) in Q1 of 1999−2000 shows a/an ___ over Q3 of 1998−99

1) Decrease of 25%
2) Increase of 19%
3) Increase of 14%
4) Remained steady

---

3. तिसऱ्या तिमाहीचे 1 998-99 ते 1 999 -2000 मधील एनआरआय द्वारे एकूण प्रेषण चे प्रमाण किती आहे?

1) 0.23
2) 0.76
3) 1.32
4) 0.83

In Q3, the ratio of net remittances by NRIs in 1998−99 to 1999−2000 is:

1) 0.23
2) 0.76
3) 1.32
4) 0.83

---

4. खालीलपैकी कोणते प्रमाण सर्वात मोठे आहे?

1) (Q1)1999−2000 to (Q1)1998−99
2) (Q1)1999−2000 to (Q2)1998−99
3) (Q3)1999−2000 to (Q1)1998−99
4) (Q2)1998−1999 to (Q3)1998−99

Mulyaankan

Which among the following ratios is the largest?

1) (Q1)1999–2000 to (Q1)1998–99

2) (Q1)1999–2000 to (Q2)1998–99

3) (Q3)1999–2000 to (Q1)1998–99

4) (Q2)1998–1999 to (Q3)1998–99

---

5. 1998-99 च्या तुलनेत 1999 -2000 च्या तीन तिमाहीत किती टक्के वाढ झाली?

1) 16.4% 2) 12.3%

3) 14.1% 4) 8.6%

By what percentage did the remittances in 1999-2000 increase as compared to 1998-99 for the three quarters?

1) 16.4% 2) 12.3%

3) 14.1% 4) 8.6%

---

6. आमिर त्याच्या सुरुवातीपासून ठिकाणापासून 3 कि.मी. पूर्वेकडे जातो. त्यानंतर तो उत्तरेकडे 6 किलोमीटर प्रवास करतो . त्या ठिकाणापासून पूर्वेकडे 5 कि.मी. जातो. आमिर त्याच्या सुरुवातीपासून ठिकाणापासून किती दूर आहे?

1) 10 किमी 2) 11 किमी

3) 8 किमी 4) 14 किमी

Aamir moves 3 kms east from his starting point. He then travels 6 kms north. From that point he moves 5 kms to the east. How far is Aamir from his starting point?

1) 10 kms 2) 11 kms

3) 8 kms 4) 14 kms

---

7. करन यांच्या वडिलांच्या भावाच्या मुलीच्या नवऱ्याची सासू या करणशी _________ म्हणून संबंधित आहेत

1) काकू 2) बहिण

3) आई 4) सांगता येत नाही

Karan's father's brother's daughter's husband's mother-in-law is related to Karan as ________

1) Aunt
2) Sister
3) mother
4) Cannot be determined

---

8. एक बोट प्रवाहाविरुद्ध 30 किमी आणि प्रवाहाच्या दिशेने 44 किमी 10 तासांत जाते. 13 तासांमध्ये ती प्रवाहाविरुद्ध 40 किमी आणि प्रवाहाच्या दिशेने 55 किमी जाते . तर स्थिर पाण्यातील बोटीचा वेग किती ?

1) 3 किमी / तास
2) 4 किमी / तास
3) 8 किमी / तास
4) 6 किमी / तास

A boat goes 30 km. upstream and 44 km. downstream in 10 hours. In 13 hours, it can go 40 km upstream and 55 km down-stream. The speed of the boat in still water is:

1) 3 km/hr
2) 4 km/hr
3) 8 km/hr
4) 6 km/hr

---

9. प्रश्नचिन्हाच्या जागी कोणती संख्या येईल?

17	102	12
15	?	10

1) 211
2) 125
3) 117
4) 75

Which number will replace the question mark?

17	102	12
15	?	10

1) 211
2) 125
3) 117
4) 75

Mulyaankan

10. तुम्ही एक नाणे फेकले आणि सोंगटी टाकली असता नाण्यावर काटा आणि सोंगटीवर 4 मिळण्याची शक्यता किती?

1) ½ 2) 1/6

3) 1/8 4) 1/12

You toss a coin AND roll a die. What is the probability of getting a tail and a 4 on the die?

1) ½ 2) 1/6

3) 1/8 4) 1/12

---

11. 5 सफरचंद आणि 4 आंब्यांची सरासरी किंमत 36 आहे. 7 सफरचंद आणि 8 आंब्यांची सरासरी किंमत 48 रुपये आहे. तर 24 सफरचंद आणि 24 आंब्यांची एकूण किंमत शोधा.

1) 1044 2) 2088

3) 720 4) 324

Average cost of 5 apples and 4 mangoes is Rs. 36. The average cost of 7 apples and 8 mangoes is Rs. 48. Find the total cost of 24 apples and 24 mangoes.

1) 1044 2) 2088

3) 720 4) 324

प्रश्न क्रमांक 12 ते 13

कुटुंबातील सहा सदस्य प्रवास करत आहेत. हे a, b, c, d, e आणि f आहेत. b हा c चा मुलगा आहे परंतु c ही b ची आई नाही. a आणि c हे विवाहित जोडपे आहे, e हा c चा भाऊ आहे. d ही a ची मुलगी आहे. f हा b चा भाऊ आहे.

Six members of a family are travelling these are a, b, c, d, e, and f. b is the son of c but c is not mother of b. a and c are a married couple, e is the brother of c. d is the daughter of a. f is the brother of b.

12. e ची पत्नी कोण आहे?

1) a 2) f

3) b 4) सांगता येत नाही

Who is the wife of e?

1) a 2) f
3) b 4) Can't be determined

---

13. खालील पैकी कोणती महिलांची जोडी आहे?

1) ae 2) bd
3) df 4) ad

Which of following is pair of female?

1) ae 2) bd
3) df 4) ad

---

14. सर्व पुरुष पृष्ठवंशीय हेत. काही सस्तन प्राणी पृष्ठवंशीय आहेत. वरील विधानावरून काढलेले पुढीलपैकी कोणते निष्कर्ष बरोबर आहेत?

1) सर्व पुरुष सस्तन प्राणी आहेत
2) सर्व सस्तन प्राणी पुरुष आहेत
3) काही पृष्ठवंशीय सस्तन प्राणी आहेत.
4) वरील सर्व बरोबर आहेत

All men are vertebrates. Some mammals are vertebrates. Which of the following conclusions drawn from the above statement is correct?

1) All men are mammals
2) All mammals are men
3) Some vertebrates are mammals.
4) All above are correct

दिलेली माहिती वाचा आणि खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या.

जीवन चार कांदंबऱ्यापैंकी कोणती घ्यावी याबाबत निर्णय घेऊ शकत नाहीए. तो एक रोमांचक गुप्तहेरी कथा, अ मर्डर रहस्य कथा, गोथिक प्रेमकथा आणि विज्ञान कथा अश्या चार कादंबऱ्यांचा विचार करत आहे. रोहित, गिरीश, भावेश आणि हर्ष यांनी पुस्तके लिहिली आहेत (या क्रमाने लिहलेली आहेत हे आवश्यक नाही) आणि हेरॉन, पिजन , ब्लूजा आणि स्पॅरो यांनी प्रकाशित केलेली आहेत. (या क्रमाने प्रकाशित केलेली आहेत हे आवश्यक नाही)

(1) रोहितचे पुस्तक स्पॅरो द्वारा प्रकाशित केले गेले आहे.

(2) रोमांचक गुप्तहेरी कथा ही हेरॉनने प्रकाशित केली आहे.

(3) विज्ञान कथा कादंबरी भावेश यांनी लिहलेली आहे आणि ती ब्लूजाद्वारे प्रकाशित केलेली नाही.

(4) गोथिक प्रेमकथा ही हर्ष नी लिहलेली आहे .

Read the information given and answer the following questions.

Jeevan is undecided which of the four novels to buy. He is considering a spy thriller, a Murder mystery, a Gothic romance and a science fiction novel. The books are written by Rohit, Girish, Bhavesh and Harsh, not necessary in that order, and published by Heron, Piegon, Blueja and sparrow, not necessary in that order.

(1) The book by Rohit is published by Sparrow.

(2) The Spy thriller is published by Heron.

(3) The science fiction novel is by Bhavesh and is not published by Blueja.

(4) The Gothic romance is written by Harsh.

15. पिजन ___________ प्रकाशित करते

1) रोमांचक गुप्तहेरी कथा
2) मर्डर रहस्य कथा
3) विज्ञान कथा
4) सांगता येत नाही

Pigeon publishes ___________

1) Spy thriller
2) Murder Mystery
3) Science Fiction
4) Cannot be determined

---

16. _________ ही गिरीश द्वारा लिहिलेली कादंबरी आहे

1) मर्डर रहस्य
2) रोमांचक गुप्तहेर कथा
3) गोथिक प्रेमकथा
4) सांगता येत नाही

The novel by Girish ___________

1) Murder mystery
2) Spy thriller
3) Gothic romance
4) Cannot be determined

---

17. ज्यां लेखकांची नावे प्रथम आणि तिसरे अक्षरक्रमानुसार येतात त्यांच्या कादंबऱ्या जीवन खरेदी करतो. तो __________ही पुस्तके खरेदी करत नाही.

1) रोमांचक गुप्तहेरी कथा आणि मर्डर रहस्य कथा
2) रोमांचक गुप्तहेरी कथा आणि विज्ञान कथा
3) विज्ञान कथा आणि गोथिक प्रेमकथा
4) विज्ञान कथा आणि मर्डर रहस्य कथा

Jeevan purchases books by the authors whose names come first and third in alphabetical order. He does not buy the books ______

1) Spy thriller & Murder mystery
2) Spy thriller & Science fiction
3) Science fiction & Gothic romance
4) Science fiction & Murder mystery

---

18. A आणि B चे मासिक उत्पन्न प्रमाण 4: 5 असे आहे, त्यांचे खर्च प्रमाण 5: 6 असे आहे. जर A दरमहा 25 रुपये ची बचत करतो आणि B दरमहा ' 50 रुपये ची बचत करतो, तर त्यांच्या दोघांचे उत्पन्न अनुक्रमे किती आहे?

1. रु 400 आणि रु 500
2. रु .240 आणि रु 300
3. रु 320 आणि रु. 400
4. रु 440 आणि रु 550

The monthly incomes of A and B are in the ratio 4:5, their expenses are in the ratio 5:6. If 'A' saves Rs.25 per month and 'B' saves Rs.50 per month, what are their respective incomes?

1) Rs.400 and Rs.500
2) Rs.240 and Rs.300
3) Rs.320 and Rs.400
4) Rs.440 and Rs.550

---

19. A आणि B दोन भांड्यामध्ये दुधाचे पाण्याशीअसलेले प्रमाण क्रमश: 4: 3 आणि 2: 3 असे आहे, तर नवीन C भांड्यामध्ये अर्धे दुधआणि अर्धे पाण्याचे मिश्रण मिळविण्यासाठी वरील दोन्ही भांड्यामधील द्रव्ये किती प्रमाणात मिश्रित केले पाहिजेत ?

1) 8 : 3
2) 7 : 5
3) 4 : 3
4) 2 : 3

The milk and water in two vessels A and B are in the ratio 4:3 and 2:3 respectively. In what ratio the liquids in both the vessels be mixed to obtain a new mixture in vessel c consisting half milk and half water?

1) 8 : 3
2) 7 : 5
3) 4 : 3
4) 2 : 3

---

20. 100 किमी प्रतितास वेगाने प्रवास करणारी एक ट्रेन 64 किमी प्रतितास प्रवास करणाऱ्या मोटरसायकल ला 40 सेकंदांमध्ये मागे टाकते, तर ट्रेनची मीटरमध्ये लांबी किती आहे?

1. 1777 मीटर
2. 1822 मीटर
3. 400 मीटर
4. 800 मीटर

Mulyaankan

A train traveling at 100 kmph overtakes a motorbike traveling at 64 kmph in 40 seconds. What is the length of the train in meters?

1) 1777 meters
2) 1822 meters
3) 400 meters
4) 800 meters

---

21. एखाद्या व्यक्तीस एका लांब दांड्याचे 146 भाग करायचे आहेत. एक तुकडा कापण्यासाठी त्याला 4 सेकंद लागतात. 146 तुकड्यांकरिता त्याने किती वेळ (सेकंदात) लागेल?

1) 584	2) 580
3) 730	4) 725

A person has to make 146 pieces of a long bar. He takes 4 seconds to cut a piece. What is the total time taken by him in seconds to make 146 pieces?

1) 584	2) 580
3) 730	4) 725

---

22. एक खेळ 2 खेळाडूंमध्ये खेळला जातो आणि एक खेळाडू विजेता घोषित केला जातो. पहिल्या फेरीतील सर्व विजेते दुसर्या फेरीत खेळवले जातात. दुसर्या फेरीतील सर्व विजेते तिसऱ्या फेरीत खेळवले जातात. आणि अश्या पद्धतीने फेऱ्या चालू राहतात. विजेता म्हणून फक्त एकच खेळाडू घोषित करण्यासाठी 8 फेरे खेळावे लागत असतील तर प्रथम फेरीत किती खेळाडू असतील ?

1) 256	2) 512
3) 64	4) 128

A game is played between 2 players and one player is declared as winner. All the winners from first round are played in second round. All the winners from second round are played in third round and so on. If 8 rounds are played to declare only one player as winner, how many players played in first round?

1) 256	2) 512
3) 64	4) 128

---

23. एका घड्याळाला प्रत्येक 3 तासाला 12 सेकंदांचा फायदा होतो, जर घड्याळ रविवारी सकाळी ३ वाजता बरोबर लावले तर ते मंगळवारी सकाळी १० वाजता किती वेळ दाखवेल?

1) 09 तास 58 मिनिटे
2) 09 तास 57 मिनिटे 8 सेकंद
3) 10 तास 2 मिनिटे
4) 10 तास 3 मिनिटे 40 सेकंद

A watch gains 12 seconds every 3 hours, what time will it show at 10 A.M. on Tuesday if the watch is set right at 3 A.M. on Sunday?

1) 09 hrs 58 minutes
2) 09 hrs 57 minutes 8 seconds
3) 10 hrs 2 minutes
4) 10 hrs 3 minutes 40 seconds

---

24. चांगल्या पिसलेल्या पत्त्यांच्या पॅकमधून दोन पत्ते निवडली असता एक किल्वर आणि दुसरा राजा असण्याची संभाव्यता शोधा.

1) 1/13 2) 4/13
3) 1/52 4) 1/26

Two cards are drawn from a pack of well shuffled cards. Find the probability that one is a club and other in King.

1) 1/13 2) 4/13
3) 1/52 4) 1/26

प्रश्न क्रमांक 25 ते 26

खाली दिलेल्या वेन आकृती शहरातील 3 दैनिक वृत्तपत्रे (XX, YY आणि ZZ) ची अनुमानित वाचक दर्शविते. या प्रत्येक पेपरसाठी एकूण वाचक आणि जाहिरात खर्च खाली दिलेला आहे

वृत्तपत्र	वाचक (लाख)	जाहिरात खर्च (प्रति चौ. सेमी)
XX	8.7	6000
YY	9.1	6500
ZZ	5.6	5000

Mulyaankan

शहराची एकूण लोकसंख्या 14 दशलक्ष आहे.
दिलेल्या वेन आकृतीत सामाईक वाचक (लाखांमध्ये) दर्शविले आहे

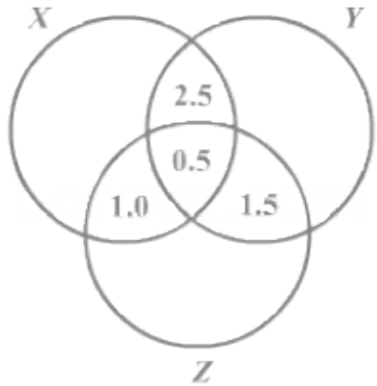

The Venn diagram given below shows the estimated readership of 3 daily newspapers (XX, YY & ZZ) in a city. The total readership and advertising cost for each of these papers is as below

Newspaper	Readership (lakhs)	Advertising cost (Rs per sq.cm)
XX	8.7	6000
YY	9.1	6500
ZZ	5.6	5000

The total population of the city is estimated to be 14 million.
The common readership (in lakhs) is indicated in the given Venn diagram.

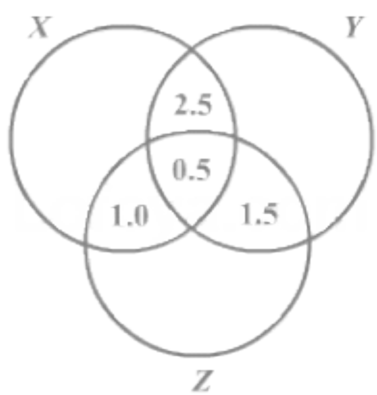

25. किमान एक वृत्तपत्र वाचणारे लोक (लाखांमध्ये) किती आहेत ?

1) 4.7 लाख

2) 11.9 लाख

3) 17.4 लाख

4) 23.4 लाख

The number of people (in lakhs) who read at least one newspaper is:

1) 4.7 lakhs

2) 11.9 lakhs

3) 17.4 lakhs

4) 23.4 lakhs

---

26. केवळ एक वृत्तपत्र वाचणारे लोक (लाखांमध्ये) किती आहेत ?

1) 4.7 लाख

2) 11.9 लाख

3) 17.4 लाख

4) 23.4 लाख

The number of people (in lakhs) who read only one newspaper is:

1) 4.7 lakhs

2) 11.9 lakhs

3) 17.4 lakhs

4) 23.4 lakhs

---

27. सर्व कौटुंबिक फोटोंमध्ये, रामू उपस्थित असल्यास, त्याचे दोन भाऊ देखील उपस्थित असतात. एका विशिष्ट फोटोमध्ये त्याच्या कुटुंबातील पाच सदस्य आहेत. त्या फोटोतील लोकांमध्ये रामूचे पालक त्यांच्या मुलीसह आहेत. यापैकी कोणते विधान अपरिहार्यरित्या बरोबर आहे?

1) रामू फोटोमध्ये उपस्थित आहे

2) रामू फोटोमधून अनुपस्थित आहे

3) रामू फोटोमध्ये उपस्थित असू किंवा नसू शकतो

4) रामूचे दोन भाऊ फोटोमध्ये उपस्थित आहेत

In all family photos, if Ramu is present, his two brothers are also present. A certain photo features five members of his family. Among the people in that photo are Ramu's parents with their daughter. Which of these statements is necessarily true?

1) Ramu is present in the photo
2) Ramu is absent from the photo
3) Ramu may or may not be present in the photo
4) The two brothers of Ramu are present in the photo

---

28. 1 जानेवारी 2005 रोजी शनिवार होता तर 1 जानेवारी, 2006 रोजी आठवड्याचा कोणता दिवस असेल?

1) बुधवार
2) मंगलवार
3) शनिवार
4) रविवार

January 1, 2005 was Saturday. What day of the week lies on Jan. 1, 2006?

1) Wednesday
2) Tuesday
3) Saturday
4) Sunday

---

29. खाली दिलेल्या प्रश्नात, 1 आणि 2 मधील विधानांद्वारे मी आणि दुसरा निष्कर्ष काढले आहेत.

विधानः

1. काही कळ्या पाने आहेत.
2. काही पाने लाल आहेत.

निष्कर्ष

I. काही कळ्या लाल आहेत.
II. काही पाने कळ्या नाहीत.

1) फक्त निष्कर्ष I निघतो
2) फक्त निष्कर्ष II निघतो
3) दोन्ही निष्कर्ष निघतात
4) कोणताही निष्कर्ष निघत नाही

In the question given below, statements 1 and 2 are followed by conclusions I and II.

Statements:

1. Some buds are leaves.
2. Some leaves are red.

Conclusions:

I. Some buds are red.

II. Some leaves are not buds.

1) Only conclusion I follows
2) Only conclusion II follows.
3) Both I and II follow.
4) Neither I nor II follows.

---

30. एका मुलीने 100 पासून 200 पर्यंतचे सर्व आकडे लिहून घेतले. मग ती संख्या लिहिताना वापरल्या गेलेल्या 1ह्या आकड्याची संख्या मोजू लागली. तिला किती आकडे मिळाले?

1) 111 2) 119
3) 120 4) 121

A girl wrote all the numbers from 100 to 200. Then she started counting the number of one's that has been used while writing all these numbers. What is the number that she got?

1) 111 2) 119
3) 120 4) 121

---

31. एका A मुलीने आपल्या मित्राला समुद्रकिनारी पाहिलेल्या सापाच्या आकार आणि रंगाबद्दल सांगितले. तो भुरा/काळा/हिरवा रंगापैकी एक होता आणि आकार 35/45/55 पैकी एक होता .

जर तो हिरवा नसेल किंवा तो 35 लांबीचा नसेल तर तो 55 चा आहे.

जर तो काळा नसेल किंवा तो 45 लांबीचा नसेल तर तो 55 चा आहे.

जर तो भुरा नसेल किंवा तो 35 लांबीचा नसेल तर तो 55 चा आहे.

अ) सापाचा रंग कोणता आहे?

बी) सापांची लांबी किती आहे ?

Mulyaan

1) हिरवा , 55

2) काळा, 45

3) भुरा , 35

4) भुरा , 55

A girl 'A' told to her friend about the size and color of a snake she has seen in the beach. It is one of the colors brown/black/green and one of the sizes 35/45/55.

If it were not green or if it were not of length 35 it is 55.

If it were not black or if it were not of length 45 it is 55.

If it were not brown or if it were not of length 35 it is 55.

a) What is the color of the snake?

b) What is the length of the snake?

1) Green, 55

2) Black, 45

3) Brown, 35

4) Brown, 55

---

32. प्रश्नचिन्हाच्या जागी कोणती आकृती येईल ?

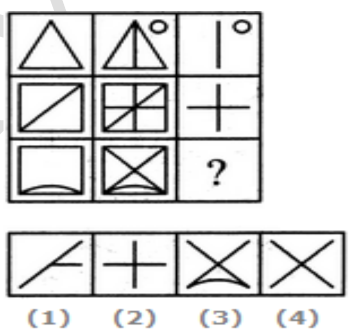

Which figures will replace the question mark?

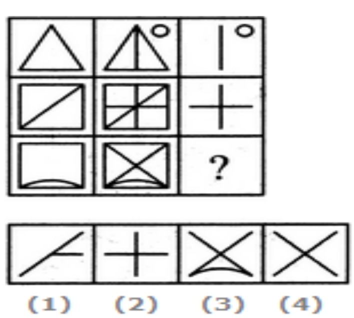

33. 5 मीटर 78 सेमी लांब आणि 3 मीटर 74 सें.मी.रुंद जागेमध्ये फरश्या बसवण्यासाठी चौरस मार्बल्सची किमान संख्या किती लागेल?

1) 176 2) 187

3) 540 4) 748

What is the minimum number of square marbles required to tile a floor of length 5 metres 78 cm and width 3 metres 74 cm?

1) 176 2) 187

3) 540 4) 748

---

34. जर 1.1 किमी प्रवास करताना सायकलचे चाक 560 परिभ्रमण पूर्ण करते ,तर त्याची त्रिज्या काय असेल ?

1) 31.25 से.मी. 2) 37.75 से.मी.

3) 35.15 सेमी 4) 11.25 से.मी.

If the wheel of a bicycle makes 560 revolutions in travelling 1.1 km, what is its radius?

1) 31.25 cm 2) 37.75 cm

3) 35.15 cm 4) 11.25 cm

---

35. प्रश्नचिन्हाच्या जागी कोणती आकृती येईल ?

(X) (1) (2) (3) (4)

Which figures will replace the question mark?

(X) (1) (2) (3) (4)

Mulyaankan

36. येथे कृत्रिम भाषेतून अनुवादित केलेले काही शब्द दिलेले आहेत.

gorblflur म्हणजे fan belt

pixngorbl म्हणजे ceiling fan

arthtusl म्हणजे tile roof

Here are some words translated from an artificial language.

gorblflur means fan belt

pixngorbl means ceiling fan

arthtusl means tile roof

"ceiling tile" चा अर्थ काय होईल ?

1) gorbltusl
2) flurgorbl
3) arthflur
4) pixnarth

Which word could mean "ceiling tile"?

1) gorbltusl
2) flurgorbl
3) arthflur
4) pixnarth

---

37. कारखान्यातील सर्व कामगारांचे सरासरी वेतन रु. 8000 आहे. 7 तंत्रज्ञांचे सरासरी वेतन 12000 रुपयेआहेआणि उर्वरित कामगारांचे सरासरी वेतन 6000 रुपयेआहे. कारखान्यातील कामगारांची एकूण संख्या किती?

1) 20 2) 21
3) 22 4) 23

Mulyaankan

The average salary of all the workers in a workshop is Rs.8000. The average salary of 7 technicians is Rs.12000 and the average salary of the rest is Rs.6000. The total number of workers in the workshop is:

1) 20 2) 21

3) 22 4) 23

---

38. दोन पाईप्स पाण्याच्या एका टाकीला भरण्यासाठी क्रमश: 10 तासआणि 12 तास घेतात, तर तिसरा पाईप 22 तासामध्ये ती टाकी रिक्त करतो. जर सर्व पाईप एकाचवेळी उघडले तर पाण्याची टाकी भरायला किती वेळ लागेल?

1. 7.5 तास 2. 8 तास

3. 8.5 तास 4. 10 तास

Two pipes can fill the cistern in 10hr and 12 hr respectively, while the third empty it in 20hr. If all pipes are opened simultaneously, then the cistern will be filled in

1. 7.5 hr 2. 8 hr

3. 8.5 hr 4. 10 hr

---

39. प्रश्नचिन्हाच्या जागी कोणती आकृती येईल ?

Which figure will replace the question mark?

Mulyaankan

40. एका दिवसात मिनिट काटा आणि तास काटा किती वेळा एकत्र येतात?

1) 21 2) 22

3) 23 4) 24

How many times will minute hand and hour hand coincide in one day?

1) 21 2) 22

3) 23 4) 24

---

40. प्रश्नचिन्हाच्या जागी कोणती संख्या येईल ?

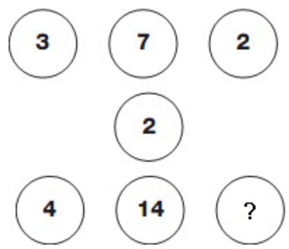

1. 4 2. 8

3. 6 4. 12

Which number replaces the question mark?

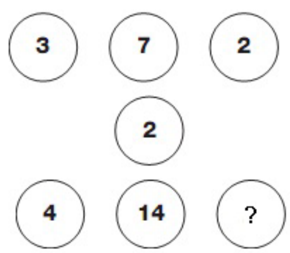

1. 4 2. 8

3. 6 4. 12

---

41. 5 शिकारी डो, हरीण , ससा , डुक्कर आणि मासा पाच प्राण्यांना मारतात. प्रत्येक शिकारी त्याच्या नावाशी संबंधित नसलेला प्राणी मारतो. तसेच प्रत्येक शिकाऱ्याचा वेगळ्या एक प्राण्यावरचा नेम चुकतो/हुकतो, जो पुन्हा त्याच्या नावाशी संबंधित नाही.

a. हरीण मारलेल्या शिकाऱ्याचे नाव डुक्कराने मारलेल्या प्राण्याच्या नावावरून आहे.

b. डो मारलेल्या शिकाऱ्याचे नाव सस्यांने हुकलेल्या प्राण्याच्या नावावरून आहे..

c. ससा मारल्यामुळे आणि मासा हुकल्यामुळे हरीण निराश झाला.

ससा या प्राण्याला कोणी मारले?

1) डो 2) मासा

3) हरीण 4) ससा

5 hunters Doe, Deer, Hare, Boar and Roe kill 5 animals. Each hunter kills an animal that does not correspond to his name. Also each hunter misses a different animal which again does not correspond to his name.

a) The Deer is killed by the hunter, known by the name of the animal killed by Boar.

b) Doe is killed by the hunter, known by name of animal missed by Hare.

c) The Deer was disappointed to kill only a Hare and missed the Roe.

Who killed the animal Hare?

1) Doe 2) Roe

3) Deer 4) Hare

---

42. गोवा बीच वर तीन लहान पिकनिक टेबल्स आहेत. टेबल्स 1 आणि 2 ला प्रत्येकी तीन लोक लोक बसतात . टेबल 3 ला फक्त एकाच व्यक्तीस जागा आहे, कारण त्याच्या दोन जागा तुटल्या आहेत. आकाश, बाबू, चित्रा, डेव्हिड , इशा, फारुख आणि गोविंद या पिकनिक टेबलवर बसलेले आहेत. खालील अटीद्वारे कोण कोणासोबत आणि कोणत्या टेबल बसले आहे हे शोधा.

a. गोविंद बसलेल्या टेबलवर चित्रा बसत नाही

b. डेव्हिड बसलेल्या टेबलवर इशा बसत नाही

c. चित्रा बसलेल्या टेबलवर फारुख बसत नाही .

d. बाबू बसलेल्या टेबलवर आकाश बसत नाही .

e. फारुख बसलेल्या टेबलवर गोविंद बसत नाही .

In Goa beach, there are three small picnic tables. Tables 1 and 2 each seat three people. Table 3 seats only one person, since two of its seats are broken. Akash, Babu, Chitra, David, Eesha, Farooq, and Govind all sit at seats at these picnic tables. Who sits with whom and at which table are determined by the following constraints:

a. Chitra does not sit at the same table as Govind.

b. Eesha does not sit at the same table as David.

c. Farooq does not sit at the same table as Chitra.

d. Akash does not sit at the same table as Babu.

e. Govind does not sit at the same table as Farooq.

टेबल 2 वर एकत्र बसू शकणाऱ्या लोकांची यादी पुढील पैकी कोणती आहे?

1) गोविंद, इशा , आकाश

2) बाबू, फारुख , चित्रा

3) चित्रा , गोविंद, डेव्हिड

4) फारूक, डेव्हिड, इशा

Which of the following is a list of people who could sit together at table 2?

1) Govind, Eesha, Akash

2) Babu, Farooq, Chitra

3) Chitra, Govind, David

4) Farooq, David, Eesha

---

43. सोंगट्यांच्या तीन स्थिती दिलेल्या आहेत. त्यावरून २ संख्येच्या विरुद्ध दिशेला कोणती संख्या असेल?

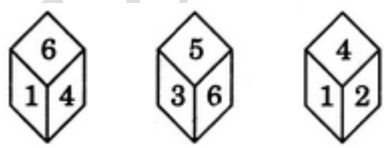

(i) (ii) (iii)

1) 6 2) 5

3) 3 4) 1

Three positions of a dice are given. Based on them find out which number is found opposite the number 2 in the given cube.

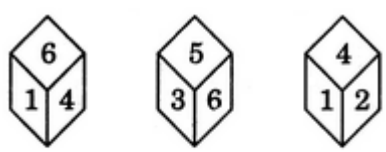

(i) (ii) (iii)

1) 6 2) 5

3) 3 4) 1

44. 15 सलग दिवस असलेल्या पंधरवड्याची कामगारांची सरासरी वेतन 90 रुपये प्रतिदिन होते . पहिल्या 7 दिवसात, त्याचे सरासरी वेतन रु .87 प्रतिदिन होते आणि शेवटच्या 7 दिवसांत सरासरी वेतन रु .92 प्रतिदिन होते, तर आठव्या दिवशी त्यांचे वेतन काय होते?

1) 83 2) 92
3) 90 4) 97

The average wages of a worker during a fortnight comprising 15 consecutive working days was Rs.90 per day. During the first 7 days, his average wages was Rs.87/day and the average wages during the last 7 days was Rs.92 /day. What was his wage on the 8th day?

1) 83 2) 92
3) 90 4) 97

---

45. खालील प्रश्न खाली दिलेल्या माहितीवर आधारित आहेत:

a. एक घनकृती ठोकळ्याच्या सर्व बाजू लाल रंगाने रंगविल्या आहेत.

b. तो ठोकळा ६४ छोट्या ठोकळ्यामध्ये कापला. तर

किती छोट्या ठोकळ्यांची फक्त एक बाजू रंगीत असेल?

1) 4 2) 8
3) 16 4) 24

The following questions are based on the information given below:

a. All the faces of cubes are painted with red colour.

b. The cubes is cut into 64 equal small cubes.

How many small cubes have only one face coloured ?

1) 4 2) 8
3) 16 4) 24

Mulyaankan

46. मालिकेतील प्रश्नचिन्हाच्या जागी कोणता अंक येईल

2, 5, ?, 1 9, 37, 75.

1)	11	2)	10
3)	9	4)	12

Which number replace the question mark in the series?

2, 5, ?, 1 9, 37, 75.

1)	11	2)	10
3)	9	4)	12

---

47. जर माणूस सूर्य कडे तोंड करून उभा राहिला तर त्याच्या डाव्या बाजूच्या दिशेचे (इंग्रजी नाव) पहिले अक्षर काय असेल?

1)	N	2)	S
3)	W	4)	सांगता येत नाही

If a man stands in front of sun what is the first letter of the direction which is left to him:

1)	N	2)	S
3)	W	4)	Cannot be determined

प्रश्न क्रमांक 48 ते 49

खालील माहिती काळजीपूर्वक वाचा आणि खाली दिलेल्या प्रश्नांची उत्तरे द्या.

i) A,B,C,D,E आणि F हे सहा मित्र आहेत.

ii) प्रत्येकजण बॅडमिंटन, वॉलीबॉल, क्रिकेट, हॉकी, टेनिस आणि पोलो यापैकी एका गेममध्ये कुशल आहे.

iii) प्रत्येकाकडे एक भिन्न रंगाची कार आहे, जशी पिवळी हिरवी काळी पांढरी निळी आणि लाल.

iv) D पोलो खेळतो आणि पिवळ्या रंगाच्या कारचा मालक आहे .

v) C टेनिस किंवा हॉकी खेळत नाही आणि त्याच्याकडे निळा किंवा पिवळा रंगाची कार नाही.

vi) E कडे पांढरी कार आहे आणि तो बॅडमिंटन खेळतो.

vii) B टेनिस खेळत नाही व त्याच्याकडे लाल रंगाची कार आहे.

viii) A क्रिकेट खेळतो आणि काळ्या रंगाच्या कारचा तो मालक आहे .

Read the following information carefully and answer the questions given below it.

i) There are six friends A, B, C, D, E and F.

ii) Each one is proficient in one of the games, namely Badminton, Volleyball, Cricket, Hockey, Tennis and Polo.

iii) Each owns a different coloured car, namely yellow, green, black, white, blue and red.

iv) D plays Polo and owns a yellow coloured car.

v) C does not play either Tennis or Hockey and owns neither blue nor yellow coloured car.

vi) E owns a white car and plays Badminton.

vii) B does not play Tennis, he owns a red coloured car.

viii) A plays Cricket and owns a black car.

48. F कडे कोणत्या रंगीत कारची मालकी आहे?

1) हिरवा
2) निळा
3) एकतर हिरवा किंवा निळा
4) माहिती अपुरी आहे

Which coloured car F owns?

1) Green
2) Blue
3) Either Green or Blue
4) Data inadequate

---

49. व्हॉलीबॉल कोण खेळतो?

1)	B	2)	C
3)	F	4)	माहिती अपुरी आहे

Who plays Volleyball?

1)	B	2)	C
3)	F	4)	Data inadequate

---

50. विधान: भारताला अंतर्गत वापरासाठी वस्तू अपुऱ्या पडत असतांना निर्यात करण्यास प्रोत्साहन द्यावे का?

युक्तिवाद :

I. होय. आपल्या आयातीची भरपाई करण्यासाठी आम्हाला परकीय चलन कमवावे लागेल.

II. नाही. अगदी निवडक उत्तेजनाने देखील कमतरता येऊ शकते.

1) फक्त युक्तिवाद I मजबूत आहे

2) फक्त युक्तिवाद II मजबूत आहे

3) एकतर I किंवा II मजबूत आहे

4) कोणताही I किंवा II मजबूत नाही

Statement: Should India encourage exports, when most things are insufficient for internal use itself?

Arguments:

I. Yes. We have to earn foreign exchange to pay for our imports.

II. No. Even selective encouragement would lead to shortages.

1. Only argument I is strong
2. Only argument II is strong
3. Either I or II is strong
4. Neither I nor II is strong

---

51. जर 20 वस्तूंची खरेदी किंमत ही 16 वस्तूंच्या विक्री किंमतीइतकीअसेल तर व्यापाऱ्याला किती टक्के नफा किंवा तोटा होईल ?

1. 20 नफा
2. 25 तोटा
3. 25 नफा
4. 33.33 तोटा

If the cost price of 20 articles is equal to the selling price of 16 articles, What is the percentage of profit or loss that the merchant makes?

1. 20% Profit
2. 25% Loss
3. 25% Profit
4. 33.33% loss

Mulyaankan

प्रश्न क्रमांक 52 ते 53

सहा जलतरणपटू A,B,C,D,E,F यांनी स्पर्धेत भाग घेतला आहे. खालीलप्रमाणे स्पर्धेचा निकाल आहे.

i. B जिंकत नाही.

ii. फक्त दोन जलतरणपटू E आणि D यांना वेगळे करतात

iii. D आणि E च्या मागे A आहे

iv. B हा E च्या पुढे आहे व दोघांमध्ये एक जलतरणपटू आहे

v. F हा D च्या पुढे आहे

Six swimmers A, B, C, D, E, F compete in a race. The outcome is as follows.

i. B does not win.

ii. Only two swimmers separate E & D

iii. A is behind D & E

iv. B is ahead of E, with one swimmer intervening

v. F is ahead of D

52. A आणि F याना किती जलतरणपटू वेगळे करतात?

1) 1 2) 2

3) 3 4) 4

How many swimmers separate A and F?

1) 1 2) 2

3) 3 4) 4

53. जर शर्यतीच्या शेवटी जलतरणपटू D ला परीक्षकांनी अपात्र ठरवले तर B च स्थान काय असेल?

1) 1 2) 2

3) 3 4) 4

If the end of the race, swimmer D is disqualified by the Judges then swimmer B finishes in which place?

1) 1 2) 2
3) 3 4) 4

---

54. प्रश्नचिन्हाच्या जागी काय येईल?

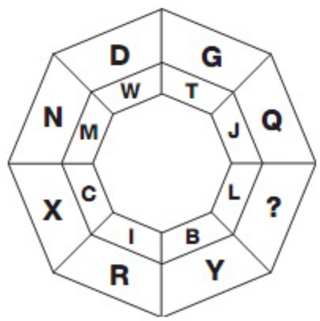

1) O 2) M
3) N 4) P

What will replace the question mark?

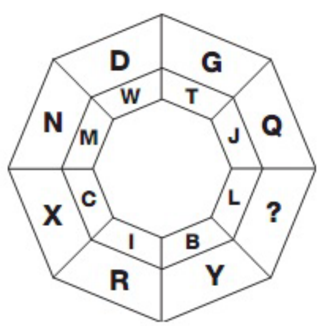

1) O 2) M
3) N 4) P

---

55. एक काम पूर्ण करण्यासाठी A आणि B ला 8 दिवस, B आणि C ला 12 दिवस लागतात . A, B आणि C ला 6 दिवस लागतात. A आणि C _______ लागतील

1) 7 दिवस 2) 7.5 दिवस

3) 8 दिवस 4) 8.5 दिवस

To complete a piece of work A and B take 8 days, B and C 12 days. A, B and C take 6 days. A and C will take ________

1) 7 Days 2) 7.5 Days

3) 8 Days 4) 8.5 Days

---

56. जर दिलेली आकृतीचे सोंगटीमध्ये रूपांतर केले तर तीन ठिपके असलेल्या बाजूच्या विरुद्ध किती ठिपके असतील?

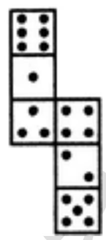

1) 2 2) 4

3) 5 4) 6

How many dots lie opposite to the face having three dots, when the given figure is folded to form a cube?

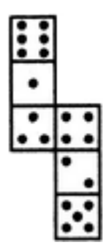

1) 2 2) 4

3) 5 4) 6

Mulyaankan

57. सत्तावीस लोक पार्टीमध्ये उपस्थित आहेत. पुढील पैकी कोणते विधान सत्य असू शकत नाही?

1. पार्टीमध्ये अशी एक व्यक्ती आहे जी इतर 26 जणांशी परिचित आहे.
2. पार्टीमध्ये प्रत्येक व्यक्तीचे वेगवेगळेजण ओळखीचे आहेत .
3. पार्टीमध्ये अशी एक व्यक्ती आहे जिची परिचित लोकांची संख्या विषम आहे.
4. पार्टीमध्ये परस्पर ओळखीच्या लोकांचा कोणताही संच नाही.

Twenty-seven persons attend a party. Which one of the following statements can never be true?

1. There is a person in the party who is acquainted with all the twenty-six others.
2. Each person in the party has a different number of acquaintances.
3. There is a person in the party who has an odd number of acquaintances.
4. In the party, there is no set of three mutual acquaintances.

---

58. एक विक्रेता त्याच्याकडील सफरचंदांपैकी 60% सफरचंद विकतो आणि उर्वरित 15 टक्के फेकून देतो दुसऱ्या दिवशी तो राहिलेल्या सफरचंदांपैकी 50 टक्के विक्री करतो आणि उर्वरित फेकून देतो . विक्रेता त्याच्याकडील किती टक्के सफरचंद फेकून देतो ?

1) 17 2) 23
3) 77 4) कोणतेही नाही

A vendor sells 60 percent of apples he had and throws away 15 percent of the remainder. Next day he sells 50 percent of the remainder and throws away the rest. What percent of his apples does the vendor throw?

2) 17 2) 23
3) 77 4) None of these

प्रश्न क्रमांक 59 ते 61

खालील पाय चार्ट, गुंतवणुकदारांच्या विविध श्रेणींमधून भारतीय बॉण्ड्ससाठी तयार केलेल्या सबस्क्रिप्शन्सची रक्कम दर्शवितो

THE FOLLOWING PIE CHART SHOWS THE AMOUNT OF SUBSCRIPTIONS GENERATED FOR INDIA BONDS FROM DIFFERENT CATEGORIES OF INVESTORS.

Subscription Generated for India Bonds

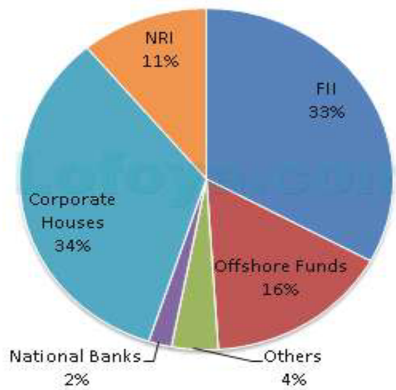

59. जर NRI ची गुंतवणूक 4,000 कोटी रुपये असेल तर CORPORATE HOUSES आणि FII यांची एकत्रित गुंतवणूक किती?

1) 24,000 कोटी
2) 24,363 कोटी
3) 25,423.4 कोटी
4) 25,643.3 कोटी

If the investments by NRIs are Rs 4,000 crore, then the investment by corporate houses and FIIs together is:

1) 24,000 crore
2) 24,363 crore
3) 25,423.4 crore
4) 25,643.3 crore

---

60. FII किंवा NRI कडून एकूण गुंतवणूक किती टक्के आहे?

1) 33% 2) 11%
3) 44% 4) 22%

What percentage of the total investment is coming from either FIIs or NRIs?

1) 33% 2) 11%
3) 44% 4) 22%

Mulyaankan

61. भारतीय बॉण्ड्समध्ये एनआरआय कडून व कॉरपोरेट हाऊस कडून होणाऱ्या गुंतवणूकीचे प्रमाण किती आहे?

1) 1: 4
2) 1: 3
3) 3: 1
4) निश्चित सांगता येत नाही

What is the approximate ratio of investment flows into India Bonds from NRIs to corporate houses?

1) 1 : 4
2) 1 : 3
3) 3 : 1
4) Cannot be determined

---

62. ठिपके केलेल्या ओलीवरून पारदर्शी कागद दुमडला असता पर्यायातील कोणत्या आकृतीसारखे दिसेल ?

(X) (1) (2) (3) (4)

Find out from amongst the four alternatives as to how the pattern would appear when the transparent sheet is folded at the dotted line.

(X) (1) (2) (3) (4)

---

63. एक माणूस 50 किमी प्रवाहाविरुद्ध आणि 72 किमी प्रवाहाच्या दिशेने 9 तासांमध्ये अंतर कापतो . तो ७० किमी प्रवाहाविरुद्ध आणि ९० किमी प्रवाहाच्या दिशेने १२ तासांमध्ये अंतर कापू शकतो . तर प्रवाहाचा वेग शोधा

1) 3 किमी / तास
2) 8 किमी / तास
3) 4 किमी / तास
4) यापैकी काहीही नाही

Mulyaankan

A man can row 50 km upstream and 72 km downstream in 9 hours. He can also row 70 km upstream and 90 km downstream in 12 hours. Find the rate of current.

1)	3 km/hr	2)	8 km/hr
3)	4 km/hr	4)	None of these

---

64. (X) पासून तयार झालेला घन कोणता आहे ?

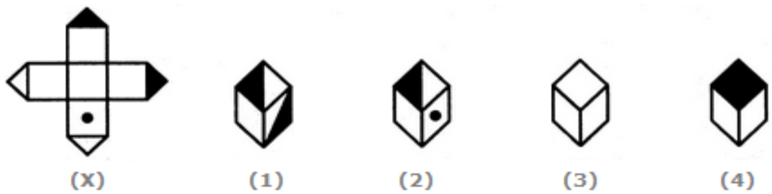

1)	1 and 2 only	2)	2 and 4 only
3)	2 and 3 only	4)	1 and 4 only

Choose the box that is similar to the box formed from the given sheet of paper (X).

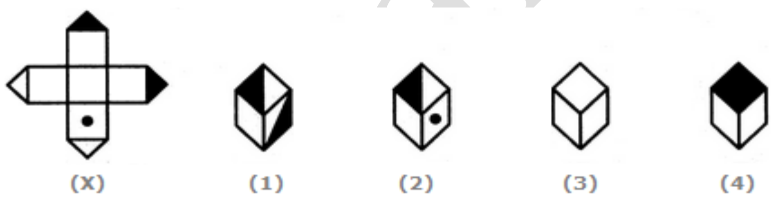

1)	1 and 2 only	2)	2 and 4 only
3)	2 and 3 only	4)	1 and 4 only

---

65. "RANGE" हा शब्द 12345 प्रमाणे सांकेतिक केलेला असेल व "RANDOM" हा शब्द 123678 म्हणून सांकेतिक केलेला असेल तर "MANGO" शब्दासाठी कोणता सांकेतिक अंक असेल?

1) 82357	2) 89343
3) 84629	4) 82347

If in a certain code "RANGE" is coded as 12345 and "RANDOM" is coded as 123678. Then the code for the word "MANGO" would be?

1) 82357	2) 89343
3) 84629	4) 82347

Mulyaankan

66. एका पिशवीमध्ये 3 पांढरे चेंडू आणि 2 काळे चेंडू आहेत. दुसऱ्या पिशवीमध्ये 2 पांढरे आणि 4 काळे चेंडू आहेत, जर एक बॅगआणि एक चेंडू यादृच्छिकपणे निवडले तर तो चेंडू पांढरा असण्याची शक्यता किती?

1) 7/11 2) 7/30
3) 5/11 4) 7/15

A bag contains 3 white balls and 2 black balls. Another bag contains 2 white and 4 black balls. A bag and a ball are picked random. The probability that the ball will be white is:

1) 7/11 2) 7/30
3) 5/11 4) 7/15

---

67. मनीष त्याच्या घरापासून 7 किमी आग्नेय दिशेने जातो. मग तो पश्चिमेकडे वळून 14 किमी जातो. त्यानंतर तो 7 किमी वायव्य दिशेने जातो आणि शेवटी पूर्वेस 9 किमी जातो . त्याच्या घरापासून तो किती दूर आहे?

1) 5 किमी 2) 7 किमी
3) 2 किमी 4) 14 किमी

Manish goes 7 km towards South-East from his house, then he goes 14 km turning to West. After this he goes 7 km towards North-West and in the end he goes 9 km towards East. How far is he from his house?

1) 5 km 2) 7 km
3) 2 km 4) 14 km

---

68. प्रत्येक मुलगा सर्व बक्षिसांना पात्र असल्यास किती प्रकारे तीन मुलांना 4 बक्षिसे दिले जाऊ शकतात (एक मुलगा 1 बक्षीस प्राप्त करू शकतो)?

1) 256 2) 24
3) 12 4) None of these

How many ways can 4 prizes be given away to 3 boys (one boy can receive 1 prize), if each boy is eligible for all the prizes?

1) 256 2) 24
3) 12 4) None of these

---

69. दिलेल्या आकृतीतील त्रिकोणांची संख्या किती आहे ?

Find the number of triangles in the given figure.

1) 22 2) 24
3) 26 4) 28

---

70. एथलेटिक्स असोसिएशनने आयोजित केलेल्या 100 मीटर धावण्याच्या रेस पाहण्यासाठी मदुराईच्या चिन्नास्वामी स्टेडियममध्ये ॲडम आपल्या मित्रांसोबत बसला आहे . पाच फेऱ्या रेस धावली गेली. प्रत्येक फेरीनंतर अर्ध्या टीम्स बाहेर पडल्या. शेवटी, एक टीम ने रेस जिंकली. रेसमध्ये किती टीम्स सहभागी झाल्या होत्या ?

1) 30 2) 32
3) 41 4) 54

Adam sat with his friends in the Chinnaswamy stadium at Madurai to watch the 100 metres running race organized by the Asian Athletics Association. Five rounds were run. After every round half the teams were eliminated. Finally, one team wins the game. How many teams participated in the race?

1) 30 2) 32
3) 41 4) 54

---

71. प्रश्नचिन्हाच्या जागी काय येईल?

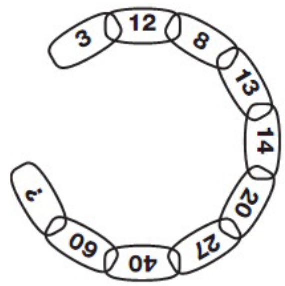

1) 72 2) 78
3) 86 4) 93

What will replace the question mark?

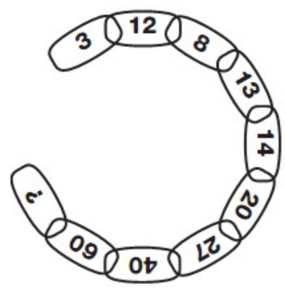

1) 72 2) 78
3) 86 4) 93

---

72. दिलेल्या विधानांमधून काढलेली पुढीलपैकी कोणती निष्कर्ष बरोबर आहेत?

विधानः

I. त्या दुकानात विकलेली सर्व घड्याळे उच्च दर्जाची आहेत.

II. त्या दुकानात काही एचएमटी ची घड्याळे विकली जातात .

निष्कर्ष

a. उच्च दर्जाची सर्व घड्याळे एचएमटीने तयार केलेले आहेत .

b. काही एचएमटी घड्याळे उच्च दर्जाची आहेत.

c. एचएमटी चे कोणतेही घड्याळ उच्च दर्जाचे नाही

d. त्या दुकानात उच्च दर्जाची काही एचएमटी घड्याळे विकली जातात.

1. केवळ a सत्य आहे
2. केवळ b सत्य आहे
3. दोन्ही a आणि c सत्य आहेत
4. दोन्ही b आणि d सत्य आहेत

Which of the following statements drawn from the given statements are correct?

Statements:

I. All watches sold in that shop are of high standard.

II. Some of the HMT watches are sold in that shop.

Conclusions:

a) All watches of high standard were manufactured by HMT.

b) Some of the HMT watches are of high standard.

c) None of the HMT watches is of high standard.

d) Some of the HMT watches of high standard are sold in that shop.

1. Only (a) is true
2. Only (b) is true
3. Both (a) and (c) are true
4. Both (b) and (d) are true

प्रश्न क्रमांक 73 ते 77

A, B, C, D, E, G आणि I हे सात मित्र आहेत जे तीन वेगवेगळया इयत्तांमध्ये शिकत आहेत. त्या म्हणजे पाचवी, सहावी आणि सातवी ते, अशा प्रकारे की 2 पेक्षा कमी नाहीत एवढे मित्र एकाच इयत्तेच आहेत. तसेच प्रत्येक मित्राचा एक एक भिन्न आवडता विषय आहे - इतिहास, नागरिकशास्त्र, इंग्रजी, मराठी, हिंदी, गणित आणि अर्थशास्त्र पण अपरिहार्यपणे त्याच क्रमाने असे नाही.

A ला गणित विषय आवडतो आणि तो अशा एकाच मित्रा बरोबर पाचवी इयत्तेत शिकतो ज्याला मराठी विषय आवडतो. I इतर दोघांसोबत एकाच इयत्तेत शिकतो. I ज्या दोघांसोबत एकाच इयत्तेत आहे त्यांना भाषा विषय आवडतो. (येथे भाषांमध्ये केवळ हिंदी, मराठी आणि इंगजी समाविष्ट आहे.).

D फक्त एका मित्रांसोबत सहावी इयत्तेत शिकतो आणि त्याला नागरिकशास्त्र आवडत नाही. E सोबत सुद्धा एकच मित्र आहे. ज्याला इतिहास विषय आवडतो तो पाचवी किंवा सहावी इयत्तेत शिकत नाही. E ला भाषा विषय आवडत नाही. आणि C ला इंग्रजी, हिंदी किंवा नागरिकशास्त्र आवडत नाही.

A, B, C, D, E, G and I are seven friends who study in three different standards namely 5th,6th and 7th such that not less than two friends study in the same standard. Eachfriend also has a different favorite subject namely History, Civics, English, Marathi, Hindi, Maths and Economics, but not necessarily in the same order.

A likes Maths and studies in the 5th standard with only one other friends who likes Marathi. I studies with two other friends. Both the other friends who study with I like languages (Here, Languages include only Hindi, Marathi and English)

D studies in the 6th standard with only one person and does not like Civics. E studies with only one friend. The one who likes history does not study in 5th or 6th standard. E does not like languages. C does not like English, Hindi or Civics.

73. खालीलपैकी कोणती जोडी E चा आवडता विषय आणि E ची इयत्ता याबद्दल माहिती देते ?

1. नागरिकशास्त्र आणि 7 वी
2. अर्थशास्त्र आणि 5 वी
3. नागरिकशास्त्र आणि 6 वी
4. इतिहास आणि 7 वी

Which Combination represents E's favourite subject and the standard in which E studies?

1. Civics and 7th
2. Economics and 5th
3. Civics and 6th
4. History and 7th

---

74. खालीलपैकी कोणता I चा आवडता विषय आहे ?

1. इतिहास
2. नागरिक- शास्त्र
3. मराठी
4. एकतर इंग्रजी किंवा मराठी

Which of the following is I’s favourite subject?

1. History
2. Civics
3. Marathi
4. Either English or Marathi

---

75. खालीलपैकी कोण सातव्या इयत्तेत शिकतो ?

1. G 2. C 3. E 4. D

Who amongst the following studies in the 7th standard?

1. G 2. C 3. E 4. D

Mulyaankan

76. खालीलपैकी कोणती जोडी निश्चित पणे बरोबर आहे?

1. I आणि हिंदी
2. G आणि इंग्रजी
3. C आणि मराठी
4. B आणि हिंदी

Which of the following combinations is definitely correct?

1. I and Hindi
2. G and English
3. C and Marathi
4. B and Hindi

---

77. खालीलपैकी कोणता विषय G चा आवडता आहे?

1. एकतर गणित किंवा मराठी
2. एकतर हिंदी किंवा इंग्रजी
3. एकतर हिंदी किंवा नागरिक
4. एकतर हिंदी किंवा मराठी

Which of the following subjects does G like?

1. Either Maths or Marathi
2. Either Hindi or English
3. Either Hindi or Civics
4. Either Hindi or Marathi

---

78. दोन उमेदवारांमधील एका निवडणूकीत, एकाला एकूण वैध मतांपैकी 55% मते प्राप्त झाली. 20% मते अवैध होती. तर मतांचे एकूण संख्या 7500 होती, तर अन्य उमेदवाराने मिळवलेल्या वैध मतांची संख्या किती असेल?

1. 2500 2. 2700 3. 2900 4. 3100

In an election between two candidates, one got 55% of the total valid votes, 20% of the votes were invalid. If the total number of votes was 7500, the number of valid votes that the other candidate got, was :

1. 2500 2. 2700 3. 2900 4. 3100

---

79. एका कार्यालयात एकूण कामगारांपैकी 1/3 स्त्री कामगार आहेत, त्यापैकी 1/2 स्त्रिया लग्न झालेल्या आहेत आणि 1/3 लग्न झालेलया स्त्रियांना मुले आहेत. जर पुरुष कामगारांपैकी 3/4 पुरुष लग्न झालेले आहेत आणि लग्न झालेल्या पुरुषांपैकी 2/3 पुरुषांना मुले आहेत. तर एकूण कामगारांच्या किती भाग कामगार, मूल नसलेले आहेत ?

1. 5/18 2. 4/9 3. 11/18 4. 17/18

Mulyaankan

In a certain office, 1/3 of the workers are women, 1/2 of the women are married and1/3 of the married women have children. If 3/4th of the men are married and 2/3 rd of the married men have children, what part of workers are without children?

1. 5/18   2. 4/9   3. 11/18   4. 17/18

---

80. खालील माहितीच्या आधारे विचारलेल्या प्रश्नाचे उत्तर दया?

केरु- मेरु हे हिमालयातील एक गाव आहे तेथील रहिवासी हे प्रत्येक प्रश्नाचे उत्तर हे दोन वाक्यात देतात प्रत्येकजण एकदा खरे व एकदा खोटे बोलतो. गावात एकच शिक्षक आहे. तुम्ही गावातील तीन पुरुष कोल, लोन आणि मिर यांच्याशी बोलतात. तुम्हाला हे लक्षात आले की कोलने टोपी घातली आहे.

मिर : लोन चे वडील शिक्षक आहेत. लोन हा पुजाऱ्याचा मुलगा नाही.

कोल : मी पुजारी आहे. हया गावात फक्त पुजारीच टोपी घालु शकतात..

लोन : मी पूजाऱ्याचा मुलगा आहे. कोल हा पुजारी नाही

खालील पैकी कोणते विधान सत्य आहे.

1. लोन हा कोल चा मुलगा नाही   2. कोल हा शिक्षक आहे.

3. मिर हा शिक्षक आहे.   4. लोन हा पूजारी आहे.

Refer to the following information and answer the questions that follow:

"keru-meru" is a village in the Himalaya. The inhabitants of "Keru-meru" always answer any question with two sentences, one of which is always true and the other always false.

There is only one teacher in the village. You interview three men, Kol, Lon and Mir. You also notice that Kol is wearing a cap.

Mir says, "Lon’s father is the teacher. Lon is not the priest's son."

Kol says, "I am the priest. On this island, only priests can wear caps."

Lon says, "I am the priest's son. Kol is not the Priest."

Which of the following is true?

1. Lon is not Kol's son   2. Kol is the teacher

3. Mir is the teacher   4. Lon is the priest

Mulyaankan

मूल्यांकन
Enter to Learn, Leave to Serve.

राज्यसेवा पूर्व परीक्षा 2019

Fourth sectional (CSAT – Apti & Reasoning) 25th Nov 2018

Answer key

Q No	Ans	Q no	Ans	Q No	Ans	Q No	Ans
1	1	26	2	51	3	76	3
2	3	27	2	52	4	77	2
3	2	28	4	53	2	78	2
4	4	29	4	54	1	79	3
5	1	30	3	55	3	80	#
6	1	31	#	56	4	81	
7	1	32	4	57	2	82	
8	3	33	2	58	2	83	
9	4	34	1	59	2	84	
10	4	35	3	60	3	85	
11	2	36	4	61	2	86	
12	4	37	2	62	4	87	
13	4	38	1	63	3	88	
14	3	39	3	64	3	89	
15	3	40	3	65	4	90	
16	2	41	3	66	4	91	
17	1	42	1	67	1	92	
18	1	43	1	68	2	93	
19	2	44	4	69	4	94	
20	3	45	4	70	2	95	
21	2	46	3	71	4	96	
22	1	47	4	72	4	97	
23	4	48	2	73	3	98	
24	4	49	2	74	1	99	
25	3	50	1	75	1	100	

Date : 25/11/2018

प्रश्नपुस्तिका क्रमांक
BOOKLET NO.

मूल्यांकन
Enter to Learn, Leave to Serve.

A

2019

प्रश्नपुस्तिका

पेपर I

वेळ : 2 (दोन) तास

एकूण प्रश्न : 100
एकूण गुण : 200

सूचना

(1) सदर प्रश्नपुस्तिकेत 100 अनिवार्य प्रश्न आहेत. उमेदवारांनी प्रश्नांची उत्तरे लिहिण्यास सुरुवात करण्यापूर्वी या प्रश्नपुस्तिकेत सर्व प्रश्न आहेत किंवा नाहीत याची खात्री करून घ्यावी. असा तसेच अन्य काही दोष आढळल्यास ही प्रश्नपुस्तिका समवेक्षकांकडून लगेच बदलून घ्यावी.

(2) आपला परीक्षा-क्रमांक ह्या चौकोनांत **न विसरता बॉलपेनने** लिहावा.

परीक्षा-क्रमांक								
	↑ केंद्राची संकेताक्षरे						↑ शेवटचा अंक	

(3) वर छापलेला प्रश्नपुस्तिका क्रमांक तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर विशिष्ट जागी उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे **न विसरता नमूद करावा.**

(4) (अ) या प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाला 4 पर्यायी उत्तरे सुचविली असून त्यांना 1, 2, 3 आणि 4 असे क्रमांक दिलेले आहेत. त्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तराचा क्रमांक उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर नमूद करावा. अशा प्रकारे उत्तरपत्रिकेवर उत्तरक्रमांक नमूद करताना तो संबंधित प्रश्नक्रमांकासमोर छायांकित करून दर्शविला जाईल याची काळजी घ्यावी. **ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉलपेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.**

(ब) **ॲकॅडमीने ज्या विषयासाठी मराठी बरोबर इंग्रजी माध्यम विहित केलेले आहे. त्या विषयाचा प्रत्येक प्रश्न मराठी बरोबर इंग्रजी भाषेत देखील छापण्यात आला आहे. त्यामधील इंग्रजीतील किंवा मराठीतील प्रश्नामध्ये मुद्रणदोषांमुळे अथवा अन्य कारणांमुळे विसंगती निर्माण झाल्याची शंका आल्यास, उमेदवाराने संबंधित प्रश्न पर्यायी भाषेतील प्रश्नाशी ताडून पहावा.**

(5) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. यास्तव सर्व प्रश्नांची उत्तरे द्यावीत. घाईमुळे चुका होणार नाहीत याची दक्षता घेऊनच शक्य तितक्या वेगाने प्रश्न सोडवावेत. क्रमाने प्रश्न सोडविणे श्रेयस्कर आहे पण **एखादा प्रश्न कठीण वाटल्यास त्यावर वेळ न घालविता पुढील प्रश्नाकडे वळावे.** अशा प्रकारे शेवटच्या प्रश्नापर्यंत पोहोचल्यानंतर वेळ शिल्लक राहिल्यास कठीण म्हणून वगळलेल्या प्रश्नांकडे परतणे सोईस्कर ठरेल.

(6) उत्तरपत्रिकेत एकदा नमूद केलेले उत्तर खोडता येणार नाही. नमूद केलेले उत्तर खोडून नव्याने उत्तर दिल्यास ते तपासले जाणार नाही.

(7) **प्रस्तुत परीक्षेच्या उत्तरपत्रिकांचे मूल्यांकन करताना उमेदवाराच्या उत्तरपत्रिकेतील योग्य उत्तरांनाच गुण दिले जातील. तसेच "उमेदवाराने वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी स्वरूपाच्या प्रश्नांची दिलेल्या चार उत्तरापैकी सर्वात योग्य उत्तरेच उत्तरपत्रिकेत नमूद करावीत. अन्यथा त्यांच्या उत्तरपत्रिकेत सोडविलेल्या प्रत्येक चार चुकीच्या उत्तरांसाठी एका प्रश्नाचे गुण वजा करण्यात येतील".**

ताकीद

ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी ॲकॅडमीने विहित केलेली वेळ संपेपर्यंत ही प्रश्नपुस्तिका ॲकॅडमीची मालमत्ता असून ती परीक्षाकक्षात उमेदवाराला परीक्षेसाठी वापरण्यास देण्यात येत आहे. ही वेळ संपेपर्यंत सदर प्रश्नपुस्तिकेची प्रत/प्रती, किंवा सदर प्रश्नपुस्तिकेतील काही आशय कोणत्याही स्वरूपात प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षपणे कोणत्याही व्यक्तीस पुरविणे, तसेच प्रसिद्ध करणे हा गुन्हा असून अशी कृती करणाऱ्या व्यक्तीवर शासनाने जारी केलेल्या "परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचा अधिनियम-82" यातील तरतुदीनुसार तसेच प्रचलित कायद्याच्या तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षाच्या कारावासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रकमेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.

तसेच ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी विहित केलेली वेळ संपण्याआधी ही प्रश्नपुस्तिका अनधिकृतपणे बाळगणे हा सुद्धा गुन्हा असून तसे करणारी व्यक्ती ॲकॅडमीच्या कर्मचारीवृंदापैकी, तसेच परीक्षेच्या पर्यवेक्षकीयवृंदापैकी असली तरीही अशा व्यक्तीविरूद्ध उक्त अधिनियमानुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती शिक्षेस पात्र होईल.

पुढील सूचना प्रश्नपुस्तिकेच्या अंतिम पृष्ठावर पहा

पर्यवेक्षकांच्या सूचनेविना हे सील उघडू नये

SEAL

राज्यसेवा पूर्व परीक्षा 2019

Second Batch

मूल्यांकन

"Enter to learn, Leave to serve"

Date	Topic	Time
8/12/2018	GS Comprehensive - 1 CSAT Comprehensive - 1	9 am To 11 am 2 pm To 4 pm
22/12/2018	GS Comprehensive - 2 CSAT Comprehensive - 2	9 am To 11 am 2 pm To 4 pm
05/01/2019	GS Comprehensive - 3 CSAT Comprehensive - 3	9 am To 11 am 2 pm To 4 pm
12/01/2019	GS Comprehensive - 4 CSAT Comprehensive - 4	9 am To 11 am 2 pm To 4 pm
19/01/2019	GS Comprehensive - 5 CSAT Comprehensive - 5	9 am To 11 am 2 pm To 4 pm
26/01/2019	GS Comprehensive - 6 CSAT Comprehensive - 6	9 am To 11 am 2 pm To 4 pm

Only Dual Language Test Series in Maharashtra

13 Students in the Final List of MPSC

संयुक्त पूर्व परीक्षा 2019 : टेस्ट सिरीज 13 डिसेंबर पासून

पत्ता : C/o पाथफाईंडर्स अॅकॅडमी, पहिला मजला, 503–ए, श्री लक्ष्मीनारायण बिल्डींग, मॉडर्न पेपर स्टोअर्स शेजारी, झेंडे सलून मागे, रमणबाग शाळा चौक, नारायण पेठ, पुणे 30.

9119592462 / 9665689595

1. a. अंतर्वक्र भिंगाबाबतीत जर वस्तू नाभी अंतराच्या आत असल्यास त्याची प्रतिमा आभासी , सुलटी आणि वस्तूहून मोठी असते

b. बहिर्वक्र भिंगाबाबतीत जर वस्तू अनंत अंतरावर असल्यास त्याची प्रतिमा आभासी , सुलटी आणि वस्तूहून अति छोटी असते

1) फक्त a बरोबर आहे 2) फक्त b बरोबर आहे

3) a आणि b दोन्ही बरोबर आहेत 4) a आणि b दोन्ही चुकीचे आहेत

a. for concave mirror if object is within focal length, its image is virtual, erect and magnified.

b. for convex mirror when the object is at infinity, the image is virtual, erect and highly diminished.

1) Only a is correct 2) only b is correct

3) both a and b are correct 4) both a and b are incorrect

---

2. कुलोम्बाचा नियम : F=K.(q1.q2/r2)

येथे K म्हणजे माध्यमाचा परावैद्युतान्क. तर हवा आणि धातूसाठी 'के' ची किंमत क्रमशः _____ आणि ______ असते.

1) 0 आणि 1 2) 1 आणि अनंत

3) अनंत आणि 0 4) 1 आणि 0

Coulomb's law: F=K.(q1.q2/r2)

Here K is known as dielectric constant of medium. So the value of 'K' for air and for metal is ______ and _______ respectively.

1) 0 and 1 2) 1 and infinite

3) infinite and 0 4) 1 and 0

---

3. जोड्या जुळवा

a. गोल्जी पिंड i. ऊर्जानिर्मितीचे केंद्र

b. लयकारिका ii. सुसाईड बॅग्ज

c. तंतूकणिका iii. रेणूंचा वाहतूक नियंत्रक

d. हरितलवके iv. पेशीतील पाक गृह

	a	b	c	d
1)	ii	iii	i	iv
2)	iv	ii	i	iii
3)	ii	i	iv	ii
4)	iii	ii	i	iv

Match the following-

a.	Golgi body	i.	Power house of the cell
b.	Lysosomes	ii.	Suicide bags
c.	Mitochondria	iii.	Traffic controller of the molecule
d.	Chloroplast	iv.	Kitchen of the cell

	a	b	c	d
1)	ii	iii	I	iv
2)	iv	ii	I	iii
3)	ii	I	iv	ii
4)	iii	ii	I	iv

---

4. नीलहरीत शैवाल चा समावेश कोणत्या प्रकारात होतो?

1) मोनेरा 2) प्रोटेस्ट
3) प्लॅंटीं 4) अनेमालिया

Blue-green algae are included in which kingdom?

1) Monera 2) Protista
3) Plantae 4) Animalia

---

5. पंच- जगत ची वर्गीकरणाची पद्धत कोणी प्रचलित केली ?

1) लीनाईस 2) व्हीटकर
3) अरिस्टोटल 4) कोणतेही नाही

Penta-Kingdom system was proposed by-

1) Linnaeus 2) Whittaker
3) Aristotle 4) None of the above

Mulyaankan

6. खालील उदाहरणामध्ये कोणत्या किरणाचा वापर केला जातो ?

a. गहू आणि धान्याच्या पिठातील निर्जंतुकीकरणासाठी

b. अन्न संवर्धनासाठी

c. किरणोत्सारी प्रक्रियेमध्ये

d. परमाणु अभिक्रिया तयार करण्यासाठी .

1) अल्फा किरण 2) गामा किरण

3) बीटा किरण 4) एक्स किरण

Which rays are used in the following examples?

a. Used for insect disinfectant for wheat and flour.

b. Used for preservation of food

c. Used in radiotherapy

d. Used to produce nuclear reactions.

1) Alpha rays 2) gamma rays

3) beta rays 4) x rays

---

7. निपरमाग संमिश्र = लोह + निकेल + ______ + ______ चे संमिश्र

1) ॲल्युमिनियम, कोबाल्ट 2) कोबाल्ट, टिटॅनियम

\ 3) ॲल्युमिनियम, टिटॅनियम 4) टंगस्टन, कोबाल्ट

nipermag alloy= alloy of iron + nickel +_____+_____

1) Aluminium, cobalt 2) cobalt, titanium

3) aluminium, titanium 4) tungsten, cobalt

---

8. "संशोधन प्रयोगशाळांचे जनक " म्हणून कोणास ओळखले जाते?

1) सत्येंद्र नाथ बोस 2) डॉ. ए.पी.जे. अब्दुल कलाम

3) जयंत नारळीकर 4) शांती स्वरूप भटनागर

Who is known as “father of research laboratories”

1) Satyendra Nath Bose 2) dr.A.PJ. Abdul Kalam

3) Jayant Narlikar 4) Shanti Swaroop Bhatnagar

Mulyaankan

9. जैवतंत्रज्ञनाचा वापर मनुष्य तसेच इतर प्राण्यांमधील आजारावर प्रतिबंध व उपचार करण्यासाठी मोठ्या प्रमाणात केला जातो.खाली दिलेली जैवतंत्रज्ञ उत्पादने व त्यांचा वापर ज्यामध्ये केला जातो असे आजार यांच्या योग्य जोड्या जुळवा .

a.	खाद्य लसी	i.	हिमोफेलिया
b.	तंबाखूची पाने	ii.	रक्तक्षय
c.	फॅक्टर VIII	iii.	कॉलरा
d.	इरिथ्रोपॉटेटींन	iv.	बुळकांडी आजार

	a	b	c	d
1)	iii	iv	ii	i
2)	iii	iv	I	ii
3)	ii	iii	iv	i
4)	ii	iv	iii	i

Biotechnology is used for prevention and treatment of many diseases of humans as well as animals. Match the following pairs of biotechnology products and the diseases they are used to treat-

a.	Edible vaccine	i.	Hemophilia
b.	Tobacco leaves	ii.	Anemia
c.	Factor VIII	iii.	Cholera
d.	Erythropoetin	iv.	'Rinderpest' disease

	a	b	c	d
1)	iii	iv	ii	i
2)	iii	iv	I	ii
3)	ii	iii	iv	i
4)	ii	iv	iii	i

---

10. वयस्क मूलपेशीचे स्रोत कोणते ?

1) अस्तिमज्जा फक्त
2) अस्तिमज्जा आणि रक्तपेशी
3) अस्तिमज्जा आणि मेदपेशी
4) अस्तिमज्जा, रक्तपेशी व मेदपेशी

Mulyaankan

Which of the following are sources of adult stem cells?

1) Bone marrow only
2) Bone marrow and blood cells
3) Bone marrow and adipose cells
4) Bone marrow, blood cells and adipose tissue

---

11. ॲथलिट फूट हा आजार ___________ मुळे होतो

1) विषाणू
2) बुरशी
3) अनुवंशिकता
4) अतिव्यायाम

'Athlete's foot' is a disease caused by-

1) Virus
2) Fungus
3) Hereditary cause
4) Over-exercise

---

12. गोल्ड लीफ इलेक्ट्रोस्कोप हे _______ मोजण्यासाठी वापरले जाते

1) विद्युत प्रभावन शक्ती
2) विद्युत प्रवाह
3) वाहकता
4) पदार्थां वरील प्रभार

gold leaf electroscope is an instrument used for measuring

1) Electromotive force
2) electric current
3) conductivity
4) charge on substance

---

13. रायबोझोम ची रचना आणि कार्य यासाठी अन्य दोघा बरोबर कोणत्या भारतीय वंशाच्या अमेरिकन वैज्ञानिकाला रसायनशास्त्रासाठीचा नोबेल पुरस्कार मिळाला?

1) मेघानंद साहा
2) रोनाल्ड रॉस
3) वेंकटरामन रामकृष्णन
4) अब्दुस सलाम

which Indian born American who shared the nobel prize for chemistry with others two for studies of structure and function of ribosome?

1) Meghnand saha
2) Ronald ross
3) venkataraman ramakrishnan
4) abdus salam

Mulyaankan

14. ______ मध्ये कार्बनचे प्रमाण सर्वात जास्त आणि ऊर्जेचा उच्च स्रोत आणि सर्वात कमी अशुद्धता आहेत.

1) पीट
2) बिटुमिनियस
3) अँथ्रेसाइट
4) वरीलपैकी काहीही नाही

______ has highest carbon count and energy content and fewest impurities.

1) Peat
2) bituminious
3) anthracite
4) none of the above

---

15. गनमेटल मूळतः बंदूक बनविण्यासाठी वापरली जात होती ज्याची जागा मुख्यतः आता पोलादाने घेतली आहे. गनमेटल हे ________ चे संमिश्र आहे

1) तांबे आणि कथिल
2) कथिल आणि जस्त
3) कांस्य आणि जस्त
4) कथिल आणि तांबे

Gun metal originally used to make guns which is now majorly replaced by steel. Gunmetal is an alloy of

1) Copper and tin
2) tin and zinc
3) bronze and zinc
4) tin and copper

---

16. खालीलपैकी कोणता स्त्रीकेसर चा भाग नाही?

1) किंजल
2) अंडाशय
3) तंतू
4) किंजल्क

Which of the following is not a part of gynoecium?

1) Style
2) Ovary
3) Filament
4) Stigma

---

17. एक ध्रुवीय रेणूचे धनात्मक टोक आणि दुसर्या ध्रुवीय रेणूचे ऋणात्मक टोक यातील बल ________ असते

1) आंतर रेणुकीय बल
2) द्विध्रुवीय बल
3) व्हॅनडेरवॉल बल
4) वरीलपैकी काहीही नाही

The forces between the positive end of one polar molecule and negative end of another polar molecule is

1) Intermolecular forces
2) dipole-dipole forces
3) van der wall’s force
4) none of the above

18. वनस्पतीमधील प्रकाशसंश्लेषण प्रक्रियेसाठी प्राणवायू कुठून मिळविला जातो?

1) हवा 2) पाणी
3) जमीन 4) खोड / मूळ

From where oxygen is made available for photosynthesis of the plant?

1) Air 2) Water
3) Soil 4) Stem or root

---

19. _____ च्या कमतरतेमुळे भात पिकावरील खैरा हा रोग होतो .

1) Cu 2) Zn 3) B 4) Mo

Deficiency of _____ causes 'Khaira' disease in rice.

1) Cu 2) Zn 3) B 4) Mo

---

20. शरीरात रक्ताची गुठळी तयार होत नाही कारण,

1) हिमोग्लोबिन 2) हेपॅरीन
3) फॅब्रीन 4) प्लास्मा

Blood does not coagulate inside the body due to presence of-

1) Hemoglobin 2) Heparin
3) Fibrin 4) Plasma

---

21. खालीलपैकी कोणते प्राणी त्वचेद्वारे श्वासोच्छवास घेतात ?

1) मासा 2) पक्षी
3) बेडूक 4) झुरळ

Which of the following animals breathes through skin?

1) Fish 2) Birds
3) Frog 4) Cockroach

---

22. अंतरपृच्छ हा शरीरातील कोणत्या अवयवाचा भाग आहे?

1) जठर 2) पित्ताशय
3) लहान आतडे 4) मोठे आतडे

Mulyaankan

Vermiform appendix is included in which body organ?

1) Stomach 2) Gall bladder
3) small intestine 4) Large intestine

---

23. विलो झाडाच्या साली मध्ये आढळणारे _______ आम्ल हे एक नैसर्गिक औषध आहे.

1) सिलोसायबीन 2) सुदाफेड
3) मोनर्डस 4) सॅलिसिलीक

_______ acid found in willow bark is a natural drug.

1) Psilocybin 2) Sudafed
3) monardes 4) salicylic

---

24. जेव्हा एखादी वस्तू टेबलावर त्याच्या स्थिर अवस्थेत ठेवली असता तेव्हा त्यावर दोन _____ आणि _____ बल कार्यरत असतात.

1) समान आणि विरुद्ध दिशेला 2) असमान आणि विरुद्ध दिशेला
2) समान आणि समान दिशेला 4) असमान आणि समान दिशेला

When an object is kept on a table and its stable, the two _____ and _____ forces are acting upon it.

1) Equal and opposite 2) unequal and opposite
3) Equal and same 4) unequal and same

---

25. मनुष्याच्या कानाची आवाज ऐकण्याची क्षमता अंदाजे _________ आहे

1) 2 हर्ट्ज ते 2000 हर्ट्ज 2) 20 किलो हर्ट्ज ते 2000 हर्ट्ज
3) 2 किलो हर्ट्ज ते 20 किलो हर्ट्ज 4) 20 हर्ट्ज ते 20 किलोहर्ट्ज

the audible range of sound for human beings is approximately____

1) 2 Hz to 2000 Hz 2) 20 KHz to 2000 Hz
3) 2KHz to 20Khz 4) 20 Hz to 20Khz

---

26. a. डोळ्यातील बुबुळे लांबट होणे किंवा डोळ्यातील भिंग वक्राकार होणे
b. डोळ्यातील भिंग आणि दृष्टीपटल यांच्यातील अंतर वाढणे
c. समायोजी स्नायूंची अपुरी शिथिलता

Mulyaankan

वरील कारणे ________ ची आहेत

1) निकटदृष्टीता 2) दूरदृष्टीता

3) वृद्धदृष्ठिता 4) मोतीबिंदू

a. eyeball is lengthened or lens is curved.

b. the distance between eye lens and retina increases.

c. insufficient relaxation of ciliary muscles.

The above are causes of

1) Myopia 2) hypermeteropia

3) presbyopia 4) cataract

---

27. जर दोन रोध एकसर जोडणीत जोडलेले असतील, तर एकूण रोधत्व 45 ओहम असते आणि जर ते समांतर जोडणीत जोडलेले असतील तर एकूण रोधत्व 10 ओहम असते. वैयक्तिक रोधत्व चे मूल्य शोधा.

1) 20 H, 25H 2) 20H, 20H

3) 30 H, 30 H 4) 15 H , 30 H

if two inductors are connected in series, the total inductance is 45henries and if the same is connected in parallel the total inductance becomes 10 henries. Find the value of individual inductors.

1) 20 H, 25H 2) 20H, 20H

3) 30 H, 30 H 4) 15 H , 30 H

---

28. खालीलपैकी कोणते जीवनसत्व संप्रेरकाचे ही कार्य करते ?

1) जीवनसत्व अ 2) जीवनसत्व ब

3) जीवनसत्व ड 4) जीवनसत्व क

Which of the following vitamin is used as a hormone?

1) Vit-A 2) Vit-B

3) Vit-D 4) Vit-C

---

29. रक्तशुद्धीकरण कोठे होते ?

1) हृदय 2) फुफ्फुस

3) यकृत 4) मूत्रपिंड

Mulyaankan

The blood purification takes place in-

1) Heart 2) Lungs

3) Liver 4) Kidney

---

30. 12 मी प्रति सेकन्द च्या वेगाने जाणारी एक स्कूटर ब्रेक लावून थांबवली असता ती 0.60 मी / एस ^ 2 चे एकसमान प्रतिकार तयार करते. स्कूटरने थांबण्यापूर्वी किती अंतर व्यापले जाईल?

1. 110 मी 2. 130 मी

3. 120 मी 4. 240 मी

A scooter moving at the speed of 12m/s is stopped by applying brakes which produces uniform retardation of 0.60m/s^2. How much distance will be covered by the scooter before it stops?

1. 110m 2. 130m

3. 120m 4. 240m

---

31. खालीलपैकी कोणत्या अवयवांद्वारे मेदाचे रूपांतर कोलेस्ट्रॉल मध्ये केले जाते ?

1) आतडे 2) यकृत

3) मूत्रपिंड 4) स्वादुपिंड

Which one of the following organs breaks fats to produce cholesterol?

1) Intestine 2) Liver

3) Kidneys 4) Pancreas

---

32. a. सूर्य आणि पृथ्वी यांच्यातील गुरुत्वाकर्षण बल , ज्याच्यामुळे पृथ्वी सूर्याभोवती गोलाकार कक्षेत परिभ्रमण करते, हे वास्तविक बलाचे उदाहरण आहे.

b. सरळ मार्गाने पुढील दिशेस एक बस एका ठराविक त्वरणाने जात असताना बस मध्ये असलेली व्यक्ती मागच्या बाजूस ओढली जाते. हे एक स्युडो बलाचे उदाहरण आहे.

वरील पैकी कोणते विधान बरोबर आहे?

1) फक्त a 2) फक्त b

3) दोन्ही 4) न a किंवा b

Mulyaankan

a. gravitational force of attraction between sun and the earth due to whcih the earth revolves around the sun in circular path is an example of real force.

b. a bus moving with acceleration on a straight road in forward direction, a person experiences a backward force of magnitude. This is an example of pseudo force.

Which of the above statements is/are correct?

1. Only a 2. Only b
3. both a and b 4. Neither a nor b

---

33. पूर्ण अंतर्गत परावर्तन चे खालीलपैकी कोणती उदाहरणे आहेत?

a. परिदर्शी b. प्रकाशीय तंतू
c. मृगजळ d. हिरा

1) a आणि c 2) a, b आणि d
3) b c आणि d 4) वरील सर्व

Following are the examples of total internal reflections:

a) periscopes b) fibre optics
c) mirage d) diamond

1) a and c 2) a, b and d
3) b, c and d 4) all of the above

---

34. वायूच्या नियमाचे पालन _________ या तापमानाला लागू होत नाही

1) -273.15 अंश सेल्सिअस 2) -273.15 अंश सेल्सिअस च्या खाली
3) -273.15 अंश सेल्सिअस च्या वर 4) दोन्ही 1 आणि 2

gas laws are not obeyed at ________ temperature.

1) -273.15 degree celcius 2) below -273.15 degree celcius
3) above -273.15 degree celcius 4) both 1 and 2

---

35. मस्तिष्कपुच्छ कशाशी संबंधित आहे ?

1) आतडे 2) मज्जारज्जू
3) मेंदू 4) हृदय

Mulyaankan

'Medulla oblongata' is related to-

1) Intestine
2) Spinal cord
3) Brain
4) Heart

---

36. खालीलपैकी कोणते विकर तोंडातील लाळेमध्ये आढळते?

1) टेनिन
2) रेनिन
3) टायलिन
4) पेप्सीन

Which one of the following enzymes is found in saliva?

1) Tenin
2) Renin
3) Tyline
4) Pepsin

---

37. 1 9 32 मध्ये _________ नी न्यूट्रॉनचे अस्तित्व सिद्ध झाले

1) रुदरफोर्ड
2) लॉर्ड चाडविक
3) हेझेनबर्ग
4) फर्मी

In 1932 who proved the existence of neutron

1) Rutherford
2) lord Chadwick
3) Heisenberg
4) Fermi

---

38. खालील विधानावर विचार करा:

a. सर्व विद्युत् चुंबकीय लहरी एकाच वेगाने प्रवास करतात व त्यांचा वेग प्रकाशाच्या वेगाएवढाच असतो

b. विद्युत चुम्बकीय लहरींना प्रक्षेपण किंवा प्रसारणासाठी कोणत्याही माध्यमाची आवश्यकता नसते.

c. प्रकाशाचा प्रसार विद्युत चुंबकीय लहरींच्या स्वरूपात होतो

पुढील पैकी कोणते / चुकीचे आहे?

1) a आणि b
2) b आणि c
3) वरील सर्व
4) वरीलपैकी काहीही नाही

Mulyaankan

consider the following statements:

a. all the electromagnetic waves travel with same velocity which is equal to the velocity of light.

b. electromagnetic waves do not require any medium for propogation or transmission.

c. light is transmitted in the form of electromagnetic waves.

Which of the following is/are incorrect?

1) a and b 2) b and c

3) all of the above 4) none of the above

---

39. एक वस्तु ३0 सें.मी.च्या त्रिज्या असलेल्याअंतर्वक्र आरश्यापासून 6 से.मी. अंतरावर ठेवली आहे . प्रतिमेचे स्वरूप शोधा.

1) -10 सेमी 2) 10 सेमी

3) -2.5 सेमी 4) 2.5 सेमी

an object is placed at a distance of 6cm from a concave mirror having radius of curvature 30 cm. find the position of the image.

1) -10cm 2) 10cm

3) -2.5cm 4) 2.5 cm

---

40. हरितलवकांमध्ये आढळणारे धांतूंचे आयन कोणते?

1) लोह 2) मॅग्नेशिअम

3) झिंक 4) कोबाल्ट

The metallic ion found in the chloroplast is-

1) Iron 2) Magnesium

3) Zinc 4) Cobalt

---

41. खालीलपैकी प्राण्यांच्या शरीरातील कोणती उती संप्रेरकांचे , उष्णतेचे वहन व पाण्याचे नियमन करते?

1) संयोजी उती 2) स्नायू

3) रक्त 4) चेताउती

Which of the following animal tissues transports hormones & heat and maintains water balance?

1) Connective tissue 2) Muscular tissue
3) Blood 4) Nervous tissue

---

42. मानवी शरीरातील एकमेव ग्रंथी जी दोन्ही विकरे व संप्रेरके स्रावित करते ती ओळखा .

1) पियुषिका ग्रंथी 2) स्वादुपिंड
3) आदिवक्क ग्रंथी 4) यकृत

Which of the following is the only gland in human body that secrets both enzymes and hormones?

1) Pituitary gland 2) Pancreas
3) Adrenal gland 4) Liver

---

43. आवतुमानवता / ठींगणेपण हा आजार __________ च्या कमतरतेमुळे होतो?

1) पियुषिका संप्रेरके 2) थायरॉईड संप्रेरके
3) आदिवृक्क संप्रेरके 4) जीवनसत्वे

'Cretinism' is caused due to deficiency of-

1) Pituitary hormones 2) Thyroid hormones
3) Adrenal hormones 4) Vitamins

---

44. खालील योग्य जोड्या जुळवा

जीवनसत्वे		नाव
ब 1	i.	फॉलिक ऍसिड
ब 2	ii.	पायरीडॉक्सिन
ब 6	iii.	रायबोफ्लॅविन
ब 9	iv.	थायमिन

Mulyaankan

	a	b	c	d
1)	iv	I	ii	iii
2)	iv	I	iii	ii
3)	iv	iii	ii	i
4)	iv	iii	I	ii

Match the following-

Vitamin			Name
a.	B1	i.	Folic acid
b.	B2	ii.	Pyridoxine
c.	B6	iii.	Riboflavin
d.	B9	iv.	Thiamine

	a	b	c	d
1)	iv	I	ii	iii
2)	iv	I	iii	ii
3)	iv	iii	ii	i
4)	iv	iii	I	ii

---

45. एक इलेक्ट्रॉन 200 V विभवांतराच्या त्वरणाने किती ऊर्जा मिळवतो ?

1) 1.6x 10 ^ -17 ज्यूल
2) 3.2x 10 ^ -19 ज्यूल
3) 3.2x10 ^ -17 ज्यूल
4) 1.6x10 ^ -19 ज्यूल

what is the energy gained by an electron when it is accelerated through a potential difference of 200V?

1) 1.6x 10^-17 joule
2) 3.2x 10^-19 joule
3) 3.2x10^-17 joule
4) 1.6x10^-19 joulw

---

46. क्ष- किरणांना _________ असे देखील म्हणतात

1) विलार्ड किरण
2) मैक्सवेल किरण
\ 3) रोंटजेन किरण
4) रित्तर किरण

Mulyaankan

X-rays are also called as

1) Willard rays 2) Maxwell rays
3) rontgen rays 4) ritter rays

---

47. थर्मोपाइल्स, थर्मोकपल , बॉलोमीटरचा वापर ________ शोधण्यासाठी होतो

1) इन्फ्रारेड किरण 2) अति लघु लहरी
3) रेडिओ लहरी 4) अतिनील लहरी

Thermopiles, thermocouple, bolometer are used to detect

1) Infrared rays 2) microwaves
3) radio waves 4) ultra violet waves

---

48. मुडदूस हा आजार __________ च्या कमतरतेमुळे होतो?

1) जीवनसत्व ब 2) जीवनसत्व क
3) जीवनसत्व ड 4) जीवनसत्व इ

Rickets is caused due to deficiency of _____

1) Vit-B 2) Vit-C
3) Vit-D 4) Vit-E

---

49. चुकीचे विधान ओळखा

1) सर्व धमन्या ऑक्सिजन युक्त रक्त वाहून नेतात
2) पल्मोनरी शिरा सोडून सर्व शिरा ऑक्सिजन विरहित रक्त वाहून नेतात
3) सर्व धमन्या हृदयापासून दूर रक्त वाहून नेतात
4) धमन्यांना झडपा नसतात

Choose INCORRECT statements-

1) All arteries carry oxygenated blood.
2) All veins except pulmonary vein carry deoxygenated blood.
3) All arteries carry blood away from heart.
4) Arteries are devoid of valves.

Mulyaankan

50. मीट्रल झडप ही ___________

1) द्विदली झडप आहे
2) उजवे अलिंद व उजवे निलय यांच्यामध्ये असते
3) दोन्ही बाजूना उघडते
4) वरील सर्व

'Mitral valve' is-

1) Bicuspid valve
2) Located between right atrium and right ventricle
3) Opens both ways
4) All of the above

---

51. खालीलपैकी RNA कोणता चा एक प्रकार नाही ?

1) r-RNA 2) t-RNA 3) n-RNA 4) m-RNA

Which of the following is not a type of RNA?

1) r-RNA 2) t-RNA 3) n-RNA 4) m-RNA

---

52. a. 2018 चे भौतिकशास्त्रातील नोबेल पारितोषिक "लेझर भौतिकशास्त्राच्या क्षेत्रातील अभूतपूर्व शोध" यासाठी देण्याचे ठरवण्यात आले

b. 2016 चे भौतिकशास्त्रातील नोबेल पारितोषिक "टॉपोलॉजिकल फेज ट्रांजिशन्स आणि फॉर टॉपोलॉजिकल फेज ऑफ मॅटर " साठी देण्यात आले होते.

1) फक्त a चूक 2) फक्त b चूक
3) दोन्ही चुक 4) वरीलपैकी काहीही नाही

a. nobel prize in physics 2018 is decided to award "for groundbreaking inventions in the field of laser physics"

b. nobel prize in physics 2016 was given for " theoretical discoveries of topological phase transitions and topological phases of matter".

1) Only a incorrect 2) only b incorrect
3) both are incorrect 4) none of the above

Mulyaankan

53. रेडियमचा शोध _________ नी लावला

1) मेरी क्यूरी 2) जोन्स बर्झेलियस

3) मार्टिन क्लेप्रोथ 4) हेन्री बेक्वेरल

Radium was discovered by____

1) Marie curie 2) Jons Berzelius

3) martin Klaproth 4) henry Becquerel

---

54. व्हिटॅमिन बी 12 कमतरता असलेल्या रुग्णांच्या तपासणीसाठी वापरल्या गेलेल्या शिलिंग चाचणीसाठी कोबाल्ट च्या कोणत्या समस्थानिकाचा वापर केला जातो ?

1) सी 60 2) सी 57

3) सी 55 4) सी 61

Schilling test which is used for investigating patients with vitamin B12 deficiency uses which cobalt isotope?

1) C 60 2) C 57

3) C 55 4) C61

---

55. निसर्गात, कार्बन मुक्त अवस्थेत तसेच संयुगावस्थेत सापडतो. मुक्त अवस्थेत तो ______ च्या स्वरूपात सापडतो.

a. कोळसा b. हिरा

c. ग्रेफाइट d. फुलेरीन

1) a आणि b 2) b आणि c

3) a, b आणि c 4) a, b, c आणि d

in nature, carbon occurs in free state as well as combined state. In free state, it is found as ________

a. Coal b. Diamond

c. Graphite d. Fullerenes

1) a and b 2) b and c

3) a, b and c 4) a,b,c and d

Mulyaankan

56. खालीलपैकी कोणकोणत्या पेशी अंगकांमध्ये डी एन ए आढळतो ?

a. केंद्रक
b. लवके
c. तंतूकणिका
d. अंतद्रव्ये जालिका

1) फक्त a 2) फक्त a, c
2) फक्त a, b, c 4) वरीलपैकी नाही

DNA is found in which of the following organs of the cell?

a. Nucleus
b. Plastid
c. Mitochondria
d. Endoplasmic Reticulum

1) a only 2) a and c only
3) a, b and c only 4) all of the above

---

57. इटाई इटाई रोग कशाच्या विषबाधेमुळे होतो ?

1) अर्सेनिक 2) पारा
3) शिसे 4) कॅडमियम

itai-itai disesase was due to which poisoning?

1) Arsenic 2) mercury
3) lead 4) Cadmium

---

58. खालील द्रव्ये विचारात घ्या:

a. पाणी b. दूध c. मध d. केचअप

प्रवाहता च्या चढत्या क्रमाने वरील द्रव्यांचा क्रम लावा

1) a, b, c,d 2) a, c, b,d
3) b, a, c, d 4) a, b, d, c

consider the following liquids:

a. Water b. milk c. honey d. ketchup

Arrange the above liquids in increasing order of viscosity:

1) a, b, c,d
2) a, c, b,d
3) b, a, c, d
4) a, b, d, c

---

59. प्राणीपेशी वनस्पतीपेशीपेक्षा वेगळी दर्शवणारा पर्याय ओळखा

1) लयकारिकांची उपस्थिती
2) रिक्तिकांची अनुपस्थिती
3) पेशीभित्तिकेची अनुपस्थिती
4) वरील सर्व

Animal cell can be differentiated from the plant cell by-

1) Presence of lysosomes
2) Absence of vacuoles
3) Absence of Cell wall
4) All of the above

---

60. खालीलपैकी बुरशीचे उपयोग ओळखा

1) खाद्यपदार्थ म्हणून
2) नत्रस्थिरीकरणासाठी
3) जीवनसत्त्वांच्या निर्मितीसाठी
4) वरील सर्व

What are the uses of fungi?

1) As food
2) For nitrogen fixation
3) For synthesis of Vitamins
4) All of the above

---

61. a. बॅटने बॉल मारताना
b. बंदुकीतून गोळीबार केला असता
c. रॉकेटची गती

उपरोक्त उदाहरणांमध्ये गतीचा कोणता नियम लागू होतो ?

Mulyaankan

1)	न्यूटन चा गतीचा पहिला नियम	2)	न्यूटन चा गतीचा दुसरा नियम
3)	न्यूटन चा गतीचा तिसरा नियम	4)	वरीलपैकी काहीही नाही

(a) bat striking a ball

(b) bullet fired from a gun

(c) motion of rocket

Which law of motion is experienced in above examples?

1)	Newtons 1st law of motion	2)	newtons 2nd law of motion
3)	newton's 3rd law of motion	4)	none of the above

---

62. a. मधुमेह , उच्च रक्तदाब, दमा असणारे रुग्ण डोळे दान करू शकतात.

b. एचआयव्ही एड्स , हेपेटिसिस बी आणि हेपेटिसिस सी असलेले रुग्ण डोळे दान करू शकत नाहीत

वरील पैकी कोणते विधान चुकीचे आहे?

1) फक्त a 2) फक्त b 3) a आणि b 4) कोणतेही नाही

a. patients with diabetes, high blood pressure, asthama can donate eyes.

b. patients with HIV AIDS, hepatasis B and hepatasis C cannot donate their eyes.

Which of the above statements are incorrect?

1)	Only a	2)	only b
3)	both a and b	4)	None

---

63. दगडीफुल हे यांच्या सहजीवनातून बनलेले असते .

1)	कवक व नेचे	2)	शैवाल व ब्रायोफायटा
3)	कवक व शैवाल	4)	शैवाल व नेचे

Lichen is formed by mutual combination of –

1)	Fungi and fern	2)	Algae and bryophyta
3)	Fungi and algae	4)	Algae and fern

Mulyaankan

.64 खालीलपैकी कोणते आजार विषाणूजन्य नाहीत ?

a.	हत्तीपाय रोग	b.	काळाआजार	c.	डेंगू
d.	कुष्ठरोग	e.	क्षयरोग	f.	एडस
g.	हिवताप	h.	गोवर		

1) a, b, c, d, e g, h
2) a, b, c, d, e
3) a, b, d, e
4) a, b, d, e, g

Which of the following diseases are not virus-borne?

a)	Filariasis	b)	Kala azar	c)	Dengue fever
d)	Leprosy	e)	Tuberculosis	f)	AIDS
g)	Malaria	h)	Measles		

1) a, b, c, d, e g, h
2) a, b, c, d, e
3) a, b, d, e
4) a, b, d, e, g

---

65. a. टॉर्च आणि कार चा हेडलॅम्प चा आरसा
b. सर्च लाईट चा आरसा
c. दाढी करण्यासाठी वापरायचा आरसा
d. सोलर कुकर चा आरसा
e. दंतचिकित्सक आरसा

वरील उदाहरणामध्ये कोणता आरसा वापरला जातो?

1) अंतर्वक्र 2) बहिर्वक्र
3) सपाट 4) वरीलपैकी काहीही नाही

(a) torches and headlights
(b) flood lights
(c) shaving mirrors
(d) solar furnance
(e) dentist mirrors

Mulyaankan

Which mirror is used in above application/

1) Concave 2) convex
3) plain 4) none of the above

---

66. अफ्लीटॉक्सिन संबंधित खालीलपैकी चुकीचे विधान ओळखा

1) ते मायकोटॉक्सिन आहे
2) ॲस्परजिलस फ्लॅक्स व ॲस्परजीलस पिरॅसिटीकस यांच्यामार्फत त्याची निर्मिती होते
3) दूषित चाऱ्याद्वारे ते जनावरांच्या दूध, अंडी व मांसामध्ये प्रवेश करू शकतात .
4) ते कर्करोगास कारणीभूत ठरत नाहीत

Which of the following statements regarding ‘Aflatoxins’ is INCORRECT?

1) They are micotoxins.
2) They are secreted by Aspergillusflavus and Aspergillusparasiticus
3) They enter the milk, eggs, meat etc through contaminated animal feed
4) They are non-carcinogenic

---

67. खालीलपकी योग्य जोडी ओळखा

a) इसुंलीन : मधुमेह
b) युरिक ॲसिड : संधी रोग
c) कोलेस्ट्रॉल : उच्च रक्त दाब
d) कॅल्शिअम : टिटॅनस

1) a and b 2) a, b and c
3) a and c 4) a, c and d

Choose the correctly matched pairs

a) Insulin - Diabetes mellitus
b) Uric acid - Gout
c) Cholesterol - Hypertension
d) Calcium - Tetanus

1) a and b 2) a, b and c
3) a and c 4) a, c and d

Mulyaankan

68. रक्तगटाच्या व्यक्तींना सर्वयोग्य ग्राही म्हणतात कारण की

1) रक्तात कोणतेही प्रतिजन नसतात
2) रक्तात कोणतेही प्रतिद्रव्य नसतात
3) रक्तात प्रतिजन व प्रतिद्रव्य दोन्हीही नसतात
4) कोणतेही नाही

The blood group 'AB' is called universal recipient beacause-

1) Antigens are not found in blood
2) Blood lacks antibodies
3) Blood lacks both antigen and antibody
4) None

---

69. a. ऍमीटर समांतर जोडणीमध्ये जोडले जाते .

b. व्होल्टमीटर एकसर जोडणीमध्ये जोडले जाते.

पुढील पैकी कोणते बरोबर आहे?

1) फक्त a 2) फक्त b
3) a आणि b 4) कोणतेही नाही

a. ammeter is connected in parallel.

b. voltmeter is connected in series.

Which of the following are correct?

1) Only a 2) only b
3) both a and b 4) neither a nor b

---

70. क्षीण आण्विक बल संबधी पुढील विधानांचा विचार करा:

a. हे विद्युतचुम्बकीय बलापेक्षा खूप क्षीण असते .

b. हे गुरुत्वाकर्षण बलापेक्षा शक्तिशाली असते

c. हे दोन मूलभूत कणांच्या दरम्यान कार्य करते.

1) Statements a, b and c are correct. 2) statements a and b are correct
3) Statements a and c are correct 4) statement c is correct

Consider the following statements for weak nuclear force :

a. It is much weaker than electromagnetic force.

b. It is stronger than gravitational force.

c. It acts between two elementary particles.

1) Statements a, b and c are correct. 2) statements a and b are correct

3) Statements a and c are correct 4) statement c is correct

---

71. 2 किलो वजन असलेल्या बंदुकीतून 1000 मीटर / सेकंद वेगाने 15 ग्रॅमची गोळी झाडली जाते. बंदुकीचा मागील बाजूस ढकलल्या जाण्याचा वेग शोधा.

1) 7.5 मी / सेकंद 2) -7.5 मी / से

3) 15 एम / एस 4) -15 मी / एस

A 15g bullet is fired from a gun of mass 2kg with a speed of 1000m/s. find the recoil velocity of the gun.

1) 7.5m/s 2) -7.5m/s

3) 15m/s 4) -15m/s

---

72. जेव्हा आपण नेत्रदान करतो त्यावेळी डोळ्यातील कोणता भाग काढून जतन केला जातो ?

1) दृष्टिपटल

2) पारपटल

3) श्वेतमंडल

4) संपूर्ण डोळा

When we donate eyes, which part of the eye is removed and preserved?

1) Retina

2) Cornea

3) Sclera

4) Whole eye

Mulyaankan

73. खालील विधाने वाचा

a. जीवनसत्व इ हे वांझपणा विरोधी जीवनसत्व आहे

b. जीवनसत्व क हे रक्तगोठण जीवनसत्व आहे

c. जीवनसत्व अ हे वार्धक्य विरोधी जीवनसत्व आहे

योग्य विधाने निवडा

1) a, b 2) a, b, c

3) b, c 4) कोणतेही नाही

Read the following statements

a. Vit-E is anti-infertility vitamin

b. Vit-K is blood coagulation vitamin

c. Vit-A is anti-aging vitamin

Choose correct statements-

1) a, b 2) a, b, c

3) b, c 4) None

---

74. ई ई जी कशाशी निगडित आहे (इलेक्ट्रो एन्केफालो ग्राम)?

1) हृदय

2) मेंदू

3) अस्थी संस्था

4) कोणतेही नाही

'EEG' (Electro Encephalo Gram) is related to-

1) Heart

2) Brain

3) Skeletal system

4) None

---

75. पित्तरस कशापासून स्त्रवतो ?

1) यकृत 2) पित्तनलिका

3) स्वादुपिंड 4) प्लिहा

Mulyaankan

'Bile' is secreted from-

1) Liver 2) Bile duct

3) Pancreas 4) Spleen

---

76. ध्वनीची हवेतील वेग 330 मी / सेकंद आहे आणि काचेतील वेग 220 मी / सेकंद आहे. दोन माध्यमांमध्ये ध्वनी लाटाच्या तरंगलांबींची तुलना करा.

1) 1.8 2)1.4

3) 2 4) 1.5

The speed of sound in air is 330m/s and that in the glass is 220m/s. compare the wavelengths of sound waves in the two media.

2) 1.8 2)1.4

3) 2 4) 1.5

---

77. अपिमुष्क कोठे असते?

1) आतडे 2) मूत्रपिंड 3) अंडकोष 4) मेंदू

'Epididymis' is located in-

1) Intestine 2) Kidney0 3) Testes 4) Brain

---

78. अँटी ट्यूमर औषध सून बनवले जातेटॅक्झोल हे कोणत्या वनस्पतीपा-?

1) क्युरारे व्हाईन

2) ब्लड रूट

3) पॅसिफिक यु

4) इंडियन हेम्प

Antitumor medicine- 'Taxol' is obtained from which plant?

1) Curare vine

2) Blood root

3) Pacific yew tree

4) Indian hemp

Mulyaankan

79. विशिष्ट रोधकता खालीलपैकी कोणत्या घटकांवर अवलंबून असते?:

a वाहकाची लांबी

b वाहकच्या आडव्या छेदाचे क्षेत्रफळ

c वाहकाचे भौतिक स्वरूप

1) फक्त a आणि b 2) फक्त a आणि c

3) फक्त b आणि c 4) वरील सर्व

specific resistance depend on following factors:

a. Length of conductor

b. Area of cross section of conductor

c. Nature of material of conductor

1) Only a and b 2) only a and c

3) only b and c 4) all of the above

---

80. खालीलपैकी कोणते जीव मनुष्यामध्ये रोग निर्मिती करतात?

a. आदिजीव

b. जिवाणू

c. कृमी

d. कवके

e. शैवाल

1) a, b, c

2) a, b, c, d

3) b, c, d

4) b, c, d, e

Which of the following organisms can cause diseases in humans?

a) Protozoa

b) Bacteria

c) Worms

d) Fungi

e) Algae

Mulyaankan

1) a, b, c
2) a, b, c, d
3) b, c, d
4) b, c, d, e

---

81. एका विद्युत संचामधून एक युनिट विद्युतप्रभाराचे एक पूर्ण वर्तुळाकार वहन होण्यासाठी जी ऊर्जा पुरवावी लागते तिला काय म्हणतात?

1) विद्युतप्रभावन बल
2) अतिवाहक बल
3) स्थितिज बल
4) वरीलपैकी काहीही नाही

The energy supplied by the cell to circulate unit charge once round the complete circuit, is called

1) electro motive force
2) superconductor force
3) potential force
4) none of the above

---

82. खालीलपैकी कोणता जनुकीय आजार नाही ?

1) डाउनसिन्ड्रोम
2) टर्नर सिन्ड्रोम
3) सिकल सेल अनेमिया
4) वरीलपैकी नाही

Which of the following is not a genetic disorder?

1) Down's syndrome
2) Turner's syndrome
3) Sickle cell anemia
4) None of the above

---

83. वैद्यकीय इमेजिंग करिता एमआरआय स्कॅन मध्ये _______ वापरले जातात

1) अल्फा किरण
2) रेडिओ किरण
3) क्ष किरण
4) अतिलघू लहरी

Mulyaankan

MRI scan used in medical imaging uses

1) Alpha rays
2) radio waves
3) X rays
4) microwaves

---

84. खालीलपैकी कोणते दृष्टिदोष नाहीत?

1) निकदृष्टिता
2) दूरदृष्टीता
3) अबिंदूकता
4) वरीलपैकी कोणतेही नाही

Which of the following are not defects of vision?

1) Myopia
2) Hypermetropia
3) Astigmatism
4) none of the above

---

85. a. साधे लंबक

b. सूर्याभोवती पृथ्वीची प्रदक्षिणा

वरील उदाहरणे _____ कार्याच्या स्वरुपाशी संबंधित आहेत

1) घनात्मक
2) ऋणात्मक
3) शून्य
4) वरीलपैकी काहीही नाही

(a) simple pendulum

(b) revolution of earth around the sun

The above examples are related to _____ form of work

1) positive
2) negative
3) zero
4) none of the above

---

86. 220 व्ही शी जोडलेल्या उष्माधारक घटकातून ४ अँपिअर चा प्रवाह वाहतो तर 15 मिनिटांत त्यातून किती उष्णता बाहेर पडेल ? .(J=4.2J/cal)

1) 2.8x 10^5 cal
2) 1.5x 10^5 cal
3) 5.2x 10^5 cal
4) 1.8x10^5 cal

the heating element connected to 220 V draws a current of 4A. determine the amount of heat dissipated in 15 minute.(J=4.2J/cal)

1) 2.8x 10^5 cal 2) 1.5x 10^5 cal

3) 5.2x 10^5 cal 4) 1.8x10^5 cal

---

87. ADH' (Anti Diuretic hormone) हे कोण स्त्रवतो ?

1) पियुषिका ग्रंथी 2) मूत्रपिंड

3) आदीवृक्क ग्रंथी 4) हाडे

'ADH' (Anti Diuretic hormone) is secreted by-

1) Pituitary gland 2) Kidney

3) Adrenal gland 4) Bones

---

88. तुटलेले लोखंडी तुकडे आणि मशीनचे तुटलेले भाग जोडण्यासाठी खालीलपैकी कशाचा वापर केला जातो?

1) ॲल्युमिनियम सल्फेट 2) ॲल्यूमिनियम फॉस्फेट

3) ॲल्युमिनियम पॉवडर 4) वरील पैकी कशाचाही नाही.

Which of the following is used in welding broken pieces of iron rails and machine parts?

1) Aluminium sulphate 2) Aluminium phosphate

3) Aluminium powder 4) None of the above

---

89. किती तापमानाला सेल्सिअस आणि फॅरेनहाईट हे समान असतील ?

1) -273 o C 2) -40 o C 3) -273 o F 4) वरीलपैकी एकाही नाही.

At what temperature are Celsius and Fahrenheit the same?

1) - 273 o C 2) - 40 o C 3) - 273 o F 4) None of the above

Mulyaankan

90. डायनामाईट बनवण्यासाठी खालीलपैकी कोणता पदार्थ उपयोगी प डतो?

1) ग्लिसरॉल
2) इथिल अ ल्कोहोल
3) मिथिल अ ल्कोहोल
4) ग्लायकॉल

Which substance is useful in making of dynamite ?

1) Glycerol
2) Ethyl alcohol
3) Methyl alcohol
4) Glycol

Mulyaankan

मूल्यांकन
Enter to Learn, Leave to Serve.

राज्यसेवा पूर्व परीक्षा 2019

Fourth sectional (GS – Science) 25th Nov 2018

Answer key

Q No	Ans	Q no	Ans	Q No	Ans	Q No	Ans
1	**3**	26	**1**	51	**3**	76	**4**
2	**2**	27	#	52	**4**	77	**3**
3	**4**	28	**3**	53	**1**	78	**3**
4	**1**	29	**4**	54	**2**	79	**3**
5	**2**	30	**3**	55	**4**	80	**2**
6	**2**	31	**2**	56	**2**	81	**1**
7	**3**	32	**3**	57	**4**	82	**4**
8	**4**	33	**4**	58	**1**	83	**2**
9	**2**	34	**4**	59	**4**	84	**4**
10	**4**	35	**3**	60	**4**	85	**3**
11	**2**	36	**3**	61	**3**	86	**4**
12	**4**	37	**2**	62	**4**	87	**1**
13	**3**	38	**4**	63	**3**	88	**3**
14	**3**	39	**1**	64	**4**	89	**2**
15	**3**	40	**2**	65	**1**	90	**1**
16	**3**	41	**3**	66	**4**	91	
17	**2**	42	**2**	67	**2**	92	
18	**1**	43	**2**	68	**2**	93	
19	**2**	44	**3**	69	**4**	94	
20	**2**	45	**3**	70	**1**	95	
21	**3**	46	**3**	71	**2**	96	
22	**4**	47	**1**	72	**2**	97	
23	**4**	48	**3**	73	**1**	98	
24	**1**	49	**1**	74	**2**	99	
25	**4**	50	**1**	75	**1**	100	

Date : 9/12/2018

प्रश्नपुस्तिका क्रमांक
BOOKLET NO.

मूल्यांकन
Enter to Learn, Leave to Serve.

A

2019

प्रश्नपुस्तिका

पेपर II

वेळ : 2 (दोन) तास

एकूण प्रश्न :
एकूण गुण :

सूचना

(1) सदर प्रश्नपुस्तिकेत 100 अनिवार्य प्रश्न आहेत. उमेदवारांनी प्रश्नांची उत्तरे लिहिण्यास सुरुवात करण्यापूर्वी या प्रश्नपुस्तिकेत सर्व प्रश्न आहेत किंवा नाहीत याची खात्री करून घ्यावी. असा तसेच अन्य काही दोष आढळल्यास ही प्रश्नपुस्तिका समवेक्षकांकडून लगेच बदलून घ्यावी.

परीक्षा-क्रमांक								
	↑ केंद्राची संकेताक्षरे						↑ शेवटचा अंक	

(2) आपला परीक्षा-क्रमांक ह्या चौकोनांत **न विसरता बॉलपेनने** लिहावा.

(3) वर छापलेला प्रश्नपुस्तिका क्रमांक तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर विशिष्ट जागी उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे **न विसरता नमूद करावा.**

(4) (अ) या प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाला 4 पर्यायी उत्तरे सुचविली असून त्यांना 1, 2, 3 आणि 4 असे क्रमांक दिलेले आहेत. त्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तराचा क्रमांक उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर नमूद करावा. अशा प्रकारे उत्तरपत्रिकेवर उत्तरक्रमांक नमूद करताना तो संबंधित प्रश्नक्रमांकासमोर छायांकित करून दर्शविला जाईल याची काळजी घ्यावी. **ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉलपेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.**

(ब) **ॲकॅडमीने ज्या विषयासाठी मराठी बरोबर इंग्रजी माध्यम विहित केलेले आहे. त्या विषयाचा प्रत्येक प्रश्न मराठी बरोबर इंग्रजी भाषेत देखील छापण्यात आला आहे. त्यामधील इंग्रजीतील किंवा मराठीतील प्रश्नामध्ये मुद्रणदोषांमुळे अथवा अन्य कारणांमुळे विसंगती निर्माण झाल्याची शंका आल्यास, उमेदवाराने संबंधित प्रश्न पर्यायी भाषेतील प्रश्नाशी ताडून पहावा.**

(5) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. यास्तव सर्व प्रश्नांची उत्तरे द्यावीत. घाईमुळे चुका होणार नाहीत याची दक्षता घेऊनच शक्य तितक्या वेगाने प्रश्न सोडवावेत. क्रमाने प्रश्न सोडविणे श्रेयस्कर आहे पण **एखादा प्रश्न कठीण वाटल्यास त्यावर वेळ न घालविता पुढील प्रश्नाकडे वळावे.** अशा प्रकारे शेवटच्या प्रश्नापर्यंत पोहोचल्यानंतर वेळ शिल्लक राहिल्यास कठीण म्हणून वगळलेल्या प्रश्नांकडे परतणे सोईस्कर ठरेल.

(6) उत्तरपत्रिकेत एकदा नमूद केलेले उत्तर खोडता येणार नाही. नमूद केलेले उत्तर खोडून नव्याने उत्तर दिल्यास ते तपासले जाणार नाही.

(7) **प्रस्तुत परीक्षेच्या उत्तरपत्रिकांचे मूल्यांकन करताना उमेदवाराच्या उत्तरपत्रिकेतील योग्य उत्तरांनाच गुण दिले जातील. तसेच ''उमेदवाराने वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी स्वरूपाच्या प्रश्नांची दिलेल्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तरेच उत्तरपत्रिकेत नमूद करावीत. अन्यथा त्यांच्या उत्तरपत्रिकेत सोडविलेल्या प्रत्येक चार चुकीच्या उत्तरांसाठी एका प्रश्नाचे गुण वजा करण्यात येतील''.**

ताकीद

ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी ॲकॅडमीने विहित केलेली वेळ संपेपर्यंत ही प्रश्नपुस्तिका ॲकॅडमीची मालमत्ता असून ती परीक्षाकक्षात उमेदवाराला परीक्षेसाठी वापरण्यास देण्यात येत आहे. ही वेळ संपेपर्यंत सदर प्रश्नपुस्तिकेची प्रत/प्रती, किंवा सदर प्रश्नपुस्तिकेतील काही आशय कोणत्याही स्वरूपात प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षपणे कोणत्याही व्यक्तीस पुरविणे, तसेच प्रसिद्ध करणे हा गुन्हा असून अशी कृती करणाऱ्या व्यक्तीवर शासनाने जारी केलेल्या ''परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचा अधिनियम-82'' यातील तरतुदीनुसार तसेच प्रचलित कायद्याच्या तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षाच्या कारावासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रकमेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.

तसेच ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी विहित केलेली वेळ संपण्याआधी ही प्रश्नपुस्तिका अनधिकृतपणे बाळगणे हा सुद्धा गुन्हा असून तसे करणारी व्यक्ती ॲकॅडमीच्या कर्मचारीवृंदापैकी, तसेच परीक्षेच्या पर्यवेक्षकीयवृंदापैकी असली तरीही अशा व्यक्तीविरूद्ध उक्त अधिनियमानुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती शिक्षेस पात्र होईल.

पर्यवेक्षकांच्या सूचनेविना हे सील उघडू नये

SEAL

पुढील सूचना प्रश्नपुस्तिकेच्या अंतिम पृष्ठावर पहा

खाली दिलेल्या परिच्छेद वाचा आणि प्रत्येक परिच्छेदावर आधारित विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे नमूद करा. हया प्रश्नांची उत्तरे परिच्छेदावर आधारित असली पाहिजेत.

Read the following passages and respond to the questions that follow each passage. Your responses should be based on the passages.

प्रश्न क्रमांक 1 ते 5

मोगल इथे आल्यानंतरही विज्ञान-तंत्रज्ञान हयामध्ये संशोधन चालूच राहिले. भूमितीशास्त्रावर मीर महम्मद हाशीम आणि मौलवी महम्मद बरकत हयांनी विद्वत्तापूर्ण ग्रंथ लिहिले आहेत.

खगोलशास्त्राचा अभ्यास विशेष महत्वाचा समजला जाई. कारण त्याच्या सहायाने कालगणना निश्चित करता येई अणि ग्रहणासारख्या महत्वाच्या खगोलविषयक घटनांचे अंदाज करता येत. दिल्लीत सुलतानांचे राज्य होते तेव्हा आणि मोगल साम्राज्य स्थापन झाल्यानंतरही वेधशाळा स्थापन झाल्या. जयपूर शहराचा संस्थापक सवाई जयसिंग हयांचे हया क्षेत्रातील काम फार महत्वाचे आहे. जयपूर, दिल्ली, मथुरा, उज्जयनी आणि वाराणशी येथे त्यांनी वेधशाळा स्थापून त्यात दगडाची प्रचंड उपकरणे बसविली. सर्वसामान्यात: वेधशाळातून धातूची उपकरणे वापरली जातात. पण त्याऐवजी त्याने दगडी उपकरणेच वापरायची ठरविली याचे कारण धातूची उपकरणे बिनचूक खगोल निरीक्षणाला फार थिटी पडतात, असे त्याचे मत होते. कालगणना बिनचूक करू शकतील अशी साधने निर्माण करण्यात सवाई जयसिंग हयांना विशेष आस्था होती. त्यांनी प्रस्थापित साधनांचा अभ्यास केला. त्यात वाळूची घडयाळे, छाया-घडयाळ वा सूर्यतबकडी यंत्रे ही प्रमुख होती. वापरात असलेल्या पंचांगांचाही त्यांनी अभ्यास केला होता. हया उपकरणाद्वारे उपलब्ध होणारी कालगणना आणि आकाशातील तारे व ग्रह हयांची त्यांनी तुलना केली. सर्व माहिती संकलित करण्याच्या प्रयत्नात त्यांनी एतद्विषयक अनेक ग्रंथांची संस्कृत भाषांतरे करवून घेतली. अनेक विद्वानांना व खगोलशास्त्रज्ञांना आपल्या दरबारी बोलावून घेतले. आपल्याला प्राप्त झालेल्या नवीन ज्ञानाचा उपयोग सवाई जयसिंगाने निरिक्षणांच्या मालिका बनविण्यासाठी पुढे त्यानी त्यांचा अंर्तभाव 'जीझ् -इ-जाबीद महम्मद शाही' या ग्रंथात केला.अन्य खगोलशास्त्रज्ञांनी हया क्षेत्रात महत्वाची अध्ययने केली आहेत. त्यापैकी मुल्ला फरीदत मुनाजम यांनी शहाजहानच्या कारकीर्दीत एक 'खगोल तक्ता' तयार केला, हे एक महत्वाचे कार्य.

तांब्याच्या भांडयाना कथिलाची कल्हई करण्याची पध्दत मोगल कालखंडात लोकप्रिय होती. शोभेच्या वस्तूंसाठी शिशाचा मिश्रधातू 'बिदरी' चा उपयोग केला जात असे. मिनाकारीसाठी शुभ्र आणि रंगीत अशा दोन प्रकारचे लुकण (एनॅमल) बनविले जात असे. युरोपमध्ये त्या काळात अज्ञात असलेला जस्त (झिंक) हा धातू भारतात सर्रास वापरात होता. मोगल साम्राजाच्या उत्तर काळात जहाजबांधणी हा एक महत्वाचा उदयोग झाला. भारतीय जहाजे व्यापारासाठी किनाऱ्यालगत आणि खोल समुद्रातही संचार करीत होती. वैदयकशास्त्राने फार मोठा विस्तार केला. त्या काळात औषधी विज्ञानावर लिहिले गेलेले प्रबंध आज उपलब्ध आहेत. हया प्रबंधात विशेषज्ञानावर आधारित अत्यंत तपशीलवार सूचना आहेत. वाहतुकीची साधने म्हणून आणि युध्दातही जनावरे फार महत्वाची असतात ही गोष्ट ध्यानी घेऊन विद्वानांनी जनावरांच्या रोगांकडे खास लक्ष दयावे, हे स्वाभाविक होते. अकबराच्या कारकीर्दीत हत्तीवर शस्त्रक्रिया करणारा पशुवैदय असल्याचाही उल्लेख आढळतो.

With the coming of the Mughals, research and innovation in science and technology continued. In the field of geometry Mir Mohammad Hashim and Maulvi Muhammad Barkat wrote scholarly treatises.

The study of astronomy was considered particularly important for it was used to calculate the exact time and to forecast astrologically important occurrences such as eclipses. Observatories had been set up under the Sultans of Delhi and later under the

Mughal emperors as well, but perhaps the most ambitious achievements were those of Sawai Jai Singh, the founder of the city of Jaipur. Sawai Jai Singh built a series of massive masonry instruments at observatories in Jaipur, Delhi, Mathura, Ujjain and Varanasi. He chose to build his instruments of masonry instead of using the more common metal instruments because he felt the latter were too small to provide adequately accurate readings. Sawai Jai Singh's deep interest in establishing a precise means of reckoning the time led him to study the existing methods such as hour glasses and sundials and consult the calendars that were in use. He decided to tally the findings of these devices with the position of the stars and planets in the sky. In an effort to collect all the information he could, he had various works translated into Sanskrit and invited many scholars and astronomers to his courts. Sawai Jai Singh used his new-found knowledge to formulate tables of observations, which he included in a work on astronomy called the *Zij-i-Jadid-Muhammad Shahi.* Other stronomers also made valuable studies in this field. One of theses was Mulla Farid Manajam, who prepared an astral chart during the reign of Shah Jahan.

The use of tin to coat copper utensils became very popular during the Mughal period and for decorative articles the lead alloy *bidari* was used. Both white and coloured enamels were also developed. The one metal which was not known in Europe till much later but was in common use in India was zinc. Shipbuilding became an important industry during the later Mughal period, and ships sailed up and down the coast and across the ocean in pursuit of trade. Medicine covered a vast range. Treatises which have come down to us from this period suggest detailed and specialized knowledge. Considering that animals were of vital importance as a means of transport and in wars, it is not surprising that medical scholars had over the years been turning their attention to dealing with their ailments. During Akbar's reign, there is even mention of a surgeon for elephants.

1. परिच्छेदाची मध्यवर्ती कल्पना कोणती?
   1. मुघल काळातील विज्ञान
   2. सवाई जयसिंगाचे कालगणना निश्चित करण्यामधील योगदान.
   3. मुघल काळातील विज्ञानावरील ग्रंथ.
   4. मुघल काळातील खगोलशास्त्र

   What is the central theme of passage?
   1. Science during Mughal period
   2. Contribution of Sawai Jai Singh in calculating time
   3. Treatises during Mughal Period
   4. Astronomy during Mughal period

Mulyaankan

2. खालीलपैकी कोण मुघल काळामध्ये शास्त्रज्ञ म्हणून उदयास आले?

अ. मीर महम्मद हाशीम | ब. सवाई जयसिंग
क. शहाजहान | ड. मुल्ला फरीदन मुनाजम
इ. महम्मद बरकत.

पर्याय:

1. वरील सर्व | 2. कोणतेही नाही.
3. अ, ब, ड, ई | 4. अ, ड, इ

Which of the following was/were scientists during Mughal period?

a. Mir Mohammad Hashim | b. Sawai Jai Singh
c. Shah Jahan | d. Mulla Farid Manajam
e. Maulavi Muahammad Barkat

Options:

1. All of the above | 2. None of the above
3. a, b, d, and e | 4. a, d and e

---

3. "धातूची उपकरणे बिनचूक खगोल निरिक्षणाला फार थिटी पडतात" असे जयसिंगाचे मत होते, कारण:

अ. सूर्याच्या प्रकाशात धातू प्रसरण पावतात, त्यामुळे निरिक्षणे अचूक येत नाहीत.
ब. सूर्याच्या प्रकाशात दगड प्रसरण पवत नाहीत. त्यामुळे निरिक्षणे अचूक येतात.
क. दगड धातूपेक्षा जास्त मुबलक प्रमाणात उपलब्ध होते.

पर्याय:

1. अ व ब स्वतंत्रपणे कारण नाहीत, पण एकत्रितपणे कारण आहेत.
2. ब व क स्वतंत्रपणे कारण नाहीत, पण एकत्रितपणे कारण आहेत.
3. अ व क स्वतंत्रपणे कारण नाहीत, पण एकत्रितपणे कारण आहेत..
4. कोणतेही कारण योग्य नाही.

"Metal instruments were too small to provide adequately accurate readings" is the opinion of Jai Singh, because –

a. Observations could not be correct as metals expand in sunlight
b. Observations could be correct as masons don't expand in sunlight
c. Masons availability is more than that of Metals

Options:

1. a and b are not reasons independently; but both are reasons together
2. b and c are not reasons independently; but both are reasons together
3. a and c are not reasons independently; but both are reasons together
4. None of the above reasons is correct

---

4. खालीलपैकी कोणते तर्क परिच्छेदातून अपेक्षित आहे/त?
   अ. दिल्लीमध्ये सुलतानांचे राज्य माघम साम्राज्याआधी अस्तित्वात होते.
   ब. कालगणना व ग्रहण या एकमेकांशी निगडीत संकल्पना आहेत.
   क. सवाई जयसिंग कालगणना बिनचूक मोजण्यात यशस्वी झाले होते.

पर्याय:

1. अ, ब आणि क	2. अ आणि ब फक्त
3. अ फक्त	4. कोणतेही नाही.

Which of the following inferences is/are correct?
   a. Empire of Delhi Sultans existed before Mughal Empire.
   b. Concepts of calculation of time and eclipse are interrelated to each other
   c. Sawai Jai Singh succeeded in calculating adequately accurate time.

Options:

1. a, b and c	2. a and b only
3. a only	4. None

---

5. खालीलपैकी कोणती विधाने **योग्य** आहे/त?
   अ. तांब्याला कल्हई करण्याची पद्धत मुघल येण्यापूर्वी अस्तित्वात आली.
   ब. मोघल साम्राज्याच्या पूर्व काळात जहाजबांधणी हा उदयोग अस्तित्वात नव्हता.
   क. मोघल काळात हत्ती हा युद्धाच्या दृष्टीने फार महत्वाचा होता.

पर्याय:

1. अ आणि क फक्त	2. अ फक्त
3. अ आणि ब फक्त .	4.कोणतेही नाही.

Which of the following statements is/are **correct**?
   a. Method of coating of copper utensils came into existence before coming of Mughals.
   b. Shipbuilding was not existed before Mughal Empire.
   c. Elephants were important from war perspective during Mughal period.

Options:

1. a and c only	2. a only
3. a and b only	4. None

प्रश्न क्रमांक 6 ते 11

भारताच्या इतिहासाने धर्म हे शक्तिचे उगमस्थान आहे, हे दर्शवले आहे. जेथे सामान्य माणसावर पुष्कळदा मॅजिस्ट्रेटपेक्षा पुरोहिताचा अधिक प्रभाव आहे. तेथे प्रत्येक गोष्ट, संप व निवडणूका यांसारख्या गोष्टीदेखील, अगदी सहजपणे धार्मिक वळणे घेतात व अगदी सहजपणे त्यांना विपर्यस्त असा धार्मिक अर्थ लावला जातो.

माणसांवरील धर्मसत्तेच्या प्रभावाचे आणखी एक उदाहरण म्हणून रोमच्या प्लेबियनांचे उदाहरण विचारात घेऊ. ते या मुदयावर अधिक प्रकाश टाकते. रोमन प्रजासत्ताकाखालील सर्वोच्च कार्यकारिणीमध्ये हिस्सा

मिळविण्यासाठी प्लेबियनांनी लढा दिला आणि त्यांनी 'कमिटीआ सेंचुरिआटा' ने, जी प्लेबियन लोकांची सभा होती, स्थापन केलेल्या स्वतंत्र मतदार संघाने निवडून दिलेल्या प्लेबियन परराष्ट्र वकिलाची नेमणूक करून घेतली. पॅट्रिशियन वकील प्रशासन चालवताना प्लेबियन लोकांच्या विरूध्द पक्षपात करीत असतात असे वाटल्यामूळे त्यांना त्यांचे स्वत:चे वकील हवे होते. त्यांनी वरवर मोठा लाभ मिळविला, कारण रोमच्या प्रजासत्ताक संविधानाखाली एका परराष्ट्र वकिलाला दुसऱ्या परराष्ट्र वकिलाच्या कृतीला मनाई करण्याचा अधिकार होता. परंतु खरोखर त्यांना एखादया गोष्टीचा लाभ झाला काय? या प्रश्नाचे उत्तर नकारार्थीच दयावे लागेल. ज्याला प्रबळ माणूस म्हणता आले असते व जो पॅट्रिशियन परराष्ट्र-वकिलापेक्षा अधिक स्वतंत्र राहून कार्य करू शकला असता असा प्लेबियन परराष्ट्र-वकील प्लेबियनांना कधीच मिळू शकत नव्हता. प्लेबियनांच्या स्वतंत्र मतदार संघाद्वारे प्लेबियन परराष्ट्र-वकिलाची निवड झाली असती, ही वस्तुस्थिती पाहता सर्वसाधारण परिस्थिती प्लेबियनांना समर्थ प्लेबियन परराष्ट्र वकील मिळायला हवा होता. प्रश्न पडतो की, त्यांना त्यांचा परराष्ट्र वकील म्हणून काम पाहण्यासाठी एखादा समर्थ प्लेबियन मिळविण्यात ते का अपयशी ठरले? या प्रश्नाच्या उत्तरावरून माणसांच्या मनांवर धर्माचा जो पगडा आहे तो उघड होतो. संपूर्ण रोमन लोकसमुदायाने मान्य केलेले तत्व असे होते की, डेल्फीच्या कौलाने 'तो देवतेस स्वीकारर्ह आहे' असे जाहीर केल्याशिवाय कोणताही अधिकारी आपल्या पदाचा कार्यभार स्वीकारू शकत नव्हता. डेल्फीचा देवतेच्या मंदिराचा ताबा असलेले पाद्री हे सर्वच्या सर्व पॅट्रिशियन होते. त्यामुळे जेंव्हा केंव्हा प्लेबियनांनी पॅट्रिशियनांना विरोध केलेला, अथवा भारतात प्रचलित असलेला शब्द वापरायचा तर 'जातीयवादाला' विरोध केलेला, पक्षाचा समर्थ माणूस म्हणून ओळखण्यात येणारा परराष्ट्र-वकील निवडला त्या त्यावेळी कौलाद्वारे न चूकता जाहीर केले गेले की, 'तो देवतेला स्वीकारार्ह नाही.' अशा प्रकारे कौलाद्वारे न चुकता जाहीर केले गेले की, तो देवतेला स्वीकारार्ह नाही. अशा प्रकारे प्लेबियनांना त्यांच्या हक्काच्या बाबतीत फसवण्यात आले. परंतु लक्षात घेण्यासारखी गोष्ट म्हणजे, प्लेबियनांनी अशाप्रकारे स्वत:ला फसू दिले, कारण त्यांचासुद्धा एखादा अधिकाऱ्याने त्याचा कर्तव्यभार स्वीकारण्यापूर्वी देवतेची मान्यता मिळविणे ही पूर्वअट होती आणि लोकांनी केलेली निवड ही पुरेशी नाही, असा दृढविश्वास होता. जर प्लेबियनांनी लोकांची निवड पुरेशी असून देवतेची मान्यता आवश्यक नाही असे म्हटले असते, तर त्यांना जे प्राप्त झाले त्यापेक्षा अधिक राजकीय हक्कांचा संपूर्ण फायदा मिळवता आला असता. परंतु त्यांनी तसे केले नाही. ते आपल्यासाठी कमी योग्यतेंचा परंतु देवतेसाठी अधिक योग्यतेचा, वास्तविक अर्थाने पॅर्टिशियन लोकांच्या अधिक अधीन असलेला, असा दुय्यम दर्जाचा माणूस निवडण्यास तयार झाले . कदाचित, धर्माचा त्याग करण्यापेक्षा ज्याच्यासाठी ते एवढे निकराने लढले त्या भौतिक लाभांचा त्यांनी त्याग केला. धर्म हे पैशापेक्षा अधिक मोठे नसले तरी पैशासारखेच सत्तेचा उगमस्थान असू शकते, ही गोष्ट यावरून दर्शविली जात नाही काय?

That religion is the source of power is illustrated by the history of India, where the priest holds a sway over the common man often greater than that of the magistrate, and where everything, even such things as strikes and elections, so easily takes a religious turn and can so easily be given a religious twist.

Take the case of the Plebians of Rome, as a further illustration of the power of religion over man. It throws great light on this point. The Plebians had fought for a share in the supreme executive under the Roman Republic, and had secured the appointment of a Plebian Consul elected by a separate electorate constituted by the Commitia Centuriata, which was an assembly of Plebians. They wanted a Consul of their own because they felt that the Patrician Consuls used to discriminate against the Plebians in carrying on the

administration. They had apparently obtained a great gain, because under the Republican Constitution of Rome one Consul had the power of vetoing an act of the other Consul. But did they in fact gain anything? The answer to this question must be in the negative. The Plebians never could get a Plebian Consul who could be said to be a strong man, and who could act independently of the Patrician Consul. In the ordinary course of things the Plebians should have got a strong Plebian Consul, in view of the fact that his election was to be by a separate electorate of Plebians. The question is, why did they fail in getting a strong Plebian to officiate as their Consul? The answer to this question reveals the dominion which religion exercises over the minds of men. It was an accepted creed of the whole Roman people that no official could enter upon the duties of his office unless the Oracle of Delphi declared that he was acceptable to the Goddess. The priests, who were in charge of the temple of the Goddess of Delphi were all Patricians. Whenever, therefore the Plebians elected a Consul who was known to be a strong party man and opposed to the Patricians — or "communal," to use the term that is current in India — the Oracle invariably declared that he was not acceptable to the Goddess. This is how the Plebians were cheated out of their rights. But what is worthy of note is that the Plebians permitted themselves to be thus cheated because they too, like the Patricians, held firmly the belief that the approval of the Goddess was a condition precedent to the taking charge by an official of his duties, and that election by the people was not enough. If the Plebians had contended that election was enough and that the approval by the Goddess was not necessary, they would have derived the fullest benefit from the political right which they had obtained. But they did not. They agreed to elect another, less suitable to themselves but more suitable to the Goddess — which in fact meant more amenable to the Patricians. Rather than give up religion, the Plebians give up the material gain for which they had fought so hard. Does this not show that religion can be a source of power as great as money, if not greater?

Mulyaankan

6. खालील विधानांचा विचार करा.

अ.प्लेबियनांनावर धर्माचा प्रभाव नव्हता.

ब. पॉट्रिशीयन लोक धर्माचा वापर करून सामान्य रोमन जनतेवर प्रभाव टाकत, परंतु त्यांच्यावर धर्माचा प्रभाव नव्हता.

क. लेखकाच्या मते, प्लेबियनांना समर्थ परराष्ट्र वकील कधीच मिळाला नाही.

वरीलपैकी कोणती विधाने **असत्य** आहे/त?

1. अ आणि ब फक्त
2. ब आणि क फक्त
3. अ आणि क फक्त
4. अ, ब आणि क

Consider the following statements:

a. Plebians did not have impact of religion.

b. Patricians influence Roman people with religion, but they were not influenced by religion.

c. According to author, Plebians never got a strong consul.

Which of the above statements is/are **incorrect**?

1. a and b only	2. b and c only
3. a and c only	4. a, b and c

---

7. लेखकाने भारतीय जनता व रोमन जनता यामधील साधर्म्य कश्या प्रकारे सांगितले आहे?

अ. धर्मापेक्षा मोठी कोणतीच शक्ती नाही.

ब. पॅट्रिशियन रोमन जनतेमध्ये व जातीयवाद भारतीय जनतेमध्ये एकाच प्रकारची भूमिका पार पाडतात.

क. दोन्ही ठिकाणी धर्माच्या अधीन असणे योग्यतेपेक्षा जास्त महत्वाचे आहे.

ड दोन्ही ठिकाणी सत्तेचे उगमस्थान धर्म आहे.

पर्याय:

1. अ, ब आणि ड	2. क आणि ड
3. अ, ब, क आणि ड	4. क फक्त

In what ways, author has mentioned similarities between Indian people and Roman people?

a. There is no power greater than religion.

b. Patrician in Rome and Communal in India played same kind of role

c. At both places, amenable to religion is more important than suitability of person.

d. Religion is source of power at both places.

Options:

1. a, b and d	2. c and d
3. a, b, c and d	4. c only

\

---

8. खालीलपैकी कोणते तर्क परिच्छेदातून अपेक्षित आहेत?

अ. कमिटीआ सेंचुरिमाटा परराष्ट्र वकील नेमणुक करणारी सर्वोच्च संस्था होती.

ब. समर्थ परराष्ट्र वकील धर्माविरूद्ध असते अशी रोमन जनतेची धारणा होती.

क. प्लेबियनांनी भौतिक लाभासाठी पॅट्रिशियनांना विरोध केला.

पर्याय:

1. क फक्त	2. ब आणि क फक्त
3. कोणतेही नाही.	4. अ, ब आणि क

Mulyaankan

Which of the following inferences is/are correct?

a. Commitia Centuriata was the apex body for appointment of consul.

b. Roman people had a conception that a strong consul is against religion.

c. Plebians opposed Patricians for material gains.

Options:

1. c only 2. b and c only
3. None 4. a, b and c

---

9. खालीलपैकी कोणत्या गोष्टी **अपरिहार्यपणे असत्य** आहे/त?

अ.पॅट्रिशियन वकील प्रशासन चालवताना प्लेबियन लोकांच्या विरूद्ध पक्षपात करीत नसत.

ब.पैसा हा भौतिक लाभांपैकी एक लाभ आहे.

क भारतामध्ये जातीयवाद ही धर्माची अंतर्भुत संकल्पना आहे.

पर्याय:

1. अ आणि क फक्त 2. अ आणि ब फक्त
3. क फक्त 4.कोणतेही नाही.

Which of the following statements is/are **inevitably incorrect**?

a. Patrician Consuls did not discriminate against the Plebians in carrying on the administration.

b. Money is one of the material gains.

c. Communal is the implicit concept of religion in India.

Options:

1. a and c only 2. a and b only
3. c only 4. None

---

10. परिच्छेदाला योग्य शीर्षक सुचवा.

1. सामान्य जनतेवरील धर्माचा पगडा
2.जातीयवाद भारतातील सत्तेचे उगमस्थान
3. प्लेबियनचा लढा-एक क्रांती
4. रोमन समाजातील धर्माचे महत्व.

Suggest the appropriate title to the passage.

1. Influence of religion on common people
2. Communal- source of power in India
3. Struggle of Plebians – a Revolution
4. Significance of religion among Roman people

---

11. खालीलपैकी कोणती विधाने **योग्य** आहेत?

अ. पैसा सत्तेचे सर्वोच्च उगमस्थान आहे.

ब. प्लेबियन ही रोमन प्रजासत्तकामधील एक जात होती.

क. रोममध्ये डेल्फी ही देवता सर्वोच्च देवता होती.

पर्याय:

1. अ आणि क
2. अ, ब आणि क
3. क फक्त
4. अ, ब आणि क तिन्ही अयोग्य

Which of the following statements is/are **correct**?

a. Money is the greatest source of power.

b. Plebians was a caste in Roman republic.

c. Delphi goddess was the greatest goddess in Rome.

Options:

1. a and c
2. a, b and c
3. c only
4. a, b and c are incorrect

प्रश्न क्रमांक 12 ते 15

एका अतिशय महत्वाच्या विषयावरील आपल्या शिफारशी सरकारला सादर करण्यापूर्वी वार्ताहरांना त्याची कल्पना असावी या हेतूने, या विषयावर नेमलेल्या उच्चाधिकार समितीच्या सदस्यांनी एक वार्ताहर परिषद घेतली असता एक तरूण वार्ताहराने ताडकन विचारले, "असे अनेक अहवाल आणि त्यांतल्या शिफारशी आम्ही वाचीत असतो. या शिफारशींची अंमलकजावणी कधी होणार ते सांगा." उच्चाधिकार समितीच्या अध्यक्षाने उडवाउडवीची उत्तरे दिली. हे चालू असतानाच त्याच समितीतील एका सदस्याने हसत हसत मध्ये हस्तक्षेप केला आणि त्या वार्ताहरालाच त्या सदस्याने विचारले, " आम्ही अनेक अहवाल तयार करतो, त्याबाबतचे वृत्त तुम्ही छापा. मामला संपला! अंमलबजावणीचा प्रश्न येतोच कुठे ? आणि अंमलबजावणीची गरज आहे कुणाला? "

कारणे काही असोत, पण वर्षानुवर्षे आयुष्यात प्रत्यक्ष कृती वा अंमलबजावणीला आपण नेहमीच अत्यल्प महत्व देत आलो आहोत, हे वास्तव नाकारता येत नाही. कुठल्याही कृतिकार्यक्रमाची वा धोरणाची घोषणा करताना आपल्याला भरपूर प्रसिध्दी मिळाली पाहिजे, हाच बहुतांश लोकांचा दृष्टिकोन असतो. पुढे घोषित केलेल्या कार्यक्रमाचे काय झाले, याची कुणीही विचारणा करीत नाही. त्यात जनतेची स्मरणशक्ती अल्प असते, हेही खरे! या सगळया निराशाजनक पार्श्वभूमीवर, कांही लोक असेही सापडतात की, जे अगदी शांतपणे एखादया बाबीचा चिकाटीने पाठपुरावा करतात, मार्गात येणाऱ्या अनंत अडचणींवर मात करतात वा त्यातून मार्ग काढीत काही एक विधायक फलप्राप्ती करून घेण्यात यशस्वी होतात. या चिकाटीच्या लोकांमुळेच आपण आज थोडीबहुत प्रगती करू शकलो आहोत, हे आपण ध्यानात ठेवले पाहिजे.

हा जो भविष्यवेधी आराखडा आपण एवढया परिश्रमांनी तयार केला आहे, त्यात दर्शविलेल्या उद्दिष्टपूर्तीसाठी प्रत्यक्षात आपण तयार होऊ शकतो का? आमचे या प्रश्नाचे उत्तर 'होय' असेच आहे . आपला इतिहास असे सांगतो की, आजपर्यंत कृतीला आपण नेहमीच दुय्यम लेखले आहे. या आपल्या वागण्यात एकदम बदल होऊन आपण एकदम कार्यप्रवण होऊ हे कसे? याचे कारण असे आहे की, आजची आपली बहुतांश लोकसंख्या तरूण असून ही

तरूणाई बदलासाठी आतुर झाली आहे. लायसन्स राज पुष्कळसे लयाला गेले आहे. नियम, कायदे यांच्या जंजाळात अडकलेली कार्यप्रणाली हळूहळू सोपी आणि सुटसुटीत होताना दिसते आहे. या उत्साहवर्धक बदलांमुळे भारतातील धाडसी आणि उद्दमशील तरूण कार्यप्रवृत्त होतील, असे मानायला बरीच जागा आहे. आजचा तरुण सुखी आणि सुरक्षित सरकारी नोकरीच्या मागे नसून त्याच्या धडपडया प्रकृतीला आणि हुन्नरीपणाला वाव देणाऱ्या नवनव्या रोजगाराच्या संधी शोधून त्यांवर तो प्रयोग करू इच्छितो.

A very high level committee, working on a matter of vital importance for India, once called a press conference to share their forthcoming recommendation with media persons. a young reporter got up and asked, 'we have seen or heard of many such reports. When will action be taken on them?' The chairman of the committee gave an evasive reply. Then a member of the committee intervened. , 'We generate many reports. There are many reporters like you to reports the news. Reports and reporters-do we need action?'

Somehow over the years, we have developed a habit of giving low priority to actual action on the ground. Often people are keen on getting huge publicity in the newspapers or electronic media, while announcing their programmes or policies. Public memory is short. Nobody bothers to ask whether something is being done to implement them even after a year! Still, there are a number of persons who do keep pushing against heavy odds to do something concrete. Because of them, there is some progress in our country.

We believe that it can. People may ask why we think will be action now, when earlier there was a relative slack. The answer, we believe, lies in appreciating that a large part of our population is young for them. The license-permit-quota raj has been substantially dismantled. This has unleashed a large amount entrepreneurial talent and adventurous spirit in India. Many youngsters are prepared to explore new avenues of work and employment and not wait for a secure job in Government.

12. लेखकाच्या मते वर्षानुवर्षे प्रत्यक्ष कृतीला नेहमीच अत्यल्प महत्व देण्याची कारणे काय आहे/आहेत?

अ. अंमलबावणी पेक्षा प्रसिध्दीच्या मागे धावणे.

ब.अंमलबजावणी गरज आहे असे कोणालाच वाटत नाही.

पर्याय:

1. फक्त अ 2. फक्त ब

3. अ आणि ब 4. वरीलपैकी एकही नाही.

According to author, what is the reason/s behind giving low priority to actual action for years?

a. Keen on getting huge publicity than actual implementation.

b. No one feels need of implementation.

Options:

1. Only a 2. Only b
3. a and b 4.None of the above.

---

13. खालीलपैकी कोणती विधाने **अयोग्य** आहेत?

अ. जीवनात यशस्वी होण्यासाठी शांतपणे एखादया गोष्टीचा पाठपुरावा करावाच लागतो.

ब. लायसन्स राजचा भविष्यात लवकरच संपूर्ण अंत होईल.

पर्याय:

1. फक्त अ 2. फक्त ब
3. अ आणि ब 4. वरीलपैकी एकही नाही.

Which of the following statements is/are **incorrect**?

a. To succeed in life, there is need to push particular thing persistently.

b. License raj will be vanished completely in near future.

Options:

1. a only 2. b only
3. a and b 4. None of the above

---

14. आपण कृतीला दुय्यम लेखतो. याचे कोणते-कोणते उदाहरण वरील उताऱ्यात सापडतात?

अ. समितीच्या अध्यक्षाने दिलेली उडवाउडवीची उत्तरे.

ब. समितीमधील सदस्याने हसत हस्तक्षेप करून दिलेले उत्तर.

क. इतिहासात नमुद केलेली उदाहरणे.

पर्याय:

1. अ आणि ब 2. अ आणि क
3. ब आणि क 4. अ, ब आणि क

We treat ‘Action’ as secondary. What is/are examples are given in the passage?

a. Evasive reply given by the Chairman

b. The answer given by member of committee after interventation

c. Examples given in the past.

Options:

1. a and b 2. a and c
3. b and c 4. a, b, and c

15. परिच्छेदाला योग्य शीर्षक सुचवा.
   1. बदलती तरूणाई
   2. स्वप्न आणि त्याची पूर्तता
   4 भारताचा अंमलबजावणीचा गंभीर प्रश्न.

Suggest the appropriate title to the passage.
   1. Report and its implementation
   2. Implementation – serious challenge
   3. Significance of Implementation
   4. Transforming youth

प्रश्न क्रमांक 16 ते 18

उंदरांना खाणारे अर्थातच इतर प्राणी आहेत. पक्षी, सरडे, कोल्हे, मगरी असे इतर अनेक पण साप हा एकच प्राणी आहे की जो थेट उंदराच्या बिळापर्यंत त्यांचा पाठलाग करतो. साप उंदराला त्याच्या बिळात मारील आणि त्या बिळाचा आपल्या उपयोगासाठी ताबा घेईल असेही अनेकवेळा घडते. साप ज्या विलक्षण सफाईने उंदीर पकडतात व मारतात ते आम्ही अनेक वर्षे पाहतो आहोत. पण अगदी आजही आम्हाला त्याचे कौतुक वाटते. अजगर घुशींना विदयुत वेगाने पकडून आपल्या बळकट स्नायुंच्या विळख्यात चिरडून टाकतात हे आम्ही पाहिले आहे, बारके झाडसाप छोटे उंदीर आणि मोठया उंदरांची पिल्ले व्यवस्थित हाताळतात, हेही आम्ही पाहिले आहे, आणि डुरक्या अजगर जमिनीखाली भुयार खोदून त्या भुयारातुन उंदरांना मोठया अक्कलहुशारीने केलेल्या बिळांत जाऊन पोहोचवतात हे सुध्दा आम्ही पाहिले आहे. माणसाने तंत्रशास्त्राच्या बाबतीत एवढी प्रगती केली असली तरी उंदरांची संख्या घटवण्याचे निसर्गाचे मार्ग माणसाच्या मार्गापेक्षा अधिक परिणामकारक आहेत. उंदरांचा नायनाट करण्याकरीता माणूस जमिनीत ज्वलज्जहाल कीटकनाशके पेरून ठेवतो. पण उंदीर लवकरच ती अंगवळणी पाडून घेतात आणि त्यांचा त्यांच्यावर काहीही परिणाम होत नाही. तसेच पिंजऱ्यात कसे अडकू नये हे उंदीर लवकर शिकतात. आमचे घर उघडे असल्यामुळे शेजारचे सर्व उंदीर आमच्या घराकडे आकृष्ट होतात. त्यांना पिंजऱ्यात पकडण्यासाठी आम्हाला कोण खटपट करावी लागते! पिंजऱ्यात ठेवलेल्या चीझचा अथवा पावाचा तुकडा पिंजऱ्यात न अडकता कसा पळवावा हे उंदीर थोडयाच दिवसांत शिकतात. तेव्हा, यातून आम्ही मार्ग काढला तो असा की घराच्या छपराकडे आम्ही अनेक मोठे उंदीरखाऊ साप सोडले आणि त्यांचा परिणाम झाला. सापाला त्याचे श्रेय आपण दयायला हवे. आजपावेतो घडवलेल्या उंदरांच्या सापळयांमध्ये सापाइतका परिणामकारक कोणताही सापळा नाही!

Of course, there are other animals that eat rats too; birds, lizards, crocodiles, jackals and many others. But snakes are the only ones that can follow and catch a rat right down in its hole. Very often a snake will eat a rat in its burrow, and take over the hole for its own use. Over the years, we have admired the deadly efficiency with which snakes catch and kill rodents. We have seen pythons strike at bandicoots with lightning speed, and squeeze them in their muscular coils, small tree snakes tackling mice and young rats; sand boas burrowing their way into cunningly made rat holes. Nature's ways of keeping down the rat population are far more effective than those of man despite his advanced technology. Rats soon become immune to the deadly pesticides that man pours into the

Mulyaankan

ground, and quickly learn how to avoid getting trapped. Our own house, being open, attracts rats from all over the neighbourhood, and what a time we have trying to trap them! They soon learn to take the piece of cheese or bread from the trap without getting caught. So our solution was to release several big rat snakes on to our roof, and this seems to have helped. Let us give the snake his due. He is the most effective rat-trap invented so far.

16. “उंदरांची संख्या घटवण्याचे निसर्गाचे मार्ग माणसाच्या मार्गापेक्षा अधिक परिणामकारक आहेत”, कारण

अ. निसर्गाची जडणघडण फार क्लिष्ट असून माणसाचे तंत्रशास्त्र त्यामानाने खूपच सोपे आहे.

ब. उंदरामध्ये मानवी तंत्रशास्त्राला लवकर हरवण्याची कुवत असते.

क. मानवी तंत्रशास्त्र उंदीर वाचण्याच्या सर्व मार्गावर मात करू शकत नाही.

ङ निसर्ग उंदीर वाचण्याच्या सर्व मार्गावर मात करते.

पर्याय:

1. ब आणि क　　　2. क आणि ड

3. ड फक्त　　　4. अ, ब, क आणि ड

“Nature’s ways of keeping down the rat population are far more effective than those of man”, because –

a. Nature’s structure is very complex, while advanced technology of man is very simple compared to Nature’s structure.

b. Rat does have ability to defeat man’s advanced technology quickly.

c. Man’s advanced technology cannot overcome all ways of survival of rat.

d. Nature overcomes all ways of survival of rat.

Options:

1. b and c　　　2. c and d

3. d only　　　4. a, b, c and d

---

17. खालील विधानांचा विचार करा:

अ. सापाइतका इतर कोणताही प्राणी उंदरांना पकडण्यात तरबेज नाही.

ब. साप उंदरांना पकडण्यासाठी त्यांच्या बिळापर्यंत पाठलाग करतात.

पर्याय:

1. दोन्ही बरोबर, ब ही अ ची कारणमिमांसा आहे.
2. दोन्ही बरोबर, अ ही ब ची कारणमिमांसा आहे.
3. अ बरोबर, ब चूक
4. अ चूक, ब बरोबर

Consider the following statements:

a. No other animal is as efficient as snake in capturing rats.

b. snake follows rat right down in its hole to catch it.

Options:

1. Both correct; b is correct explanation of a
2. Both correct; a is correct explanation of b
3. a correct; b incorrect
4. a incorrect; b correct

---

18. खालीलपैकी कोणती विधाने **अयोग्य** आहे/त?

अ.बारके झाडसाप मोठया उंदरांना पकडत नाहीत.

ब.चीझ व पाव उंदरांचे आवडते खादय आहे..

पर्याय:

1. अ फक्त
2. ब फक्त
3. अ आणि ब
4. अ आणि ब योग्य

Which of the following statements is/are **incorrect**?

a. Small tree snakes don't catch old rats.

b. Cheese and Bread are rat's favourite food.

Options:

1. a only
2. b only
3. a and b
4. a and b are correct

प्रश्न क्रमांक 19 ते 23

आपण गेल्या चाळीस वर्षांत इतिहासाच्या अभ्यासक्रमात अमेरिकेच्या इतिहासाला भरपूर जागा दिली आहे हे एक महत्वाचे पाऊल आहे. पण त्यातून काही एक धोका उत्पन्न झाला आहे. आपल्या अभ्यासक्रमावर आधीच इंग्लंडच्या इतिहासाचा दूर करण्यास कठीण असा बोजा आहे. आंग्लभाषिक जगाचा गेल्या 400 वर्षाचा इतिहास हा नि:संशयपणे इतिहासाचा एक महान कालखंड आहे. पण त्याला जागतिक इतिहासात मध्यवर्ती स्थान देऊन बाकी सर्व प्रदेश त्याच्या परिघावर आहेत असे समजणे हे वास्तवाचे दुर्देवी विकृतीकरण आहे. अशा प्रकारच्या लोकप्रिय विकृती दुरूस्त करणे हे विदयापीठाचे कर्तव्य आहे. या विदयापीठातील आधुनिक इतिहासाचा विभाग या आपल्या कर्तव्यात उणा पडतो आहे असे दिसते. इंग्रजीखेरीज अन्य कोणतयाही आधुनिक भाषेचे पुरेसे ज्ञान नसताना एखादया उमेदवाराला एका प्रमुख विदयापीठात इतिहासातील ऑनर्स पदवी परीक्षेला बसू देणे खचितच चुकीचे आहे.

ऑक्सफर्डमधील जुन्या, आदरणीय अशा तत्वज्ञान विभागाच्या संचालकांनी जेंव्हा असा निर्णय घेतला, की रोजच्या व्यवहारातील इंग्रजीचा तत्वज्ञानात उपयोग करून उत्तमप्रकारे काम भागवता येईल, तेंव्हा त्याचे जे परिणाम झाले त्यापासून आपण सावध झाले पाहिजे. युरोपखंडातील कोणत्याही देशाच्या आधुनिक इतिहासाच्या बाबतीत पाठयपुस्तकाहून वरच्या पातळीवर अभ्यासाची सोय नसावी हे निश्चतच चुकीचे आहे. सध्या आशिया, आफ्रिका किंवा लॅटिन अमेरिकेच्या सार्वजनिक जीवनासंबंधी मर्यादित संधी आहे; आणि जी आहे ती 19 व्या शतकाच्या ऐटबाज

'युरोपचा विस्तार' नामक विषयाच्या प्रश्नपत्रिकेत. दुर्देवाने विषयाचे नाव त्याच्या आशयाला साजेसे आहे . चीन किंवा पर्शियासारख्या देशांचा पुरेशा दस्तऐवजांवर आधारित असा महत्वाचा इतिहास उपलब्ध आहे. पण त्यांच्या बाबतीतही युरोपने ते देश अंकित करण्याचा प्रयत्न केल्यानंतर तिथे काय घडले यापलीकडे उमेदवाराला अधिक ज्ञान नसले तरी चालते. मला असे सांगण्यात आले, की या विदयापीठात रशिया, पर्शिया आणि चीन या देशांच्या इतिहासावर व्याख्याने दिली जातात. पण ती इतिहासविभागाच्या प्राध्यापकांकडून नव्हे. चिनी भाषेच्या प्राध्यापकाने पाच वर्षांपूर्वी आपल्या उद्‌घाटनपर भाषणात आपली अशी धारणा व्यक्त केली होती, की 'चीनला मानवी इतिहासाच्या मुख्य प्रवाहाच्या बाहेरचा देश मानून चालणार नाही.' केम्ब्रिजमधील इतिहासकारांनी त्याच्या उद्‌गारांची मुळीच दखल घेतल्याचे दिसत नाही. केम्ब्रिज विदयापीठाने निर्माण केलेला गेल्या दशकातला सर्वोत्कृष्ट इतिहासग्रंथ असे ज्या ग्रंथाबद्दल भावी काळात निश्चितपणे म्हटले जाईल, तो ग्रंथ पूर्णत: इतिहासविभागाच्या बाहेर, त्या विभागाची कोणत्याही प्रकारे मदत न घेता लिहिला गेला आहे. मी ज्या ग्रंथाबद्दल बोलतो आहे तो डॉ. नीडहॅम यांचा 'सायन्स ॲंड सिव्हिलायझेशन इन चायना' हा ग्रंथ होय.

In the past forty years we have made a substantial place in our curriculum for the history of the United States. This is an important advance. But it has carried with it a certain risk of reinforcing the parochialism of English history, which already weighs like a dead hand on our curriculum, with a more insidious and equally dangerous parochialism of the English-speaking world. The history of the English- speaking world in the last 400 years has beyond question been a great period of history. But to treat it as the centre-piece of universal history, and everything else as peripheral to it, is an unhappy distortion of perspective. It is the duty of a university to correct such popular distortions. The school of modern history in this university seems to me to fall short in the discharge of this duty. It is surely wrong that a candidate should be allowed to sit for an honours degree in history in a major university without an adequate knowledge of any modern language other than English.

Let us take warning by what happened in Oxford to the ancient and respected discipline of philosophy when its practitioners came to the conclusion that they could get on very nicely with plain everyday English. It is surely wrong that no facilities should be offered to the candidate to study the modern history of any continental European country above the text-book level. A candidate possessing some knowledge of the affairs of Asia, Africa, or Latin America has at present a very limited opportunity of displaying it in a paper called with magnificent nineteenth-century panache 'The Expansion of Europe'. The title unfortunately fits the contents: the candidate is not invited to know anything even of countries with an important and well-documented history like China or Persia, except what happened when the Europeans attempted to take them over. Lectures are, I am told, delivered in this university on the history of Russia and Persia and China - but not by members of the faculty of history. The conviction expressed by the professor of Chinese in his inaugural lecture five years ago that '*China cannot be regarded as outside the*

mainstream of human history' has fallen on deaf ears among Cambridge historians. What may well be regarded in the future as the greatest historical work produced in Cambridge during the past decade has been written entirely outside the history department and without any assistance from it: I refer to Dr Needham's *Science and Civilisation* in China.

19. खालीलपैकी कोणती विधाने **अपरिहार्यपणे असत्य** आहे/त?

अ. चीन व पर्शिया वगळता आशियामध्ये अन्य कोणत्याही देशाच्या इतिहासाचे दस्तऐवज उपलब्ध नाहीत.

ब. इंग्रजी भाषेमुळे इंग्लडच्या इतिहासाला जागतिक इतिहासाचा मध्यवर्ती स्थान मिळण्यास मोठा हातभार लागला आहे.

क. 19 व्या देशात युरोपिअन देशाशिवाय इतर कोणत्याही देशाने चीन व पर्शियाला अंकित करण्याचा प्रयत्न केला नाही.

पर्याय:

1. फक्त ब
2. ब आणि क फक्त
3. अ, ब, क
4. अ फक्त

Which of the following statements is/are **inevitably incorrect**?

a. No country in Asia except China and Persia has documents of history.

b. To get the status for English history as centre-piece of universal history, English language had played a very important role.

c. No other country except European countries had attempted to take over China and Persia in 19th century.

Options:

1. b only
2. b and c only
3. a, b and c
4. a only

---

20. खालीलपैकी कोणती विधाने **योग्य** आहेत?

अ.तत्वज्ञानाची इंग्रजी भाषा रोजच्या व्यवहारातील इंग्रजी पेक्षा पूर्णत: वेगळी असते.

ब. विकृती लोकप्रियतेतून जन्माला येत असते.

क. अमेरिका व लॅटिन अमेरिका हे दोन वेगवेगळे खंड आहेत.

पर्याय:

1. अ आणि ब फक्त
2. तिन्ही विधाने अयोग्य
3. ब आणि क
4. अ आणि क फक्त

Mulyaankan

Which of the following statements is/are **correct**?

a. English language of philosophy is completely different than plain everyday English.

b. Popularity gives birth to the distortion.

c. United States and Latin America are two different continents.

Options:

1. a and b only 2. All statements are incorrect
3. b and c only 4. a and c only

---

21. खालीलपैकी कोणते तर्क परिच्छेदातून अपेक्षित आहेत?

अ. लेखक ऑक्सफर्ड विदयापीठात इतिहास विभागामध्ये कार्यरत आहेत.

ब. 19 व्या शतकात चीन आण पार्शियाबरोबर रशिया देशामध्ये युरोपचा विस्तार झाला होता.

क. अभ्यासाच्या दृष्टीने युरोप खंडामध्ये पाठयपुस्तके महत्वाची मानली जातात.

पर्याय:

1. फक्त क 2. फक्त ब आणि क
3. अ, ब आणि क 4. कोणतेही नाही.

Which of the following inferences is/are correct?

a. Author is working in the department of History of Oxford university.

b. In 19th century, Europe has expanded in Russia along with China and Persia.

c. Text-books are considered important from the perspective of study in Europe.

Options:

1. c only 2. b and c only
3. a, b and c 4. None

---

22. "केम्ब्रिज विदयापीठाने निर्माण केलेला गेल्या दशकातला सर्वोत्कृष्ठ इतिहासग्रंथ असे ज्या ग्रंथाबद्दल भावी काळात निश्चितपसणे म्हटले जाईल, तो सर्वोत्कृष्ठ इतिहासग्रंथ म्हणजे डॉ.नीडहॅम यांचा सायन्स ॲन्ड सिव्हिलायझेशन इन चायना हा ग्रंथ होय" असे लेखकाने का म्हटले आहे?

अ. सायन्स अँड सिव्हिलायझेशन इन चायना हा ग्रंथ चीनच्या विश्वसनीय दस्तऐवजांवर आधारित आहे.

ब. हा ग्रंथ एका युरोपियनाने युरोपबाहेरील देशावर लिहलेला ग्रंथ आहे.

क. या दशकाच्या अगोदर एकही ग्रंथ चीनच्या इतिहासावर लिहला गेला नव्हता.

ड. हया ग्रंथांमूळे चीन मानवी इतिहासाच्या मुख्य प्रवाहाचा भाग आहे असे स्पष्ट होईल.

पर्याय:

1. फक्त क आणि ड 2. फक्त ब आणि ड
3. फक्त ड 4. अ, ब, क आणि ड

Mulyaankan

Why does writer says- "What may well be regarded in the future as the greatest historical work produced in Cambridge during the past decade is Dr Needham's *Science and Civilisation in China*" ?

a. The work *Science and Civilisation in China* is depended on authentic documents.

b. This work is example of work written by a European on country outside Europe.

c. Not a single work on Chinese history had been written before this decade.

d. This work would prove that China is part of mainstream human history.

Options:

1. c and d only
2. b and d only
3. d only
4. a, b, c and d

---

23. परिच्छेदाला योग्य शीर्षक सुचवा.

1. इतिहास लेखनातील उणिवा
2. अंग्लभाषिक जागतिक इतिहास
3. चीनच्या इतिहासाचे वाढते महत्व
4. इतिहास लेखनाचा आढावा

Suggest the appropriate title to the passage.

1. Drawbacks in writing of history.
2. English-speaking World history
3. Growing importance of China's history
4. Overview of History writing.

प्रश्न क्रमांक 24 ते 28

हिंदुस्थानात आपली मोठयात मोठी समाजसेवा करणारे, धेड, भंगी इत्यादींना आपण अस्पृश्य समजून त्यांना गावाबाहेर निराळे ठेवतो. गुजराथीत त्याच्या वस्तीला 'धेडवाडा' म्हणतात, आणि ते नाव उच्चारण्यासाठी आम्हाला किळस वाटते. त्याचप्रमाणे युरोपांतील ख्रिश्चन लोक एके काळी यहुदी लोकांना अस्पृश्य मानीत. त्यांच्यासाठी जो धेडवाडा वसलेला असे त्याला 'घेटो' म्हणत. हे नाव अशुभ समजले जात असे. त्याचप्रमाणे दक्षिण आफ्रिकेमध्ये आम्ही हिंदी लोक अस्पृश्य बनलो आहोत. अँड्रयूजच्या स्वार्थत्यागामुळे आणि शास्त्रीजींच्या यक्षिणीच्या कांडीने आमची शुध्दी होऊन त्याद्वारे आम्ही धेड नाहीसे होऊन सभ्य मानले जाऊ किंवा नाही ते पाहायचे आहे.

हिंदूप्रमाणे यहुदीही स्वत:ला ईश्वराचे लाडके मानीत, आणि इतरांना हलके गणीत. त्या गुन्हयाची शिक्षा त्यांना विचित्र व अनिष्ट रीतीने मिळाली. जवळजवळ त्याचप्रमाणे हिंदू स्वत:ला सुसंस्कृत किंवा आर्य, आणि स्वत:च्याच एका अवयवाला प्राकृत, अनार्य, किंवा धेड मानीत आले आहेत. त्या पापाचे फळ ते विचित्र रीतीने - अन्याय रीतीने

का होईना- दक्षिण आफ्रिका इत्यादी वसाहतींमध्ये भोगीत आहेत, आणि त्यांचेच शेजारी मुसलमान, पारशी वगैरे जे त्यांच्याच रंगाचे आणि देशाचे आहेत, तेही त्यात सापडले आहेत, असा त्याचा मी अर्थ लावतो.

जोहानिसबर्गच्या ज्या लोकेशनसाठी हे प्रकरण अडवले आहे त्याची काहीशी कल्पना आता वाचकांना येईल. आम्ही दक्षिण आफ्रिकेमध्ये 'कूली' म्हणून नावजलेले आहोत.' कूली' शब्दाचा अर्थ इकडे फक्त 'मजूर ' असा होतो, पण दक्षिण आफ्रिकेतील त्या शब्दाचा अर्थ धेड, पंचम इत्यादि तिरस्कारव्यंजक शब्दांनीच दर्शविता येईल. दक्षिण आफ्रिकेमध्ये जे ठिकाण कूलींना राहाण्यासाठी निराळे काढलेले असते, त्याला 'कूली लोकेशन' म्हणतात. असले एक लोकेशन जोहानिसबर्गमध्ये होते. इतर सर्व ठिकाणी जी लोकेशने ठेविलेली होती व अजून आहेत, त्यात हिंदी लोकांचा कसलाही मालकी हक्क ठेविलेला नसतो. पण जोहानिसबर्गमधील या लोकेशनमधील जमीन नव्वाण्णव वर्षांच्या कराराने दिलेली होती. त्यात हिंदी लोकांची वस्ती भरगच्च होती. वस्ती वाढली, तरी लोकेशन वाढण्यासारखे नव्हते. तेथील पायखाने कसेबसे साफ होत एवढे खरे, पण त्यापलीकडे म्युनिसिपालिटीतर्फे कसलीच देखरेख होत नसे. मग सडक किंवा दिवाबत्तीचे नावच घ्यायला नको. अशा तऱ्हेने लोकांच्या शौचादी संबंधीच्या राहाणीबद्दलही जिथे पर्वा नव्हती, तिथे साफसफाई कोठून असणार? जे हिंदी लोक तेथे रहात असत ते काही शहरसुधारणा, आरोग्य इत्यादीसंबंधी माहिती असणारे, सुशिक्षित, आदर्श हिंदी लोक नव्हते, की त्यांना म्युनिसिपालिटीची देखरेख त्यांच्या राहणीवर असण्याची जरूरच पडू नये. जंगलात मंगल करणारे, मातीतून धान्य काढणारे बुद्धिवान हिंदपुत्र तिकडे जाऊन बसले असते, तर त्यांचा एकंदर इतिहासच निराळा बनला असता. अशा तऱ्हेने लांखो लोक जगभर पसरलेले आहेत. त्यांना कोठेही परदेश असा जाणवतच नाही. सामन्यत: लोक अगदी निरक्षर, गरीब, दीन, दु:खी मजूर होते. त्यांना पावलोपावली रक्षणाची जरूर होती. त्यांच्या मागून व्यापारी व इतर स्वतंत्र हिंदी लोक गेले खरे, पण ते मूठभरच होते.

Some of the classes which render us the greatest social service, but which we Hindus have chosen to regard as 'untouchables,' are relegated to remote quarters of a town or a village, called in Gujarati Dhedvada, and the name has acquired a bad odour. Even so in Christian Europe the Jews were once 'untouchables' and the quarters that were assigned to them had the offensive name of 'ghettoes.' In a similar way, today, we have become the untouchables of South Africa. It remains to be seen how far the sacrifice of Andrews and the magic wand of Sastri succeed in rehabilitating us.

The ancient Jews regarded themselves as the chosen people of God, to the exclusion of all others, with the result that their descendants were visited with a strange and even unjust retribution. Almost in a similar way the Hindus have considered themselves Aryans or civilized, and a section of their own kith and kin as Anaryas or untouchables, with the result that a strange, if unjust, nemesis is being visited not only upon the Hindus in South Africa, but the Musalmans and Parsis as well, inasmuch as they belong to the same country and have the same colour as their Hindu brethren.

The reader will have now realized to some extent the meaning of the word 'locations' with which I have headed this chapter. In South Africa we have acquired the odious name of 'coolies'. The word 'coolie' in India means only a porter or hired workman, but in South Africa it has a contemptuous connotation. It means what a pariah or an untouchable means to us, and the quarters assigned to the 'coolies' are known as 'coolie locations'.

Johannesburg had one such location, but unlike other places with locations where the Indians had tenancy rights, in the Johannesburg location the Indians had acquired their plots on a lease of 99 years. People were densely packed in the location, the area of which never increased with the increase in population. Beyond arranging to clean the latrines in the location in a haphazard way, the Municipality did nothing to provide any sanitary facilities, much less good roads or lights. It was hardly likely that it would safeguard its sanitation, when it was indifferent to the welfare of the residents. These were too ignorant of the rules of municipal sanitation and hygiene to do without the help or supervision of the Municipality. If those who went there had all been Robinson Crusoes, theirs would have been a different story. But we do not know of a single emigrant colony of Robinson Crusoes in the world. Usually people migrate abroad in search of wealth and trade, but the bulk of the Indians who went to South Africa were ignorant, pauper agriculturists, who needed all the care and protection that could be given them. The traders and educated Indians who followed them were very few.

24. उताऱ्यानूसार धेडवाडा म्हणजे काय?

अ. दक्षिण आफ्रिकेतील कूली लोकेशन

ब. गुजराथी शब्द

क. घेटो चे भारतीय रूप

ड. अस्पृश्यांची वस्ती

पर्याय

1. अ, ब आणि ड 2. अ, ब आणि क

3. ब, क आणि ड 4. अ, ब, क आणि ड

What is Dhedvada, according to the passage?

a. Coolie location in South Afrika.

b. Gujarati Word

c. Indian form of Gehtto.

d. Quarters of untochables.

Options:

1. a, b and d 2. a, b, and c.

3. b, c and d 4. a, b, c and d

---

25. हिन्दू आणि यहूदी लोकांमध्ये काय साम्य आहे?

अ. हिंदू आणि यहूदी लोकांना त्यांच्या गुन्हयाची शिक्षा ही दक्षिण आफ्रिंका व युंरोपमध्ये मिळाली.

ब. हिंदू आणि यहूदी लोकांना ही शिक्षा ख्रिश्चन लोकांनी दिली.

क. हिंदू व यहूदी इतरांना अस्पृश्य मानीत.

पर्याय

1. ब आणि क फक्त 2. अ आणि क फक्त

3. अ, ब आणि क 4. अ फक्त

Mulyaankan

What is/are similarities between friends and Jews?

a. Hindus and Jews got their unjust retribution in South Africa and Europe.

b. Hindu and Jews were retributed.

c. Hindu and Jews considered others as untouchables

Options:

1. b and c only 2. a and c only.

2. a, b and c 4. a only.

---

26. लेखकानूसार, हिंदु लोक कोणत्या पापाचे फळ निश्चित रितीने भोगत आहेत?

अ. ते स्वत:ला सुसंस्कृत किंवा आर्य मानीत आहेत.

ब. दक्षिण आफ्रिकेमध्ये हिंदी लोक अस्पृश्य बनले आहेत.

क. ते स्वत:च्या एका अवयवाला प्राकृत, अनार्य मानीत आले आहेत.

ङ ते मुसलमान, पारशी लोकांना देखील अनार्य मानीत.

पर्याय

1. अ आणि ब 2. ब आणि क

3. क फक्त 4. अ, क आणि ड

According to author, how Hindus were visited with a strange and even unjust retribution.

a. They consider themselves as civilised or Aryans.

b. Indian people have become untouchables in South America.

c. They consider section of their own kith and kin as Anaryas or untouchables.

d. They consider even Musalman and Parsis as untochables.

Options:

1. a and b 2. b and c

3. c only 4. a, c and d

---

27. "जंगलात मंगल करणारे मातीतून धान्य काढणारे, बुद्धिवान हिंदपुत्र तिकडे जाऊन बसले असते, तर त्यांचा एकंदर इतिहासच निराळा बनला असता", लेखकाला यातून काय सांगायचे आहे?

1. परदेशी गेलेले बहुतोंशी लोक हे निरक्षर व गरीब लोक होते.
2. लोकांना त्यांच्या स्वच्छेतेबद्दल, कांहीही घेणे देणे नव्हते.
3. म्युनिसिपालिटीची देखरेख व शहरसुधारणा याबाबत लोकांना रस नव्हता.
4. त्यांना परदेशात देखील स्वदेशतील राहणीमान मिळते.

Mulyaankan

“If those who went there had all been Robinson Crusoes, there would have been a different story.” What author wants to convey through this?

1. Most of the people who went to foreign land were illiterate and poor.
2.Indian people were ignorant about their hygine.
3.People their were not interested about muncipality rules.
4.People get domestic lifestyle in foreign country.

---

28. खालील विधानांपैकी **बरोबर** विधान /विधाने ओळखा

अ. जो जोहानिसबर्गमधील कुली लोकेशन्सना मालकी हक्क मिळाला होता.
ब. जोहानिसबर्गमधील कूली लोकेशन्समध्ये राहणारे लोक मजूर होते.
क. कूली लोकेशनमध्ये राहणाऱ्या लोकांना अस्पृश्यांसारखी वागणूक मिळत असे.

पर्याय

1. फक्त अ 2. फक्त क
3. ब आणि क 4. अ आणि क

Which of the following statement/statements is/are **correct**?

a. Coolie locations in Johannesburg had got the ownershiop rights.
b. People living in Johannesburg coolie locations were porters.
c. People living in Coolie locations used to get treatment of untouchables.

Options:

1. Only a 2. Only c
3. b and c 4. a and c

प्रश्न क्रमांक 29 ते 33

If we ask where the tempestuous developments of world industry during the last quarter century have taken us, the answer is somewhat discouraging. Everywhere the problems seem to be growing faster than the solutions. This seems to apply to the rich countries just as much as to the poor. There is nothing in the experience of the last twenty five years to suggest that modern technology as we know it, can really help us to alleviate world poverty, not to mention the problem of unemployment which already reaches levels like thirty per cent in many so-called developing countries, and now threatens to becomes endemic also in many of the rich countries. In any case, the apparent yet illusory successes of the last twenty-five years cannot be repeated.

So we had better face the question of technology-what does it do and what should it do? Can we develop a technology which really helps us to solve our problems- a technology with a human face?

The primary task of technology- it would seem, is to lighten the burden of work man has to carry in order to stay alive and develop his potential. It is easy enough to see that technology fulfils this purpose when we watch any particular piece of machinery at work- a computer, for instance, can do in seconds what it would take clerks or even mathematicians a very long time, if they can do it at all. It is more difficult to convince oneself of the truth of this simple proposition when one looks at whole societies. When I first began to travel the world, visiting rich and poor countries alike, I was tempted to formulate the first law of economics as follows. 'The amount of real leisure a society enjoys tends to be in inverse proportion to the amount of labour saving machinery it employs'. If you go from easy-going England to, say, Germany or the United States, you find that people there live under much more strain than here. And if you move to a country like Burma, which is very near to the bottom of the league table of industrial progress, you find that people have an enormous amount of leisure really to enjoy themselves. Of course, as there is so much less labour saving machinery to help them they 'accomplish' much less than we do; but that is a different point. The fact remains that the burden of living rests much more lightly on their shoulders than on ours.

29. Which of the following statement is **true**?
   1. Technology promises more leisure.
   2. Technology can solve the problem of poverty
   3. In spite of industrial and technological developments there are more problems than solutions.
   4. The problem of unemployment exists only in developing countries.

---

30. The Primary task of technology is to:
   1. create equality in society
   2. develop mans interest in work.
   3. improve manङs mental powers.
   4. reduce the burden of mans work.

---

31. According to the first law of economics formulated by the author, the amount of leisure enjoyed by the society is greater if:
   1. it uses more labour-saving machinery
   2. it uses less labour-saving machinery.
   3. it controls the growth of labour saving machinery.
   4. it invents more labour-saving machinery.

Mulyaankan

32. Which of the following statement is **not true**?
    1. People in Burma enjoy more leisure than those in England
    2. People in Burma enjoy less leisure than those in the United States.
    3. There is not much difference between the amount leisure enjoyed by people in Germany and the United States.
    4. People in England enjoy more leisure than those in Germany

---

33. There is a significant difference between what technology does and what?
    1. it should have done.
    2. it does not
    3. it could do
    4. it should do

प्रश्न क्रमांक 34 ते 38

शिक्षण म्हणजे मनुष्याच्या ठिकाणी जे पूर्णत्व आधीचेच विदयमान आहे त्याचे प्रकटीमकरण... म्हणून या... मार्गामधून अडथळे दूर करणे हेच आचार्याचे एकमेव कर्तव्य होय. खरे शिक्षण कशाला म्हणावे हयाची कल्पना आपल्या येथील लोकांना अजून आलेली नाही. ...मी कोणत्याच गोष्टीची व्याख्या देत नसतो. तथापि शिक्षणाचे वर्णन पुढीलप्रमाणे करता येईल. खरे शिक्षण म्हणजे नुसते शब्द घोकणे नव्हे, तर सर्व मानसिक शक्तींचा विकास करणे हेच खरे शिक्षण होय; किंवा असेही म्हणता येईल की शिक्षण म्हणजे व्यक्तींना योग्य रीतीने वळण लावणे.

अवाढव्य यांत्रिक आगबोट, अत्यंत सामर्थ्यवान रेल्वे इंजिन - पण तीदेखील जडच आहेत; ती चालतात - फिरतात - धावतात, पण अखेर जडच. अन् हा जो एक लहानसा किडा स्वत:ला वाचविण्यासाठी आगगाडीच्या रूळावरून अमळ बाजूला सरला, तो सचेतन का? यंत्राच्या ठिकाणी इच्छाशक्तीचा आविष्कार नाही, यंत्राला इच्छाशक्ती नाही, यंत्र कधीच नियम उल्लंघू इच्छित नाही; किडा हा नियमाला विरोध करू इच्छितो, यश मिळो की न मिळो की न मिळो पण तो नियमाशी टक्कर देऊ इच्छितो; आणि म्हणूनच तो चेतन म्हणावयाचा. ही इच्छाशक्ती जिथे जितक्या अधिक यशस्वीपणे व्यक्त होत असते तिथे सुख तितके जास्त असते, तो जीव तितका अधिक श्रेष्ठ असतो. ईश्वराची इच्छाशक्ती संपूर्णतया सफल होत असते, आणि म्हणूनच तो सर्वश्रेष्ठ होय, सर्वोच्च होय.

शिक्षण कशाला म्हणावयाचे? पुस्तके वाचण्याला? नाही. निरनिराळया प्रकारचे ज्ञान मिळविण्याला ? नाही, त्यालाही नाही. ज्या शिक्षणाद्वारा हया इच्छाशक्तीचा प्रवाह आणि अभिव्यक्ती ही आपल्या स्वत:च्या ताब्यात येतात आणि फलद्रुप होतात त्यालाच म्हणावे शिक्षण. आता विचार करा. ज्या शिक्षणाच्या परिणामी हया इच्छाशक्तीची पिढयान् पिढया एकसारखी जबरदस्तीने गळचेपी केली जाऊन ती आज जवळजवळ लोपूनच गेली आहे त्याला काय शिक्षण म्हणावयाचे? ज्याच्या प्रभावाने नवीन कल्पनांचा उदय होणे तर दूरच राहो, पण जुन्या कल्पनादेखील एकामागून एक अंतर्धान पावत आहेत, जे माणसाला हळूहळू यंत्राप्रमाणे करून टाकीत आहे त्याला काय शिक्षण म्हणावयाचे? कुणीतरी चालवून दिल्यावर आपोआप चालत राहणाऱ्या यंत्राप्रमाणे चांगले बनण्यापेक्षा स्वाधीन इच्छेच्या आणि चैतन्यशक्तीच्या प्रेरणेने वाईट बनणेही माझ्या मते कल्याणकारक होय. शिक्षण म्हणजे भाराभर माहितीने मन भरणे नव्हे. साधन निर्दोष करणे आणि स्वत:च्या मनावर पूर्ण प्रभुत्व मिळविणे हे शिक्षणाचे ध्येय आहे.

माझ्या दृष्टीने शिक्षणाचे मुख्य सार म्हणजे मनाची एकाग्रता हे आहे, केवळ काही गोष्टींची माहिती गोळा करणे नव्हे. मला जर माझे शिक्षण पुन्हा घ्यायचे झाले व त्यात माझा जर कांही अधिकार चालला तर मी घटनांच्या माहितीच्या मागे मुळीच लागणार नाही. मी मानसिक एकाग्रतेची व मन अलग करण्याची शक्ती विकसित करीन

आणि मग अशा निर्दोष साधनाने (मनाने) मी इच्छेनुसार घटनांची माहिती गोळा करीन. मुलामध्ये मन एकाग्र करण्याची शक्ती व ते वेगळे करण्याची शक्ती हया दोन्ही बरोबरच वाढविल्या पाहिजेत.

Education is the manifestation of the perfection already in man... Therefore, the only duty of the teacher... is to remove all obstructions from the way. The true education, however, is not yet conceived of amongst us... I never define anything... Still, it may be described as a development of all mind powers, not an accumulation of words, or as a training of individuals to will rightly and efficiently.

The huge steamer, the mighty railway engine - they are non intelligent, they move, turn, and run; but they are without intelligence. And younger tiny worm which moved away from the railway line to save its life, why is it intelligent? There is no manifestation of will in the machine, the machine never wishes to transgress law; the worm wants to oppose law, rises against law whether it succeeds or not, therefore it is intelligent. Greater is the happiness, higher is the *jiva*, in proportion as this will is more successfully manifest. The will of God is perfectly fruitful, therefore He is the highest.

What is education? Is it book-learning? No. Is it diverse Knowledge? Not even that. The training by which the current and expression of will are brought under control and become fruitful is called education. Now consider, is that education as a result of which the will, being continuously choked by force through generations, is well-nigh killed out; is that education under whose sway even the old ideas, let alone the new ones, are disappearing one by one; is that education which is slowly making man a machine? It is more blessed, in my opinion, even to go wrong impelled by one's free will and intelligence than to be good as an automation. Education is not filling the mind with a lot of facts. Perfecting the instrument and getting complete mastery of my own mind (is the ideal of education).

To me the very essence of education is concentration of mind, not the collecting of facts. If I had to do my education over again and had voice in the matter, I would not study facts at all. I would develop the power of concentration and detachment, and then with a perfect instrument I could collect facts at will. Side by side, in the child, should be developed the power of concentration and detachment.

34. खालीलपैकी कोणती विधाने **योग्य** आहे/त?

अ. लेखकाची शिक्षणाची व्याख्या मनाची एकाग्रतेपर्यंत सीमित आहे.

ब. मन एकाग्रतेमुळे माणूस सचेतन होतो.

क. सचेतना माणसाचे मन एकाग्र होण्यास मदत करते.

पर्याय:

1. अ आणि ब
2. फक्त अ
3. अ आणि क
4. अ, ब आणि क

Mulyaankan

Which of the following statements is/are **correct**?

a. Author's definition of education is limited to concentration of mind.

b. Man becomes intelligent due to concentration of mind.

c. Intelligence helps to achieve concentration of mind of man.

Options:

1. a and b 2. a only
3. a and c 4. a, b and c

---

35. परिच्छेदातून खालीलपैकी कोणते तर्क अपेक्षित आहे/त?

अ. मनुष्याने नियमाला विरोध करायला हवा असे लेखकाला वाटते.

ब. इच्छाशक्तीमुळे वेगवेगळया नवीन कल्पनांचा उदय होतो.

क. पुस्तकवाचन शिक्षणपद्धतीचा भाग असू नये असे लेखकाला वाटते.

पर्याय:

1. अ फक्त 2. ब आणि क
3. अ आणि ब 4. अ आणि क

Which of the following inferences is/are correct?

a. Author feels that man should oppose the law.

b. New ideas are generated due to will power.

c. Author feels that book learning should not be part of education system.

Options:

1. a only 2. b and c
3. a and b 4. a and c

---

36. "मुलांमध्ये मन एकाग्र करण्याची शक्ती व ते वेगळे करण्याची शक्ती हया दोन्ही बरोबरच वाढविल्या पाहिजेत", या विधानातून लेखकाला काय सुचवायचे आहे.

अ. मन एकाग्र करण्याची शक्ती, ते वेगळे करण्याची शक्तीशिवाय निर्माण होऊ शकत नाही.

ब. मन एकाग्र करण्याची शक्ती व ते वेगळे करण्याची शक्ती परस्परांना पूरक आहे.

क. मनावर पूर्ण प्रभुत्व मिळविण्यासाठी या दोन्ही शक्ती गरजेच्या आहेत.

पर्याय:

1. अ फक्त 2. ब फक्त
3. क फक्त 4. अ, ब आणि क

Mulyaankan

When writer writes, "Side by side, in the child, should be developed the power of concentration and detachment", he wants to suggest that –

a. Power of concentration cannot be generated without power of detachment.

b. Power of concentration and power of detachment are complimentary to each other.

c. Both these powers are necessary for complete mastery of mind.

Options:

1. a only
2. b only
3. c only
4. a, b and c

---

37. परिच्छेदाची मध्यवर्ती कल्पना कोणती ?

1. माणूस व यंत्रातील फरक
2. शिक्षण, चेतना आणि माणुस यांचा संबंध
3. सध्याची शिक्षणव्यवस्थेतील दोष.
4. मनाची एकाग्रता-शिक्षणाची नवीन परिभाषा

What is the central theme of passage?

1. The difference between man and machine
2. Relationship between education, intelligence and man
3. Drawbacks in present education system
4. Concentration of mind – new definition of education

---

38. खालील विधानांचा विचार करा.

अ. ईश्वर त्याच्या इच्छाशक्तीमुळे सर्वश्रेष्ठ आहे.

ब. ईश्वराच्या सर्व मानसिक शक्तींचा विकास झाला आहे.

पर्याय:

1. दोन्ही बरोबर, ब ही अ ची कारणमीमांसा आहे.
2. दोन्ही बरोबर ब ही अ ची कारणमीमांसा नाही.
3. अ बरोबर, ब चूक
4. अ चुक, ब बरोबर

Consider the following statements:

a. God is highest due to his will power.

b. All mind powers of God has been developed.

Options:

1. Both correct; b is correct explanation of a
2. Both correct; b is not correct explanation of a
3. a correct; b incorrect
4. a incorrect; b correct

Mulyaankan

प्रश्न क्रमांक 39 ते 43

पावसाळयाला सुरूवात होताच महाराष्ट्रातील निसर्गाचे रूपडे बदलून जाते. धुळकट, मळकट रंगाचे डोंगर उतार आणि शेते पाऊस सुरू होताच बघता बघता आठ-पंधरा दिवसांत हिरवीकच्च होऊन जातात. वातावरणात आणि निसर्गात आलेला हा मान्सून मुड मग वाफाळणारा, गरमागरम मसालेदार चहा, कुरकुरीत तळलेली खमंग भजी आणि मोडाच्या कडधान्यांपासून बनवलेली चमचमीत, चटकदार मिसळ यांच्या रूपाने मराठी जेवणातही दिसू लागतो. साऱ्या महाराष्ट्रात घराघरांतून आणि रस्त्याकडेच्या छोटया टपऱ्यांमधूनही हे पदार्थ मिळू लागतात. पावसाळयातील कोणतीही सहल धो-धो वाहणाऱ्या धबधब्याखाली चिंब भिजल्याशिवाय कशी बरं पूर्ण होईल? धबधब्ययात चिंब भिजायचे आणि टपरीतल्या मसालेदार चहासोबत खमंग, गरमागरम भजी आणि वडापावचा आस्वाद घेत कपडे अंगावरच वाळवायचे हा तर पावसाळयातला ठरलेला कार्यक्रम असतो. महाराष्ट्रातला पावसाळयात भेट दिल्यास खाल्लेच पाहिजेत अशा पदार्थांची यादी.

भजी: फ्रीटर्स सारखा असणारा हा नाश्त्याचा पदार्थ आहे. भारतात इतरत्र पकोडे म्हणूनही ओळखला जातो. महाराष्ट्राचे खास वैशिष्टय म्हणजे इथली खेकडाभजी!!नावात जरी खेकडा असला तरी ही भजी मात्र कांदयापासून बनवली जातात. केवळ आकार खेकडयाप्रमाणे दिसतो म्हणून त्याला खेकडा भजी म्हटले जाते. वेगवेगळया भाज्या आणि डाळी वापरून विविध प्रकारच्या, चवींच्या भजी बनवल्या जातात. ढोबळी किंवा सिमला मिरची, हिरवी मिरची, बटाटा, कॉलीफलॉवर, मेथीची पाने, पालकची पाने यांपासून तसेच मुगाच्या डाळीपासूनही भजी बनवली जातात. भूक चाळवणारा किंवा मुख्य जेवणात तोंडी लावणीचा पदार्थ असणरी खेकडा भाजी वैशिष्टयपुर्ण आहे. कारण ती इतर भजीप्रमाणे डाळीच्या ओल्या पिठापासून न बनवता कोरडया पिठापासून बनवली जातात आणि म्हणूनच त्यांना खेकडयासारखा आकार प्राप्त होतो. घरी सहज करता येण्यासारखी आणि टपरीवरही सहज उपलब्ध होणारी भजी म्हणजे महाराष्ट्रात पावसाळयातील मेजवानीच असते.

महाराष्ट्राची खासियत असणारी मिसळ म्हणजे शब्दश: एक मिश्रण असते. फरसाण (डाळीच्या पिठापासून बनवलेले खाऊचे कोरडे पदार्थ, शेंगदाणे ई.) बटाटा, कांदा हयांसोबत मटकीचा झणझणीत रस्सा म्हणजेच 'कट'आणि पाव यांची बनते मिसळ !!! जरी नाश्त्याच्या पदार्थ म्हणून प्रसिध्द असला तरी त्याने एकवेळ च्या जेवणाप्रमाणे पोट भरते. महाराष्ट्रात कोल्हापुरी, सोलापुरी, पुणेरी, नागपूरी असे वेगवेगळया भागांत मिसळीचे वेगवेगळे प्रकार मिळतात. हया विविध चवींचे रहस्य दडले आहे ते 'कट'बनवताना वापरल्या जाणारया ताज्या आणि सुक्या मसाल्यांच्या वैशिष्टयपुर्ण विविधतेमध्ये!! ठिकाणानुसार तेल आणि मसाल्यांच्या प्रमाणातही फरक पडतो. प्रत्येक शहरामध्ये स्वत:ची खास चव जपणारे असे मिसळीचे एक खास ठिकाण असतेच असते. बनवायला साधी सोपी असणारी ही मिसळ प्राधान्याने नाश्त्यासाठी म्हणून खाल्ली जात असली तरीही ती दिवसभरात कधीही खाल्ली जाऊ शकते.

वेलदोडा आणि आल्याच्या चवीच्या गरमागरम, वाफाळलेल्या मसाला चहाच्या कपाशिवाय पावसाळयातली ही खादाडी पूर्ण कशी होईल बरं? हया मसाल्यांमुळे पावसाळयात चहाची लज्जत आणखी वाढते हेच खरं.

With the onset of the monsoons, the landscape of Maharashtra is transformed, the dusty brown slopes and fields are suddenly lush green, in under a span of two weeks. With this change in the weather and nature, Maharashtrian cuisine too shifts into monsoon mode. Warming teas infused with spices, crispy deep fried bhajjis and hot sprouts stews like misal are served across the state in homes and also in little pop-up shacks (tapris) along all major roads. No monsoon outing to a hillside is complete without getting soaked

in a waterfall and then drying off in a tapri with a piping hot plate of bhajji and a steaming cup of masala chai. Here is a list of must-eat monsoon snacks when visiting Maharashtra!

Bhajji is a snack similar to fritters, also called 'pakoras' in other parts of India. A unique Maharashtrian speciality are 'khekda bhajji'. 'Khekda' means crab. Although the name suggests that these fritters are made with crab, they are actually made with onions.They are called 'khekdabhajji' because of their crab-like shape. Bhajjis can be made from an assortment of assorted vegetables like capsicum, green chillies, potatoes, cauliflower, fenugreek leaves, spinach leaves and even pulses like moong dal (green gram). Served as appetizers or a side dish in a meal, the KhekdaBhajji is unique because it is made with dry gram flour instead of a wet batter, thus giving the onions their distinctive crab shape. Easy to make at home, and or as a roadside snack, bhajjis are the ultimate monsoon treat in Maharashtra.

A Maharashtrian speciality, '**misal**' literally means mixture. Misal is a mixture of pharsan (dry snacks mix made with gramflour, peanuts etc), potatoes, and onion, served with aspicy moth bean currycalled 'Kat' and pav.Though categorized as a snack, it is pretty much a meal in itself.Misalpav has plenty of regional variations within Maharashtra like Kolhapurimisal, Solapurimisal, Punerimisal, Nagpurimisal.The essence of the variation lies in the secret of thefresh and dry masala used to make the 'Kat'. Also the level of spice and oil varies in different places. Every city has its own misalplace serving the regional specialty.A simple preparation, Misal can be eaten at any time of the day although it is mostly a breakfast preference.

No monsoon snack is complete without being washed down by a piping hot cups of 'Masala Chaha', tea flavoured with elaichi(cardamom) and ginger. The spices give the tea added warmth and flavour, perfect for a rainy day.

39. परिच्छेदावरून खालीलपैकी कोणते तर्क काढता येतील.

अ.पावसाळयात सर्व सहली धबधब्याच्या ठिकाणी जातात.

ब.पावसाळयात ढोबळी मिरची, बटाटा, मेथी, पालक हया भाज्या पिकविल्या जातात.

क. भजी, मिसळ व मसाला चहा हे पावसाळयातील आरोग्यदायी पदार्थ आहेत.

ड .महाराष्ट्रात खेकडा भजी फक्त पावसाळयात खातात.

पर्याय:

1. फक्त अ आणि ब
2. फक्त क आणि ड
3. फक्त अ आणि ड
4. एकही नाही.

Mulyaankan

Which of the following inferences can be drawn from the passage?

a. All monsoon outings go to waterfall places.

b. Capicum, potatoes, fenugreek, spinarch vegetables are grown in Monsoon.

c. Bhajji, Misal and Masala Tea are healthy monsoons foods.

d. Khekda Bhajjis in Maharashtra are made only in Monsoon.

Options:

1. Only a and b
2. Only c and d.
3. Only a and d
4. None of the above.

---

40. **अयोग्य** विधान/ने ओळखा:

अ.मिसळ हा रात्री खाता येण्यासारखा पदार्थ आहे.

ब.कोल्हापूर, सोलापूर, पुणे, नागपुर या ठिकाणी मिळणाऱ्या मिसळमध्ये फरक कटमुळेच असतो.

क. कट हा ताजे आणि सुक्के मसाले, तेल आणि मटकी यांच्या पासून बनवतात

पर्याय

1. फक्त अ
2. फक्त ब
3. फक्त क
4. वरीलपैकी नाही.

Identify the **Incorrect** statements:

a. Misal can be eaten at night.

b. Misal in Kolhapur, Solapur, Pune, Nagpur.varies only because of Kat.

c. Kat is made up of fresh and dry Masala, oil and moth bean.

Options:

1. a only
2. b only
3. c only
4. None of the above

---

41. फ्रिटर्स बद्दल **योग्य** विधाने ओळखा:

अ.हा नाश्त्याचा पदार्थ आहे.

ब.हा पदार्थ कांदयापासून बनविला जातो.

क. त्याचा आकार खेकडयाप्रमाणे असतो.

ड . हा घरी सहज करता येण्यासारखा पदार्थ आहे.

पर्याय:

1. फक्त अ
2. फक्त अ आणि ड
3. फक्त अ, ब, क
4. वरील सर्व

Identify the **correct** statements about Freeters?

a. It is a snack.

b. It is made with Onions.

c. Its shape is crab-like.

d. Easy to make at home.

Mulyaankan

Options:

1. a only
2. a and d only
3. a, b and c only
4. All of the above.

---

42. लेखकाच्या मते सहलीतील ठरलेले कार्यक्रम कोणते?

अ. धबधब्याखाली चिंब भिजणे

ब. टपरीतला मसालेदार चहा पिणे.

क. गरम भजीचा आस्वाद घेणे.

ड्. कपडे वाळविणे.

पर्याय:

1. फक्त अ आणि ब
2. फक्त अ, ब आणि क
3. वरील सर्व
4. फक्त अ

According to author, what are the fixed programmes in Monsoon outing?

a. Getting soaked in waterfall.

b. Drinking Masala tea in a tapri.

c. Piping hot plate of Bhajji.

d. Drying off cloths.

Options:

1. a and b only
2. a, b and c only.
3. All of the above
4. a only.

---

43. "महाराष्ट्राला पावसाळयात भेट दिल्यास खाल्लेच पाहिजेत अशा पदार्थांची ही यादी" असे लेखक का म्हणतो?

अ. हे पदार्थ फक्त पावसाळयातच मिळतात.

ब. पावसाळयात हे पदार्थ अधिक रूचकर लागतात.

क. हे पदार्थ मान्सून मुड शी निगडीत आहेत.

पर्याय:

1. अ, ब आणि क
2. ब आणि क
3. फक्त क
4. अ आणि क

Why does author says "Here is a list of must-eat monsoon snacks when visiting Maharashtra"?

a. These snacks are available in monsoon only.

b. These snacks are more tasty in monsoon.

c. These snacks are related with ‘monsoon mood’

Options:

1. a, b and c
2. b and c
3. c only
4. a and c

Mulyaankan

प्रश्न क्रमांक 44 ते 48

विज्ञानाचा उगम माणसाच्या जीवनसंघर्षातून झाला हे उघड आहे, तरी पण सत्य-संशोधन आणि सुखद जीवन या दोन्ही प्रेरणा प्रथमपासून विज्ञानाच्या प्रगतीला कारणीभूत झाल्या. निसर्ग आणि भोवतालची परिस्थिती यांचे अधिकाअधिक ज्ञान संशोधनाने मिळवण्याचा माणसाचा प्रयत्न हे त्याच्या प्राथमिक विज्ञानाचे स्वरूप होते. असे संशोधन करता येण्यासाठी लागणारी विशिष्ट बुध्दी, कुशलता ज्यांच्याजवळ होती ते शास्त्रज्ञ म्हणून गणले गेले. विज्ञानामुळे समाज प्रगत होत गेला आणि प्रगत समाजात विज्ञानाची प्रगती होत गेली. म्हणूनच विज्ञानाच्या इतिहासाचे विहंगमावलोकन केले, तर साधारण तीन स्थूल अवस्थांतून त्याची प्रगती झाल्याची दिसते. 1.पोर्वात्य संस्कृतीमधील विज्ञान, 2. पाश्चिमात्य विज्ञान आणि 3. जागतिक विज्ञान.

जेथे जेथे संस्कृतीचा विकास झाला तेथे तेथे विज्ञानाची प्रगती झाली. (येथे कारण हे परिणाम आणि परिणाम हे कारण ठरते.) विज्ञान पश्चिमात्यांची निर्मिती आहे हा समज पौर्वात्यांच्या अज्ञानाचा आणि त्याहीपेक्षा न्यूनगंडाचा परिपाक आहे. पूर्वेकडील अतिप्राचीन संस्कृतीत शास्त्रांची किती प्रगती झाली होती हे पुरेसे स्पष्ट नाही. 1854-55 साली झालेल्या उत्खननातून सुमेरियनांच्या बॅबिलोनियन संस्कृतीवर प्रथमच प्रकाशझोत पडला. तेथे सापडलेल्या शिलालेखात उल्लेखिलेल्या वस्तूंमध्ये रथ, घडयाळ, कमानी, कायदासंग्रह इत्यादींचा समावेश आहे. सॅम्युएल क्रॅमर या पुरातत्वशास्त्रज्ञाच्या मते, सुमेरियन संस्कृतीतील निदान सत्तावीस 'ऐतिहासिकदृष्टया प्रथम' (Historical First) अशा गोष्टी उजेडात आल्या. सुमारे सहा हजारांपेक्षा अधिक वर्षापूर्वी बॅबिलोनिया (नंतर मेसोपोटोमिया, आता इराक) मध्ये 50,000 ते 1,00,000 वस्तीची एरिडू (Eridu), उरूक (Uruk), उम्मा (Umma) इ. मोठाली वैभवशाली शहरे होती . अशी प्रगती आवश्यक त्या विज्ञानाशिवाय अशक्य होती. इजिप्तने तर आतापर्यंत काळावर मात करणाऱ्या पिरॅमिडसचा चमत्कार घडवला. भारत आणि चीनमधील संस्कृतींनी त्याबाबत चार पावले पुढेच टाकली होती . कणाद ऋषी (इ.स. प्रारंभी) नी भारतीय अणुवादाची मांडणी केली. आर्यभट्ट यांनी इ स 500 च्या सुमारास π चे मुल्य 3.1416 आणि सौर वर्षाचा काळ 365.58 दिवस म्हणून ठरवले. पृथ्वी सूर्याभोवती फिरते, ती गोलाकार आहे या गोष्टी आर्यभट्ट यांना ज्ञात होत्या. चीनमधील पंडितजन विज्ञानक्षेत्रात फार प्राचीन काळापासून जागरूक होते. कागद आणि छपाई या चीनच्या जगाला अतिशय मोलाच्या देणग्या आहेत. अरबांनी खगोलशास्त्र आणि गणित यांमध्ये प्रावीण्य प्रकट केले. अल-ख्वारीझामी (Al-Khavarigmi, साधारण इ.स. 850) अरब शास्त्रज्ञाने लिहिलेल्या अल्-जब्र (Al-Jabr) ला 'अलजिब्रा' या गणिताशास्त्रातील विभागाची पहिली संहिता मानण्यात येते. सारांश, आपापल्या काळाच्या मर्यादेत पौर्वात्य संस्कृती विज्ञान विषयात प्रगत होत्या. अर्थात शेवटी ज्ञान-विज्ञानाचे धन कोठल्या देशाचे वा खंडाचे असत नाही. ते असते मानवाचे, मानवासाठी.

44. मानवाची जिज्ञासाच विज्ञानाला चालना देणारी ठरली, त्याचा जीवनात आलेली सुखावहता हा नंतरचा दुय्यम परिणाम होय:
    1. पूर्ण विधान चूक
    2. पूर्ण विधान बरोबर
    3. पूर्वार्ध बरोबर
    4. उत्तरार्ध बरोबर

---

45. पाश्चिमात्यांनीच विज्ञान निर्माण केले, ही समजूत होण्यास लेखकाच्या मते पुढीलपैकी कोणते कारण नाही?
    1. पौर्वात्यांचा न्यूनगंड
    2. पौर्वात्यांचे स्वत:च्या इतिहासाबद्दलचे अज्ञान
    3. अतिप्राचीन पुराव्यांचा अभाव
    4. पाश्चिमात्यांकडील ऐतिहासिक पुरावे.

46. विज्ञानाच्या विकास व संस्कृतीचा विकास या दोन्ही गोष्टी परस्परावलंबी आहेत, तसेच परस्पर प्रेरकही आहेत.
    1. पूर्ण विधान चूक
    2. पूर्ण विधान बरोबर
    3. पूर्वार्ध बरोबर
    4. उत्तरार्ध बरोबर

---

47. बॉबिलोनियन संस्कृती पुढीपैकी कोणत्या बाबतीत प्रगत होती असा पुरावा नाही?
    1.वास्तुरचना
    2.तत्वज्ञान
    3.प्रशासन
    4.कालमापन

---

48. ज्ञान-विज्ञानाचे धन सर्व मानवजातीचे असते, असे म्हणण्याचे कारण:
    1. काही काळाने ते सर्व लोकांपर्यंत पोहोचते
    2. संपर्कसाधने वाढल्यावर ते मर्यादित ठेवता येत नाही.
    3. त्यावर व्यक्तीला स्वामित्वहक्क सांगता येत नाही.
    4. शेवटी ते मानवी बुध्दीने मिळविलेले ज्ञान असते.

प्रश्न क्रमांक 53 ते 56

सगळ्या विश्वाची रचना काही गणितीय सिद्धांतानुसार झाली आहे. भौतिक जगातले मानवाचे सगळे कार्य काही सिद्धांताच्या कठोर पालनातूनच निर्माण होत असते. यश, सुख आणि सुंदर जीवनाच्या निर्मितीसाठी गरज असते ती ज्ञानाची आणि मूलभूत, साध्या नियमांच्या पालनाची.

जर वादळी वाऱ्यात तग धरणारे मजबूत घर मानवाला बांधायचे असेल तर त्याचे ते काही साध्या गणितीय तत्त्वानुसार बांधायला हवे. चौकोन, वर्तुळ अशा नियमांचे पालन करायला हवे. जर त्याने त्यांच्याकडे दुर्लक्ष केले तर त्याचा इमला बांधून पूर्ण व्हायच्या आधी ढासळून पडेल. अगदी त्याचप्रमाणे जर मानवाला एका यशस्वी, मजबूत, नमुनेदार आणि अनुकरणीय जीवनाची उभारणी करायची असेल जे विपदांच्या आणि प्रलोभनाच्या तुफानी वादळांचा मजबुतीने विरोध करू शकेल, तर त्याचे ते काही साध्या, पण अविचल, दृढ नैतिक सिद्धांतानुसार उभारायला हवे.

असे चार नैतिक सिद्धांत पुढीलप्रमाणे आहेत. न्याय, सचोटी, प्रांजळपणा आणि दयाळूपणा. एक घर बांधताना ज्या चार रेषांच्या चौकोनावर ते उभारले जाते तेच कार्य उदात्त जीवनाच्या बांधणीत ही चारसत्ये पार पाडतात. जर मानवाने तिकडे दुर्लक्ष केले आणि असा विचार केला की तो अन्यायाने, खोटेपणाने आणि स्वार्थीपणाने वागून यश आणि सुख मिळवू शकेल तर त्याची स्थिती त्या बांधकामकर्त्यासारखी होईल, ज्याला असे वाटते की तो संबंधित गणितीय सिद्धांताकडे दुर्लक्ष करूनही एक मजबूत आणि टिकाऊ इमारत बांधू शकेल. त्याच्या वाट्याला त्या माणसाप्रमाणेच शेवटी निराशा आणि अपयशच येईल.

थोड्या काळासाठी त्याच्या हाती पैसा येईलही, ज्यामुळे त्याची अशी भ्रामक समजूत होईल की, अन्यायाने आणि अप्रामाणिकपणे चांगलेच कमावता येते, पण प्रत्यक्षात त्याचे जीवन इतके कमकुवत आणि अस्थिर झालेले

असेल की, ते कोणत्याही क्षणी कोलमडण्याच्या बेतात असेल. शेवटी एक निर्णायक वेळ अशी येते की, त्याचा कामधंदा, त्याची सगळी प्रतिष्ठा आणि संपत्ती पत्त्याच्या महालासारखी भुईसपाट होते आणि त्यांच्या भग्न अवशेषाखाली तो गाडला जातो.

जो या चार मुलभूत नैतिक सिद्धांताचे पालन करीत नाही, त्यांनी अव्हेरतो, त्याला खऱ्या अर्थाने यशस्वी आणि आनंदी जीवनाची प्राप्ती होणे असंभव असते. याच्या उलट ज्याप्रमाणे आपल्या आखलेल्या गतीने व मार्गाने क्रमण करणारी पृथ्वी कधीच सूर्याच्या प्रकाशापासून व उबेपासून वंचित राहू शकत नाही त्याचप्रमाणे जो या चार नियमांचे त्याच्या सगळ्या व्यवहारात काटेकोरपणे पालन करतो त्याला कधीच यश आणि परमानंदापासून वंचित राहावे लागत नाही. कारण तो या विश्वाच्या या मूलभूत तत्त्वांशी सुसंगत जीवन जगत असतो. त्याच्या जीवनाची उभारणी अशा पायावर झालेली असते जी कधीच डगमगू किंवा बदलू शकत नाही. या नियमांचे पालन करून तो जे काही करतो ते इतके मजबूत आणि टिकाऊ असते आणि त्याच्या जीवनाचे सगळे पैलू इतक्या एकसंघपणे, सुसंगतीचे आणि दृढपणे परस्परांशी विणले जातात की, त्याच्या जीवनाचा इमला कधीच ढासाळू शकत नाही.

The whole visible universe is framed on a few mathematical principles. All the wonderful works of man in the material world have been brought about by the rigid observance of a few underlying principles; and all that there is to the making of a successful, happy, and beautiful life, is the knowledge and application of a few simple, root principles.

If a man is to erect a building that is to resist the fiercest storms, he must build it on a simple, mathematical principle, or law, such as the square or the circle; if he ignores this, his edifice will topple down even before it is finished.

Likewise, if a man is to build up a successful, strong and exemplary life-a life that will stoutly resist the fiercest storms of adversity and temptation - it must be framed on a few simple, undeviating moral principles.

Four of these principles are Justice, Rectitude, Sincerity, and Kindness. These four ethical truths are to the making of a life what the four lines of a square are to the building of a house.

If a man ignores them and thinks to obtain success and happiness and peace by injustice, trickery, and selfishness, he is in the position of a builder who imagines he can build a strong and durable habitation while ignoring the relative arrangement of mathematical lines, and he will, in the end, obtain only disappointment and failure.

He may, for a time, make money, which will delude him into believing that injustice and dishonesty pay well; but in reality his life is so weak and unstable that it is ready at any moment to fall; and when a critical period comes, as come it must, his affairs, his reputation, and his riches crumble to ruins, and he is buried in his own desolation. It is totally impossible for a man to achieve a truly successful and happy life who ignores the four moral principles enumerated,

Mulyaankan

whilst the man who scrupulously observes them in all his dealings can no more fail of success and blessedness than the earth can fail of the light and warmth of the sun so long as it keeps to its lawful orbit; for he is working in harmony with the fundamental laws of the universe; he is building his life on a basis which cannot be altered or overthrown, and, therefore, all that he does will be so strong and durable, and all the parts of his life will be so coherent, harmonious, and firmly knit that it cannot possible be brought to ruin.

49. अ. टिकाऊ जीवनासाठी मानवाचे ज्ञान व नैतिक सिद्धांत एकमेकांशी सुसंगत असावे लागतात.

ब. टिकाऊ जीवनातील नैतिक सिद्धांताचे महत्व ज्ञानातूनच साध्य होते.

1) अ व ब बरोबर, ब ही अ ची कारणमिमंसा आहे.

2) अ व ब बरोबर, ब ही अ ची कारणमिमंसा नाही.

3) अ बरोबर, ब चूक

4) अ चूक, ब बरोबर

a. Man's knowledge and moral principles should be coherent with each other for firmly knit life.

b.The significance of moral principles for firmly knit life can be understood only through knowledge

1) Both correct and b is correct explanation of a

2) Both correct and b is not correct explanation of a

3) a correct; b incorrect

4) a incorrect; b correct

---

50. खालीलपैकी कोणती विधाने अयोग्य आहेत?

अ. प्रविष्ठा व संपत्ती एकमेकांशी पूरक गोष्टी आहेत.

ब. वादळी वाऱ्यामध्ये मजबूत घर बांधणे अनिवार्य आहे.

1) अ फक्त 2) ब फक्त

3) अ व ब दोन्ही 4) कोणतेही नाही

Which of the following statements are incorrect?

a. Reputation and riches are complementary to each other

b. Erecting strong building is inevitable for fiercest storms

1) only a 2) only b

3) both a and b 4) neither a nor b

---

51. अन्यायाने व अप्रामाणिकपणाने चांगलेच कमावता येईल अशी माणसाची भ्रामक समजूत होईल असे लेखक का म्हणतो?

अ. अशी कमावलेली संपत्ती क्षणिक असते.

ब. अशा पद्धतीने कमावणे हे विश्वरचनेच्या मुलभूत नियमांची विसंगत आहे.

क. माणसाची सुखी जीवनाची संकल्पना चुकीची आहे.

1) अ व ब स्वतंत्रपणे कारण नाहीत, पण एकत्रितपणे कारण आहेत.

2) अ व क स्वतंत्रपणे कारण नाहीत, पण एकत्रितपणे कारण आहेत.

3) अ, ब, क स्वतंत्रपणे कारण आहेत.

4) कोणतेही कारण योग्य नाही.

Writer writes - "it will delude him into believing that injustice and dishonesty pay well", because -

a. Such earned riches are momentary

b. this method of earning is in contradiction with root principles guiding structure of universe

c. Man's concept of beautiful life is wrong

1) a and b are not independent reasons; but both are reasons together

2) a and c are not independent reasons; but both are reasons together

3) a, b and c are independent reasons

4) None of the above reasons are correct

---

52. या परिच्छेदाचे सर्वात शक्य प्रयोजन निवडा.

1) गणितीय सिद्धांत व नैतिक सिद्धांत यांच्यातील परस्परसंबंध दर्शविणे

2) नैतिक सिद्धांताचे महत्व सांगणे.

3) मानवी सुखांच्या भ्रामक संकल्पनेचे वर्णन करणे.

4) सुखी व सुंदर जीवनाचे रहस्य सांगणे.

Select the most likely purpose of this passage

1) Explain the relationship between mathematical principles and moral principles

2) Describe the importance of moral principles

3) Explain man's deluded concept of happiness

4) Describe the secret of happy and beautiful life

Mulyaankan

प्रश्न क्रमांक 30 ते 33

देशातील अन्नधान्याच्या सुरक्षेसाठीच्या तंत्रज्ञानातून त्या देशाची सामुहित इच्छाशक्ती तर दिसतेच, पण त्याचबरोबर या महत्त्वाच्या गोष्टीवर घेतलेले परिश्रमही जाणवत राहतात. मात्र, कुठल्याही क्षेत्रातील तंत्रज्ञानातून वर उल्लेख केलेल्या दोन बाबीपेक्षा अधिक आणि त्यापेक्षाही महत्त्वाच्या भूमिकेची अपेक्षा असते.

जैव तंत्रज्ञानाच्या क्षेत्रापासून आपण सुरुवात करू या. कारण बी-बियाणे, वेगवेगळी रोपे, भूपरीक्षण, जमिनीची मशागत इत्यादी शेतीसाठी लागणाऱ्या ज्या मूलभूत गोष्टी आहेत त्या सर्वांचा विचार जैवतंत्रज्ञानात केला जातो. अन्नधान्याच्या सुरक्षेच्या दृष्टीने या अतिमहत्त्वाच्या बाबी आहेत. माणसाने स्वत:च्या आवश्यकतेनुसार निर्माण केलेली (ट्रान्सजेनिक) अनेक रोपे किंवा वनस्पती ही शेती-तंत्रशास्त्रामधील महत्त्वाची शाखा आहे. जगात स्वत:च्या आवश्यकतेनुसार या पद्धतीने निर्माण केलेली अनेक पिके आहेत. शेतीच्या या क्षेत्रात जगात नेहमीच काहींना काही संशोधन होत असते. 1994-95 मध्ये मानवाने स्वत: निर्माण केलेल्या एकूण 482 पिकांचे उत्पादनही झाले. या उत्पादित पिकांपैकी 30% उत्पादन हे अनावश्यक असलेल्या वनस्पतींचा नाश करण्यासाठी किंवा त्यांना प्रतिबंध घालण्यासाठी वापरले गेले, 24% शेतमालाच्या गुणवत्तेतील सुधारणेसाठी खर्ची पडले, 21% कीटकनाशके म्हणून किंवा कीटकांना प्रतिबंध करण्यासाठी उपयोगात आणले गेले, 14% जीवाणू संसर्गावर प्रतिबंधात्मक औषध म्हणून, 3% बुरशी प्रतिबंधक म्हणून आणि उरलेले 8% काही विशिष्ट प्रयोगासाठी वापरले गेले. उद्याच्या प्रगत जगतात जैव तंत्रज्ञानाच्या क्षेत्रातील लक्ष्ये खाली दिलेल्या कोष्टक क्रमांक 4.3 मध्ये दाखवली आहेत. जैव तंत्रज्ञानातील प्रगतीमुळे भाजीपाला, गहू, तांदूळ आदी, फळफळावळ, कडधान्ये या साऱ्या पिकांमध्ये विलक्षण सुधारणा होईल. भाजीपाल्यामध्ये शतावरी, गाजर, फुलकोबी, कोबी, करडchnई, काकडी, चवीला तिखट असलेल्या भाजीपाला, कोथिंबीर, वाटाणे, बटाटे, टोमॅटो, मैदानी पिकांमध्ये जनावरांचा चारा, त्यांची वैरण, मका, कापूस, अंबाडी, तेलबिया, तांदूळ, पशुखाद्ये, सोयाबीन, बीट, सूर्यफूल तर फळांमध्ये कठीण कवच असलेले आक्रोड, नट, पीअर, सफरचंद इत्यादी. या साऱ्यांवर जैवतंत्रज्ञानाचा प्रभाव राहील, असे दिसते.

आजपर्यंत जैवतंत्रज्ञानातील संशोधनाचे फायदे हे टोमॅटो आणि बटाटे यांसारख्या प्रक्रिया होऊ शकणाऱ्या फळांवरच केंद्रीत झाले आहेत, परंतु ही फळे हे काही पूर्णान्न होऊन एखाद्या देशाच्या अन्नधान्याच्या सुरक्षिततेचा उपाय ठरू शकत नाहीत.

In addition to representing the national will and organizing a large-scale national effort, technologies play a crucial role in achieving food security for the country.

We would naturally start with biotechnology as a deals with many aspects of basic inputs to agriculture seeds, plants, soil treatment etc. It is crucial to food security, if we take the right steps. One of the most important technologies is that which can lead to transgenic plants; that is, plants which are human-made and are tailored to meet the desired objectives by transfer and expression of the desired type of gene to a target plant. Worldwide, a number of such developments are taking place. In 1994-95, of the total number of 482 transgenic plants that were produced. 30 per cent for insect resistance, 14 per cent for vital resistance and 8 per cent for other special traits. Targets of the developed world's biotechnology industry are given in

table 4.3. Crops reported to have been transformed are vegetables, field crops, fruits and nuts besides others. Among the vegetables are: asparagus, carrot, cauliflower, cabbage, celery, cucumber, horseradish, lettuce, pea, potato and tomato. Among field crops: alfalfa, corn, cotton, flax, oilseed (rape), rice, rye, soybean, sugar beet and sunflower. And among fruits/nuts were apple, pear and walnut.

As of now it appears that the major benefits of biotechnology are focused on the processing industry. e.g. tomato, potato. These are not the crops which can provide food security now or in the future.

53. खालील विधाने लक्षात घेवून योग्य पर्याय निवडा.

अ. फळांमध्ये भाजीपाल्याच्या तुलनेत कमी जीवनसत्वे असतात.

ब. फळे अन्नधान्य सुरक्षेसाठी पूर्णान्न म्हणून उपाय ठरू शकत नाहीत.

1) अ व ब दोन्ही बरोबर, ब ही अ ची कारणमिमांसा आहे.

2) अ व ब दोन्ही बरोबर, ब ही अ ची कारणमिमांसा नाही.

3) अ बरोबर, ब चूक

4) अ चूक, ब बरोबर

Read the statements given below carefully and choose the correct option:

a. Compared to vegetables, fruits contain less nutrients .

b. Fruits are not the crops that can provide food security

1) Both correct and b is correct explanation of a

2) both correct and b is not correct explanation of a

3) a correct; b incorrect

4) a incorrect; b correct

---

54. अ. सामुहिक इच्छाशक्तीशिवाय जैव तंत्रज्ञानाचा विकास होऊ शकत नाही.

ब. सुरवातीच्या काळामध्ये जैवतंत्रज्ञानाचा वापर प्रामुख्याने अनावश्यक वनस्पतींचा नाश करण्यासाठी केला गेला.

1) अ बरोबर, ब चूक
2) अ चूक, ब बरोबर
3) अ बरोबर, ब ही बरोबर
4) अ चूक, ब ही चूक

Consider the following statements;

a. Bio-technology cannot be developed without national will

b. In initial period, bio technology was primarily used for herbicide resistance in initial period

1) a correct ; b incorrect
2) a incorrect ; b correct
3) both correct
4) Both incorrect

Mulyaankan

55. अन्नधान्य सुरक्षेसाठी खालीलपैकी कोणत्या गोष्टींची आवश्यकता नाही?
   1) सामुहिक इच्छाशक्ती व परिश्रम
   2) कीटकनाशके व बुरशी प्रतिबंधक
   3) फळांचे जैवतंत्रज्ञान
   4) जैवतंत्रज्ञानातील संशोधन

   Which of the following things are needed for food security?
   1) National will and efforts
   2) Insect resistance and fungi resistance
   3) Fruits biotechnology
   4) Research in bio technology

---

56. परिच्छेदाना योग्य शीर्षक सुचवा.
   1) शेतीतील विविध प्रकारचे तंत्रज्ञान
   2) जैवतंत्रज्ञान व अन्नधान्य सुरक्षा
   3) जैवतंत्रज्ञानातील सुधारणा
   4) अन्नधान्यसुरक्षततेतील भाजीपाल्याचे महत्त्व.

   Suggest the appropriate title for the passage.
   1) Different technology in agriculture
   2) Biotechnology and food security
   3) Improvements in bio technology
   4) Significance of vegetables in food security

प्रश्न क्रमांक 57 ते 61

ग्रामीण भागात परिसरातील गावकरी मुलांच्या शाळेच्या वाटीवरील दारू, मटक्याचा अड्डा बंद करून बालकांना संरक्षण देण्याचे कर्तव्य संघटितपणे पार पाडत आहेत. औद्योगिक संस्थांनी कुटुंबमित्र विमा योजना स्वीकारली आहे. कंपनीमार्फत बालसंगोपन केंद्र उघडली आहेत. त्याचप्रमाणे पालक शिक्षण आणि वैवाहिक समस्यांबाबत सल्ला केंद्र इत्यादी मदत केंद्रे कामगारांसाठी सुरु केली आहेत. चर्च, ज्यूंच्या धार्मिक सभा आणि अन्य धार्मिक संस्था नित्याच्या पारंपारिक उपक्रमांबरोबर ॲरोबिकसारखे व्यायाम आणि सुधारणा करणाऱ्या गट संस्था ते आंतरपिढी संबंध सुधार केंद्र इत्यादी उपक्रमांचा समावेश केला आहे. त्यामुळे अलीकडे शाळांमधील पालक-शिक्षक संघटनांमधील पालकांची उपस्थिती पूर्वी जी रोडावली होती, ती काही शाळासंकुलांतून सुधारली आहे, असे ज्या उत्साहाने पालक रात्रीच्या स्वयंसेवी वर्गांना गर्दी करत आहेत त्यावरून स्पष्ट दिसते. याशिवाय आधुनिक तंत्रज्ञानाच्या शोधामुळे रेडिओ, व्याख्यानमाला, ई-मेल, इंटरनेट इत्यादी संपर्क माध्यमांच्या साहाय्याने परस्परसंपर्क साधण्याचे नवे मार्ग आता उपलब्ध झाले आहेत.

असे आंतरजाल संबंध आपण निर्माण करतो आणि ज्या माहिती-पुराव्यावर आपण विसंबू शकतो, तीच आधुनिक काळातील खरी खेडी आहेत. त्यांचे कार्यक्षेत्र शहरांपेक्षाही अधिक व्यापक आहे आणि अशा अनेक

आंतरसंबंधी माहिती केंद्रांचे जाळे देशभर पसरले आहे. एका विशिष्ट उद्देशाने परस्परसंपर्क साधून मदतीचा हात देऊन समाजाला बळकट करण्याची ही चळवळ हाच खरा नागरीसमाजाचा मूलभूत पाया आहे. समाजशास्त्रज्ञ अशा कार्यकर्त्यांच्या संघटनांना 'नागरीसमाज' अशी संज्ञा देतात. अशा संघटित प्रयत्नांतून व्यापक समाजहिताचा लाभ आपण करून घेणार आहोत, का प्रवाहपतित होऊन परस्परांत दुरावा आणि वैमनस्य निर्माण करणार हे आपण ज्या मार्गाची निवड करू त्यावर अवलंबून आहे.

आपण भूतकाळात डोकावून नव्या समस्या सोडविण्याचे सोपे उपाय शोधू लागलो, तर आपल्याला पुढे जाता येणार नाही. पूर्वी एका काळात खरोखरच सुवर्णयुग होते असे मानले, तरी आजच्या घाईगर्दीच्या, यांत्रिक गुंतागुंतीच्या जगात त्याचे आरोपण करून भागणार नाही. किंबहुना आपल्यापुढे आव्हान आहे ते म्हणजे, कुटुंब आणि समाज बळकट करण्यासाठी व्यक्तिश: आणि संघटितपणे सर्वसंमत असा मूल्यविचार आणि दृष्टिकोन बाळगून आपण काय प्रयत्न करू शकू, हे निश्चितपणे ठरवायचे आहे, आणि लोकशाहीत असे लोकमत घडविण्यासाठी इतर मतप्रणालींचा विचार गांभीर्याने करणे आवश्यक ठरते. म्हणजेच दुसऱ्यावर छाप पाडण्याच्या अतिरेकी मोहाला आवर घालणे, व्यक्तींचे हक्क आणि स्वातंत्र्य यांचे व्यक्तिगत जबाबदाऱ्या आणि परस्परांविषयीचे कर्तव्यपालन यांच्याशी संतुलन साधणे महत्वाचे असते.

Around the country neighborhoods organize to close down crack houses and protect children as they walk to school. Business adopt family-friendly policies, open child care centres, offer parent education and marriage counseling. Churches, synagogues, and other religious institutions expand their traditional activities to include everything from aerobics classes and recovery groups to intergenerational day care centres. Parent teacher associations, once lagging in attendance, find new life in some school districts as the baby boomer generation flocks to back-to-school nights and volunteers time in the classroom. Even our communication technology offers us new ways of coming together, through radio talk shows, E-mail, and the Internet.

The networks of relationships we form and depend on are our modern-day villages, but they reach well beyond city limits. Many of them necessarily involve the whole nation. They are the basis for our "civil society", a term social scientists use to describe the way we work together for common purposes. Whether we harness their potential for the greater good or allow ourselves to drift into alienation and divisiveness depends on the choices we make now.

We cannot move forward by looking to the past for easy solutions. Even if a golden age had existed, we could not simply graft it onto today's busier, more impersonal and complicated world. Instead, our challenge is to arrive a consensus of values and a common vision of what we can do today, individually and collectively, to build strong families and communities. Creating that consensus in a democracy depends on seriously considering other points of view, resisting the lure of extremist rhetoric, and balancing individual rights and freedoms with personal responsibility and mutual obligations.

Mulyaankan

57. खालीलपैकी कोणत्या गोष्टींचा 'नागरीसमाज' या संकल्पनेत समावेश होतो?

अ) आधुनिक तंत्रज्ञान
ब) बालसंगोपन केंद्र
क) चर्च
ड) औद्योगिक संस्था
इ) पालक शिक्षण केंद्र

1) अ, ब, ई
2) ब आणि ई
3) वरील सर्व
4) ब, क, ड, ई

Which of the following things are included in concept ' civil society'?

a. Technology
b. Child care centres
c. Churches
d. Business
e. Parent education centres

1) a, b and e
2) b and e
3) All of the above
4) b, c, d and e

---

58. त्यांचे कार्यक्षेत्र शहरांपेक्षाही आधिक व्यापक आहे यातून लेखकाला काय सुचवायचे आहे?

अ. शहरातील परस्परसंपर्काचे जाळे कमकुवत असते.
ब. अश्या आंतरसंबंधी माहिती केंद्राचे जाळे देशातल्या सर्व ग्रामीण भागात पसरले आहे.
क. अशा माहिती केंद्रे संपर्क माध्यमांच्या शहरांपेक्षा जास्त वापर करतात.

1) अ, ब फक्त
2) ब व क फक्त
3) ब फक्त
4) कोणतेही नाही

When writer writes- "they reach beyond city limits", he wants to suggest:

a. The network of interrelations is weak in cities
b. Such network of relationships has been spread throughout all villages of country
c. Use of communication technology by such centres is more than cities

1) only a and b
2) only b and c
3) only b
4) none of the above

---

59. खालीलपैकी कोणती विधाने योग्य आहेत?

अ. भारताच्या ग्रामीण भागात ई-मेल व इंटरनेटसारखे संपर्क माध्यमे उपलब्ध झाली आहेत.
ब. भारताचा एक काळ सुवर्णयुग होते असे लेखक मान्य करतो.

1) अ फक्त
2) ब फक्त
3) दोन्ही
4) कोणतेही नाही

Which of the following statements are correct?

a. e-mail and internet are available in India's neighbourhoods

b. Author agrees that there was a golden age in India

1) only a 2) only b

3) both a and b 4) neither a nor b

---

60. असे आंतरजाल संबंध आपण निर्माण करतो आणि ज्या माहिती पुराव्यावर आपण विसंबू शकतो, तीच आधुनिक काळातील खरी खेडी आहेत असे लेखक का म्हणतो?

अ. खेड्यांचे स्वरूप बदलले आहे असे त्याला सुचवायचे आहे.

ब. घनिष्ठ परस्परसंपर्क हे खेड्यांचे वैशिष्ट्य असते व असे परस्परसंपर्क आधुनिक काळात या संघटना दर्शवितात.

क. खेड्यांमध्ये आधुनिक संपर्क माध्यमे उपलब्ध झाल्यामुळे जुन्या खेड्यांना आधुनिक स्वरूप आले आहे.

1) अ व क 2) अ फक्त

3) ब फक्त 4) अ, ब, क

Why writer says - "the network of realtionships we form and depend on are our modern day villages"?

a. He wanted to suggest that nature of villages has changed

b. Strong interrelations is the feature of villages and these centres reflect this features

c. Technology availability has changed the nature of old villages to modern villages

1) only a and c 2) only a

3) only b 4) a, b and c

---

61. खालील विधानांचा विचार करा.

अ. लोकशाहीमध्ये सर्व मतप्रणालींचा विचार करणे आवश्यक आहे.

ब. पालक-शिक्षक संघटनांमध्ये चर्च व अन्य धार्मिक संस्थाचे उपक्रम राबवले जातात.

1) अ बरोबर, ब चूक 2) अ चूक, ब बरोबर

3) दोन्ही बरोबर 4) दोन्ही चूक

Consider the following statements:

a. Consideration of all point of views is necessary in democracy

b. Activities of churches and other religious instituions are undertaken in parent education centres

1) a correct ; b incorrect 2) a incorrect ; b correct

3) both correct 4) both incorrect

Mulyaankan

प्रश्न क्रमांक 62 ते 66

In the lack of good knowledge of grammar, it is impossible for one to write correctly and effectively. It must be borne in mind that all well-informed and knowledgeable persons judge a man's mind by his writing or speaking. Indeed to acquire the knowledge of grammar is not an easy task. The grammar is not like arithmetic-a science consisting of several distinct departments, some of which may be dispensed with, it is a whole and the whole must be learnt, or no part is learnt. Its learning demands much reflection and much patience, but when one task is performed it is performed for life, and in everyday of that life it will be found to be, in a greater or less degree, a source of pleasure or profit, or both together. The learning of grammar needs no bodily exertion; it exposes the student to no cold, no hunger, no suffering of any sort. What more, the study does not affect the hours of business, nor the hours of necessary exercise, but the hours usually spent on the tea and coffee shops and in the mere gossip which accompanies them. The wasted hours of only one year, employed in the study of English grammar, would make you a correct speaker and writer for the rest of your life. One needs no school, no study room, no expenses and not many tuitions and coachings of any sort. If you are willing, you can accomplish this undertaking with ease whether you are poor, pressed with business or other conveniences and have many other sorts of problems.

62. Why is the knowledge of grammar essential?
   1) It is essential for an image in the society.
   2) It is necessary for judging the mind of others.
   3) It is essential for good speaking and writing.
   4) None of the above.

---

63. How should grammar be learnt?
   1) It must be learnt as a whole
   2) Some of its parts may be ornitted like arithmetic
   3) It is not essential, you can ignore anything.
   4) None of the above

---

64. The study of grammar demands:
   1) Constant body exertion
   2) only the leisure time
   3) Physical hardship
   4) Heavy expenses for tuitions

Mulyaankan

65. Acquisition of the knowledge of grammar:

1) happens by subconscious learning 2) Can only be done through tuitions

3) is an easy task 4) is not an easy task

---

66. The effectiveness of communication is usually decided on the basis of:

1) quality of feedback 2) sender's intention and criteria

3) economic use of medium 4) simplicity of message

प्रश्न क्रमांक 67 ते 70

What one wonders, is the lowest common denominator of Indian culture today? The attractive Hema Malini? The songs of Vividh Bharati? Or the mouth watering Masala Dosa? Delectable as these may be, each yields pride of place to that false symbol of a new era-the synthetic fibre. In less than twenty years the nylon sari and the terylene shirt have swept the countryside, penetrated to the farthest corners of the land and persuaded every common man, woman and child that the key to success in the present day world lies in artificial fibres : glass nylon, crepe nylon, tery mixes, ploysters and what have you. More than the bicycles, the wristwatch or the transistor radio, synthetic clothes have come to represent the first step away from the village square. The village less treasures the flashy nylon sari in her trousseau most dearly: the village youth gets a great kick out of his cheap terrycot shirt and trousers, the nearest he can approximate to the expensive synthetic sported by his wealthy citybred contemporaries. And the Neo-rich craze for 'phoren' is nowhere more apparent than in the price that people will pay for smuggled, stolen, begged, borrowed second hand or thrown away synthetics. Alas, even the unique richness of the traditional tribal costume is being fast eroded by the deadening uniformity of nylon.

67. The lowest common denominator' of the Indian culture today is-

1) Hema Malini 2) Songs of Vividh Bharati

3) Masala Dosa 4) Synthetic fibre

---

68. The synthetic fibre has-

1) always been popular in India

2) ecome popular during the last twenty years

3) never been popular in India

4) been as popular as other kinds of fibre

Mulyaankan

69. The latest symbol of modernity for the rural people is-

1) the bicycle
2) the wristwatch
3) the transistor
4) the synthetic cloth

---

70. The term 'Neo-rich' means-

1) the aristocracy
2) the industrialists
3) the newly rich people
4) the common people

Mulyaankan

मूल्यांकन
Enter to Learn, Leave to Serve.

राज्यसेवा पूर्व परीक्षा 2019

First Batch

5th sectional (CSAT - Passages) Answer key- 9th Dec 2018

Q No	Ans	Q no	Ans	Q No	Ans	Q No	Ans
1	1	26	3	51	3	76	
2	3	27	1	52	4	77	
3	4	28	3	53	4	78	
4	3	29	3	54	3	79	
5	4	30	4	55	3	80	
6	1	31	2	56	2	81	
7	2	32	2	57	4	82	
8	1	33	4	58	3	83	
9	1	34	2	59	4	84	
10	1	35	3	60	3	85	
11	4	36	3	61	1	86	
12	1	37	4	62	3	87	
13	3	38	1	63	1	88	
14	4	39	1	64	2	89	
15	#	40	4	65	4	90	
16	1	41	1	66	1	91	
17	1	42	2	67	4	92	
18	3	43	3	68	2	93	
19	3	44	3	69	4	94	
20	2	45	4	70	3	95	
21	1	46	2	71		96	
22	3	47	2	72		97	
23	1	48	4	73		98	
24	3	49	3	74		99	
25	4	50	3	75		100	

Date : 9/12/2018

प्रश्नपुस्तिका क्रमांक
BOOKLET NO.

मूल्यांकन
Enter to Learn, Leave to Serve.

A

2019

प्रश्नपुस्तिका

पेपर I

वेळ : 2 (दोन) तास

एकूण प्रश्न : 100
एकूण गुण : 200

सूचना

(1) सदर प्रश्नपुस्तिकेत 100 अनिवार्य प्रश्न आहेत. उमेदवारांनी प्रश्नांची उत्तरे लिहिण्यास सुरुवात करण्यापूर्वी या प्रश्नपुस्तिकेत सर्व प्रश्न आहेत किंवा नाहीत याची खात्री करून घ्यावी. असा तसेच अन्य काही दोष आढळल्यास ही प्रश्नपुस्तिका समवेक्षकांकडून लगेच बदलून घ्यावी.

परीक्षा-क्रमांक								

केंद्राची संकेताक्षरे ↑   ↑ शेवटचा अंक

(2) आपला परीक्षा-क्रमांक ह्या चौकोनांत **न विसरता बॉलपेनने** लिहावा.

(3) वर छापलेला प्रश्नपुस्तिका क्रमांक तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर विशिष्ट जागी उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे **न विसरता नमूद करावा.**

(4) (अ) या प्रश्नपुस्तिकेतील प्रत्येक प्रश्नाला 4 पर्यायी उत्तरे सुचविली असून त्यांना 1, 2, 3 आणि 4 असे क्रमांक दिलेले आहेत. त्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तराचा क्रमांक उत्तरपत्रिकेवरील सूचनेप्रमाणे तुमच्या उत्तरपत्रिकेवर नमूद करावा. अशा प्रकारे उत्तरपत्रिकेवर उत्तरक्रमांक नमूद करताना तो संबंधित प्रश्नक्रमांकासमोर छायांकित करून दर्शविला जाईल याची काळजी घ्यावी. **ह्याकरिता फक्त काळ्या शाईचे बॉलपेन वापरावे, पेन्सिल वा शाईचे पेन वापरू नये.**

(ब) **ॲकॅडमीने ज्या विषयासाठी मराठी बरोबर इंग्रजी माध्यम विहित केलेले आहे. त्या विषयाचा प्रत्येक प्रश्न मराठी बरोबर इंग्रजी भाषेत देखील छापण्यात आला आहे. त्यामधील इंग्रजीतील किंवा मराठीतील प्रश्नामध्ये मुद्रणदोषांमुळे अथवा अन्य कारणांमुळे विसंगती निर्माण झाल्याची शंका आल्यास, उमेदवाराने संबंधित प्रश्न पर्यायी भाषेतील प्रश्नाशी ताडून पहावा.**

(5) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत. यास्तव सर्व प्रश्नांची उत्तरे द्यावीत. घाईमुळे चुका होणार नाहीत याची दक्षता घेऊनच शक्य तितक्या वेगाने प्रश्न सोडवावेत. क्रमाने प्रश्न सोडविणे श्रेयस्कर आहे पण **एखादा प्रश्न कठीण वाटल्यास त्यावर वेळ न घालविता पुढील प्रश्नाकडे वळावे.** अशा प्रकारे शेवटच्या प्रश्नापर्यंत पोहोचल्यानंतर वेळ शिल्लक राहिल्यास कठीण म्हणून वगळलेल्या प्रश्नांकडे परतणे सोईस्कर ठरेल.

(6) उत्तरपत्रिकेत एकदा नमूद केलेले उत्तर खोडता येणार नाही. नमूद केलेले उत्तर खोडून नव्याने उत्तर दिल्यास ते तपासले जाणार नाही.

(7) **प्रस्तुत परीक्षेच्या उत्तरपत्रिकांचे मूल्यांकन करताना उमेदवाराच्या उत्तरपत्रिकेतील योग्य उत्तरांनाच गुण दिले जातील. तसेच "उमेदवाराने वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी स्वरूपाच्या प्रश्नांची दिलेल्या चार उत्तरांपैकी सर्वात योग्य उत्तरेच उत्तरपत्रिकेत नमूद करावीत. अन्यथा त्यांच्या उत्तरपत्रिकेत सोडविलेल्या प्रत्येक चार चुकीच्या उत्तरांसाठी एका प्रश्नाचे गुण वजा करण्यात येतील".**

पर्यवेक्षकांच्या सूचनेविना हे सील उघडू नये

SEAL

ताकीद

ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी ॲकॅडमीने विहित केलेली वेळ संपेपर्यंत ही प्रश्नपुस्तिका ॲकॅडमीची मालमत्ता असून ती परीक्षाकक्षात उमेदवाराला परीक्षेसाठी वापरण्यास देण्यात येत आहे. ही वेळ संपेपर्यंत सदर प्रश्नपुस्तिकेची प्रत/प्रती, किंवा सदर प्रश्नपुस्तिकेतील काही आशय कोणत्याही स्वरूपात प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्षपणे कोणत्याही व्यक्तीस पुरविणे, तसेच प्रसिद्ध करणे हा गुन्हा असून अशी कृती करणाऱ्या व्यक्तीवर शासनाने जारी केलेल्या "परीक्षांमध्ये होणाऱ्या गैरप्रकारांना प्रतिबंध करण्याबाबतचा अधिनियम-82" यातील तरतुदीनुसार तसेच प्रचलित कायद्याच्या तरतुदीनुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती कमाल एक वर्षाच्या कारावासाच्या आणि/किंवा रुपये एक हजार रकमेच्या दंडाच्या शिक्षेस पात्र होईल.

तसेच ह्या प्रश्नपत्रिकेसाठी विहित केलेली वेळ संपण्याआधी ही प्रश्नपुस्तिका अनधिकृतपणे बाळगणे हा सुद्धा गुन्हा असून तसे करणारी व्यक्ती ॲकॅडमीच्या कर्मचारीवृंदापैकी, तसेच परीक्षेच्या पर्यवेक्षकीयवृंदापैकी असली तरीही अशा व्यक्तीविरूद्ध उक्त अधिनियमानुसार कारवाई करण्यात येईल व दोषी व्यक्ती शिक्षेस पात्र होईल.

पुढील सूचना प्रश्नपुस्तिकेच्या अंतिम पृष्ठावर पहा

1. बहुआयामी निर्धनता निर्देशांक (MPI) विषयी खालील विधानांचा विचार करा.

a. MPI मोजण्यासाठी 10 प्रमाणकांना ग्रहित धरले जाते.

b. या प्रमाणकांनामध्ये 50% पेक्षा जास्त अभाव असेल तर त्याला बहुआयामी गरिब असे म्हणतात.

1) फक्त a बरोबर 2) फक्त b बरोबर

3) दोन्ही बरोबर 4) दोन्ही चूक.

Consider the following statements about Multidimensional Poverty index.

a. MPI is calculated on the basis of 10 Parameters.

b. If the deprivation in these parameters is more than 50% then it is called as - Multidimensionally Poor.

1) Only a is Correct. 2) Only b is Correct.

3) Both a and b Correct 4) Both a and b Incorrect.

---

2. पहिल्या पंचवार्षिक योजनेत सर्वात जास्त निधी कोणत्या क्षेत्रासाठी उपलब्ध करण्यात आला?

1) दळणवळण 2) उर्जा

3) कृषी व जलसंधारण 4) सामाजिक क्षेत्रे

Which sector was made available highest fund in first five year plan?

1) Communication 2) Power

3) Agriculture and Irrigation 4) Social Sectors

---

3. प्रधानमंत्री जन-धन योजनेचे वैशिष्ट्ये खाली दिले आहेत. त्यातील अयोग्य पर्याय निवडा.

1) ठेवीवर व्याज नाही.

2) 1 लाखापर्यंत अपघात विमा कवच

3) ठेवीची किमान मर्यादेवर अट नाही.

4) 30 हजार रुपयांपर्यंत जीवन विमा कवच.

Following are the characteristics of Pradhan - Mantri Jan Dhan Yojana. Choose Incorrect option.

1) No Interest on deposit

2) Accidental insurance cover up to 1 Lakh

3) No minimum balance required

4) Life insurance cover of 30 thousand

Mulyaankan

4. शाश्वत विकासाचे घटक कोणते ?

a. वाहक क्षमतेची संकल्पना
b. आंतरपिढीय समन्याय
c. पिढीअंतर्गत समन्याय
d. लिंग विषयक समानता

1) फक्त a
2) फक्त a आणि b
3) फक्त a आणि d
4) a, b, c,d

Parameters of sustainable development are

a. Concept of Carrying capacity.
b. Inter generational equity.
c. Intra generational equity.
d. Gender disparity.

1) Only a
2) Only b and b
3) Only a and c
4) a,b,c,d

---

5. लोकसंख्या लाभांशाच्या स्थितीबाबत खालील कोणत्या गोष्टी घडतात?

a. वैयक्तिक बचत वाढते
b. श्रम पुरवठा वाढतो
c. मानवी भांडवलाची गुणवत्ता वाढते
d. अवलंबित्व गुणोत्तर कमी होते

1) a, b, c
2) b, c, d
3) a, c, d
4) a, b, c, d

Which of following things occur during demographic dividend.

a. Increase in personal saving
b. Increase in labor supply
c. Increase in quality of human capital
d. Decrease in dependency ratio.

1) a, b, c
2) b, c, d
3) a, c, d
4) a, b, c, d

---

6. 1977 च्या औद्योगिक धोरणामध्ये कशावर भर देण्यात आला.

1) अवजड उद्योग
2) सार्वजनिक क्षेत्र उद्योग
3) आधुनिक तंत्रज्ञान उद्योग
4) लघु व मध्यम उद्योग

Industrial policy 1977 focused on

1) Heavy Industry
2) Public sector Industry
3) Modern Technology Industry
4) Small and medium Industry

---

7. खालीलपैकी कोणती सहाव्या योजनेचे वैशिष्ट्ये नाहीत?

a. गरिबी निर्मुलनासाठी थेट कृती.
b. लक्ष्याधारित क्षेत्रीय नियोजन.
c. शहरीकरणावर विशेष लक्ष्य.
d. प्रादेशिक असमतोल दुर करण्यावर भर
e. कृषी क्षेत्रावर सर्वात जास्त भर.

योग्य पर्याय निवडा.

1) c, d 2) a, c 3) c, e 4) c, d, e

Which of following is not characteristic of sixth five year plan?

a. Direct Attack on poverty alleviation.
b. Targeted sectoral planning.
c. Special Focus on urbanization.
d. Focus on removal of regional disparities.
e. Highest priority on agriculture

Choose Correct option

1) c, d 2) a, c 3) c, e 4) c, d, e

---

8. भारताच्या निर्यातीत सोने आणि हिरे यांचा लक्षणीय वाटा आहे . कारण की-

1) भारतात सोने आणि हिरे यांचे उत्पादन जास्त होते
2) भारतात त्यावर कारागीरी करणार कुशल कामगार आहेत.
3) भारतात सोने आणि हिरे यांचा प्राचीन काळापासून व्यापार केला जातो.
4) सोने आणि हिरे जास्त प्रमाणात आयात केले जातात त्यामुळे तुट भरून काढण्यासाठी शासन प्रोत्साहन देते

In India's export Gold and diamonds have Considerable share, because-

1) In India Gold and diamonds have high production
2) There is skilled workforce working on Gold and diamonds in India
3) India has long tradition of Trade in Gold and diamond
4) Gold and diamonds are imported more hence government incentivize export to reduce trade deficit.

9. अयोग्य जोड्या ओळखा.

a. निर्यातीत सुट : वित्तीय धोरण
b. नवीन कर लादणे : आर्थिक नियोजन
c. ग्राहक मुल्य निर्देशांक : चलनवाढ
d. तुटीचा अथसंकप : मुद्रा धोरण

1) फक्त a, b, c 2) फक्त a, b, d 3) फक्त b, c, d 4) a, b, c, d

Choose incorrect pairs.

a. Export Concessions - Fiscal policy
b. Implosion of new tax - Economic planning
c. Consumer price Index - Inflation
d. Deficit financing - monetary policy

1) a, b, c only 2) a, b, d only 3) b, c, d only 4) a, b, c, d

---

10. 1951 - 1981 हा भारताच्या लोकसंख्यावाढी संदर्भात 'जलद वृध्दी' काळ असा संबोधला जातो. ह्या काळात

a. आरोग्य विषयक सुधारणा झाल्यामुळे मृत्यूदर कमी झाला.
b. सदर काळात मृत्यू दर हा झपाट्याने कमी झाला तर जन्म दर वाढत राहिला.
c. सदर काळात लोकसंख्या ही जवळजवळ दुपटीने वाढली.

योग्य विधाने निवडा.

1) a, b 2) b, c 3) a, c 4) a, b, c.

1951-1981 is termed as 'Rapid Growth' period in Indian population growth. In this period,

a. Because of improvement in health facilities, death rate reduced.
b. In this period death rate reduced rapidly but birth rate increased.
c. In this period population of India was near about doubled.

Choose Correct sentence.

1) a, b 2) b, c 3) a, c 4) a, b, c.

---

11. राष्ट्रीय अन्न सुरक्षा कायदा- 2013 मधील तरतुदींविषयी पुढील विधाने लक्षात घ्या व योग्य विधान / विधाने निवडा

a. कायद्यानुसार ग्रामीण भागातील लाभार्थींना दरडोई दरमहिना 5 किलोग्रॅम व शहरी लाभार्थींना दरडोई दरमहिना 3 किलोग्रॅम धान्य मिळते

b. या योजनेनुसार तांदूळ 3 रुपये प्रती किलोग्रॅम दराने मिळतो

c. योजनेचे लाभार्थी हे केंद्रशासनाकडून "सामाजिक-आर्थिक जाती जनगणना" च्या आधारे निवडले जातात

d. रेशन कार्ड मिळविण्यासाठी घरातील सर्वात प्रौढ (18 वर्षावरील) स्त्री ही कुटुंबप्रमुख असणे गरजेचे आहे

1) a, b
2) b, d
3) b, c, d
4) a, d

Considering the following statements about the provisions of the National Food Security Act - 2013 and choose the correct statements / statements

a . Under this law, beneficiaries in rural areas gets 5 kg per person per month and beneficiaries in urban area gets 3 kg of grain per person per month.

b. Under this scheme rice is available at Rs 3 per kg

c. Beneficiaries of the scheme are selected by the Central Government on the basis of "Socio-Economic Caste Census" (SEC)

d. To get a ration card, it is important to have the eldest (18 years old) female as a head of the family

1) a, b
2) b, d
3) b, c, d
4) a, d

---

12. अयोग्य विधान निवडा.

1) प्रधानमंत्री आवास योजनेअंतर्गत '2022 पर्यंत सर्वांसाठी घरे' ही घोषणा केली गेली.
2) ही योजना थेट अनुदानावर आधारित आहे.
3) योजनेअंतर्गत बांधलेले घरे हे महिलेच्या किंवा संयुक्त नावाने दिले जातात.
4) ह्या योजनेअंतर्गत दिल्या जाणाऱ्या घरांना चटई क्षेत्राची मर्यादा आहे.

Choose Incorrect sentence.

1) 'Housing to all by 2022 ' is proclaimed under Pradhan mantri Aawas Yojana.

2) Above scheme is direct subsidy based scheme

3) House build under Yojana are in name of women or jointly named with men.

4) There is limitation of carpet area for house built under this scheme.

---

13. खालील राज्ये हे त्यांच्या लिंग गुणोत्तराच्या चढत्या क्रमाने लावा.

a. हिमाचल प्रदेश b. आंध्रप्रदेश

c. गुजरात d. हरयाणा

योग्य पर्याय निवडा.

1) a, b, c, d 2) b, c, a, d 3) b, a, c, d 4) c, b, a, d

Arrange following states in increasing order of sex ratio.

a. Himachal Pradesh b. Andhra Pradesh

c. Gujarat d. Haryana

Choose Correct Sentence

1) a, b, c, d 2) b, c, a, d 3) b, a, c, d 4) c, b, a, d

---

14. औद्योगिक धोरण 1991 नुसार

a. परवाना आवश्यक असलेली उद्योग क्षेत्रे कमी केली.

b. सार्वजनिक क्षेत्रांसाठी राखीव उद्योगां ची संख्या कमी केली.

c. उच्च प्राधान्य क्षेत्रात थेट परकीय गुंतवणूकीची मर्यादा 51% पर्यंत करण्यात आली.

d. मक्तेदारी व प्रतिबंधात्मक व्यापार पध्दती कायदा 1969 रद्द करण्यात आला

वरीलपैकी योग्य विधाने निवडा.

1) फक्त a, b 2) फक्त a, b, d

3) फक्त a, b, d 4) वरीलपैकी सर्व

According to Industrial policy 1991.

a. Number of Industries requiring license was reduced.

b. Number of Industries reserved for public sector reduced.

c. Foreign direct Investment in high priority areas was allowed up to 51%

d. MRTP Act 1969 was annulled

Mulyaankan

Choose correct statements.

1) Only a, b
2) Only a, b, c
3) Only a, b, d
4) All of above

---

15. खालील विधानांचा विचार करून योग्य पर्याय निवडा:

a. वॉशिंग्टन डीसी येथे मुख्यालय असलेली जागतिक बौद्धिक संपदा स्वामित्व हक्क संघटना (WIPO) ही जागतिक व्यापार संघटनेची विशेष संस्था आहे.

b. व्यापाराशी निगडीत बौद्धिक संपदा अधिकार (TRIPS) सर्व सदस्य देशांवर बंधनकारक आहे.

c. जागतिक व्यापार संघटनेच्या अत्यल्प विकसित गटातील (LDC) सदस्य देशांना बौद्धिक संपदा अधिकार करार (TRIPS) लागू झाल्यानंतर 20 वर्षे लागू न करण्याची सूट देण्यात आली आहे.

1) फक्त (a) बरोबर
2) फक्त (b) आणि (c) बरोबर
3) फक्त (b) बरोबर
4) (a), (b) आणि(c) बरोबर

Consider the following statements and select the Correct one:

a. Washington DC headquarters would Intellectual Property organization (WIPO) is a specialized agency of the UNO.

b. The trade Related aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS) Agreement is binding on all WTO members.

c. Least Developed countries ineast Developed countries in WTO are not required to apply the provisions of TRIPS agreement for a period of 20 years from the general date of application of the agreement.

1) Only (a) Correct
2) Only (b) and (c) are Correct
3) Only (b) Correct
4) (a), (b) and (c) are Correct

---

16. खालील पैकी कोणती पंचवार्षिक योजना तिच्या निर्धारित वेळेपेक्षा एक वर्ष अगोदर संपवण्यात आली?

1) दुसरी 2) तिसरी 3) चौथी 4) पाचवी

Which of the following five year plans was terminated one year before its completion?

1) Second 2) Third 3) Fourth 4) Fifth

Mulyaankan

17. शहरीकरणा विषयी खालील विधानांचा विचार करा.

a. मोठ्या शहरातील लोकसंख्येचे एकूण शहरी लोकसंख्येशी असलेले प्रमाण हे 1951 पासून वाढत आले आहे.

b. मध्यम आकाराच्या शहरातील लोकसंख्येचे एकूण शहरी लोकसंख्येशी असलेले प्रमाण हे 1951 पासून स्थिर आहे.

c. छोटया आकाराच्या शहरातील लोकसंख्येचे एकूण शहरी लोकसंख्येशी असलेले प्रमाण हे 1951 पासून कमी होत आले आहे.

योग्य विधाने निवडा.

1) a, b 2) b, c 3) a, c 4) a, b, c

Consider following statements regarding urbanization.

a. Percentage of population to total urban population in big cities has increased from 1951

b. Percentage of population to total urban population in medium cities has remained constant from 1951

c. Percentage of population to total urban population in small cities has decreased from 1951.

Choose Correct statements .

1) a, b 2) b, c 3) a, c 4) a, b, c

---

18. उ - खा. जा प्रतिमानामध्ये खालील पैकी कशावर भर दिला जातो.

1) आयात प्रतियोजन 2) निर्यात आधारित वृध्दी

3) तंत्रज्ञान आधारित निर्यात 4) आयात - निर्यात संतुलन

LPG model of development focused on

1) Import substitution 2) Export led growth

3) Technology based Export 4) Import - Export Balancing

---

19. a. जनगणना 2011 नुसार महराष्ट्रात एकुण 5.73 कोटी लोक स्थलांतरीत झाले.

b. महाराष्ट्रात पुरुषांचे स्थलांतर हे महिलांपेक्षा जास्त झाले.

अयोग्य विधाने ओळखा

1) फक्त a 2) फक्त b 3) a आणि b 4) दोन्ही नाही

Mulyaankan

a. As per census 2011, 5.73 crore people migrated in Maharashtra

b. In Maharashtra men migrated more than women.

Choose Incorrect sentence

1) a only 2) b only 3) a and b 4) None

---

20. 'AMRUT' ही योजना कोणत्या मंत्रालयामार्फत राबवली जाते.

1) शहर विकास मंत्रालय
2) ग्रामीण विकास मंत्रालय
3) कौशल्य विकास मंत्रालय
4) माहिती व बाल विकास मंत्रालय

'AMRUT' Scheme is implemented by which ministry?

1) Urban development ministry
2) Rural development ministry
3) Skill development ministry
4) Women and Child development ministry

---

21. दारिद्र्यरेषेबाबत योग्य विधान ओळखा:

1) स्वातंत्र्योत्तर काळात दारिद्र्यरेषेबाबत पहिला शास्त्रीय अभ्यास गाडगीळ समितीने केला.
2) अलघ समितीने कॅलरी आधिरित दारिद्र्यरेषा प्रस्तावित केली.
3) दांडेकर रथ समितीने कॅलरी आधारित दारिद्र्यरेषा ग्रामीण भागासाठी 2400 व शहरी भागासाठी 2100 कॅलरी इतकी निश्चित केली.
4) प्रत्येक राज्यनिहाय वेगवेगळी दारिद्र्यरेषा ही संकल्पना सर्वप्रथम लकडवाला समितीने मांडली.

In the context of Poverty line identify the Correct statement.

1) First scientific study regarding poverty line in post independence period was carried out by Gadgil commitee.
2) Calorie based poverty line was recommended by the Alagh committee.
3) Dandekar Rath committe recommended caorie based poverty line of 2400 calorie for rural and 2100 calorie for urban.
4) Statewise different poverty lines were first recommeded by Lakadwala committee

---

Mulyaankan

22. ‘असमानता समायोजित मानव विकास निर्देशांक’ बद्दल पुढील विधाने लक्षात घ्या व अयोग्य विधान निवडा

a. जागतिक आर्थिक मंच (WEF) हा निर्देशांक तयार करते

b. हा निर्देशांक तयार करताना दरडोई ‘GNI उत्पन्न’ लक्षात घेतले जाते

c. संपूर्ण समानता असल्यास “असमानता समायोजित मानव विकास निर्देशांक”(IHDI) हा “मानव विकास निर्देशांका”पेक्षा (HDI) जास्त असतो.

d. “असमानता समायोजित मानव विकास निर्देशांक”(IHDI) 151 देशांचा मोजला जातो.

1) a, b 2) b, c

3) c, d 4) a, c

Consider the following statements about 'Inequality Adjusted Human Development Index-IHDI' and select the incorrect statement/s.

a . The World Economic Forum (WEF) prepares this index

b. Per capita 'GNI yield' is conisdered while preparing this index

c. Inequality adjusted Human Development Index (IHDI) is more than"Human Development Index" (HDI), if there is a complete equality.

d. "Inequality Adjusted Human Development Index" (IHDI) of 151 countries is counted.

1) a, b 2) b, c

3) c, d 4) a, c

---

23. 1992 च्या वसुंधरा परिषदेमध्ये (Earth Summit)पुढीलपैकी कोणते करार झाले?

a. अजेंडा 21 (Agenda- 21)

b. अजेंडा फॉर फॉरेस्ट प्रिन्सिपल्स

c. यूएन कन्व्हेंशन ऑन बायोलॉजीकल डायव्हर्सिटी

1) a, b 2) b, c

3) a, c 4) वरीलपैकी सर्व

Which of the following is/are the agreements signed during the 1992 Earth Summit?

a . Agenda 21 (Agenda-21)

b. Agenda for Forest Principles

c. UN Convention on Biological Diversity

1) a, b 2) b, c

3) a, c 4) All of the above

---

24. खालील पैकी कोणत्या तज्ज्ञ गटाने अखिल भारतीय दारिद्र्यरेषेचे विभक्ती करण करून प्रत्येक राज्यासाठी स्वतंत्र दारिद्र्यरेषा तसेच राज्य ग्रामीण दारिद्र्य रेषा व राज्य शहरी दारिद्र रेषा निश्चित केली ?

1) लकडावाला तज्ञ गट १९९३

2) अलग कार्यगट १९७९

3) सुरेश तेंडुलकर तज्ञ गट २००५

4) सी. रंगराजन तज्ञ गट

Which of the following expert group seperated the All India poverty line and constituted a independent poverty line for each state and fixed state rural poverty line and state urban poverty line ?

1) Lakdawala Expert Group, 1993

2) Alagh work group 1979

3) Suresh Tendulkar expert group 2005

4) c. Rangarajan expert group

---

25. 2001 ते 2011 या दशकातील लोकसंख्या वाढीच्या संदर्भातील योग्य विधाने ओळखा:

a. महाराष्ट्रातील वाढ ही भारताच्या सरासरी वाढीच्या तुलनेत कमी आहे.

b. महाराष्ट्रातील वाढ ही जवळपास गुजरात ऐवढीच आहे.

c सर्वाधिक वाढ दिव-दमण मध्ये झाली तर सर्वात कमी वाढ नागालँड मध्ये झाली.

1) फक्त a 2) फक्त c 3) फक्त a and c 4) फक्त b and c

Choose the Correct statement regarding the population growth during decade of 2001 to 2011.

a. Growth rate of Maharashtra is less than average growth rate of India.

b. Growth rate of Maharashtra is nearly equal to Gujarat.

c. Highest growth was in Diu-Daman and lowest growth was in Nagaland.

1) Only a 2) Only c 3) a and c 4) b and c

---

26. स्वर्ण जयंती ग्राम स्वरोजगार योजना (SGSY) मध्ये खालील पैकी कोणत्या योजनांचे एकत्रिकरण केले.

a.	IRDP	b.	TRYSEM	c.	SITRA
d.	PMRY	e.	IMY		

1) फक्त a, b, c, d 2) फक्त a, c, d, e

3) a, b, c, d, e 4) फक्त a, b, c

Which of following schemes were integrated in Swarn Jayanti Gram SwarojagarYojana (SGSY)?

a.	IRDP	b.	TRYSEM	c.	SITRA
d.	PMRY	e.	IMY		

1) a, b, c, d only 2) a, c, d, e only

3) a, b, c, d, e 4) a, b, c only

---

27. खालीलपैकी कोणते भारतीय नियोजनाचे वैशिष्ट्य नाही ?

1) निर्देशक आर्थिक नियोजन 2) भौतिक नियोजन

3) सामाजिक नियोजन 4) समाजवादी नियोजन

Which of the following is not a feature of Indian planning?

1) Indicative Economic Planning 2) Capitalistic planning

3) Social Planning 4) Socialistic Planning

---

28. जेंडर विकास निर्देशांकाविषयी खालील बाबी लक्षात घ्या. योग्य विधाने ओळखा

a. हा निर्देशांक काढण्यासाठी पुरुष आणि स्त्रिया यां च्यासाठी वेगवेगळा निर्देशांक काढवा लागतो.

b. हा निर्देशांक मानव विकास निर्देशांक (HDI) सारखाच निर्देशकावर काढला जातो.

c. हा निर्देशांकस्त्रिया पुरुषापेक्षा पाच वर्षे जास्त जगतील ह्या गृहितकावर आधारित आहे.

1) a, b 2) b, c 3) a, c 4) a, b, c

Consider following statements based on gender development index. Choose correct.

a. For this index, separate index for Men and Women has to be determined.

b. This index is calculated on the indicators used for calculating HDI

c. This index is calculated on the assumption that woman will live five years more than man.

1) a, b 2) b, c 3) a, c 4) a, b, c

Mulyaankan

29. पुढील विधनापैकी अयोग्य विधान/ विधाने निवडा

a. ब्रंडलँड आयोगाच्या (Brundtland Commission) अहवालात सर्वप्रथम "शाश्वत विकास (Sustainable Development)" हा शब्दप्रयोग करण्यात आला .

b. ब्रंडलँड आयोग (Brundtland Commission) जर्मन सरकारने जागतिक पर्यावरण संवर्धनासाठी गठित केला होता

c. ब्रंडलँड आयोगाने (Brundtland Commission) "वर्ल्ड कंजर्वेशन अहवाल (World Conservation report) तयार केला

d. 1972 मध्ये तयार झालेल्या UNEP या संघटनेचे मुख्यालय नैरोबी आहे

1) a, b 2) b, c

3) a, b, c 4) a,c, d

Select the incorrect statements / statements among the following statements

a . Term 'sustainable development' was first used in Brundtland Commission report.

b. The Brandtland Commission was formed by the German government to promote the conservation of global environment

c. The Brundtland Commission prepared the World Conservation Report

d. The headquarters of the UNEP organization, created in 1972, is Nairobi

1) a, b 2) b, c

3) a, b, c 4) a,c, d

---

30. मध्यावधी अर्थसंकल्पाबाबत (Interim Budget) खालीलपैकी कोणते विधान बरोबर आहे.

a. मध्यावधी अर्थसंकल्प मावळते सरकार मांडते.

b. या अर्थसंकल्पात फक्त खर्चाचा अंतर्भाव केलेला असतो, जमेचा नव्हे.

c. मध्यावधी अर्थसंकल्प हा राज्यघटनेच्या 112 व्या कलमानुसार मांडला जातो.

1) फक्त a 2) फक्त b 3) a व c 4) सर्व

Which of the following statements is/are correct with respect to Interim Budget?

a. The outgoing government proposes the interim budget.

b. In this budget, only expenditures are included, not the receipts.

c. Interim budget is proposed under the article 112 of the Constitution

1) Only a 2) Only b 3) a and c 4) All

Mulyaankan

31. दीन दयाल अंत्योदय योजना राष्ट्रीय ग्रामीण आजीवीका अभियानाअंतर्गत कोणते घटक येतात?

a. ग्रामीण महिलांना स्वयंसहायता गटाच्या माध्यमातून संघटीत करुन त्यांच्या जीवनाची गुणवत्ता वाढवणे.

b. कृषी आधारित उपजिविकांचे बळकटीकरण करुन महिलांचा कृषी उत्पादकतेतील सहभाग सुधारणे

1) फक्त a 2) फक्त b 3) a, b 4) एकही नाही.

Which of the following comes under Deendayal Antyoday Yojana Nationa rural livelihood mission?

a. Increasing quality of life of rural women through organizing self help group.

b. Increasing participation of women in agriculture through strengthening of agriculture livelihood.

1) Only a 2) Only b 3) a, b 4) None of the above.

---

32. अजेंडा 21 बाबतीत कोणते विधान योग्य आहे ?

a. हा करार मानवी पर्यावरण परिषद १९७२ मध्ये करण्यात आला.

b. जागतिकीकरण, आंतरराष्ट्रीय व्यापाराचे उदारीकरण या कराराला मान्य आहे.

c. यामध्ये ४ भाग व ४० प्रकरणांचा समावेश आहे

1) a, b 2) a, c 3) b, c 4) a, b, c

Which statements is/are correct regarding Agenda 21?

a. This Agreement was signed in the Conference on Human Environment in 1972.

b. Globalization, the liberalization of international trade, is acceptable under this agreement.

c. It consists of 4 parts and 40 chapters

1) a, b 2) a, c 3) b, c 4) a, b, c

---

33. अर्थसंकल्पीय भांडवली प्राप्तीमध्ये खालीलपैकी कोणत्या कृत्रीम प्राप्ती चा समावेश होतो?

a) लोकांच्या अल्पबचती b) निर्गुतवणुकीतुन मिळणारे उत्पन्न

c) बाजार कर्जे d) आर.बी.आय कडून घेतलेली कर्जे

1) c आणि d 2) a, c आणि d 3) a आणि b 4) वरील सव

Which of the following are artificial receipts under budgetary capital receipts?

a) Small saving of the people b) income received under disinvestment.

c) Market borrowing d) loan from RBI.

1) c and d 2) a, c and d 3) a and b 4) all above

---

34. स्वच्छ भारत अभियान विषयी योग्य विधाने निवडा.

a. स्वच्छ भारत अभियानात फक्त वैयक्तिक, कौटुंबिक शौचालयास अनुदान देण्यात येते.

b. ग्रामपंचायतींना घन व द्रव कचरा व्यवस्थापनासाठी निधी दिला जातो.

1) फक्त a 2) फक्त b 3) a, b 4) एकही नाही.

Choose Correct sentence regarding Swatch Bharat Abhiyan

a. Only Individual Toilet constructions are given monetary subsidy.

b. Village Panchayat's are given funds for 'Solid and Liquid' waste management.

1) Only a 2) Only b 3) a, b 4) None of the above

---

35. खालील विधाने नीती आयोगाबाबत सत्य आहेत.

a. निधी वाटप करण्याचा अधिकार नाही.

b. हा एक विचार गट आहे.

c. राज्यांच्यावर धोरण लादले जाते.

d. धोरण आखणी करताना राज्यांशी चर्चा केली जाते.

1) a, b ,d 2) a, b c 3) b, c d 4) a, c, d

The following statements are true concerning NTTI Aayog:

a. No power to allocate funds.

b. It is a think tank.

c. Imposes policies on States.

d. Consulting States while making policy.

1) a, b ,d 2) a, b c 3) b, c d 4) a, c, d

---

36. नविन सहस्त्रकातील कृषिक्षेत्रातील फिकी (कलाहीन) वृध्दि ही ह्या मुळे आहे.

a. संरचनात्मक त्रुटि

b. सार्वजनिक क्षेत्रातील गुंतवणीकीची कमी असलेली पातळी

c. खतांचा असमतोल वापर

d. कृषिक्षेत्रा तील धरणाक्षेत्रांचे छोटे आकारमान.

Mulyaankan

1) फक्त a 2) फक्त d 3) फक्त c, d 4) फक्त a, b c

The lackluster agricultural growth since the new millennium is due to

a. Structural weakness

b. Low level of public investment

c. Unbalanced fertilizer use

d. Small size of agricultural holding

1) Only a 2) Only d 3) Only c, d 4) Only a, b c

---

37. अयोग्य विधान निवडा

1) स्टँड अप योजने अंतर्गत 10 लाख ते 1 करोड रुपयांपर्यंत कर्ज दिले जाते.
2) स्टँड अप योजनेचे लाभार्थी हे मागासवर्गीय घटक व महिला असतात.
3) ह्या योजनेत प्रत्येक शाखेअंतर्गत कमीत कमी एक लाभार्थी निवडणे अपेक्षित आहे.
4) ह्या योजनेनुसार सात वर्षात कर्जाची परतफेड करावयाची आहे.

Choose the Incorrect sentence.

1) Under stand up India scheme loan is provided between 10 Lakh to 1 Crore.
2) Backward classes and women are beneficiaries of stand up India.
3) In this scheme at least one beneficiary has to be chosen by each branch.
4) Loan under this scheme has to repaid in seven years.

---

38. बाजारातून घेतलेली निव्वळ कर्जे (Net Market Borrowings) हा कशाचा भाग असतो?

1) महसुली जमा 2) महसुली खर्च
3) भांडवली जमा 4) भांडवली खर्च

Net Market Borrowings are part of what?

1) Revenue Receipts 2) Revenue expenditure
3) Capital Receipts 4) Capital expenditure

---

39. खालीलपैकी कोणत्या शिफारशी नरसिंहम समिती (1998)च्या आहेत?

a. लघु स्थानिक बँकांची स्थापना

b. मजबूत बँकिंग व्यवस्था ची गरज

c. नकद आरक्षित अनुपात 3-5 % असावा

1) फक्त a 2) a ,b 3) a, c 4) a, b, c

Which of the following are recommendations of Narasimhan Committee (1998)?

a. Establishment of local Area banks

b. The need for strong banking system

c. CRR should be 3-5%

1) Only a 2) a ,b 3) a, c 4) a, b, c

---

40. सहस्त्रक विकास उद्दिष्टे (MDG) बद्दल काय अयोग्य आहे

a. यामध्ये 7 ध्येये व 17 लक्ष्ये यांचा समावेश होतो

b. ही ध्येये 2015 पर्यंत गाठावयाची आहेत.

c. पर्यावरणाची शाश्वतता टिकवणे हे एक ध्येय आहे

1) फक्त a 2) फक्त c 3) a, c 4)कोणतेही नाही

Which of the following is/are incorrect about the Millennium Development Goals (MDG)

a. It includes 7 targets and 17 goals

b. These targets are to be reached by 2015.

c. Maintaining sustainability of the environment is one of the goals

1) Only a 2) Only c 3) a, c 4) None

---

41. खालीलपैकी कोणते चूक आहे?

a. धोरणात्मक कपात (Policy cut) - अनुदान मागणीत १०० रुपयांची कपात

b. प्रतीकात्मक कपात (Token cut) - अनुदान मागणीत १ रुपयांची कपात

c. काटकसर कपात- अनुदान मागणीत विशिष्ट रकमेची कपात

1) a, b 2) फक्त c 3) फक्त a 4)कोणतेही नाही

Which of the following is wrong?

a. Policy cut - Reduction of demand by Rs. 100

b. Token cut - Reduction of demand by Re 1

c. Economy cut - Reduction of demand by special amount

1) a, b 2) Only c 3) Only a 4) None

Mulyaankan

42. केंद्र शासनाशी संबंधित खालील विधानांचा विचार करा

a. संसदेत मांडला जाणारा केंद्रीय अर्थसंकल्प तयार करण्याची जबाबदारी महसूल विभागाची असते

b. भारतीय संसदेच्या परवानगीशिवाय भारतीय संचित निधीतून पैसा काढता येत नाही.

c. सार्वजनिक लोक लेखांमधून विनियोग करण्यासाठी देखील भारतीय संसदेची परवानगी लागते.

1) a, b 2) b, c 3) फक्त b 4) a, b, c

Consider the following statements related to the Central Government

a. It is the responsibility of the Revenue Department to prepare a Union budget presented in the Parliament

b. Money cannot be withdrawn from Consolidated Fund of India without permission from an Indian Parliament.

c. Appropriation from public accounts needs a approval from an Indian Parliament.

1) a, b 2) b, c 3) फक्त b 4) a, b, c

---

43. व्यवसाय कर आकारण्याचे अधिकार कोणाला आहेत

1) फक्त राज्यांना 2) फक्त केंद्रशासनाला

3) केंद्र व राज्य दोघांनाही 4) स्थानिक स्वराज्य संस्थांना

Who has the right to levy professional tax?

1) Only states 2) Only Central Government

3) Both the Center and the State 4) Local self-government

---

44. प्रधानमंत्री जीवन ज्योती योजना ही

a. विमा क्षेत्राशी संबंधीत आहे.

b. सदर योजना ही कोणत्याही भारतीय नागरिकाला उपलब्ध आहे.

c. सदर योजनेत अपघातग्रस्त व्यक्तीला 2 लाख रुपयांपर्यंतचे विमा संरक्षण उपलब्ध आहे.

अयोग्य विधाने ओळखा.

1) a, b 2) b, c 3) a, c 4) a, b, c

Pradhan Mantri Jeevan Jyoti Yojana is

a. Related to insurance sector

b. Scheme is available to any Indian Citizen

c. In this scheme, accidental person is entitled for 2 Lakhs insurance cover.

Choose Incorrect sentence.

1) a, b 2) b, c 3) a, c 4) a, b, c

---

45. खालीलपैकी 'समावेशक शासनाचे ' घटक कोणते ?

a. गैर बँकिंग वित्तीय संस्थांना बँकिंग व्यवसायास परवानगी देणे

b. जिल्ह्यामध्ये प्रभावी जिल्हा नियोजन समिती उभारणे

c. सार्वजनिक आरोग्यावरील शासनाचा खर्च वाढविणे

d. मध्यान्ह आहार योजना प्रभावी करणे

1) a, b 2) c, d 3) b, c, d 4) a, b, c, d

Which of the following are components of 'Inclusive Government' components?

a. To give banking licence to Non banking financial institutions

b. To Establish effective District Planning Committee in the district

c. To Increase government spending on public health

d. To make midday meal scheme effective

1) a, b 2) c, d 3) b, c, d 4) a, b, c, d

---

46. पुढीलपैकी कोणत्या उद्योग / कारखाने /उत्पादनासाठी परवाना असणे बंधनकारक आहे?

a. सिगारेट्स b. दारु

c . औद्योगिक स्फोटके d. संरक्षणसामग्री / आयुधे / वस्तू

1) फक्त d 2) फक्त c, d 3) फक्त b ,d 4) a, b, c, d

For which of the following industries is licensing compulsory?

a. Cigarettes b. Alcohol

c. Industrial explosives d. Defence equipment

1) Only d 2) Only c, d 3) Only b, d 4) a, b, c, d

---

47. मंदीच्या काळात खालीलपैकी कोणते राजकोषीय धोरण अधिक यशस्वी ठरेल?

1) करामध्ये वाढ आणि सार्वजनिक खर्चात कपात.

2) करामध्ये वाढ आणि सार्वजनिक खर्चात वाढ.

3) करामध्ये कपात आणि सार्वजनिक खर्चात कपात.

4) करामध्ये कपात आणि सार्वजनिक खर्चात वाढ

Mulyaankan

Which of the following will make a fiscal policy more successful during depression?

1) An increase in taxes and a cut in the public expenditure
2) An increase in taxes and in increase in the public expenditure
3) A cut taxes and a cut in public expenditure
4) A cut taxes and an increases in the expenditure

---

48. भारत निर्माण योजने अंतर्गत खालीलपैकी कोणत्या गोष्टींचा समावेश होत नाही?

1)	ग्रामीण आरोग्य	2)	ग्रामीण पेयजल
3)	ग्रामीण दुरसंचार	4)	ग्रामीण जलसिंचन

Which of the following is not component of Bharat Nirman Scheme?

1)	Rural Health	2)	Rural drinking water
3)	Rural Tele-Communication	4)	Rural Irrigation.

---

49. खालीलपैकी कोणते कर हे अप्रत्यक्ष कर आहेत

a.	सीमा शुल्क	b	केंद्रीय विक्री कर
c	देणगी कर	d	व्यवसाय कर
e	सेवाकर		
1)	a, b, c, e	2)	a, b, c, d ,e
3)	a, b, e	4)	a, b, d, e

Which of the following taxes are indirect taxes?

a.	Custom tax	b.	Central Sales Tax
c.	Donation tax	d.	professional tax
e.	service tax		
1)	a, b, c, e	2)	a, b, c, d ,e
3)	a, b, e	4)	a, b, d, e

---

50. खालील संस्थांचा त्यांच्या स्थापने नुसार क्रम लावा

a.	IDBI	b.	LIC	c.	NHB	d.	EXIM
1)	a, b, c, d	2)	b, a c, d	3)	b, a, d, c	4)	a, d, c, b

Arrange the following institutions according to their establishment

a.	IDBI	b.	LIC	c.	NHB	d.	EXIM
1)	a, b, c, d	2)	b, a c, d	3)	b, a, d, c	4)	a, d, c, b

---

51. कोणत्या मंडळाने शाश्वत विकासाची संकल्पना अस्तित्वात आणली ?

1) 1997 मध्ये भारतीय नियोजन मंडळाने
2) 1987 मध्ये पर्यावरण व विकास मंडळाने
3) 1997 मध्ये भारताच्या वित्तीय मंडळाने
4) 1987 मध्ये राष्ट्रीय हरित न्यायाधिकरणाने

Which of these bodies evolved the concept of sustainable development?

1) In 1997, Planning Commission
2) In 1987, Environment and Development Board
3) in 1997, Finance commission of India
4) in 1987, National Green Tribunal

---

52. पुढीलपैकी कोणते विधान सत्य आहे

a. 1938 सालच्या काँग्रेस अधिवेशनात राष्ट्रीय नियोजन समितीची स्थापना झाली
b. 1938 सालच्या काँग्रेस अधिवेशनाचे अध्यक्ष डॉक्टर सुभाष चंद्र बोस हे होते
c. राष्ट्रीय नियोजन समितीचे अध्यक्ष सरदार वल्लभभाई पटेल हे होते
d. 1938 सालचे काँग्रेस अधिवेशन हरीपुरा येथे झाले

1)	a, b, d	2)	a, b, c	3)	फक्त d	4)	a, b, c d

Which of the following statements is true

a. The National Planning Committee was established in the 1938 Congress session.
b. The President of the 1938 Congress session was Dr. Subhash Chandra Bose
c. President of the National Planning Committee was Sardar Vallabhbhai Patel
d. The 1938 Congress session was held at Haripura

1)	a, b, d	2)	a, b, c	3)	Only d	4)	a, b, c d

---

53. देशातील पतनिर्मिती नियंत्रित करण्यासाठी रिझर्व बँकेकडून खालीलपैकी कोणता उपाय योजला जातो

1) खुल्या बाजारातून रोख्यांची खरेदी करणे
2) खुल्या बाजारात रोख्यांची विक्री करणे
3) रोख राखीव निधीचे प्रमाण कमी करणे
4) बँक दर कमी करणे

Which of the following measure does the Reserve Bank take to control the liquidity in the country?

1) To buy cash from open market
2) To Sell of cash in open market
3) Reduce the amount of cash reserve
4) Reduction of bank rate

---

54. खालील पैकी कोणती समिती औद्योगिक परवाना धोरणाशी संबंधीत आहे?

1) सुबीमल दत्त समिती 2) अर्जुन सेनगुप्ता समिती
3) महालनोबिस समिती 4) के.सी.चक्रवर्ती समिती

Which of following committee is related to Industrial licensing?

1) Subimal Dutt committee 2) Arjun sengupta committee.
3) Mahalnobis committee. 4) K.C. Chakravarti committee.

---

55. खालील विधानांचा विचार करा.

a. या पंचवार्षिक योजनेचा भर अन्न, काम आणि उत्पादकतेवर होता .
b. या पंचवार्षिक योजनेने 5% आर्थिक वृद्धीदराचे लक्ष्य ओलांडून 6% वृद्धी दर साधला.
c. या पंचवार्षिक योजनेत भारतीय अर्थव्यवस्थेने हिंदू वृद्धी दरा चा अडथळा पार केला.

आपण कोणत्या पंचवार्षिक योजनेबद्दल बोलत आहोत?

1) 6 वी 2) 7 वी 3) 8 वी 4) 9 वी

Consider the following statements.

a. The focus of this five year plan (FYP) was food, work and productivity.
b. This plan recorded 6% economic growth rate against the targeted 5%.
c. During this plan the Indian economy crossed the barrier of Hindu Growth Rate

We are talking about which five year plan?

1) 6th FYP 2) 7th FYP 3) 8th FYP 4) 9th FYP

Mulyaankan

56. पुढील विधानापैकी कोणते योग्य आहे

a. 'अग्रणी बँक योजना' 1959 मध्ये सुरु करण्यात आली

b. वित्तपुरवठा करिता प्रादेशिक स्तरावरील पुरवठ्याची गरज लक्षात घेऊन अग्रणी बँक योजना सुरु करण्यात आली

1) फक्त a 2) फक्त b

2) दोन्ही 4) दोन्ही अयोग्य

Which of the following statements is/are correct?

a. 'Leading Bank Scheme' was started in 1959

b. Leading Bank Scheme has been started in view of the need for financing at regional level.

1) Only a 2) Only b

2) Both 4) Both incorrect

---

57. 2018-19 च्या केंद्रिय अर्थसंकल्पात कुसुम योजनेची घोषणा करण्यात आली- KUSUM म्हणजे. .

1) किसान उर्जा सुरक्षा एवम् उत्थान महाअभियान

2) कृषी उपज सुरक्षा एवम् उद्योजकता महाअभियान

3) किसान उपज सुरक्षा एवम् उद्योजकता महाअभियान

4) कृषी उपज सुरक्षा एवम् उद्योजकता महाअभियान

In 2018-19 Central Budget KUSUM scheme is announced. KUSUM stands for:

1) Kisan Urja Suraksha Evam Utthan Mahaabhiyaan

2) Krishi Upaj Suraksha Evam Utthan Mahaabhiyaan

3) Kisan Upaj Suraksha Evam Udyojakata Mahaabhiyaan

4) Krishi Upaj Suraksha Evam Udyojakata Mahaabhiyaan

---

58. 'सामाजिक न्याय आणि समानतेसह आर्थिक वाढ' हे घोषवाक्य कोणत्या योजनेचे आहे?

1) दहावी योजना 2) नववी योजना 3) अकरावी योजना 4) सातवी योजना

'Growth with social justice and equality' is objective of which plan?

1) Tenth plan 2) Ninth plan 3) Eleventh plan 4) Seventh plan

Mulyaankan

59. जागतिक व्यापार संघटनेच्या (WTO) तरतुदींनुसार, उत्पादन कमी करण्यासाठी शेतकऱ्यांना दिली जाणारी प्रोत्साहनात्मक प्रदाने या गटात दाखविली जातात

1) हिरवी पेटी 2) पिवळसर लाल पेटी
3) निळी पेटी 4) निळी आणि पिवळसर लाल पेटी

As per World Trade Organization (WTO) provision, certain payments made to farmers, for encouraging them to limit production, are shown under:

1) Green box 2) Amber box
3) Blue box 4) Blue and Amber box

---

60. विकासाच्या 'गांधी प्रतिमानावर' आधारित खालील विधानांचा विचार करा.

a. ते फक्त भारतीय जनतेच्या भौतिक वृध्दीवर आधारित होते.
b. ते फक्त भारतीय जनतेच्या सांस्कृतिक वृध्दीवर आधारित होते.
c. ते शास्त्रीय दृष्ट्या कृषी क्षेत्राच्या विकासाला महत्व देणारे होते.

वरील पैकी अयोग्य विधाने निवडा.

1) a, b 2) b, c, 3) a, c 4) a, b, c

Consider following statements on 'Gandhi's Model' of development.

a. It only emphasized material growth of Indian masses.
b. It only emphasized cultural growth of Indian masses.
c. It emphasized on scientific development of Indian agriculture.

Choose Incorrect sentence?

1) a, b 2) b, c, 3) a, c 4) a, b, c

---

61. राष्ट्रीय मानव विकास निर्देशांक 2001 हा संयुक्त राष्ट्रसंघाच्या मानव विकास निर्देशांकापेक्षा अधिक आयामाच्या आधारावर काढला गेला. ती आयामे ओळखा.

a. अर्भक मृत्यू दर b. औपचारिक शिक्षणा ची तीव्रता
c. माता मृत्यू दर

1) a, b 2) b, c 3) a, c 4) a, b, c

National human development index 2001 was based on few more parameters than UNDP human development index. Choose those parameters.

a. Infant mortality rate. b. Intensity of formal Education.
c. Maternal mortality rate

1) a, b 2) b, c 3) a, c 4) a, b, c

62. पुढील कोणते विधान बरोबर आहे

a. सन 1969 मध्ये 19 बँकांचे राष्ट्रीयीकरण करण्यात आले

b. ज्या व्यापारी बँकांचे डिपॉझिट रुपये 500 कोटीच्यावर होते त्यांचे राष्ट्रीयीकरण करण्यात आले

1) फक्त a 2) फक्त b

2) दोन्ही 4) दोन्ही अयोग्य

Which of the following statement is/are correct?

a. In 1969, 19 banks were nationalized

b. The commercial banks which had deposits above Rs. 500 crores were nationalized

1) Only a 2) Only b

2) Both 4) Both incorrect

---

63. राष्ट्रीय महिला कोष यासंदर्भात योग्य विधान/ विधाने कोणती ?

a. 1992-93 मध्ये राष्ट्रीय महिला कोष स्थापन करण्यात आला

b. त्याचा मुख्य उद्देश असंघटित क्षेत्रातील निर्धन महिलांच्या वित्तीय गरजा पूर्ण करणे हा आहे

c. महिला व बाल विकास मंत्री या कोशाचे पदसिद्ध अध्यक्ष असतात.

1) फक्त a 2) a, b 3) a, c 4) यापैकी नाही

Which of the following is/are correct statements about Rashtriya Mahila Kosh?

a. Rashtriya Mahila Kosh was established in 1992-93

b. Its main objective is to fulfill the financial needs of poor women in the unorganized sector

c. Women and Child Development Minister is the ex-officio chairman of the kosh.

1) Only a 2) a, b 3) a, c 4) none

---

64. देशात सर्वप्रथम महानगर नियोजन समिती कोणत्या शहरासाठी स्थापन करण्यात आली होती ?

1) मुंबई 2) दिल्ली

3) चेन्नई 4) कोलकाता

In which city , the first metropolitan planning committee of the country was formed?

1) Mumbai 2) Delhi
3) Chennai 4) Kolkata

---

65. प्रादेशिक ग्रामीण बँका कोणाला कर्ज देते

a. लघु व सीमांत शेतकरी b. ग्रामीण व कुशल कामगार
c. शेतमजूर d. शहरी व अकुशल कामगार

1) b, d 2) a, c 3) a, b, c 4) a, b, c d

Regional rural banks give loans to

a. Small and marginal farmers b. Rural and skilled workers
c. agricultural labourers d. Urban and unskilled workers

1) b, d 2) a, c 3) a, b, c 4) a, b, c d

---

66. राष्ट्रीय नमुना सर्वेक्षण संघटना(NSSO) ने बेरोजगारीबाबत खालील संकल्पना विकसित केल्या आहेत-

a. सामान्य स्थिती b. चालू साप्ताहिक स्थिती
c. चालू दैनंदिन स्थिती d. चालू वार्षिक स्थिती

1) a, c, d 2) b, c 3) a, b, c 4) a, b, c, d

The National Sample Survey Organization (NSSO) has developed the following concepts related to unemployment

a. Usual status b. Current weekly status
c. Current daily status d. Current yearly status

1) a, c, d 2) b, c 3) a, b, c 4) a, b, c, d

---

67. रंगराजन समिती नुसार 2011-12 मध्ये दारिद्र्याचे प्रमाण किती होते?

1) 21.9% 2) 27.5% 3) 29.5% 4) 37.3%

According to Rangarajan Committee, how much the poverty ratio was in 2011-12?

1) 21.9% 2) 27.5% 3) 29.5% 4) 37.3%

---

68. दहाव्या पंचवार्षिक योजनेच्या बाबतीत खालील विधानांचा विचार करा.

a. योजनेत G.D.P. वाढीचा दर यापुर्वीच्या सर्व योजनेपेक्षा जास्त राहिला.

b. योजनेत मानवी विकासाशी संबंधित दर्शकांचे मोजता येईल अशी लक्ष्ये ठेवण्यात आली.

c. प्रत्येक राज्याशी विचारविनिमय करुन प्रत्येकाला विशिष्ट लक्ष्ये घालून देण्यात आली.

योग्य विधाने निवडा.

1) a, b 2) b, c 3) a, c 4) a, b, c

Consider following statements regarding tenth five year plan.

a. GDP growth rate was highest among all previous plan.

b. Plan set monitorable targets for human development indicators.

c. Each state was given specific targets with consultation to that state.

Choose correct option.

1) a, b 2) b, c 3) a, c 4) a, b, c

---

69. व्यवहारतोल (BoP) संबंधी खालील बाबी विचारात घ्या.

a. चलन-संकोच धोरणाचा अवलंब b. खर्च कमी करणे

c आयात वृध्दी d. परकीय मदत

वरीलपैकी कोणते उपाय व्यवहारातील (BoP) असमतोल दूर करण्यासाठी उपयुक्त आहेत?

1) a, b, c 2) b, c, d 3) a, b, d 4) a, b

In the context of balance of payments, consider the following:

a. Adopting a policy of dear money b. Reducing expenditure

c. Import promotion d. Foreign aid

Which of the above can be used as measures to correct disequilibrium in Balance of Payments?

1) a, b, c 2) b, c, d 3) a, b, d 4) a, b

---

70. सुरेश तेंडुलकर समितीने नुसार 2011-12 मध्ये दारिद्र रेषेखालील लोकसंख्येचे प्रमाण कोणत्या राज्यामध्ये सर्वाधिक होते?

1) उत्तर प्रदेश 2) बिहार

3) मनिपुर 4) छत्तीसगड

According to the Suresh Tendulkar committee, in 2011-12, the population Below Poverty Line was highest in the state of -

1) Uttar Pradesh 2) Bihar

3) Manipur 4) Chhattisgarh

---

71. अर्थव्यवस्थेत 'Dear money' याचा अर्थ असा की, कर्ज ________ उपलब्ध असते.

1) जास्त व्याज दराने 2) कमी व्याज दराने

3) प्रचलित (त्याच) व्याज दराने 4) यापैकी एकही पर्याय नाही.

The meaning of 'Dear Money' in monetary system is that where the money is being borrowed at.

1) High rate of interest 2) low rate of interest

3) Same rate of interest 4) None of the above

---

72. अकराव्या योजने च्या व्यापक दृ ष्टीकोनात खालीलपैकी कोणत्या घटकांचा समावेश होता?

a. दारिद्र्य कमी करण्यासाठी वेगवान वृध्दी.

b. आरोग्य व शिक्षणासारख्या अत्यावश्यक सेवां ची उपलब्धता.

c. पर्यावरणीय शाश्वतता.

d. अवकाश संशोधनास चालना.

e. सागरी क्षेत्राचा विकास.

1) a, b, c 2) b, c, d, e 3) a, c, d, e 4) वरील सर्व

Which of the following is included in broad vision of eleventh plan?

a. Faster growth for poverty reduction.

b. Access to essential services in Health and Education.

c. Environmental Sustainability.

d. Promotion of space research.

e. Development of oceans.

Choose Correct options.

1) a, b, c 2) b, c, d, e 3) a, c, d, e 4) All above

Mulyaankan

73. लोकसंख्येच्या घनतेविषयी खालील विधानांचा विचार करा.

a. लोकसंख्येची घनता हे लोकांचा राहणीमानाचा दर्जा दर्शविते.

b. कमी घनता असलेल्या प्रदेशात गरि बीचे प्रमाण कमी असते.

c. लोकसंख्येच्या घनतेवरुन देशाची प्रगती दर्शवली जाऊ शकते.

अयोग्य विधाने निवडा.

1) a, b 2) b, c 3) a, c 4) a, b, c

Consider following statements regarding population density.

a. Population density denotes standard of living.

b. In low density region, population in poverty is low.

c. Density of population can be treated as index of prosperity of country.

Choose Incorrect sentence.

1) a, b 2) b, c 3) a, c 4) a, b, c

---

74. महाराष्ट्रात जिल्हा नियोजन व विकास मंडळाचे अध्यक्ष कोण असतात?

1) जिल्ह्याचे पालक मंत्री 2) जिल्हाधिकारी

3) जिल्हा परिषदेचे अध्यक्ष 4) मुख्यमंत्री

Who is the Chairman of the District Planning and Development committee in Maharashtra?

1) Guardian Minister of the District 2) District Collector

3) Chairman of Zilla Parishad 4) Chief Minister

---

75. अकराव्या पंचवार्षिक योजनेनुसार खाली नमुद केलेल्या वेगवेगळया क्षेत्रां चा संसाधनाच्या वाटपानुसार उतरता क्रम लावा.

a. कृषि व जलसंधारण b. उर्जा

c. सामाजिक क्षेत्रे d. परिवहन

1) a, b, c, d 2) c, a, b, d 3) c, b, d, a 4) c, b, a, d

Arrange the following sectors in the decreasing order of resource allocation in eleventh five year plan.

a. Agriculture and Irrigation. b. Energy.

c. Social Sector. d. Transport.

1) a, b, c, d 2) c, a, b, d 3) c, b, d, a 4) c, b, a, d

76. प्रा. तेंडूलकर समितीने दारिद्रय मोजताना नियोजन मंडळाच्या तुलनेत खालील बाबींचा विचार केला.

a. शिक्षण b. पिण्याच्या पाण्यावरील खर्च

c. चांगल्या दर्जाच्या अन्नावरील खर्च d. रोजगारासाठी स्थलांतर

1) a, b, c 2.) a, b 3) a, b, d 4) a, b, c, d

Tendulkar committee considered different factors than planning commission while determining poverty. Which of these following?

a. Education b. Health

c. Expenditure on Good quality food d. Migration for employment.

1) a, b, c 2.) a, b 3) a, b, d 4) a, b, c, d

---

77. उद्योग क्षेत्रातील गुंतवणूक एकूण गुंतवणूकीच्या प्रमाणात ही दुसऱ्या पंचवार्षिक योजनेपासून सर्वसाधारणपणे

1) वाढत गेली 2) कमी होत गेली

3) स्थिर राहिली 4) निश्चित सांगता येत नाही.

From second five year plan, Investment in Industries as compared to total investment is generally

1) Increased 2) Decreased

3) Stable 4) Can't say certain

---

78. आंतरराष्ट्रीय भांडवलाच्या प्रवाहासंदर्भात खालील बाबी विचारात घ्या.

a. व्याजाचा दर b. व्याजदरातील बदलासंबधी अंदाज

c. भांडवलाची सीमांत परिणामकारकता d. जागतिक बँकेचा प्रभाव

वरीलपैकी कोणते घटक आंतरराष्ट्रीय भांडवलाच्या प्रवाहावर प्रभाव टाकतात?

1) a, b, c 2) a, ,b d 3) c, d 4) b, c

In the context of international capital movement, consider the following:

a. Rate of interest b. Speculation about rate of interest

c. Marginal efficiency of capital d. Influence of World Bank

Which of the above can influence the movement of international capital?

1) a, b, c 2) a, ,b d 3) c, d 4) b, c

Mulyaankan

79. खालीलपैकी कोणते खर्च हे महसुली खर्चात येतात?

a. परकीय सरकारांना अनुदान b. अनुदाने

c. व्याज परतावा. d. राज्य सरकारांना कर्ज

1) b, c, d 2) a, d 3) a, b, c 4) a, b, c, d

Which of following comes under revenue expenditure?

a. Grants to foreign Govt. b. Subsidies

c. Interest Payments d. Loan to State Govts.

1) b, c, d 2) a, d 3) a, b, c 4) a, b, c, d

---

80. 12 व्या पंचवार्षिक योजनेच्या दृष्टिकोन पत्राचे शिर्षक काय होते.?

1) जलद व समावेशी वृध्दी

2) शाश्वत व समावेशी वृध्दी.

3) जलद, शाश्वत आणि अ धिक समावेशी वृध्दी.

4) शाश्वत वृध्दीसह समावेशक विकास.

Which is title of vision documents of 12th five year plan?

1) Faster and inclusive growth.

2) Sustainable and inclusive growth.

3) Faster, sustainable and inclusive growth.

4) Inclusive development with sustainable growth.

---

81. योग्य विधाने ओळखा.

a. वस्तू व सेवा कर हा उपभोग घेणाऱ्यावर लादला जातो.

b. वस्तू व सेवा कर मध्ये करावर कर लावला जातो.

1) फक्त a 2) फक्त b 3) a आणि b 4) दोन्ही नाही.

Choose correct sentence/s.

a. GST is levied on consumer.

b. In GST tax is levied on tax.

1) Only a 2) Only b 3) a and b 4) None

---

82. भारतात दारिद्र्यरेषेच्या मोजमापासाठी नोडल एजन्सी म्हणून कोण कार्य करत असे?

1) वित्त आयोग 2) आरोग्य मंत्रालय भारत सरकार

3) नियोजन मंडळ 4) राष्ट्रीय विकास परिषद

Which one of the following used to work as a nodal agency for measuring poverty line in India?

1) Finance Commission
2) Ministry of Health, Govt of India
3) Planning commission
4) National Development Council

---

83. "स्थूल देशांतर्गत उत्पन्ना"बाबत (GDP) पुढील पैकी कोणते विधान/विधाने अयोग्य आहे/आहेत ?

a. भारतातील जीडीपी हा "स्थिर बाजार किमती"ला मोजला जातो

b. भारतातील जीडीपी मोजण्याचे वर्ष 2010-11 आहे

c. जीडीपीमुळे अर्थव्यवस्थेचे गुणात्मक आकलन होते

d. स्थूल देशांतर्गत उत्पन्नात अल्पकाळात झालेली वाढ आर्थिक वृद्धीचा निर्देशक असते

1) फक्त a
2) फक्त b, c, d
3) फक्त b, d
4) फक्त a, b, d

With respect to "Gross domestic product" (GDP), which of the following statement / statements is incorrect?

a India's GDP is measured at " Constant Market Price "

b. The year to calculate the GDP in India is 2010-11

c. GDP is a qualitative assessment of the economy

d. Growth in domestic income in shorter period is a direct indicator of economic growth

1) Only a
2) Only b, c, d
3) Only b, d
4) Only a, b, d

---

84. खाली दिलेली आर्थिक स्थिती ही कोणत्या पंचवार्षिक योजनेशी सर्वाधिक निगडीत आहे?
व्यवहारतोलाचा प्रश्न, वाढत्या कर्जाचा बोजा, वाढती अर्थसंकल्पीय तुट, चलनवाढ, उद्योगक्षेत्रात मंदी.

1) पहिली 2) चौथी 3) आठवी 4) अकरावी

Which of five year plan is mostly related to below mentioned economic condition.?
Balance of payment crisis, rising debt, widening budget deficit, inflation, recession in Industry.

1) First 2) Fourth 3) Eighth 4) Eleventh

85. गांधीजींच्या विचारावर आधारित 'गांधी योजना' कोणी तयार केली?

1) आचार्य जे.पी.कृपलानी
2) आचार्य काका कालेलकर
3) आचार्य एस. एन.अग्रवाल
4) महादेव देसाई

Who among the below proposed 'Gandhi Model' based on Gandhi's thought?

1) Acharya J.P. Kriplani
2) Acharya Kaka Kalelkar
3) Acharya S.N. Agarwal
4) Mahadev Desai

---

86. राष्ट्रीय गुंतवणूक निधी विषयी खालील विधाने विचारात घ्या.

a. सदर निधी हा फायदयातील शासकीय उपक्रमा चे भागभांडवल विक्रीतून उभारला आहे.
b. सदर निधी हा भारताच्या संचित निधीमध्ये येतो.
c. सदर निधी हा बेरोजगार कामगारांच्या कल्याणासाठी वापरला जातो.

वरीलपैकी अयोग्य विधाने निवडा

1) फक्त a, b 2) फक्त b, c 3) फक्त a, c 4) a, b, c

Consider following statements regarding National Investment fund (NIF):

a. Said fund is raised through sale of shareholding in profitable public sector enterprise.
b. Said Fund comes under consolidated fund of India.
c. Said fund is utilized for welfare of unemployed labor.

Choose incorrect sentence.

1) Only a, b 2) Only b, c 3) Only a, c 4) a, b, c

---

87. पुढील पैकी कोणत्या सुत्राने "शाश्वत निव्वळ राष्ट्रीय उत्पादन (Sustainable Net National Product-NNPs)" काढता येते ?

स्थूल राष्ट्रीय उत्पन्न = GNP

उत्पादित भांडवली संपत्तीचा घसारा = Dm

पर्यावरणाचा घसारा= Dn

1) NNPs = Dn-Dm+ GNP
2) NNPs = GNP+Dm-Dn
3) NNPs = GNP-Dm+Dn
4) NNPs = GNP-Dm-Dn

Which one of the following formula is used to calculate "Sustainable Net National Product-NNPs"?

Gross National Income = GNP

Depreciation of the capital assets produced = Dm

Environment Depreciation = Dn

1) NNPs = Dn-Dm+ GNP
2) NNPs = GNP+Dm-Dn
3) NNPs = GNP-Dm+Dn
4) NNPs = GNP-Dm-Dn

---

88. राष्ट्रीय पोषण मिशन (NNM) ची पुढील पैकी कोणती उद्दीष्टे आहेत ?

a. खुरटी वाढ (Stunting) कमी करणे
b. कुपोषण कमी करणे
c. लहान मुलांमधील ॲनेमिया कमी करणे
d. कमी जन्मवजनावर मात करणे

1) b, d
2) a, c, d
3) b, c
4) a, b, c, d

Which of the following is the National Nutrition Mission (NNM)?

a To Reduce Stunting
b. To Reduce malnutrition
c. To Decrease Anemia in Children
d. To overcome low birth weight

1) b, d
2) a, c, d
3) b, c
4) a, b, c, d

---

89. दहाव्या पंचवार्षिक योजनेच्या सुरुवातीला नियोजन आयोगाकडे आणखी नवीन कार्ये देण्यात आली. खालील पैकी नवीन कार्ये ओळखा.

a. योजनेचा मध्यावधी आढावा.
b. तत्कालिक आर्थिक स्थितीवर सल्ला देणे.
c. आर्थिक सुधारणा वर भर देऊन योजनेच्या अंमलबजावणीवर लक्ष देणे.
d. योजनेच्या संदर्भात वेगवेगळया केंद्रीय मंत्रालयाची प्रगतीवर लक्ष ठेवणे.

1) a, b, c
2) b, c
3) c, d
4) a, b, c d

Mulyaankan

At the commencement of tenth five year plan. Some new functions were handed over planning commission. Choose new Functions.

a. Mid-Term appraisal

b. advise on prevailing economic condition.

c. Monitor plan implementation with special reference on economic reform.

d. Monitor progress of various ministries in the light of plan.

1) a, b, c 2) b, c 3) c, d 4) a, b, c d

---

90. जननदर हा कशावर अवलंबून असतो.

a. स्त्रीयांचे लग्नाचे वय b. पुरुषांचे लग्नाचे वय

c. स्त्री पुरुषांमधील संतती धारण करु शकेल असा एकत्र काळ.

1) a, b 2) b, c 3) a, c 4) a, b, c

Fertility rate depends on

a. Age at which females marry. b. Age at which male marry.

c. Duration of the period of fertile union.

1) a, b 2) b, c 3) a, c 4) a, b, c

---

91. मुद्रा बँके मार्फत कर्जे मिळविण्यास कोण पात्र आहे?

a. लहान उत्पादन युनिट b. दुकानदार c. फळ आणि भाजी विक्रेता

d. कलाकार e. रूग्णालय f. शाळा

1) फक्त a, c, e 2) फक्त b, c, d, e

3) फक्त a, b, c, d 4) फक्त a, b, c

Who among the following is eligible for loans under MUDRA BANK SCHEME?

a. Small manufacturing unit b. Shopkeepers

c. Fruit and vegetable vendor d. Artists

e) Hospital f) School

1) a, c, e only 2) b, c, d, e only

3) a, b, c, d only 4) a, b, c only

Mulyaankan

92. अयोग्य विधान निवडा.

1) 2011 च्या जनगणनेनुसार 0-6 वर्षे वयोगटातील लिंग गुणोत्तर वाढले आहे.
2) 2001 च्या तुलनेत 2011 मध्ये पुरुष-स्त्री यांच्यातील साक्षरता दरातील दरी कमी झाली आहे.
3) साक्षरतेच्या दरात वेगवेगळया राज्यामध्ये असलेला फरक कमी झाला आहे.
4) शहरी लोकसंख्येची वाढ ही ग्रामीण लोकसंख्ये च्या वाढीपेक्षा जास्त आहे.

Choose Incorrect sentence.

1) As per 2011 census, sex ratio in 0-6 age group is increased.
2) Difference between male and female literacy is reduced in 2011 as compared to 2001.
3) Difference among various states in literacy rate is reduced.
4) Growth rate in urban population is more than rural population.

---

93. राष्ट्रीय लोकसंख्या धोरण 2000 नुसार उद्दिष्ट्ये

a. मुलींच्या लग्नाचे वय हे 18 वर्षे पेक्षा जास्त वाढवणे.
b. दोन मुलांनंतर कुटुंबकल्याण करणाऱ्या दारिद्र्यरेषेखालील व्यक्तींना आरोग्य विमा पुरवणे.
c. प्राथमिक शिक्षण मोफत अ ाणि सक्तीचे करणे.

1) a, b 2) b, c 3) a, c 4) a, b, c

Objective as per national population policy 2000 are.

a. Raising age of marriage for girls to more than 18 years.
b. Provide health insurance to those BPL people who undergo sterilization after having two children.
c. Free and compulsory elementary education.

1) a, b 2) b, c 3) a, c 4) a, b, c

---

94. लैंगिक असमानता निर्देशांक हा खालीपैकी कोणत्या क्षेत्रातील महिलांविषयक असमानता मोजतो.

a. जनन आरोग्य b. शिक्षण
c. सशक्तीकरण d. श्रम बाजार

1) a, b, c 2) b, c, d 3) a, c, d 4) a, b, c d

Gender inequality index measures women's inequality in.

a. Reproductive health b. Education
c. Empowerment d. labour market

1) a, b, c 2) b, c, d 3) a, c, d 4) a, b, c d

95. लोकसंख्या लाभांशाची स्थिती येण्यासाठी खालीलपैकी काय अपेक्षित आहे?

a. उत्पादक वयातील प्रौढां ची संख्या वाढणे.

b. नवीन क्षेत्रासाठी कौशल्य विकास कार्यक्रम राबवणे.

c. आरोग्याच्या सुविधा सर्वांपर्यंत पो चवणे.

d. संतती धारण करु शकणाऱ्या महिलांच्या लोकसंख्येत वाढ होणे.

1) a, b, d 2) a, b, c 3) b, c, d 4) a, b, c d

What is expected to for the situation of demographic dividend.

a. Increasing number of adult in productive age.

b. Skill development programmer in new areas.

c. Providing health facilities to all.

d. Increase in number of females in child bearing age.

1) a, b, d 2) a, b, c 3) b, c, d 4) a, b, c d

---

96. खालीलपैकी कोणत्या परिस्थितीत जागतिक व्यापार संघटना (WTO) सदस्य देशांना सीमा शुल्क लावण्यास अनुमति देते?

a. आयातीमध्ये अनन्यसाधारण वाढ झाल्यास त्याचबरोबर देशाच्या परकीय गंगाजळीमध्ये घट होत असल्यास

b. देशाची परकीय गंगाजळी सुस्थितीत असल्यास परंतु व्यवहारतोल वर नजीकच्या काळात धोका संभवित असल्यास

1) फक्त a 2) a, b 3) फक्त b 4) वरीलपैकी नाही.

The WTO allows its members nations to impose suitable custom duties on imports when

a. There is a sudden surge in imports with fast depletion of forex reserves in a country.

b. The country manages a comfortable level of Forex Reserves but faces the imminent risk of balance of payment problem

1) a only 2) a, b 3) b only 4) None of these

---

97. लैगिक असमानता निर्देशांका विषयी खालील विधानांचा विचार करा. अयोग्य विधान निवडा

a. लैंगिक असमानता निर्देशांक हा -1 ते +1 ह्या दर्शकावर मोजला जाणे.

b. लैंगिक असमानता निर्देशांक 0 म्हणजे स्त्रियां चा पुरुषांपेक्षा निम्मा विकास होय.

c. +1 म्हणजे स्त्री आणि पुरुष हे समान विकसीत होय.

1) a, b 2) b, c 3) a, c 4) a, b, c

Consider following statements regarding gender inequality indexand Choose Incorrect.

a. Gender inequality index is measured in the range of -1 to +1.

b. Gender inequality index 0 denotes women are half developed to men.

c. +1 means women and men are equally developed.

1) a, b 2) b, c 3) a, c 4) a, b, c

---

98. कोणत्या औद्योगिक धोरणानुसार आर्थिक संघराज्याच ी कल्पना मांडली गेली?

1) औद्योगिक धोरण 1956 2) औद्योगिक धोरण 1977
3) औद्योगिक धोरण 1980 4) औद्योगिक धोरण 1991

Which of the following Industrial policy Promoted concept of economic federalism?

1) Industrial Policy 1956 2) Industrial Policy 1977

3) Industrial Policy 1980 4) Industrial Policy 1991

---

99. a. सातव्या पंचवार्षिक योजनेच्या काळात सुचक नियोजनाचा अवलंब केला.
b. आठव्या पंचवार्षिक योजनेच्या प्रतिमानाला निर्यात प्रधान आर्थिक वृध्दीचे प्रतिमान म्हणतात.
c. आठव्या योजनेपासून सामा जिक क्षेत्रासाठी निधी वाढवण्यात आला.
योग्य विधाने निवडा

1) a, b 2) b, c 3) a, c 4) a, b, c

a. From seventh five year plan Indicative planning started.

b. Eighth five year plan model is also called export led growth model.

c. From Eighth plan funding for social sector is increased.

Choose Correct sentence.

1) a, b 2) b, c 3) a, c 4) a, b, c

---

100. दीनदयाल उपाध्याय ग्रामीण कौशल्य योजनेअंतर्गत जम्मू कश्मीर मधील व्यक्तींसाठी______ नावाचा विशेष प्रशिक्षण प्लेसमेंट चा कार्यक्रम चालविला जात आहे.

1) रोशनी 2) हिमायत 3) समृद्धी 4) मंजिल

Under the Deendayal Upadhyay Grameen Kaushalya Yojana, a special training placement program called ______ is being run for the people of Jammu and Kashmir.

1) Roshani 2) Himayat 3) Samurddhi 4) Manjil

मूल्यांकन
Enter to Learn, Leave to Serve.

राज्यसेवा पूर्व परीक्षा 2019

First Batch

5th sectional Economy - Answer key- 9th Dec 2018

Q No	Ans	Q no	Ans	Q No	Ans	Q No	Ans
1	1	26	4	51	2	76	1
2	2	27	4	52	1	77	2
3	1	28	4	53	2	78	1
4	4	29	3	54	1	79	3
5	4	30	3	55	2	80	3
6	4	31	3	56	2	81	3
7	4	32	3	57	1	82	3
8	2	33	2	58	2	83	2
9	2	34	2	59	3	84	3
10	3	35	1	60	1	85	3
11	2	36	3	61	3	86	2
12	2	37	3	62	4	87	4
13	3	38	3	63	2	88	4
14	2	39	2	64	4	89	3
15	3	40	1	65	3	90	3
16	4	41	1	66	3	91	#
17	4	42	3	67	3	92	1
18	2	43	1	68	4	93	4
19	4	44	2	69	3	94	4
20	1	45	3	70	#	95	2
21	#	46	4	71	1	96	1
22	4	47	4	72	1	97	4
23	4	48	1	73	4	98	#
24	1	49	3	74	1	99	2
25	1	50	3	75	4	100	2

Mulyaankan